

Doktori (PhD) értekezés

Lippai Zsolt Sándor

2024

**NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
RENDESZETTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA**

Lippai Zsolt Sándor r. alezredes

ÚJRAGONDOLT SZEREPEK A BIZTONSÁG MEGTEREMTÉSÉBEN

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:

**Prof. Dr. Christián László r. dandártábornok
tanszékvezető egyetemi tanár**

.....

Témavezető aláírása

BUDAPEST, 2024.

Tartalomjegyzék

1.	BEVEZETÉS	5
1.1	Témaválasztás aktualitása, indokolása	7
1.2	A tudományos probléma megfogalmazása	10
1.3	Kutatási célkitűzések	16
1.4	Kutatási hipotézisek.....	17
1.5	Elméleti és dogmatikai alapok	19
1.6	Kutatási módszerek.....	22
1.7	Összegzés	23
2.	HELYET KÉR A RENDÉSZETTUDOMÁNY	25
2.1	Rendészettudományi előzmények.....	27
2.2	A modern európai rendészet fejlődése	30
2.3	Hazánkban is helyet kér a rendészettudomány.....	36
2.4	Rendészet az első világháborút követően.....	42
2.5	Rendészet a második világháborút követően.....	44
2.6	Összegzés	48
3.	A BIZTONSÁG MEGTEREMTÉSÉNEK ÉS FENNTARTÁSÁNAK ÁLLAMI ÉS NEM ÁLLAMI SZEREPLŐIRŐL	49
3.1	A rendészet állami és nem állami szerveiről.....	50
3.2	Komplementer rendészet a rendészeti felsőoktatásban.....	59
3.3	A biztonság megteremtésének és fenntartásának nem állami szerveiről.....	61
3.4	Magánbiztonság	64
3.5	Az önkormányzati rendészet és a fegyveres biztonsági őrseg tevékenységének magánbiztonsági metszéspontjai.....	69
3.6	Egyes rendészeti feladatokat ellátók.....	77
3.7	Polgárőrség	80
3.8	Összegzés	84
4.	A MAGÁNBIZTONSÁG MINT HOZZÁADOTT ÉRTÉK	85
4.1	Az elvárt mértékű biztonság garantálásáról	85
4.2	A biztonsági iparról	90
4.3	Hagyományos és új értékek.....	92
4.4	A magánbiztonsági szolgáltatások társadalmi-gazdasági értéke.....	97
4.5	Összegzés	105
5.	A MAGÁNBIZTONSÁG NEMZETKÖZI TRENDJEI	107
5.1	A magánbiztonság elméleti alapjai.....	112

5.2	Észtország	115
5.3	Bulgária.....	120
5.4	Nagy-Britannia	121
5.5	Mexikó.....	125
5.6	Példák az afrikai kontinensről.....	129
5.7	Ausztrália	133
5.8	Kanada	135
5.9	Összegzés.....	137
6.	ÚJRAGONDOLT BIZTONSÁG, KUTATÁSI JELENTÉS.....	138
6.1	A kérdőív elkészítésének jelentősége	138
6.2	A lekérdezés módszere, releváns körülmények.....	141
6.3	A kérdőív kutatási kérdései és hipotézisei	143
6.4	A kérdésekre kapott válaszok elemzése	145
6.5	Összegzés.....	156
7.	BIZTONSÁG, BIZTOSÍTÁS, SZOLGÁLTATÁS, AZ UEFA EURO 2020 LABDARÚGÓ-EURÓPA-BAJNOKSÁG SZERVEZÉSE MAGYARORSZÁGON' ...	159
7.1	A pluralizálódó biztonságról	159
7.2	A szervezés vállalása	162
7.3	A tervezéssel kapcsolatos szerepek és felelőségek.....	166
7.4	A sportrendezvények biztonságát befolyásoló tényezőkről.....	173
7.5	Az EURO 2020 magánbiztonsági szolgáltatójának tevékenységéről	185
7.6	Összegzés.....	193
8.	ÖSSZEGZÉS, TÉZISEK, BEFEJEZÉS	195
8.1	A dolgozat fejezeteinek rövid bemutatása	196
8.2	Kutatási kérdések, hipotézisek, eredmények.....	201
8.2.1	Kutatási kérdések.....	202
8.2.1.1.	<i>Az első kutatási kérdés</i>	<i>202</i>
8.2.1.2.	<i>A második kutatási kérdés.....</i>	<i>204</i>
8.2.1.3.	<i>A harmadik kutatási kérdés.....</i>	<i>205</i>
8.3.1	Kutatás hipotézisek.....	207
8.3.1.1.	<i>Az első hipotézis:.....</i>	<i>207</i>
8.3.1.2.	<i>A második hipotézis:</i>	<i>208</i>
8.3.1.3.	<i>A harmadik hipotézis.....</i>	<i>209</i>
8.3.1.4.	<i>A negyedik hipotézis.....</i>	<i>210</i>
8.3.2	Kutatási eredmények	212

9.	FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE	215
10.	MELLÉKLETEK JEGYZÉKE.....	254

ÚJRAGONDOLT SZEREPEK A BIZTONSÁG MEGTEREMTÉSÉBEN

Doktori (PhD) értekezés¹

*„Az életben annak van előnye, aki már akkor hozzákezd a problémák megoldásához,
amikor mások még csak beszélnek róla.”*

John Fitzgerald Kennedy

1. BEVEZETÉS²

A rendészettel, így a biztonságunk megteremtésének állami szereplőivel – kiemelten a rendőrségi szervezet tevékenységével – sokan és sokféleképpen foglalkoztak és foglalkoznak. A rendészettudomány kutatói közül viszont csak igen kevesen irányították figyelmüket a biztonság megteremtésének nem állami szereplőire, a rendészet speciális szerveire, „perifériáira”, valamint a hagyományosnak is nevezhető rendészeti felfogástól eltérő módszerek alkalmazására. Az állami és nem állami szereplők közös munkavégzése, közös biztonságunk megteremtésének és fenntartásának egymást kiegészítő hatású, tehermentesítő tevékenysége, az egyes szerepek újragondolásának lehetősége pedig szintén kevésbé kutatott terület.³ Amíg a Fekete Gyula által már 1889-ben megalkotott magánbiztonsági diszciplína szerint „a magánbiztonsági rendészet a polgárok élete és egészsége, vagyonuk s becsületök védelmében áll”,⁴ addig a rendelkezésekre álló információk szerint ilyen szerkezetben és szempontrendszerrel még nem készült tudományos munka a biztonság megteremtésében szerepet játszó állami és nem állami szereplők jelenkori viszonyrendszeréről.

Dolgozatommal a magánbiztonság átfogó tudományos kutatásához, feltérképezéséhez kívánok hozzájárulni. A kutatott téma a rendőri működés folyamatosan időszerű kérdése, ugyanis a rendőrség működésében az elmúlt két évtized számos addig nem tapasztalt helyzetet eredményezett. Ilyen például a gyülekezési törvény hatálya alá eső, nagy tömegeket vonzó rendezvények számának ugrásszerű emelkedése; az árvizek, a mindenki által ismert

¹ A Kulturális és Innovációs Minisztérium Kooperatív Doktori Program Doktori Hallgatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

² Lippai Zsolt (2023c): Gondolatok a magánbiztonsági kutatások jelentőségéről. In: Kovács István – Frigyer László – Tirts Tibor (szerk.): *A kor szellemében: Tudományos válaszok a világban jelentkező különböző veszélyforrásokra*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság, pp. 113–126.

³ Christján László (2010): Alternatív rendészet PhD-disszertáció, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Doktori Iskola p. 1.

<https://jak.ppke.hu/uploads/articles/12332/file/Christi%C3%A1n%20L%C3%A1szl%C3%B3%20PhD.pdf> (letöltve: 2021. 12. 16.).

⁴ Fekete Gyula (1889): A rendészeti igazgatás és a centralisatio. *Magyar Közigazgatás* 7(37), pp. 1–2.

vörösiszap-katasztrófa nyomán keletkezett védelmi-igazgatási feladatok ellátása; az intenzív migrációs tevékenység; illetve a pandémiás helyzet kezelése. Mindezek a rendőrség társadalmi szerepét is jelentősen formálták. Az emberek biztonságértelmezése, a rendőrséggel szemben megfogalmazott elvárásai pedig ma jóval sokrétűbbek, mint a rendszerváltás idején. A feladatok és elvárások mennyiségi és minőségi átalakulása a biztonság megteremtésének és fenntartásának állami és nem állami szereplői közötti kapcsolat átértékelését is szükségessé teszi.

Prioritássá vált annak megalapozott, felelős megválasztása, hogy a rendőrség mely feladataira összpontosítja erőit, és melyeket engedhet át a civil, komplementer rendészeti szereplőknek. *„A komplementer rendészet küldetésének teljesítése, a biztonság megteremtése, a társadalmi komplementer kooperáció és kollektív munka eredményeként előálló, egymás munkáját kiegészítő célirányos tevékenységekkel. Ebben a tevékenységegyüttesben a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek mellett fontos szerepet kapnak az önkormányzatok, a magánbiztonsági vállalkozások, a civil önvédelmi szervezetek is, mivel az állami szervek tevékenységét piaci és civil szerveződések egészítik ki, támogatják, segítik.”*⁵ Ebből következően kérdés, hogy mely területeken erősíti a rendőrség az együttműködését velük, így biztosítva az állami feladatok racionalizálását, a hatékonyabb és költségtakarékosabb szervezeti működést, ami nemzetgazdasági szempontból elengedhetetlenül fontos.

A rendészet alkalmazói a Rendészettudományi Doktori Iskola (továbbiakban: RDI) működésétől a mindennapi gyakorlatban is hasznosítható, alkalmazott kutatások ajánlásait várják, a gyakorlat pedig egyre növekvő érdeklődést mutat a rendészettudomány produktumai iránt. Értekezésem tudományos kutatási eredményei – annak relevanciájára tekintettel – várhatóan hatással lehetnek a mind az állami, mind a civil szféra jövőbeni működésére.

⁵ Boda József et al. (szerk.): Rendészettudományi Szaklexikon. Budapest, Dialóg Campus, 2019. Komplementer rendészet címszó, p. 331.

1.1 Témaválasztás aktualitása, indokolása

A „Jó Állam” megteremtése a Magyarország Alaptörvényéből és a közjó fogalmából levezethető értékek megvalósulása. „Az állam attól tekinthető jónak, hogy az egyének, közösségek és vállalkozások igényeit a közjó érdekében és keretei között, a legmegfelelőbb módon szolgálja.”⁶ A fogalom részét képezi, hogy a cselekvőképes állam kizárólagosan rendelkezik az erőszak-monopóliummal, és az állami monopóliumba rendezett eszközökkel úgy képes élni, hogy a társadalom szükségleteit kiszolgálja. További kulcsfontosságú elem a polgár tisztelete, az emberi méltóság sérthetlensége, a zavaró tényezők kiküszöbölése, a veszélyektől, fenyegetésektől mentes állapot biztosítása és a biztonságos környezet megteremtése – ugyanis „méltó nemzet” csak a szabad emberek lelki közössége lehet.⁷

Az állam működésének Alaptörvényben meghatározott alappillére a biztonsághoz való jog érvényesülése, intézményi garanciáinak megteremtése pedig az államra vonatkozó objektív kötelezettség.⁸ Mindennek tehát alapvető funkciója az értékek és a jogos érdekek védelme, az érdekek érvényre juttatásának támogatása.⁹ Modern államban a rendészet az a közigazgatási tevékenység, melynek társadalmi rendeltetése a jogellenes emberi magatartásokból keletkező veszélyek elhárítása,¹⁰ a biztonság megteremtése.

A biztonság komplex fogalom, amely az állam és társadalom érdekeinek, értékeinek, az ország területének és lakosságának külső és belső veszélyektől, fenyegetésektől mentes állapotát fejezi ki. Ennek része a megfelelő védelem, amely a fenyegetettség, a kockázat és a veszély elhárítása szempontjából indokolt, és amelyet a segítségre szoruló személyek a készenléti szervek közreműködése nélkül önállóan nem képesek megoldani.¹¹ A biztonság tehát a fenyegetettségektől mentes állapot, az állampolgár, a közösség és a társadalom elemi szükséglete.¹² A biztonság állapota továbbá feltételezi a rendfenntartás működőképes szervezeti rendszerét,¹³ vagyis, hogy az egyént és a közösséget veszélyeztető fenyegetések,

⁶ Kaiser Tamás – Kis Norbert (2014): Bevezető. A Jó Állam Kutatóműhely. In: Kaiser Tamás – Kis Norbert (szerk.): *A jó állam mérhetősége*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, pp. 7–11.

⁷ Finszter Géza (2020): Rendőrségi évfordulók. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XXII. A hadtudománytól a rendészettudományig – Társadalmi kihívások a nemzeti összetartozás évében*. Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, pp. 5–24.

⁸ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) IV. cikk (1) bek.

⁹ Kovács István (2017): Magyarország határain átnyúló szervezett bűnözés és prostitúciós bűncselekmények a schengeni térségben, különös tekintettel a SOCTA és EUROSTAT értékelésére. *Határrendészeti Tanulmányok* (4), pp. 82–161.

¹⁰ Finszter Géza (2013a): *A rendészet elmélete és rendészeti eszközrendszer*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, p. 16.

¹¹ Boda J. et al.: i. m. (2019): *Biztonság címszó*, p. 66.

¹² Christián László (szerk.): *A magánbiztonság elméleti alapjai*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar, (2014a), p. 15.

¹³ Concha Győző (1892): *Az államhatalmak megoszlásának elvei*. VIII. kötet 2. füzet. Budapest, Franklin Társulat Könyvnyomdája, p. 25.

illetve konkrét veszélyhelyzetek megelőzésében, megszakításában, elhárításában olyan társadalmi és közhatalmi szervezetek vesznek részt, melyeknek képesnek kell lenniük a gyors veszélyelhárításra, illetve a hatékony segítségnyújtásra.¹⁴

A rendfenntartás működőképes rendszerét, illetőleg a rendszerváltást követő több mint három évtized rendészeti pluralizációját tekintve pedig megérett az idő arra, hogy egyrészt feltárjuk, másrészt pedig újragondoljuk a biztonság megteremtésében érintett társadalmi és közhatalmi szervezetek tevékenységét.

Tóth József¹⁵ alapján „*olyan a rendészet, mint valami roppant vetületű tükör, amely az állam mindenkori képét, annak jogi szerkezetében visszatükrözi. Más hasonlattal azt is mondhatnánk, hogy olyan a rendészet, mint valami érzékeny szeizmográf, amely az állameszme – s az azt létrehozó világnézet – minden, még a legkisebb megrezdülését, elfordulását, elferdülését is érzékelteti.*”¹⁶ Ez, a rendészetről alkotott „*roppant vetületű tükör*” segíthet rámutatni az állami rendészet monopóliumának törésére. Arra, hogy a rendszerváltoztatást követően érdemi fejlődésnek induló honi magánbiztonsági tevékenység térnyerése, a magánbiztonsági szektor expanziója, annak globális tendenciája miatt válhatott napjaink vitathatatlan ténykérdésévé.¹⁷

Hazánkban a rendszerváltoztatást követő évtizedekben a rendőrség „*identitásválsága*” során a rendészet mint állami monopólium paradigma meghaladottá vált. Ezzel egyidejűleg a rendfenntartás szükségszerű pluralizálódásának lehettünk tanúi, ami egyet jelentett a magánbiztonság és a polgári – a polgárőrség által jogszerűen végzett – rendfenntartás előtérbe kerülésével, az állami rendészet egyeduralmának megtörésével.¹⁸ A szabad piacgazdaság, a magántulajdon rendszerváltást követő előretörése és elképesztő ütemben növekvő védelmi igénye szükségszerűen hívta létre az üzleti alapon működő magánbiztonsági vállalkozásokat. Mára a közbiztonságot kiegészítő, azt tehermentesítő tevékenységű magánbiztonsági szolgáltatók – szakmai és üzleti tapasztalataik növekedésével – egyre meghatározóbb

¹⁴ Christián László (2014c): A magánbiztonság megközelítésének egyes aspektusai. *Pro Publico Bono* (4), pp. 21–30.

¹⁵ Tóth József (1938): A rendészetfogalom a nemzeti szocialista államban. Eger, Szent István nyomda, p. 4.

¹⁶ Tóth József a 20. század történetében két alkotásával hívta fel magára a figyelmet. *A Rendészetfogalom a nemzeti szocialista államban* (1938) és *A rendészeti ténykedés alakjai különös tekintettel a közigazgatási aktusokra* (1939) című könyvei a mai napig forrásul szolgálhatnak a rendészetelmélet és a rendészettörténet kutatói, oktatói számára. In: Sallai János (2019b): Dr. Tóth József a rendészet- és a jogtudomány jeles művelőjének élete, munkássága. *Magyar Rendészet* (2–3), pp. 207–216. <https://doi.org/10.32577/mr.2019.2-3.10>

¹⁷ Christián László (2014b): Két új ág a rendészettudomány fáján. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Rendészettudományi gondolatok: Írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának egy évtizedes jubileuma alkalmából*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság, pp. 85–91.

¹⁸ Kerezi Klára – Nagy Veronika (2017): A rendészettudomány kritikai megközelítése. In: Boda József – Felkai László – Patyi András (szerk.): *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére*. Budapest, Dialóg Campus, p. 275.

jelentőséggel bírnak az érték- és vagyonvédelem valamennyi területén. Napjainkra az állam rendészeti szervei által szavatolt, hatósági szolgáltatás keretében nyújtott biztonsága mellett létezik a magánbiztonsági piac szereplői által áruként kínált biztonság. Ennek létrehozása – megóvása és fenntartása – a magánbiztonság céltudatos tevékenységének eredményeként megvalósuló szolgáltatás.¹⁹ Magyarország már 2008-ban azon az európai államok sorába tartozott, melyekben a piaci nyitás következtében nagyobb létszámban voltak jelen a magánbiztonsági szolgáltatók, mint az állami biztonsági szervek.^{20, 21}

Hazai és nemzetközi viszonylatban is jól látható tendencia a magán- és közbiztonsági szerepvállalások arányának megfordulása, a magánbiztonsági szektor egyre növekvő térhódítása. Ezáltal – Korinek Lászlóval egyetértve – kijelenthetem, hogy *„a rendészet működési zavarai már a mindennapokban is megmutatkoztak (...) a rendészeti alapstruktúrák megújulásra várnak, ezért tudományos igényű elemzésük tovább nem halogatható feladat.”*²² Tehát a rendészet és az abban részt vevő szervezetek is rászorulnak a folyamatos megújításra, a változó körülményekhez igazításra.²³ Céлом a sokszínűség korszakának megfelelő új stratégiák, komplex látásmód kidolgozása, a rendészeti tevékenység racionalizálása, a magánbiztonság tudományos megalapozása, illetve, hogy felhívjam a figyelmet a magán- és közbiztonság együttműködéséről való tudományos gondolkodás fontosságára.

Kutatásom során az alábbi főbb kérdésekre keresem a választ:

- 1. Miként határozható meg a biztonság mint kollektív társadalmi termék fogalma, melyek annak főbb területei, és hogyan mérhető védelmezésének eredményessége és hatékonysága?**
- 2. Milyen jogszabályi, szervezeti, személyi, anyagi és tárgyi-technikai feltételek szükségesek ahhoz, hogy az állam hatóságai, a gazdasági élet szereplői, a társadalom civil közösségei és egyes polgárai sikerrel működjenek együtt a biztonság megteremtésében?**

¹⁹ Finszter Géza (2012): A rendőrség joga. Budapest, Duna Mix Kft., p. 253.

²⁰ Tóth Judit (2017): Közrendészeti magánbiztonság és magánrendészet közpénzből. *Belügyi Szemle* 65(5), pp. 5–24. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2017.5.1>

²¹ Az Országos Rendőr-főkapitányság Rendészeti Főigazgatóság Igazgatásrendészeti Főosztály által biztosított, összesített, 2023. szeptember 1-jei állapotnak megfelelően statisztikai adatok szerint 2023-ban a hazai magánbiztonsági vállalkozások (személy- és vagyonvédelmi, magánnyomozói, tervező-szerelő) száma 5431, míg a kiadott személy és vagyonőri igazolványok (személy- és vagyonőr, magánnyomozó, vagyonvédelmi rendszert tervező-szerelő, vagyonvédelmi rendszert szerelő) száma 90 938 volt. A rendészeti feladatokat ellátó személyek száma az érvényes szolgálati igazolványaik alapján 10 259 fő volt.

²² Korinek László (2008): Út a statisztikától a rendészet elméletéig. *JURA* (1), pp. 69–94.

²³ Czilják József (2011): Magánbiztonsági szervezetek és a rendvédelem. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XII. Tanulmányok a „Rendészeti kutatások – A rendvédelem fejlesztése”* című tudományos konferenciáról. Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, pp. 363–368.

3. Nemzetgazdasági szempontból melyek az egyszerre eredményes, költséghatékony és jogszerű biztonság állami és/vagy piaci aspektusú megteremtésének és fenntartásának jövőbeni lehetőségei?

Témaválasztásomat – a fentiekén túl – a több mint három évtizedes rendészeti tapasztalatom és a rendészettudomány eddig feltáratlan területeinek kutatása iránti elhivatottságom is erősíti.

1.2 A tudományos probléma megfogalmazása

A fenyegetésektől mentes állapot biztosítása érdekében a rendészet úgy lépett színre, mint a modern közigazgatás első formája. Ennek oka, hogy a közrend és a közbiztonság volt a modernitásban elsőként jelentkező társadalmi szükséglet, amelynek kielégítése az állam kötelessége.²⁴ A szükséglet, amely a köztulajdon és a magántulajdon differenciálódása és történeti különválása eredményeként teremtette meg a magánbiztonsági tevékenység igényét és létjogosultságát is.²⁵

A rendészeti tevékenység a közigazgatás része,²⁶ küldetése az állam belső rendjének, valamint a közrendnek és a közbiztonságnak a fenntartása; a társadalom tagjainak és alapvető értékeinek oltalmazása az ezeket sértő, illetve veszélyeztető jogsértő cselekmények megelőzése, elhárítása, megszakítása révén, végső eszközként akár legitim erőszak alkalmazásával. Az előbbi küldetés teljesítése rendkívül komplex, és nem várható el kizárólag egy erre hivatott állami szervezettől – a rendőrségtől. A rendészet küldetésének teljesítése, a biztonság megteremtése csak társadalmi kooperáció és kollektív erőfeszítés eredményeként teljesíthető, amiben a rendvédelmi szervek és a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek mellett fontos szerepet kapnak az önkormányzatok, a magánbiztonsági vállalkozások, a társadalmi önkéntes bűnmegelőzési egyesületek, a polgárőrségek is. Ezt nevezhetjük komplementer rendészeti rendszernek, melyben az állami szervek tevékenységét piaci és civil szerveződések egészítik ki, támogatják, segítik.²⁷ Kutatásom szerves részét képezi ezen szereplők tevékenységének vizsgálata.

²⁴ Finszter Géza (2013b): A változó rendészet és a rendészettudomány. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIV. Tanulmányok „A változó rendészet aktuális kihívásai” című tudományos konferenciáról*. Pécs, pp. 5–12.

²⁵ Finszter Géza (2018): *Rendészettan*. Budapest, Dialóg Campus, p. 63.

²⁶ Balla Zoltán (2017): *A rendészet alapjai és egyes ágazatai*. Hautzinger Zoltán (szerk.): *Studia Universitatis Communia sorozat*. Budapest, Dialóg Campus, p. 26.

²⁷ Christián László (2018): „Rendészeti szervek” szócikk. In: Jakab András – Fekete Balázs (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. [63] <http://ijoten.hu/szocikk/rendeszeti-szervek> (letöltve: 2021. 11. 01.).

Modern európai felfogás szerint a közbiztonság olyan kollektív társadalmi termék, amely az egyének és közösségeik tevékenységéből, az állami szervek hatósági intézkedéseiből, a polgárok önvédelmi képességeiből és a vállalkozói piac nyújtotta szolgáltatások együtteséből alakul ki.²⁸ A fenyegetések hatásos elhárításához közös munkára van szükség, tehát a közbiztonság kooperációs termék.²⁹

Az állam a közbiztonsággal kapcsolatos jogosítványai érvényesítése érdekében – kiindulva abból, hogy a közrend a nemzet felemelkedését szolgáló alapérték – kinyilvánította, hogy a közrend és a közbiztonság fenntartásához elengedhetetlen a törvényben szabályozott együttműködés a rendészeti feladatokat ellátó személyekkel (testületekkel).³⁰ A jogalkotó e szabályozás keretében rendelkezik a következő szereplők feladatrendszeréről: fegyveres biztonsági őrök, személy- és vagyonőrök, természetvédelmi őrök, erdészeti hatóság rendészeti feladatokat ellátó tagjai, hegyőrök, hivatásos vadászok, rendészeti feladatokat ellátó erdészeti szakszemélyzet, állami és hivatásos halőrök, közterület-felügyelők, önkormányzati természetvédelmi őrök, illetőleg mezőőrök. Az említett tevékenységek feltételrendszerének, működési kereteinek állami kidolgozása az alkotmányos tulajdonvédelem kiteljesítését szolgálja. A jogalkotó annak törvényes kereteit teremti meg, ami a magán- és köztulajdon védelmét szolgálja a személy- és vagyonvédelem eszközeinek igénybevételével.

Az Európai Unió (továbbiakban: EU) 2008-ban a tagállamok magánbiztonsági piacát vizsgálva tanulmánykötetet adott ki (úgynevezett Fehér Könyv), amelyben a magánbiztonság térnyerésének lehetséges okai közt a köz- és magánterületek közötti határok elmosódását, a rendőrség túlterheltségét és különböző fiskális okokat jelölt meg. A tanulmány arra a következtetésre jutott, hogy a közbiztonság fenntartásának teljes körű állami monopóliumban tartásához nem biztosíthatók az anyagi források.³¹ Ennek alapján természetesen könnyű lenne azt állítani, hogy a rendészeti feladatok ellátásának jelentős része a magánbiztonsági szolgáltatók, a vállalkozások, a civil szféra irányába helyeződik át. A kép azonban ennél jóval összetettebb, amelyben a már említett kollektív munka, így a közbiztonság mint kooperációs termék létrehozásának magán- és közbiztonsági határvonalai is elmosódni látszanak. Különösen így van ez olyan rendészeti területek vonatkozásában, amelyek esetében az állami kontroll akkor sem sérül látványosan, ha piaci szereplők kapcsolódnak be a közjó

²⁸ 115/2003. (X.28.) OGY határozat a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról.

²⁹ Finszter Géza (2009a): Közbiztonság és jogállam. *Jog-Állam-Politika* 1(3), pp. 167–191.

³⁰ 2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról.

³¹ CoESS and INHES White Paper, Private security and its role in European security (Fehér könyv: A magánbiztonság és annak szerepe az európai biztonságban). 2008. 12. 15.
<https://www.coess.org/newsroom.php?page=white-papers> (letöltve: 2021. 12. 13.).

megteremtésébe. Erre jó példa a személyvédelem, amely kapcsán az állam saját kizárólagosságának fenntartása (különösen fontos személyek védelme) mellett elismeri az egyéni biztonság iránti igényt – vagy ennek szükségességét –, és lehetővé teszi a szolgáltatás nyújtását piaci alapon is.³²

A határok látszólagos elmosódását és a jelenség összetettségét példázza, hogy számos olyan rendészeti funkció létezik, melyeket az állami rendészet magának tart fenn, ugyanakkor már ezek esetében is megfigyelhető némi magánosítás, az állami vagyon őrzésének kiszervezése magán gazdasági társaságoknak (angolul: outsourcing). Ide sorolható további igen különleges kérdéskör a magánnyomozói tevékenység relatív törvényi, nehezen értelmezhető és sok kérdést nyitva hagyó szabályozása,³³ illetőleg szabályozatlansága. Egyik alapprobléma az anyagi ellenszolgáltatás keretében végzett információszerző tevékenység jogszerűségébe és objektivitásába vetett jogalkotói bizalom kérdése. Az igazság esetleges elfedésének anyagilag motivált érdeke veti fel a kérdést: Ami törvényes, az eredményes-e, illetőleg ami eredményes, az törvényes-e?³⁴

Jellegzetesen állami rendészeti privilégium a rendőrség csapaterős szolgálati tevékenysége is, melynek számos tömegkezelési részfeladata szintén mutat magánbiztonsági vonatkozásokat. A magánbiztonsági szolgáltatók, vállalkozások rendezvénybiztosítási tevékenységi körének folyamatos bővülésével a személy- és vagyonőrök ma már nemcsak a rendezvény – sokszor magántulajdonban lévő – helyszínére történő be- és kilépés jogszerűségét, az ott tartózkodás szabályainak betartását ellenőrizhetik, hanem tevékeny részesei a rendezvénybiztosítás megannyi fázisának is. Így például részt vesznek a sportrendezvények kockázati besorolásának folyamatában, a szurkolói csoportok kísérésében, utaztatásában, sportrendezvényeket követően a szurkolók visszatartásában, a nagy tömegeket vonzó zenei fesztiválok lebonyolításában stb.

A magán- és közbiztonság megteremtésében érintett, rendészeti feladatot ellátó szereplők vonatkozásában gyakorolt állami jogkörök is rendkívül összetettek. A rendőrség adja ki a személy- és vagyonvédelmi tevékenységet ellátó vállalkozásoknak a tevékenység folytatásához szükséges engedélyt, illetve a természetes személyeknek a tevékenység gyakorlásához elengedhetetlen hatósági igazolványt. Ezekről közhiteles hatósági

³² Nagy Tamás – Lukács Zsolt (2019): A személyvédelem rendészeti jellemzői és magánbiztonsági szerepe. In: Christián László et al. (szerk.): *Biztonsági vezetői kézikönyv*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, pp. 168–169.

³³ Mészáros Bence (2010): A magánnyomozói tevékenység szabályozásának aktuális kérdései. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XI. Tanulmányok a „Quo vadis rendvédelem? Szabadságjogok, társadalmi kötelezettségek és a biztonság”* című tudományos konferenciáról. Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, pp. 285–294.

³⁴ Lippai Zsolt (2021b): Az elmosódó határvonalak margójára. *Szakmai Szemle* (1), pp. 152–153.

nyilvántartást vezet, továbbá ellátja a tevékenységgel kapcsolatos fegyverengedélyügyi és egyéb igazgatásrendészeti feladatokat is.³⁵ A rendőrhatósági engedélyhez kötött tevékenység folytatását folyamatosan, az adminisztratív és a helyszíni ellenőrzés eszközeivel felügyeli, illetőleg tevékenyen vesz részt a személy- és vagyonőrök oktatásában és vizsgáztatásában is.³⁶ Eme szakmai tevékenység lényeges eleme, hogy a szolgáltatást a magánszféra, a biztonsági vállalkozás adja, és annak tartalmát a magánjog által szabályozott tág keretek között megkötött szerződés tölti ki, amelynek jellemzője a forma szabadsága és az egyenrangú felek mellérendeltsége. A magánbiztonság rendelkezésére álló védekező eszközök forrása a tulajdonost is megillető birtokvédelem eszköztára – a megbízó meghosszabbított kezeként aposztrofálható személy- és vagyonvédelmi tevékenység –, melynek hatékonysága jelentősen fokozható a megfelelő színvonalú technikai háttérrel, illetőleg a munkavállalók speciális szakmai felkészültségével.

Az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységének vizsgálatakor a magán- és köztulajdon védelme közötti éles elhatárolás lehetősége ismét kérdésessé válhat. Különösen igaz ez, ha feladataik ellátása során érintett, annak tárgyát képező magán- vagy köztulajdon (például: erdő, mező, tó, hal- és vadállomány, természetvédelmi terület stb.) elemeire, a feladatellátás tényleges helyszínére gondolunk. A tevékenység szakmai felügyeletét ellátó rendőrség hatósági jogköre egyre növekvő számú és a folyamatokra egyre erősebb befolyást biztosító feladattal, illetve döntési kompetenciával egészül ki. Ezek közül kiemelkednek az oktatási és vizsgáztatási feladatok, az együttműködési megállapodások megkötése, az intézkedésekkel szemben benyújtott panaszok, illetőleg a kényszerítő eszköz alkalmazásának rendőrhatósági kivizsgálása is.

A Fegyveres Biztonsági őrseg (továbbiakban: FBŐ) szervezeteiről beszélve szükséges megemlíteni, hogy az EU által a kritikus infrastruktúrák azonosításáról és kijelöléséről, valamint ezek védelmi fejlesztéseinek szükségességéről szóló irányelv alapján került be a hazai jogrendbe a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló törvény.³⁷ A kritikus infrastruktúra védelmének gondolata az Amerikai Egyesült Államokból (továbbiakban: USA) indult az 1990-es években, ahol már tudományos problémaként foglalkoztak a kérdéssel. A 2001. szeptember 11-i terrortámadás nemcsak sokkolta a világot, de paradigmaváltást is okozott a biztonság területén, és számos kutatásnak

³⁵ 2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól.

³⁶ 68/2012. (XII. 14.) BM rendelet a rendészeti feladatokat ellátó személyek, a segédfelügyelők, valamint a személy- és vagyonőrök képzéséről és vizsgáztatásáról.

³⁷ 2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről.

adott lendületet, így a kritikus infrastruktúra (a létfontosságú rendszerelemek) védelmére vonatkozó vizsgálatoknak is. Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (North Atlantic Treaty Organisation, továbbiakban: NATO) Felsőszintű Polgári Veszélyhelyzeti Tervezési Bizottsága (Senior Civil Emergency Planning Committee, továbbiakban: SCEPC) 2002 novemberében meghatározta a szövetség szempontjából fontos aspektusok alapján a kritikus infrastruktúra definícióját.³⁸ Az SCEPC égisze alatt nyolc tervező munkacsoport és bizottság³⁹ működik, amelyek feladata, hogy tanulmányozzák és értelmezzék az egyes szövetséges államok kritikus infrastruktúrájának védelmét szolgáló intézkedéseit.⁴⁰ Az EU 2008 végén hozott döntést az európai kritikus infrastruktúrák azonosításáról és kijelöléséről, illetve határozta el, hogy javít ezek védelmén.⁴¹

Magyarországon törvény felhatalmazása alapján jelölik ki a létfontosságú rendszerek és létesítmények körét, illetőleg a személy- és vagyonörökhöz képest lényegesen hatásosabb intézkedési jogkörrel ruházzák fel az ezek védelmében részt vevő FBŐ-szervet. Hazánkban a rendőrség ellenőrzi az FBŐ-szervet létrehozó határozatban előírtak – adott esetben felügyeleti bírsággal is szankcionálható – betartását, továbbá a kötelezett vagy az FBŐ-t működtető szervezet költségére kiadja, visszavonja, ideiglenesen bevonja és nyilvántartja a fegyveres biztonsági őr hatósági szolgálati igazolványát. Emellett határozattal jóváhagyja az FBŐ őrsegutását és őrutasítását, hatósági ellenőrzés keretében ellenőrzi az FBŐ szolgálatellátását, kezdeményezi az őrszolgálat ideiglenes korlátozását vagy megerősítését. A rendőrség ellenőrzi továbbá a fegyveres biztonsági őr alkalmasságának elbírálásához szükséges adatokat, valamint részt vesz az állomány elméleti és gyakorlati képzésében, vizsgáztatásában.

A tudományos probléma lényege egybecseng Magyarország jelenleg hatályos, bűnmegelőzési stratégiájában megfogalmazottakkal, amely szerint a cél *„egy olyan szakpolitikai stratégia létrehozása, amely a jelenlegi magyar és nemzetközi helyzet, valamint a prognosztizálható jövőbeni trendek figyelembevételével meghatározza a következő tíz év jogalkotási, szervezetfejlesztési, képzési és szemléletformálási feladatait, valamint az ösztársadalmi fellépés lehetőségeit a bűnmegelőzés területén.”*⁴² Hazánk Alaptörvénye

³⁸ Azokat a létesítményeket, szolgáltatásokat és információs rendszereket jelenti, amelyek olyan létfontosságúak a nemzetek számára, hogy működésképtelenné válásuknak vagy megsemmisülésüknek gyengítő hatása lenne a nemzet biztonságára, a nemzetgazdaságra, a közegészségre, közbiztonságra és a kormány hatékony működésére.

³⁹ Planning Boards and Committees (Tervezőbizottságok és Testületek) – PB&Cs.

⁴⁰ Bognár Balázs (2012): A létfontosságú rendszerek és létesítmények védelme. *Védelem, Katasztrófavédelmi Szemle* (4), pp. 13–18.

⁴¹ vö. A Tanács 2008/114/EK irányelve (2008. december 8.) az európai kritikus infrastruktúrák azonosításáról és kijelöléséről, valamint védelmük javítása szükségességének értékeléséről.

⁴² 1291/2023. (VII. 19.) Korm. határozat. Nemzeti Bűnmegelőzés Stratégia (2024–2034).

alapján a közrend, közbiztonság fenntartása alapvetően a rendőrség feladata, azé a szervezeté, mely már nem minden szegmensében birtokolja a biztonságot veszélyeztető valamennyi jogsértő magatartás elhárításához, megakadályozásához szükséges erőt, eszközt vagy infrastruktúrát. Kijelenthető, hogy a rendőrség – bár főszerepet tölt be, de – csak az egyik eleme a biztonságnak mint szolgáltatásnak. A szolgáltatásnak, amelyben egyre erősödő, hatékony és professzionális jelenléttel kap teret a civil szféra törvényalkotó által szabályozott közbiztonság-erősítő tevékenysége. Napjaink valóságának magától értetődő és a közgondolkodásban is megjelenő eleme, hogy a rendészeti feladatok egy részét át kell engedni a civil szféra szereplőinek – a rendőrség jogosítványait nem csorbítva, annak tevékenységét inkább kiegészítve, támogatva, tehermentesítve. A közbiztonságról és annak védelméről beszélve többé már nem kerülhető meg a civil elem részvétele.

A magánbiztonság meglévő hazai, viszonylag csekélynek mondható irodalmát vizsgálva azt láthatjuk, hogy egy meglehetősen vitatott, tudományos alapossággal kevésbé kimunkált területről van szó. Vitatott azért, mert a magánbiztonság helye, szerepe és jelentősége kapcsán számos kérdőjel mutatkozik, hiszen egy viszonylag fiatal területről van szó, amely a rendszerváltás óta épült ki hazánkban. Talán emiatt sem kerültek kidolgozásra a precíz elméleti alapok.

Kutatásom célja ezen hiátus legalább részbeni kitöltése a jövőbeni eredményesebb és hatékonyabb rendészeti működés érdekében; a tevékenység jelenkori állapotanalízisének elvégzése; az egyes szerepvállalások, belépési feltételek kidolgozása; az állami peremfeltételek, feltételrendszerek, a jogi és tulajdonosi felelősségek kimunkálásához való hozzájárulás.

A tudományos probléma megfogalmazásával egyidejűleg szeretném jelezni, hogy a kutatott téma komplexitása, a biztonság megteremtését és fenntartását végző szereplők teljes körű vizsgálata jelentősen meghaladja bármely disszertáció terjedelmi korlátait, így dolgozatomban – a téma tudományos, elméleti megközelítésén túl – elsősorban a kiemelt sportrendezvények szervezésével kapcsolatos tevékenységeket kívánom elemezni.

1.3 Kutatási célkitűzések

Kutatásom során a feltárt eredmények folyamatos feldolgozására és értékelésére törekszem, hogy mind az egyes rész-, mind a végső következtetések koherens formában jelenjenek meg.

Célom kettős. A rendészeti tevékenységet alapos és átfogó, érvekkel és gyakorlatokkal is megalapozott, szakmai szempontból vizsgálom, és igazolni kívánom, hogy a biztonság megteremtésében és fenntartásában szereplők tevékenysége, az egyes tevékenységi körök, rendészeti feladatok végrehajtási mechanizmusa megérett az újragondolásra.

A hipotézisek igazolása esetén a magyar rendészet kutatása új irányt vehet, az új rendészeti alappillér azonosításával nagyobb mértékű tudományos megalapozottságot, pontosabb és precízebb elméleti alapot nyerhet a magánbiztonság mint a rendészettudomány eddig kevésbé kutatott területe.

A kutatás során feltárt eredményekkel megfogalmazhatóvá válhatnak olyan ajánlások, amelyek jelentős mértékben járulhatnak hozzá az állami rendészeti szervek további tehermentesítéséhez, a nemzetgazdasági szempontból is gazdaságosabb, költséghatékonyabb, a magánbiztonsági és önkormányzati szektorral együttműködő, erőforrásaival hatékonyan gazdálkodó rendőri működéshez. A biztonság megteremtésére irányuló tevékenység racionalizálásával pedig számos állami rendészeti feladat részben vagy egészben átadható az egyes nem állami szereplőknek, ami hazánk nemzetgazdasága számára milliárdos nagyságrendű éves költségvetési megtakarítást eredményezhet.

A feltárt eredmények a Rendészettudományi Karon (továbbiakban: RTK) folyó képzésekben, továbbá a biztonság megteremtésében és fenntartásában érintett állami és nem állami szervek mindennapi munkájában és oktatási tevékenységében is hasznosíthatók.

Személyes célom a témával kapcsolatos elméleti ismereteim és empirikus úton szerzett gyakorlati tapasztalataim, a külföldi tapasztalatok és legjobb bevált gyakorlatok, illetve azok honosítási lehetőségeinek vizsgálata, valamint kutatásom eredményeinek rendszerezése, összefoglalása és a továbbiakban hasznosítható formában történő disszeminálása.

1.4 Kutatási hipotézisek

Első hipotézis

A rendészeti igazgatásban a legitim fizikai erőszak monopólium birtokában teljesített hatósági eljárások mellett egyre nagyobb szerepet kap a jogkövető társadalommal való együttműködés és a hivatal szolgáltató jellege, amely nem csupán megfigyeli, hanem együttműködik a társadalommal. Ez a paradigmaváltás indokolja az állami és nem állami szereplők biztonság megteremtésében és fenntartásában meglévő szerepének újragondolását.

Az első hipotézis indokolása:

Nemzetközi és hazai példák, gyakorlatok összehasonlító vizsgálatával a magán- és a köztulajdon birtoklásának (jogok és kötelezettségek) oldaláról megközelítve kívánom vizsgálni a biztonság megteremtésében és fenntartásában részt vevő állami és nem állami szereplők jelenlegi és jövőbeni szerepét. A vizsgálat rámutathat a biztonság megóvása nem hatósági módszereinek térnyerésére, az egyes polgárok és közösségek önvédelmi képességeinek erősödésére, a polgári rendfenntartás előtérbe kerülésére, a magánbiztonsági tevékenység folyamatosan bővülő területeire és növekvő térhódítására.

Második hipotézis

A biztonság megteremtésében és fenntartásában részt vevő komplementer rendészeti szereplők (önkormányzati rendészeti szervek, magánbiztonsági vállalkozások, polgárőrségek) tevékenysége az állami rendészeti szervek objektív szempontokkal értékelhető, nagyobb fokú eredményességét és feltehetően költséghatékonyabb működését eredményezi.

A második hipotézis indokolása:

A biztonság megteremtéséhez és fenntartásához kapcsolódó objektív mérési faktorok megjelenítése mutathat rá a komplementer rendészeti szereplők állami rendészeti szerveket kiegészítő, tehermentesítő szerepvállalásának nagyobb fokú eredményességére és költséghatékonyágára. Az eredmények nemzetgazdasági szempontrendszerű elemzése pedig bizonyíthatja a biztonság megteremtésében és fenntartásában részt vevő állami és nem állami szervek együttműködésének jelenkori és jövőbeni gyakorlati és gazdasági szemléletű hasznosulását.

Harmadik hipotézis

A magánbiztonsági szektor állami rendészeti szerveket kiegészítő, új és korszerű tevékenysége a közrend, a közbiztonság fenntartását biztosító új rendészeti alappillér. Ez a megváltozott szereposztás a hatósági beavatkozásokat szűkebb területre korlátozza, terheket vesz le a rendvédelmi hivatalokról, miközben növeli a tulajdonosi felelősségvállalást és erősíti a közösségek önvédelmi képességeit.

A harmadik hipotézis indokolása:

A hipotézis vizsgálata bizonyíthatja a magánbiztonsági szektor korszerű, újszerű és széles körben hasznosítható tevékenységének jelentőségét, a közrend, a közbiztonság fenntartását biztosító új rendészeti alappillér meglétét.

Negyedik hipotézis

A rendészet új területei – a magánbiztonságtól a kollektív önvédelemig – megerősítik azokat a törekvéseket, amelyek pontosítani kívánják a rendészetelmélet helyét a társadalomtudományok rendszerében. A magánbiztonsági szektor térnyerése szükségessé teszi a kor követelményeinek megfelelő közbiztonsági stratégia kialakítását, amelyhez a tematikájában gazdagodó rendészettudomány jelentős segítséget nyújthat.

A negyedik hipotézis indokolása:

A hazai szakirodalomban hosszabb ideje vita folyik a rendészettudomány rendszertani helyéről. A vita azonban mindeddig nem tulajdonított kellő jelentőséget a biztonsági tanulmányok eredményeinek, amelyek a rendészet közjogi primátusát meghaladó szélesebb társadalomtudományi megközelítésre figyelmeztetnek. Kutatómunkám során arra teszek kísérletet, hogy igazoljam a rendészetelmélet módszertanának kiterjesztését inter- és multidiszciplináris irányokba is.

1.5 Elméleti és dogmatikai alapok

Zsoldos Ignác⁴³ akadémikus és jogtudós,⁴⁴ a közigazgatással és rendészettel magyar nyelven először érdemben foglalkozó „*Néhány szó a honi közbátorságról*”⁴⁵ című művének első részében a „*vétkezés előre megakadályozásáról*” fogalmazott meg gondolatokat. A bűnmegelőzésről írva tartotta szükségesnek a külső és belső egységre felosztható rendőrség felállítását, melyek közül a belső rendőrség az, amely a városok és egyéb helységek belső „*közbátorságára*” felügyel, és amelyet a helyi lakosokra lehet bízni.⁴⁶ A polgárok önálló cselekvésre, kezdeményezésre felhatalmazása – hogy ne csak a közigazgatás intézkedésére várjanak –, a végrehajtók reagáló szerepéből, a proaktív problémát megoldó szerepbe jutását célozza, tehát a lakossággal és más társadalmi intézményekkel együtt a biztonság mint termék megteremtését.⁴⁷

A polgár kezébe adott önálló cselekvésre, kezdeményezésre történő felhatalmazás azonban nemcsak lehetőséget, de felelősséget is rejt magában, ami életre hívta az egyén biztonsági tudatosságának fejlesztésére vonatkozó igényt. Ezen belül pedig a magánbiztonsági szektor elsődleges szerepét, az állami szféra tehermentesítését, a hatékony bűnmegelőzés fontosságának felismerését. Kimondhatjuk tehát, hogy mindez – a közrend, a közbiztonság az állampolgárok biztonságérzetének alakulása szempontjából – a magánbiztonsági szektor számára megnyíló komoly piaci lehetőség, amely azzal arányos és igen komoly felelősséggel párosul.⁴⁸

Hazánkban a rendszerváltást követően számos inter- és multidiszciplináris tudományág – melyek közül kiemelkedik a klasszikus jogtudomány – karolta fel a rendészet kutatását, de egyik sem kezelte azt sajátjaként. Továbbá az is megmutatkozott, hogy a rendvédelmi-rendészeti tudományt mint ágazatot nem lehetett a kriminológia, a kriminalisztika vagy a hadtudomány mögé rejteni. Ezáltal a rendészettudomány önállósági törekvése magától értetődő elvárásként jelentkezett a Magyar Tudományos Akadémia (továbbiakban: MTA) IX. Gazdasági- és Jogtudományi Osztályának 2003. szeptember 17-i ülésén. Ekkor Szabó András akadémikus a Jogtudományi Bizottság elnökének előterjesztése

⁴³ Koi Gyula (2013a): Évszázadok mezsgyéjén. Négy magyar közigazgatás-tudós útkeresése és életpéldája. Zsoldos Ignác (1803–1885), Récsi Emil (1822–1864), Concha Győző (1846–1933), Magyary Zoltán (1888–1945). Budapest, Nemzeti Közszerológiai Egyetem.

⁴⁴ 1837. szeptember 7-én a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává választották.

⁴⁵ Zsoldos Ignác (1838): *Néhány szó a honi közbátorságról*. Pest, Tratter – Károlyi, p. 100.

⁴⁶ Baczárdi József – Christján László – Sallai János (2018): A mezei rendőrségtől a mezei őrszerológáig. *Magyar Rendészet* (4), pp. 33–34.

⁴⁷ Gottlieb Gerhard – Kröszel Károly – Prestel Bernhard (1998): *A magyar rendőrség reformja*. Eljárás, módszerek, eredmények. FelixVerlag, Holzkirchen, p. 117.

⁴⁸ Christján (2014a) i. m., pp. 85–91.

nyomán döntés született a rendészettudomány befogadásáról,⁴⁹ s eszerint „a *bújtatott, a bűnügyi tudományokban mozaikszerűen rejtőzködő, de tárgyánál fogva mégis markánsan elkülönülő rendőrségi-rendészeti ismeretek megérdemlik az önállóságot.*”⁵⁰

2004-ben „a *rendészetért, rendészettudományért felelősséget érző rendészeti szakértelmiség jelentős csoportja egy új lépésre szánta el magát, mégpedig arra, hogy létrehozza a rendészettudomány műveléséért, oktatásáért és befogadásáért elkötelezettséget vállaló személyekből a Magyar Rendészettudományi Társaság civil szervezetét.*”⁵¹ A társaság a céljait tagozatokban, azokon belül pedig szakosztályokban kívánta és kívánja elérni.⁵²

A folyamat következő lépéseként 2007-ben az MTA IX. Osztályán megalakult a Rendészettudományi Bizottság, amely „*előtt nem kisebb feladat áll, mint a rendészeti tanok tudományági meghatározása, továbbá minőségi követelmények érvényre juttatása a tárgykör akadémiai rangú kutatásaival szemben.*”⁵³

Napjaink rendészettudomány-fogalmának meghatározásához ismét a Rendészettudományi Szaklexikont (továbbiakban: Szaklexikon) hívom segítségül, amelyben a rendészettudomány „*az állam- és jogtudományoknak azon ágazata, amelynek kutatási tárgya a rendészet szervezete, működése és a rendészeti jog. A rendészettudomány sajátos módszertana azoknak a társadalomtudományi metodikáknak az összessége, amelyek alkalmasak a kutatási tárgy feltárására. A rendészettudomány rendszere visszatükrözi a rendészeti rendszerre jellemző struktúrát.*”⁵⁴

A rendészettudomány etablációját vizsgálva, a hosszú folyamat eredményeként alapvetően négy feltételnek kellett teljesülnie. Első állomásként létre kell jönnie az egyetemi oktatásnak, a rendészettudomány kutatásának, a szaktanszékeknek, majd másodikként az országos szakmai civil rendészettudományi szervezetnek. Harmadik feltételként a szakmai folyóirat, tudományos publikációk – a tudományterület elméleti ismereteinek rögzítése, rendszerezése, közreadása – jelentkezik, míg a negyedik kritérium a tudományterület tradíciójának megteremtése. „*A magyar rendészettudomány befogadása folyamatának kezdetét Karvasy Ágoston polizei fogalmának 1843-ban való megjelenéséhez, befejezését a*

⁴⁹ Christián László (2010) i. m., p. 6.

⁵⁰ Szabó András (2004): Helyet kér a rendészettudomány. Előterjesztés a IX. Osztály részére a rendészeti tudomány befogadására. *Magyar Rendészet* 4(1), pp. 21–26.

⁵¹ Sallai János (2004): Az MRTT létrehozásának előzményei és megalapítása 2004 – az alapítás éve, p. 2. <https://docplayer.hu/205690477-Magyar-rendeszettudomany-tarsasag.html> (letöltve: 2021. 12. 18.).

⁵² A Magyar Rendészettudományi Társaság Magánbiztonsági Tagozat 2020-as újjáalakulásának a Nemzeti Közszerkeleti Egyetem adott otthont. <https://rtk.uni-nke.hu/hirek/2020/02/19/ujja-alakult-a-magyar-rendeszettudomany-tarsasag-maganbiztonsagi-tagozata> (letöltve: 2021. 12. 18.).

⁵³ Korinek László (2007a): A Magyar Rendészettudományi Társaságról. In: Garamvölgyi László (szerk.): *Rendészet 2007*. Budapest, pp. 33–34.

⁵⁴ Boda et al. (2019) i. m.: Rendészettudomány címszó, p. 480.

*Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola (létesítése: 2015, képzés kezdete: 2016) létrejöttéhez lehet datálni.*⁵⁵ Tehát a rendészettudomány etablációja a rendészettudomány elfogadását, befogadását jelenti a tudományos társadalomba.

Írásom során számos fogalom értelmezéséhez veszem még igénybe a Szaklexikon közkinccsé tett releváns fogalmi meghatározásait, melyeket az adott fejezetekben kívánok kontextusba helyezni. Azonban két fogalom megnevezésétől már most sem tudok eltekinteni. Ezek a kutatásom alapját képező *közbiztonság* és *magánbiztonság*.

*„Közbiztonság, amely alapvetően olyan közállapot, amelyben az egyes személyek és közösségek élete, működése és javai a jogellenes támadásoktól nincsenek veszélyeztetve. A társadalmi együttélés jogilag és a rendvédelmi szervek által fizikailag is oltalmazott állapota. Az állampolgárok élet-, és vagyonbiztonságát jogilag szabályozott valamilyen – bizonyos mértékben még elfogadható szintű – közállapot. Az adott társadalom tagjai személy- és vagyonbiztonságának a vonatkozó szabályozás szerinti megvalósulásának állam általi garantálása.*⁵⁶

*„Magánbiztonság a közbiztonság meghatározó jelentőségű alkotóeleme, olyan elérni kívánt ideális, zavartalan állapot, illetve kollektív együttműködésen keresztül létrejövő, immateriális társadalmi termék, amelynek érvényre juttatása a magánbiztonsági és rendészeti szereplők együttműködését kívánja. A magánbiztonság egy olyan, ellenszolgáltatás fejében, piaci alapon működő, engedéllyel rendelkező vállalkozás (vagy természetes személy) által nyújtott szolgáltatás, amely a megbízó személyes biztonságát, tulajdonát védelmezi, és elősegíti a jogainak teljesebb körű gyakorlását. A magánbiztonság fő küldetése a megrendelő személyhez fűződő jogainak, így különösen testi épségének, becsületének, illetve egyes vagyoni jellegű jogainak magánjogi eszközrendszer útján történő védelme, amely révén érdemi hatással lehet a közbiztonság körében védeni kívánt értékeire is. A magánbiztonság gerincét jelentő személy- és vagyonvédelmi, magánnyomozói tevékenységek ellátásának feltételrendszerét jogszabályok határozzák meg, a konkrét megbízás részleteit a felek polgári jogi szerződésben fektetik le.*⁵⁷

Jelenkorunk egyik vitathatatlan ténye, hogy a köz- és a magánbiztonság működése jelentős hatással van egymásra, és a mindennapok gyakorlatában azok számtalan metszéspontja, közös területe figyelhető meg. Kutatásommal a rendészet eddig feltérképezetlen területeit kívánom a tudományos gondolkodás fókuszába helyezni.

⁵⁵ Uo.

⁵⁶ Uo. pp. 342–343.

⁵⁷ Boda et al. (2019) i. m.: Magánbiztonság címszó, p. 373.

1.6 Kutatási módszerek

Kutatásomat a releváns nemzetközi és hazai szakirodalom, jogszabályok, belső normák, az elérhető online és papíralapú adatbázisok és egyéb anyagok feldolgozásával kezdtem. A kutatási eredmények folyamatos és összehasonlító vizsgálatával a téma egészét elméleti és gyakorlati szempontok szerint vizsgáltam. Az így kapott részismereteket egymásra épülő, logikailag is egységes egészzé kapcsoltam össze. Induktív és deduktív módszerek alkalmazásával az egyes adatokból, eredményekből általános törvényszerűségeket fogalmaztam meg, illetve általános megállapításokból egyedi következtetéseket vontam le.⁵⁸

Témavezetőm iránymutatása alapján végzett átfogó, többemű empirikus kutatásom során – a könyvtári és online adatbázisokban elérhető valamennyi releváns szakirodalmi háttéranyag feldolgozását követő – célirányos tanulmányutakon vettem részt, valamint állami és komplementer rendészeti szervek vezetőivel szakmaspecifikus interjúkat készítettem.

Tevékenységem kiemelt elemeként – „Újragondolt biztonság”⁵⁹ címmel – szakértői kérdőívet szerkesztettem, amelyet egyforma reprezentációban, harminckét felső vezetői beosztású rendészeti szakember töltött ki a nyolc, általam relevánsnak ítélt szegmentációban. A megállapításokkal külön fejezetben foglalkozom.

A kutatást előkészítő elméleti megállapításokat és a kérdőív szakmai tapasztalatait figyelembe véve – dolgozatom folytatását arra alapozva – vizsgáltam meg egy nagy tömeget vonzó, nemzetközi vonatkozású, kiemelt sportrendezvény hazai szervezésének és lebonyolításának rendjét. Elemeztem a tevékenységben érintett állami és magánszereplők tevékenységét és együttműködését, annak hazai és nemzetközi gyakorlatát, amelyet személyes és online interjúk, valamint célirányos szakmai tanulmányutak tapasztalataival egészítettem ki.

Kutatásom során statisztikai adatokat kértem és elemeztem ki:

- az Országos és a Budapesti Rendőr-főkapitányságtól (továbbiakban: BRFK),
- a Készenléti Rendőrségtől (továbbiakban: KR),
- a Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központtól,
- a Magyarországi Fegyveres Biztonsági Őrök Szakmai Egyesületétől,
- az Országos Polgárőr Szövetségtől (továbbiakban: OPSZ),

⁵⁸ Kui László (2021): A magyar határőrizet technikai generációváltásai és lehetséges fejlesztési irányok. *Doktori (PhD) értekezés*. Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola, p. 19. https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/16236/kui_laszlo_doktori_ertekezés.pdf;jsessionid=2E9A505FF19380F2AF5C2A8FC6A71F88?sequence=1 (letöltve: 2021. 12. 18.).

⁵⁹ A kérdőív kitöltésére és kiértékelésére egyetemünk NKE Survey (<https://survey.uni-nke.hu>) internetes oldala igénybevételel került sor.

- Budapest XIV. kerületi Önkormányzati Rendészetétől,
- a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamarától,
- a Magyar Labdarúgó Szövetségtől (továbbiakban: MLSZ).

A kutatási témát és a rendészet egyes irányainak kutatását tekintve kell elmondanom, hogy jelen disszertáció korántsem tekinthető a rendészet egészét átfogó, komplex munkának. Erre – a tudomány iránti alázattal és kellő önkritikával – kísérletet sem teszek.

Értekezésemben a biztonság megteremtésében érintett állami és nem állami szereplők tevékenységével kapcsolatos egyes, legaktuálisabb kérdéseket kívánom taglalni, értekezésem egyes fejezeteit tudományos szakmai folyóiratokban publikálni és tudományos konferenciákon előadások formájában bemutatni. A szakmai vitákat úgy az olvasó elé tárni, hogy az uralkodó nézetek tekintetében szabadon eldönthesse, melyiket tartja helyesnek és irányadónak. Egyes kérdésekben a kellő tudományos igényességre és alaposágra törekedve magam is állást fogllok, egy dolog kivételével, melyért a többivel egyetemben, szintén vállalom annak egyéni felelősségét. Ez pedig az adott kérdések kapcsán, korunk rendészetével összefüggésben esetlegesen felmerülő politikai kérdések köre, melyektől igyekezem magam és dolgozatom is távol tartani.⁶⁰

1.7 Összegzés

Szamel Lajos a „*Magyar államigazgatási jog*”, „*Különös rész*” című, 1972-ben megjelent tankönyvében a rendészet kulcsfogalmának a közrendet és a közbiztonságot tartotta.⁶¹ A közrendet „*olyan többnyire íratlan szabályok összességének minősíti, amelynek követése az uralkodó szociális és etikai felfogás szerint elengedhetetlen előfeltétele a közösségen belüli sikeres együttélésnek.*”⁶²

Dolgozatomban az írott és többnyire még íratlan szabályokat vizsgálom meg egy olyan, eddig kevésbé kutatott témakört elemezve, mint a biztonság megteremtésének állami és nem állami szereplői jelenkori tevékenysége, illetőleg azok jövőbeni újragondolása. Egyik fő célkitűzésem, hogy a tudományos gondolkodás látókörébe helyezzem az eddig háttérbe szoruló intézményeket, módszereket és megoldásokat.

Disszertációm egyrészt áttekintést nyújt a biztonság megteremtésében, fenntartásában érintett állami és nem állami szereplők jelenkori tevékenységéről, továbbá kiterjed a komplementer rendészeti szervek – állami rendészeti szerveket tehermentesítő,

⁶⁰ Christián (2010) i. m., p. 5.

⁶¹ Sallai János (2019a): A magyar rendészet története. Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa, p. 153.

⁶² Szamel Lajos (1990): A rendészet és a rendőrség jogi szabályozásának elméleti alapjai. Budapest, MTA Államtudományi Kutatások Programirodája, p. 13.

nemzetgazdasági szempontból jelenleg is meghatározó – jövőbeni eredményesebb és költséghatékonyabb szerepvállalásának vizsgálatára. Igyekszem bemutatni a legaktuálisabb problémákat, és próbálok választ adni arra a kérdésre, hogy miként lehet a XXI. század kihívásainak megfelelő, leghatékonyabb elveket, módszereket alkalmazni a rendészetben.⁶³

A doktori kutatási témával kapcsolatban megjelent lektorált, a Magyar Tudományos Művek Tára (továbbiakban: MTMT) nyilvános felületén rögzített publikációimat az 1-es számú melléklet tartalmazza.

⁶³ Christián (2010) i. m., p. 2.

2. HELYET KÉR A RENDÉSZETTUDOMÁNY⁶⁴

Doktori értekezésem történeti fejezetének célja egyedi módon bemutatni a rendészettudomány fogalmának korszakonkénti fejlődését az általam meghatározónak ítélt gondolkodók műveinek segítségével. A rendészettudomány eredetét kutatva bizonyítom, hogy egy tudományterület csak akkor ismerhető meg teljesen, ha az érdeklődő annak történelmét is ismeri.

A rendészettudomány fejlődésének megjelenítésével közel száz darab, sokak számára talán csak kevésbé ismert, jelen korunkban is rendkívüli tudományos értékkel bíró művet dolgoztam fel, azok meghatározó gondolatait állítottam egymással párhuzamba.

A magyar rendészeti szakmai közéletben 1869-től – a „Közbiztonság” publikálása óta – jelen van a rendészettudomány, még akkor is, ha az tudományos auditon nem került megmérettetésre. A rendészettudomány elfogadása iránti igény az 1990-es években újra felerősödött. Ebbe a folyamatba illeszkedik bele a Magyar Rendészettudományi Társaság (továbbiakban: MRTT) megalapítása, és Szabó András⁶⁵ dolgozatomban már említett megszólalása az MTA-n. Szabó a rendészettudomány akkreditációjában fontos szerepet betöltő „Helyet kér a rendészettudomány”⁶⁶ című előterjesztése 5. pontjában rámutatott, hogy a „rendőri professzió” általános és koherens ismeretanyaga rendelkezésre áll. Ezt rendészetnek, rendészeti tannak, a rendészet elméletének nevezte. Indítványa 10. pontjában kijelentette, hogy „a biztonság új társadalmi körülményeink között áruvá vált”. Ugyanakkor „a rendészetnek meg kell maradnia rendészeti-szakmai szinten. Számolnia kell viszont azzal, hogy az őrző-védő szolgálatok, a személyvédelmi testőrködés olyan jelentős szolgáltatási szektorrá vált, amelynek létszámviszonyai meghaladják a rendőri állományét. A biztonsági berendezések iparága is kialakult, ezek gyártási szabványai kérdésesek, a térfelügyelő berendezések működtetése pedig komoly finanszírozási és hatásköri összeütközéseket eredményezett. A vásárolt és az államilag garantált biztonság érdekütközéseket provokálhat és fokozhatja a társadalmi feszültségeket.”⁶⁷ Így bomolhat meg az a társadalmi rend, amelyet

⁶⁴ Prof. Dr. Sallai János r. ezredes tanszékvezető egyetemi tanár úrnak ezúton köszönöm meg a fejezet elkészítésében nyújtott önzetlen segítségét. Lippai Zsolt – Sallai János (2022): Helyet kér a rendészettudomány. *Belügyi Szemle* 70(9), pp. 1829–1852. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.9.6>

⁶⁵ 1965-ben védte meg állam- és jogtudományi kandidátusi, 1978-ban akadémiai doktori értekezést. 1990-től az MTA Állam- és Jogtudományi Bizottságának tagja. 1997–1998-ban MTA közgyűlési képviselője. 1998-ban az MTA levelező, majd 2004-től rendes tagja. 1990-ben az Alkotmánybíróság választott tagja. Sallai János (2022): A rendészettudomány etablációja és akkreditációja Magyarországon. Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa, p. 121.

⁶⁶ A IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztály ülésének anyaga. 2003. szeptember 17. MTA Levéltár.

⁶⁷ *Szót kér a rendészet!* Előterjesztés a IX. Osztály részére a rendészeti tudomány befogadására. Elhangzott: A IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztály ülésén. 2003. szeptember 17. MTA Levéltár.

Concha Győző szerint a jogon és a jogszolgáltatáson túl az egyesek szabad együttműködése, a javak helyes megoszlása, a felebaráti érzés, továbbá az egyesek hite, meggyőződése tart fenn.⁶⁸

Azonban „*téves az a közhit, amely a rendet valami nyugodt, stabil állapotnak, vagy éppen mozdulatlanságnak képzei. Ellenkezőleg. A rend egyenlő jelentőségű a zavartalan eleven élettel, az élet folytonos fejlődésével.*”⁶⁹ Rédeyvel egyetértve a rendészetről alkotott alapfogalmak az évszázadok során többszörösen változtak, amíg az „*arra a kérdésre, hogy mi is a rendőrség? Egyszerű a felelet: a rendőrség – a rend őre*”⁷⁰ egykori axiómától mostanára eljutottunk e paradigma túlhaladottságának felismeréséhez, a mindennapjaink valóságát képező rendészeti pluralizációhoz. Az 1909-ben kiadott Rendőri Lexikonban – amely a magánbiztonsággal kapcsolatban még egyetlen kifejezést sem tartalmazott – a rendészetről ezt olvashatjuk: „*rendészet alatt értjük az állam belügyi igazgatásának a közrend és a közbiztonság fenntartására irányuló, kényszerítő hatalommal rendelkező tevékenységét. A rendészet tehát állami feladat. A többi igazgatási ágaktól független, és önálló. A rendőri feladatok köre az ismert hármas felosztás szerint magában foglalja a megelőzést, a megakadályozást és a felderítést. A tételes rendőri jogon túli ezen körben kell helyet foglalnia a diszkrécionárius jognak is, melynek ugyancsak sohasem szabad e határokat átlépnie.*”⁷¹

August Comte szerint „*az ember egy tudományt csak akkor ismer meg teljesen, ha történelmét ismeri.*”⁷² Henri Buisson gondolatait is figyelembe véve a haladás új formái felé törekedve az emberiség folyamatosan szerzi meg a tökéletesebb eljárás új lehetőségeit, hogy azt egy pillanatban a régi eljárás helyébe léptesse. A haladás azonban sohasem hirtelen lép életbe, hanem a fejlődés során lépésről-lépésre, amikor az élet, a munka és az eljárás új erői megegyeznek és összeilleszkednek egymással. A rendészet, a rendőrség történetének kutatása esetében azonban „*tisztán egyéni munkát nem végezhettem, ezért az igen nagyszámú hivatkozást pontosan közölhettem*”⁷³, így az általam megvalósított – a jelen dolgozat keretei által erősen behatárolt terjedelmű – kutatás vizsgálati módszere „*visszahatott ismertetésemre*

⁶⁸ Concha Győző (1901): A rendőrség természete és állása szabad államban. *Székfoglaló értekezés.* (Olvastatott a M. Tud. Akadémia II. osztályának 1901. április 15-én tartott ülésén). Budapest, MTA, p. 9.

⁶⁹ Rédey Miklós (1923): Bevezetés a magyar rendőri jog alaptanaiba. Budapest, k. n., p. 2.

⁷⁰ Uo, p. 6.

⁷¹ Rédey Miklós – Laky Imre (szerk.): Rendőri Lexikon. Közrendészeti és büntetőjogi tudnivalók betűrendes kézikönyve. Budapest, „Patria” irodalmi vállalat és nyomdai részvénytársaság nyomása, 1909. Rendészet címszó.

⁷² Idézi Buisson, Henri (1960): A rendőrség története. Eredeti cím: „*La police Et Son Historie*” Nouvelles Editions Latines 1. rue Palatine, Paris VI.e (1958), fordította: BM Tanulmányi és Módszertani Osztály, p. 6.

⁷³ Buisson (1960) i. m., p. 7.

és inkább módszeressé tette, mint csillogóvá (...) észrevéve minden lépésnél, hogy az emberiség történelme mélységes nyomot hagy a rendőrségen."⁷⁴

2.1 Rendészettudományi előzmények

Bárhogy is alakuljon a rendészet fogalma, az bizonyos lényegbeli kontinuitást változatlanul magában hordoz. Vannak ugyanis a rendészetnek olyan immanens feladatai, amelyek a fogalomfejlődés minden szakaszában a „*policiális*” tevékenység tárgyát képezték, és ma is rendészeti feladatként jelentkeznek, továbbá amelyek nélkül a rendészet el sem képzelhető. Ezek a közrendvédelem, a közbiztonság-oltalom, a közveszély elleni védekezés. Tóth József megállapítja azt is, hogy *„az egyes korok világnézete és közszelleme irányítja az államakaratot, a jogalkotást, majd ennek révén az államakarat végrehajtását és ennek keretében a rendészetet is.”*⁷⁵

Erre jó példa a mai rendészetfogalom megalkotása, amely hosszú történeti fejlődés eredménye, a jelenkori értelmezése pedig a jogtörténelem önálló fejezeteként is megjeleníthető. A szó az ókori városállamok idejéből ered. A rendészettörténet egyik legjelentősebb gondolkodója, Magyary Zoltán szerint *„a görög πόλις város, illetve πολιτεία városi alkotmány, röviden alkotmány, kormány, szóból”*⁷⁶ vezethető le. A latin „*politia*” alatt egykoron az állam-alkotmányt, majd az államot értették. A szó a jelentéstartalmát egészen a középkorig megtartotta, de mellékjelentései között ott találhatjuk a közrendet, közerkölcsiséget, érte ezalatt a jól rendezett közállapotokat.

A hazai és európai rendészeti kutatók által mai napig elfogadható rendészetfogalom szerint *„a rendészet feladata a köznyugalom, a közbiztonság és a közrend biztosítása, továbbá a közönséget és annak egyes tagjait fenyegető veszélyek elhárítása érdekében a szükséges intézkedések megtétele.”*⁷⁷ Ennek alapján tehát a rendészet nem más, mint veszélyelhárítás, a közrend, közbiztonság fenntartása, melynek – írásban nem dokumentált – gyökerei jó eséllyel az emberiség hajnaláig vezethetők vissza. Írásos emlékekkel alátámasztva követhetjük viszont végig az ősközösségi társadalmak felbomlását követő falvak, települések, városok, államok kialakulását, amelyek objektív velejárója lett a biztonság megteremtésének magától értetődő igénye. Természetszerűleg a veszélyek formái és az elhárításukra tett intézkedések köre is dinamikusán változott az évszázadok során, gondolva itt például az Egyiptomban négy

⁷⁴ Uo.

⁷⁵ Tóth (1938) i. m., pp. 161–162.

⁷⁶ Magyary Zoltán (1942): Magyar közigazgatás. Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, p. 562.

⁷⁷ Allgemeine Landrecht. II. rész 17. cím 10. §.

évezreddel ezelőtti oltóvedrek készenlétben tartására,⁷⁸ a templomok környékén történő tűzgyújtás tilalmára, a kínai „tűzrendőrök”-re vagy a tűzoltó szervezetek intézményesítésére.⁷⁹ Az ókori államokban kiemelt figyelmet fordítottak a szeméttárolás/-szállítás, a járványok vagy akár a prostitúció problémakörének kezelésére – ezeket a feladatokat Rómában az aedilisek⁸⁰ végezték.

Az egyiptomiak a törvények fennmaradt szövege alapján „*nagy gonddal és éberséggel létrehozták kormányzatukban a rendőrséget és a közrendet,*”⁸¹ továbbá hathatósan léptek fel a pénzhamisítókkal, titoksértőkkel és hitelrontókkal szemben is. Az ókori Jeruzsálemben kialakított négy negyedben pedig a „*közjavak rendőri gondozásával két tisztviselőt bíztak meg*”⁸² a közerkölcs, a zsidó nép magatartásának szigorú felügyeletére.

Az ókori államoktól kiindulva azonban még hosszú időnek kellett eltelnie a rendészet, a rendészettudomány szavaink kialakulásához, míg ezeket megfogalmazták az 1794-es *Allgemeines Landrechtben*⁸³ (Porosz általános törvénykönyvben). A már említett területi korlátok okán – a teljesség igénye nélkül –, címszavakban említtem Ulpianus prostitúcióval kapcsolatos rendelkezéseit,⁸⁴ a Rómában 388-ban létrehozott praetori hivatal intézményét,⁸⁵ III. Uzertezen fáraó i. e. XIX. századi rendelkezéseit,⁸⁶ Hammurapi törvényoszlopát,⁸⁷ illetőleg államalapító Szent István királyunk törvényeit. De ugyanezen körbe sorolnám a Werbőczy-féle Tripartitumot,⁸⁸ I. Edward angol király szervezett rendőrhatóságról szóló 1285-ös törvényét,⁸⁹ az 1514-es Dózsa-féle parasztfelkelést követő törvényhozást,⁹⁰ Lőcse város XVII. század végi rendőri szabályzatát,⁹¹ a Huszt városához

⁷⁸ Szilágyi János (1960): A tűzrendészet fejlődés az őskortól a modern időkig. BM Országos Tűzrendészeti Parancsnoksága, p. 9.

⁷⁹ Uo, p. 10.

⁸⁰ Az aedilisek alacsonyabb rangú ókori római magistratusok voltak. Hivatali idejük egy évre szólt és kereskedelmi, közrendészeti, valamint vallási funkciókat tölthettek be. Forrás: Buisson (1958) i. m., pp. 27–30.

⁸¹ Buisson (1958) i. m., p. 18.

⁸² Uo. pp. 22–23.

⁸³ *Allgemeines Landrecht für die Preussischen Staaten (ALR)* (Porosz államok általános törvénykönyve) a fölvilágosult abszolútizmus eredményeképp jött létre. A kodifikációs munkálatok a relatív természetjogra támaszkodnak. Magánjogi és közjogi-közigazgatási joganyagot is átfogó kódex (1794).

⁸⁴ Bíró Béla (1934): A prostitúció. Budapest, A M. Kir. Rendőrség Országos Szaktanfolyamainak kiadványa, p. 4.

⁸⁵ Buisson (1958) i. m., p. 29.

⁸⁶ Kondér István (1938): Térképek és rokontudományok az ókorban. *Térképészeti Közöny* 1938/1–2. Budapest, p. 60.

⁸⁷ Hammurapi törvényei. Kolozsvár, Az Erdélyi Múzeum Egyesület Jog- és Társadalom-tudományi szakosztálya, 1911, p. 32.

⁸⁸ Werbőczy: Tripartitum (Hármaskönyv) (1514), 32. CZIM. http://www.staff.u-szeged.hu/~capitul/analecta/trip_hung.htm (letöltve: 2022. 04. 24.).

⁸⁹ Zsoldos Benő (1934): A rendészeti törvények angol ősei. *Jogállam: jog- és államtudományi szemle* (4), pp. 135–138.

⁹⁰ 1514. évi XXXIII. törvénycikk a gonosztevőknek megyénként való összeírásáról és azok büntetéséről.

⁹¹ Demkó Kálmán (1880): Egy rendőri szabályzat a XVII. század végéről. *Századok* (10), pp. 829–834.

köthető 1719-es, első közlekedési rendszabály⁹² meghozatalát vagy az Esterházy Miklós nádor által 1640-ben kiadott 321 pontos instrukciót is.⁹³

A Polizey (ma: Polizei) fogalma a XV. századi Franciaországból mint „*ius politatie*” vonult be a német jogba. Az 1495-ös wormsi birodalmi gyűlés határozataiban már fellelhetjük a „*Polizey*” vagy „*Pollucey*” megjelöléseket. A határozatok a biztonsági rendészet kezdeti, tartalmi alapjait mutatják. A rendészet korabeli értelmezése mint a polgári rend és a közállapotok jó rendje jelenik meg – az akkor még közigazgatási jog nélküli – jogéletben, ami megmutatkozik az 1530-as augsburgi birodalmi gyűlés első birodalmi rendőri szabályrendeletének uzsora, fegyverviselés, istenkáromlás, házasságtörés, koldusok és munkakerülők, cigányok, vándorlók, énekesek és kintornások ügyeire vonatkozó tartalmában is.⁹⁴ A tendenciát erősítő, ezt követően kiadott rendőrségi szabályrendelet szerint „*a korabeli német Polizei szót a 16. századi birodalmi és területi hatósági szabályrendeletek (Polizeiordnungen) nagyon konkrét és pontosan meghatározott értelemben használták. Bár a szónak nem volt egységes írásmódja, állandósult jelentése a közrend és a közjó állapotának fenntartására utalt.*”⁹⁵

A rendőr kifejezés hazánkban először Fogarasi János „*Diákmagyar műszókönyv*” című munkájában, (köz)rendészet szavunk 1862-ben Karvasy Ágoston könyvében, majd annak első szótári magyarázata 1870-ben Czuczor-Fogarasi kiadásában látott napvilágot: „*a rend – ész, főnév. Újabb alkotású szó. Az idegen „Polizei” – mint tudomány, vagyis mint rendőrségi ismeretek értelmében*”.⁹⁶ Ahogyan már említettem, 1869-ben adták ki a „*Közbiztonság*” (rendészet elméleti és tapasztalati ismereteket közlő heti szakközlöny) című⁹⁷ első rendészeti szaklapot,⁹⁸ amelynek szerkesztője, Forester József már a vezércikkben lényegesnek tartotta kiemelni, hogy „*bármily rendszerre is alapítassék a rendőrség újjászervezése, ez csak akkor fog megfelelni hivatásának, ha a rendészeti közegek a rendészeti tudományban elméletileg is*

⁹² Kállay István (1986): Városi rendészet a XVIII–XIX. században. In: *Jogtörténeti értekezések* (15), p. 78.

⁹³ Ernyes Mihály (2007): A rendvédelmi szakkifejezések múltja. *Rendvédelem-történeti Füzetek* 13(16) http://epa.oszk.hu/02100/02176/00002/pdf/RTF_16_056-064.pdf (letöltve: 2022. 04. 24.).

⁹⁴ Tóth (1938) i. m., pp. 8–10.

⁹⁵ Jaschke, Hans-Gerd – Tore, Bjørge – Francisco del Barrio, Romero – Kwanten, Cees – Mawby, Robin – Pagon, Milan (2007a): *Rendészettudomány európai megközelítése munkacsoport zárójelentése. Első Könyv.* Münster, CEPOL, p. 25.

⁹⁶ Czuczor Gergely – Fogarasi János (1870): A magyar nyelv szótára. Az MTA megbízásából. Pest, Athenaeum. rendész címszó.

⁹⁷ 1869. augusztus 15, p. 1.

⁹⁸ Szöllősy Alfréd (1927): Az első rendőri szaklap. *A rend.* 1927. február 19, p. 3.

kiképeztek.”⁹⁹ Vélhetően ekkor használták első alkalommal magyarul a rendészettudomány kifejezést.¹⁰⁰

2.2 A modern európai rendészet fejlődése

A modern rendészet bölcsőjének tekintett Franciaország állami rendőrségét 1667-ben hozták létre. A párizsi modell alapvető mintaként szolgált a német és osztrák területek rendészeti fejlődéséhez,¹⁰¹ amelyek hatása hazánkban is megjelent. Ennek egyik felettebb egyszerű indokaként szolgált, hogy a Bécsi Egyetemen tanító Lorenz von Stein előadásait számos magyar hallgató is felvette, ezáltal Stein szellemisége a rendészettel, rendészettudománnyal foglalkozó XIX. század végi és a XX. századi magyar művekben egyaránt jelentkezett.¹⁰² Ezért a továbbiakban a francia, német és az osztrák modern rendészet kialakulását elemzem.

Francia rendészet

Az ókori Római Birodalom utáni rendet a középkori uralkodók a „rendőrállam” szellemiségében kívánták fenntartani. Kiemelem Nagy Károly 797-ben (a tárgyalások rendje), 801-ben (a grófi ítélkezésre utasítás) és 803-ban kiadott igazságszolgáltatási rendeleteit, melyek az állam területét földesúri, egyházi, községi, királyi tulajdonra, valamint hűbéri, egyházi és községi bíróságokra osztotta fel.¹⁰³ III. Henrik 1586-ban határozta meg a biztosok ügycöreit,¹⁰⁴ majd 1672-ben került kiadásra az „*Amboise rendelet*”,¹⁰⁵ amelyben a rendes bíróságokat – Párizs és a 12 vidéki parlamenti város kivételével – elzárták a rendőrségtől. Egy 1664-es forrás szerint „*Párizs vidékén éjjel-nappal lopnak, gyilkolnak, elérkeztünk a századok sőpredékéhez*”,¹⁰⁶ ezért 1664-ben XIV. Lajos (a Napkirály) Seguiert vezetésével bizottságot állított fel a párizsi rendőrség megreformálására. Az intézkedések után javult a közbiztonság, lámpákkal világították meg az utcákat, és Párizs „*főkapitánya*” 1671-es, Colbert-nek írt levelében állapította meg, hogy a rendet könnyebb fenntartani, mint azt a megzavarását követően helyreállítani.¹⁰⁷

⁹⁹ Közbiztonság, 1870. január 9. 2. lapszám, p. 1.

¹⁰⁰ Sallai (2019) i. m., p. 6.

¹⁰¹ Lorenz von Stein fő művében is (amely az államigazgatás és a rendészet témakörében úttörő munkának számít) a francia Nicolas Delamare-ra és Alexandre-François Vivienra, valamint Buchez-re hivatkozik.

¹⁰² Sallai (2019) i. m., p. 18.

¹⁰³ Buisson (1958) i. m., p. 34.

¹⁰⁴ Uo, p. 40.

¹⁰⁵ Uo.

¹⁰⁶ Uo, p. 67.

¹⁰⁷ Uo. pp. 67–68.

Az 1674-ben kettészelt párizsi rendőrhivatalt ismét egyesítették „*tekintve, hogy a rendőrség [...] fő feladata a lakosok biztonságának, nyugalmanak, létfenntartásának és kényelmének megőrzése, s ennek Párizs egész kiterjedésében általánosnak és egyformának kell lennie.*”¹⁰⁸ Ezt La Reynie rendőrfőnök a rendőri létszám megnövelésével, a zsványnegyedek és játékbárlangok felszámolásával, a prostitúcióval szembeni számos intézkedéssel és a politikai rendőrség súlyának megnövelésével érte el.¹⁰⁹ Az 1677-es párizsi rendőrség és bíróság elválasztott hatásköre szolgált mintául a francia közösségi rendészet és más nyugat-európai államok rendőrségének létrehozásához.¹¹⁰ Ugyanitt érzem fontosnak megemlíteni Nicolas Delamare rendészetről írt „*Traité de la Police*” – a rendészettörténet első mérföldkövének és Karvasy Ágoston által a legrégebbi közrendészeti alkotásnak tekintett –, könyvét, amelyben rámutat: „*a police mindennel köteles foglalkozni, ami az emberek boldogságával összefügg.*”¹¹¹

A francia forradalom hatására bekövetkezett változások során Fouche fogalmazta meg a rendőrség feladatát, amely „*a közrend megőrzése, valamint az, hogy ébren őrködjék az állam és egyén biztonsága felett, a rendőrség különböző eljárási módjaiban csak az igazságot tarthatja szem előtt, a rendőrség az igazság fáklyája, de nem pallosa.*”¹¹² Napóleon szerint pedig a szenvedély nélkül vezetett rendőrség működésének, művészetének alapvetése hogy „*ne vegyük észre azt, amit nem érdemes meglátni.*”¹¹³ Az ezt követő rendszerek során az államrendőrség csak lassan alakult ki, amellyel kapcsolatban az 1852-es, a belügyminiszter hatáskörét kijelölő miniszterelnöki rendelet, illetőleg Alexandre-François Vivien „*Études administratif*” című, rendészeti kérdésekkel foglalkozó, a XIX. század derekán kiadott közigazgatási munkáját említem meg.

Porosz (német) rendészet

A mai Németország középkori kishercegségei, királyságai közül Poroszország jelentősége emelhető ki. Ennek kapcsán említem az 1530-as augsburgi birodalmi gyűlés által kiadott birodalmi rendőri szabályrendeletet,¹¹⁴ az 1794-ben megjelent Allgemeine Landrecht-

¹⁰⁸ Uo, p. 71.

¹⁰⁹ A XVIII. század elején a párizsi rendőrség tevékenységei között már ott találhatjuk a következő főbb rendészeti tevékenységeket: vallásrendészetet, erkölcsrendészetet, közrendészetet, sajtórendészetet, egészségügyi-, vagy orvos rendészetet, útrendészetet, cselédrendészetet, koldusrendészetet, politikai rendészetet, bűnügyi rendészetet.

¹¹⁰ Sallai (2019) i. m., p. 20.

¹¹¹ Jaschke et al. (2007) i. m., p. 33.

¹¹² Fouché: Hang a túlvilágról. In: Sallai János (2015): *A magyar rendészettudomány története*. Budapest, NKE, pp. 91–93.

¹¹³ Buisson (1958) i. m., p. 246.

¹¹⁴ Tóth (1938) i. m., p. 10.

et, a XVII–XVIII. századi vasúti és bányarendészet, folyamhajózási és kikötőrendészet, illetőleg a gát- és erdőrendészet önálló rendőrségeit. Poroszországhoz köthető a Nagy Frigyes által létrehozott titkosszolgálat, valamint az Immanuel Kant által a XVIII–XIX. században szűkített rendészetfogalom, amely szerint „szemléletében már csak a közbiztonságot szolgáló jogintézmény, melynek a közbiztonságon kívül legfeljebb a közerkölcsiséget kell oltalmaznia, de csak a ház küszöbéig.”¹¹⁵ Részben a német területek rendészeti elgondolásainak sokszínűsége okozta, hogy a XIX. század elejére jól megfigyelhető a jóléti gondoskodó állam rendészetfogalmának kiüresedése, a tevékenység korlátozása a közveszély elhárítására. A német területek lakossága alattvalóból polgárrá vált, ami egyenes útként szolgált az állampolgári léthez.¹¹⁶

Kiemelkedően fontos elemezni Robert von Mohl három kötetben publikált „*Polizeiwissenschaft nach den Grundsätzen des Rechtsstaates*” és a Löw Tóbiás fordításában 1859-ben magyarul is megjelent „*Encyklopaedie der Staatswissenschaften*” munkát. Von Mohl esetében „*a Polizei-tevékenység arra szolgált, hogy minden akadályt elhárítson az egyén szabad kibontakozásának útjából [...] mindaz, amit az egyének és az általuk képezett csoportok nem tudnak megtenni önmagukért, a Polizei jogszerű tevékenységének körébe tartozik, és mindaz, amit az egyének és csoportjaik képesek önállóan megtenni, kívül esik a Polizei jogos fellépésének határain. [...] a Polizei fogalmát a biztonsági funkciók kizárásával e jóléti tevékenység számára kell fenntartani.*”¹¹⁷

Lorenz von Stein munkásságát méltatva jelölöm a Kautz Gusztáv¹¹⁸ által anyanyelvünkre lefordított és honi vonatkozási ismeretekkel kiegészített fő művét. „*A hétkötetes Verwaltungslehre, melyben közigazgatási tanait foglalta össze, a mai napig is a közigazgatás-tudományok egy megbecsült alapmunkája. Gyakorlatilag a modern (Policeywissenschaft-korszak utáni) közigazgatás-tudomány megalapozása. Lényege egyszerre rejlik a műben lefektetett elvi tételekben, valamint abban, hogy a közigazgatás egész rendszerét bemutatta.*”¹¹⁹ Stein, munkásságával, megállapításaival örökre beírta nevét az

¹¹⁵ Uo, p. 16.

¹¹⁶ Sallai (2019) i. m., pp. 24–25.

¹¹⁷ Mohl, Robert (1859): *Die Polizeiwissenschaft nach den Grundsätzen des Rechtsstaates* (Rendészettudomány a jogállamiság elvei szerint). I. Kötet. Tübingen. 1832–33, p. 10.

¹¹⁸ Kautz Gusztáv (1871): *Az államigazgatás és igazgatási jog alapvonalai*. Folytonos tekintettel angol-, francia-, és Németország törvényhozása- és irodalmára. Stein Lőrincz bécsi egyetemi tanár után, a hazai viszonyainkra és törvényhozásukra való utalásokkal. Kautz Gusztáv jogtudor hites ügyvéd, a Győri Jogakadémia rendes tanára által. Ráth Mór. Budapest.

¹¹⁹ Koi Gyula (2013b): *Külföldi hatások a magyar közigazgatás-tudományban. Hazai és nemzetközi tudománytörténeti visszapillantás a kamerálisztika időszakától a Magyar-iskola koráig. Doktori (PhD) értekezés*. Széchenyi István Egyetem Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola, Győr, p. 82.

igazgatás és a rendészet legnagyobbjainak sorába, rendészeti mérföldkőként hangsúlyozva azt, hogy a rendészet csupán közigazgatási fogalom és nem öncélú jogintézmény.

Osztrák rendészet

A majd egy évezredes és Európában hosszú ideig rendőrállamnak jelölt nyugati szomszédunk rendfenntartásának első írásos forrásai 1221-ig nyúlnak vissza, amikor VI. Lipót herceg Wien városának városjogot adományozott. Az oklevél egyik pontja alapján „*a város legbölcsebb 24 polgára kötelezze magát esküvel arra, hogy mindent, amit a kereskedelem és becsület érdeke megkíván, el fog rendelni, és hogy gyakran fog tanácskozni.*” Elrendelték tehát, hogy a várost osszák négy részre és belterületén éjjel-nappal polgárok őrködjének.¹²⁰ 1551-ben a város falait éjjel-nappal vigyázó őrséget hoztak létre, és ebből jött létre a városi gárda, amely 1741-ig tevékenykedett.¹²¹ A Ferdinánd császár és magyar király 1542-es „*Rendőri szabályrendelet*”-ében megfogalmazott szigorú szabályozás pedig a mai napig hasznos tanulsággal szolgálhat.¹²²

A XVII. századi Alsó-Ausztria kormánya fegyveres, egyenruhás „*zajőrséget*”¹²³ állított fel, akik katonának tartották magukat, tehát leginkább rendfenntartónak voltak nevezhetők.

Az igazi rendőrségi reformokat Mária Terézia – párizsi mintára meghozott – intézkedései jelentették, a vidéki biztonsági szervezetek (1751), a bécsi rendőri hivatal (1753) megalakításával, majd az bécsi őrség¹²⁴ újjáalakításával (1775). Ferenc József császár parancsára az 1848-as forradalom és a bécsi zavargások következményeként 1869-ben sor került a szövetségi biztonsági őrség felállítására.¹²⁵ Az 1862-es birodalmi községi törvény felhatalmazása alapján pedig létrejöhettek a közösségi rendőrségek, melyeket a XX. század hajnalán rendészeti jogosítványokkal láttak el.¹²⁶ Ezek mellett kell még említenem a bécsi és grazi rendőrhatóság, továbbá a bécsújhelyi rendőrbiztosság és az államrendőrség rendészeti tevékenységét is.

Joseph von Sonnenfels osztrák politikus, egyetemi tanár, publicista, színházi kritikus, államtudós szerint a „*tudományok a nap, amelynek tiszta fényénél egy nemzet saját helyzetét*

¹²⁰ Tisza Miksa (1925): Magyarország rendőrségének története. Pécs, Haladás nyomda, p. 16.

¹²¹ Handler, Karl (2009): Az osztrák rendőrség. In: Európai tagországok rendőrsége I. MRTT – RTF Társadalomtudományi Tanszéke, p. 7.

¹²² Rendőri szabályrendelet 1542-ben. *A Rend* 1921(7), p. 2.

¹²³ Handler (2009) i. m., p. 7.

¹²⁴ Uo.

¹²⁵ Balázs Péter (2007): Mária Terézia 1770-es egészségügyi alaprendelete. Piliscsaba, Budapest, Magyar Tudománytörténeti Intézet, p. 430.

¹²⁶ Sallai (2019) i. m., p. 35.

világosabban szemlélni képes.”¹²⁷ Meghatározó művei az 1769 és 1776 között megjelent háromkötetes „*Grundsätze der Polizey, Handlung und Finanz*”,¹²⁸ a rendészettel és belső igazgatással kapcsolatos „*Handbuch der inneren Staatsverwaltung*”,¹²⁹ valamint a „*Policywissenschaft*”,¹³⁰ amely a magyarországi rendészet művelésének elindításához nyújtott meghatározó alapot.

További válogatás a rendészet történetéből

Friedrich Ratzel véleménye szerint „*az állam egy marék talaj, egy marék vér és a kettő együttélését biztosító és fenntartó szervezet*”.¹³¹ Ezek szerint nem más, mint az állami főhatalom gyakorlásának földrajzi területe, illetőleg a hatalmat gyakorló szervezet és az ott élő emberek közössége. A Szaklexikon alapján „*egy földrajzi terület feletti legfőbb hatalommal bíró politikai egyesülés, amely magában foglalja azt az intézményrendszert, amellyel kormányozza területének társadalmát, és amellyel birtokolja a törvénykezés jogkörét*”.¹³² Az állam egyik alapfeladata a rend mint nélkülözhetetlen emberi igény biztosítása, azon – a rendészetet is létrehozó – tény alapján, hogy az emberek rendet igényelnek.¹³³ A rendészettudomány egyik legnagyobb hazai gondolkodója, Concha Győző szavaival „*a rend alatt a közfelfogás szerint több külön dolognak, lénynek, erőnek oly összefüggése értetik, a melynél fogva az ily összefüggésben lévők helyöket, működésöket az egészre tekintet nélkül meg nem változtathatják*”.¹³⁴ Tomcsányi Móric írásában viszont a rend a világ különböző alkotóelemeinek, tényezőinek elhelyezkedése, összefüggése, céljának megfelelő érvényesülése, illetőleg ezek mind „*sztatikai*”, mind „*dinamikai*” állapota,¹³⁵ míg Angyal Pál rendről vallott felfogásában „*a rend abszolút fogalom, vagy megvan, vagy hiányzik*”.¹³⁶

¹²⁷ Sonnenfels von, Joseph (1771): Ueber die Liebe des Vaterlandes (A hazaszeretetről). Wien, Kurzbek, p. 201.

¹²⁸ Sonnenfels von, Joseph (1769–1776): Grundsätze der Polizey, Handlung und Finanz (A rendfenntartás, a fellépés és a finanszírozás alapelvei). Wien, Kurzbek.

¹²⁹ Sonnenfels von, Joseph (1798): Handbuch der inneren Staatsverwaltung mit Rücksicht auf die Umstände und Begriffe der Zeit. I. Allgemeine Einleitung – Theil der Staatspolizey (A belső államigazgatás kézikönyve a kor körülményeire és fogalmaira tekintettel. I. Általános bevezetés – Az állami rendőrség része). Wien, Kurzbek, XXXII, p. 508.

¹³⁰ Policywissenschaft szó szerinti fordítása rendészettudományt jelent, annak XVIII. századi közigazgatási jelentéstartalmával.

¹³¹ Ratzel, Friedrich (1897): Politische Geographie, München und Leipzig (Politikai földrajz, München és Lipcse). R. Oldenbourg.

¹³² Boda et al. (2019) i. m. Állam címszó p. 27.

¹³³ Mohl, Robert (1866): Die Polizei-wissenschaft nach den Grundsätzen des Rechtsstaates (Rendészettudomány a jogállamiság elvei szerint). Tübingen, H. Laupp, p. 11.

¹³⁴ Concha (1901) i. m., pp. 1–2.

¹³⁵ Tomcsányi Móric (1929): Rendészet, közigazgatás, bírói jogvédelem. *Értekezések a philosophiai és társadalmi tudományok köréből* 3(7). Budapest, MTA, p. 1.

¹³⁶ Angyal Pál (1928): A magyar büntetőjog kézikönyve. 4. kötet: *Az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről szóló 1921. III. t-c.* Budapest, Athaneum Irodalmi és Nyomdai R.-T. Kiadása, p. 19.

A rend fogalmi eredetét tisztázva, abból kiindulva juthatunk el a közrend korabeli fogalmához, amely a „*Preußisches Polizeiverwaltungsgesetz*”¹³⁷ (Porosz rendőrségi igazgatási törvény) 14. §-ának törvényi indoklása szerint „*mindama normák foglalatát jelenti, amelyeknek érvényesítése a mindenkor uralkodó szociális és etikai felfogásoknak megfelelően az emberi együttélés elengedhetetlen előfeltételeit képezi.*”¹³⁸ Ennek alapján a közrend, a közbiztonság fenntartása, annak biztosítása egyesekre további terhet róhat, velük szemben további igényeket támaszthat, párhuzamot állítva napjaink rendészeti tevékenységének összetettségével: gondolva itt a büntetőjogilag szabályozott cselekmények elhárításán túl az etikai és szociális felfogásba ütköző tevékenységek preventív vagy represszív elhárítás korabeli kötelmére, illetőleg jelenkorunk rendészeti sokszínűségére. Egyes értelmezésekben¹³⁹ az említett 14. §-ban, a közrend fogalmában benne foglaltatnak a polgári társadalom együttélésének íratlan szabályai, a rendészeti működés alapját képező alapvető értékszemplélet megfogalmazása. Természetesen az említett közrendfogalom értelmezése az idő múlásával dinamikusan változott, és talán kimondhatom, hogy alapelemeiben állandónak tekintve, újabb és újabb tartalommal kiegészülve követte felgyorsult életünk biztonság iránti igényét. A Balogh Artúr által konstruált fogalmi meghatározás pedig irányadó lehet napjainkra is, amely szerint „*közrend az az állapot, amelyben az állam, a társadalom s az egyesek a maguk működését korlátlanul kifejthetik.*”¹⁴⁰

A veszély és a biztonság kapcsolata

A fenyegetéstől mentes állapot tisztázása érdekében szükséges megvizsgálnunk a veszély fogalmát, amely etimológia alapon vizsgálva a német „*Gefahr*”, a félelmet jelentő ősi német „*fahr*” szóból ered. A veszély alapját valamely, a jelenben vagy a jövőben fenyegető bajtól való félelem képezi.¹⁴¹ Stein elmélete alapján azonban nem minden veszély jelent egyben rendészeti veszélyt is, amely „*az egyesek akarata folytán az egésznek a veszélyeztetése.*”¹⁴² Stein tanítása alapján a rendészet szervezett küzdelem a veszély ellen, amivel a veszélyelhárítás fogalmát helyezte a rendbiztosítás helyébe. A veszély fogalma,

¹³⁷ Vom 01.06.1931 idF. d. G. Nr. 1012 vom 13. november 1974 (Amtsbl. S. 1011), magyarul: Módosítva 1931. június 1-től. azaz G. No. 1012, 1974. november 13. (*Hivatalos Közlöny* p. 1011.).

¹³⁸ Idézi: Tóth (1936) i. m., p. 55.

¹³⁹ Schütze, Theodor Reinhold (1871): *Lehrbuch des deutschen Strafrechts auf Grund des Reichsstrafgesetzbuches* (A német büntetőjog tankönyve a birodalmi büntető törvénykönyv alapján). Leipzig, Gebhardt, p. 274.

¹⁴⁰ Balogh Arthur (1910): *Politika*. Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, p. 440.

¹⁴¹ Lehmann, Werner (1937): *Der alte und der neue Polizeibegriff Berlin* (A berlini rendőrség régi és új koncepciója). Diss. iur. Heidelberg, *Rechts-wisswshachtliche Studien Heft* 63, p. 53.

¹⁴² Stein von, Lorenz (1865): *Die Verwaltungslehre* (A közigazgatás elmélete). Bd. 1. Stuttgart, p. 204.

annak rendészetjogi gyakorlati alkalmazása szempontjából Drewe figyelemre méltóan értékes osztályozása az alábbi:

- absztrakt vagy potenciális veszély (az elvontan – in abstracto – élő veszély, amelynek bekövetkezése eshetőlegesen – in potentia – jelentkezhethet),
- konkrét vagy aktuális veszély (amely a valóságban – in concreto – fennáll, tényleges és cselekvően – in actu – jelentkezhethet),
- putatív veszély (ami valójában nem létezik, csupán látszat szerint való, a rendészeti orgánumok vélelmezésén alapul).¹⁴³

A veszélyelhárítás a veszélykutató, a veszélyforrások felderítése tehát az az elemi rendészeti feladat, amely az alapját teremti meg a rendőség számára biztosítandó „*discrecionarus*” jognak. Ez pedig egyet jelent a veszély elhárításával és felszámolásával arányos mértékű, egyéni mérlegelésű fellépés lehetőségét biztosító rendőri döntéssel. Friedrichs alapján a rendészet lényege az a hármasszerű tevékenység, amely egyrészt a jelen állapotok védelmét (*defensio*), másrészt a jövőbeni veszélyek megelőzését (*praeventio*), harmadrészt pedig az elkövetett bűncselekmények üldözését (*repressio*) jelenti.¹⁴⁴

2.3 Hazánkban is helyet kér a rendészet tudomány

A 895–900 körül lezajlott honfoglalás után, illetve Szent István királyunk 1000-es államalapítását követően a vármegyék létrehozásából és a feudalizmus sajátosságaiból fakadóan egészen az 1867-es kiegyezésig nem beszélhetünk központi közigazgatásról. A gyepűrendszer kiépítése, a határvédelem megszervezése kezdetleges határrendészeti törekvésekre utal, míg a korabeli királyi rendelkezések a fényűző, az idegen,¹⁴⁵ a vallás és a bűnügyi rendészet egyes elemeit is tartalmazták. Továbbá az is tény, hogy Magyarországot tekintve – más európai országoktól eltérően – nem fejlődött ki a feudális abszolútizmus időszakára jellemző „*rendőrállam*”,¹⁴⁶ mivel a honi rendészeti jellegű közigazgatásból alapvetően hiányzott a „*jóléti rendészet*”-nek nevezett tartalom. Ezáltal a honi rendészet kialakulásáról érdemben csak a XIX. század második felében beszélhetünk, gondolva itt például az 1840. évi IX. törvénycikkre, a mezei rendőrségről szóló, első rendőrségi törvényünkre.

¹⁴³ Idézi Tóth (1938) i. m., p. 65.

¹⁴⁴ Uo, p. 70.

¹⁴⁵ Hautzinger Zoltán (2013): Az első idegenjogi törvény. In: *A modernkori magyar határrendezést százöt évé*, Budapest, MRTT Határrendészeti tagozat, p. 179.

¹⁴⁶ Ferenczy Árpád (1905): A politika rendszere. Budapest, Politzer, p. 118.

Zsoldos Ignác „*Néhány szó a honi közbátorságról*”¹⁴⁷ című művében a bűnmegelőzésről, szigorú büntetésekről, közbátorsági kártalanítási alapról és egy „*mértékletességi társaság*”¹⁴⁸ létrehozásáról is írva elsőként mondja ki, hogy rendőrség¹⁴⁹ nélkül nem lehet rend az országban. Az országos hatáskörű magyar rendőrség szervezetét érintően a rendészettudományról¹⁵⁰ szóló írásos anyaggal első között Karvasy Ágoston „*A politikai tudományok rendszeresen előadva*”¹⁵¹ című, 1845-ben írt művében találkozhatunk, amelyet követően néhány év múlva Szemere Bertalan belügyminiszter Hajnik Pálra bízta az 1848–49-es forradalom és szabadságharc miatt kísérleti fázisában megrekedt országos rendőrség létrehozását. Nem sokkal később, 1873-ban a Pest-Buda-Óbuda egyesítéséről szóló törvénnyel jön létre az állami rendőrség első megjelenési formájaként a Fővárosi Rendőrség, melyet követően még nyolc évet kellett várni 1881. április 11-ig, amikor a parlament elfogadta az első állami rendőrség jogszabályi alapjait lefektető, a Fővárosi Rendőrségről szóló 1881. évi XXI. törvénycikket. E törvény már pontosan rögzítette a rendőrség szervezetét és személyi állományának összetételét, amely a főkapitány által vezetett szervezet tisztekből, gyalogos és lovas rendőrökből és szolgálókból állt.¹⁵²

A Fővárosi Rendőrség kiemelt szerepe mellett nem szabad megfeledkezni azonban arról sem, hogy ezekben az évtizedekben intézményesültek a korabeli rendvédelem meghatározó testületei. Ekkor jött létre például a Magyar Királyi Pénzügyőrség (1867), a Magyar Királyi Koronaőrség (1871), illetve a Magyar Királyi Csendőrség (1881) is. A korszak rendvédelmi berendezkedésére jellemző, hogy a rendvédelmi feladatok integrált formában jelentek meg, ez azonban – a manapság jellemző felfogással ellentétben – nem kizárólagosságot, hanem az egyes szervek feladatok mentén történő szoros együttműködését jelentette.¹⁵³ A legfontosabb testületek mellett a Magyar Királyság rendvédelmi szerveihez tartoztak az úgynevezett testőrségek, a büntetés-végrehajtás több lépcsőben – végül 1906-ban

¹⁴⁷ Zsoldos (1838) i. m., p. 100.

¹⁴⁸ Uo. pp. 1–3.

¹⁴⁹ Uo, p. 10.

¹⁵⁰ Karvasy Ágoston (1845): *A politikai tudományok rendszeresen előadva*. Győrött, k. n., p. 90.

¹⁵¹ Uo.: pp. 164–165.

¹⁵² Lippai Zsolt (2022a): A rendőrtiszthelyettes-képzés múltja és jelen. *Belügyi Szemle* 70(4), pp. 723–724. <http://doi.org/10.38146/BSZ.2022.4.5>

¹⁵³ Parádi József (2007): Integrált rendvédelem a polgári magyar államban 1867–1945. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): *Tanulmányok a „Határőrség és rendőrség az integrált rendvédelemben” című tudományos konferenciáról*. Pécs, Pécsi határőr tudományos közlemények, p. 72.

– intézményesült szerve, illetve a Képviselőházi Őrség¹⁵⁴ is, vagyis a korszak végére mintegy kilenc rendvédelmi/rendfenntartó feladatot ellátó testület működött hazánkban.¹⁵⁵

„Általános volt az a szemlélet, hogy a haza fegyveres szolgálata nem foglalkozás, hanem hivatás, így e hivatást gyakorló személyek erkölcsi és anyagi megbecsülése ennek megfelelő volt.”¹⁵⁶ A Magyar Királyság két világháború közötti rendvédelmi testületeire jellemző elit jelleg miatt irigyelt társadalmi létet jelentett a közigazgatási apparátushoz tartozás, a biztos fizetés, orvosi, szociális és nyugdíjellátás, elhalálozás esetén a visszamaradottakról való gondoskodás, a család és beosztás szerint megállapított lakhatás, illetőleg az ezeken belül is jobb ellátás biztosítása.¹⁵⁷

Ugyanezen tényezők megléte tette lehetővé a rendvédelem állományával szemben a felvételük során és a feladatellátásukkal kapcsolatosan megállapított magasabb szintű elvárásokat és követelményeket. A humán tényezőkön túl a tárgyi feltételekben is megmutatkozott az elit jelleg abban, hogy a rendvédelmi testületek eredményes feladatellátásához szükséges korszerű technikai eszközökkel, berendezésekkel, felszerelésekkel jól ellátták őket, illetőleg az elhelyezési körülményeik is kiválóak voltak. Ezek eredményeként a korszak magas színvonalon működő magyar rendvédelmi szervezetei – a nagyfokú militarizálódásuk és bürokratizálódásuk ellenére is – méltán vehették fel a versenyt bármely nyugat-európai ország hasonló szervezetével, azoktól semmiben el nem maradtak, az országban – általánosan vélekedés szerint – közbátorság uralkodott.¹⁵⁸

A korszak bemutatását követően Karvasy Ágoston rendészet- és rendészettudomány-történeti, meghatározó jelentőségű munkássága kapcsán kell megemlítenem az 1843–44-es „*A politikai tudományok rendszeresen előadva*” című művet (ebből is a „policziatudomány”-ról szóló kötetet), az MTA-n 1847-ben tartott „*A nemzeti képviselétről*” írt székfoglalót, illetve az 1862-ben megjelent (és utána még kétszer átdolgozva kiadott) „*A közrendészeti tudomány*” című munkát. Karvasy elsőként – a reformkor szellemében magyar nyelven – megfogalmazott leírása szerint „*a közrendészeti*

¹⁵⁴ A Képviselőházi Őrséggel kapcsolatban fontos megemlíteni, hogy a testület megszüntetésére hivatalosan (de jure) soha nem került sor, eredeti rendeltetésének megfelelő működése a Képviselőház és az őrség feloszlásával (de facto) azonban mégis megszűnt.

¹⁵⁵ Nagy Tamás – Lippai Zsolt (2021): Politikai és egyéb csatározások a Képviselőházban – a Képviselőházi Őrség megalakulása és szerepe. *Magyar Rendészet* 21(1), p. 42. <https://doi.org/10.32577/mr.2021.1.3>

¹⁵⁶ Parádi József (2010): A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme, p. 71. *Rendvédelem-történeti Füzetek* (Acta Historiae Preasidii Ordinis) XVIII (21). http://epa.oszk.hu/02100/02176/00007/pdf/RTF_21_085-100.pdf. (letöltve: 2021.01.10.).

¹⁵⁷ Androvicz Gábor – Sallai János (2021): A budapesti állami rendőrség tagjainak javadalmazása és illetményei 1881 és 1944 között. In: Kovács István – Frigyer László – Tirts Tibor (szerk.): *Globális kérdések – globális válaszok: rendészettudomány a hallgatók szemével*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság, pp. 10–22.

¹⁵⁸ Parádi i. m., pp. 94–95.

tudomány (Polizeywissenschaft) azon elveknek foglalhatja, melyeknek alkalmazása által az államban a fenyegető veszélyek és háborítások közvetlenül elháríthatnak, azoknak káros következtetései megszüntetnek vagy enyhítetnek, és az emberek finomabb szükségletei, melyeket a magasabb műveltség kíván kielégíttetnek. A veszélyek és a háborítások, melyeknek elhárítása a közrendészeti tudomány tárgyát képezi, származhatnak vagy az emberek gonosz akaratából, vagy azoknak vigyázatlanságából, vagy a természeti elemektől, azaz az emberi akarattól független eseményektől.”¹⁵⁹

Karvasy kortársai közül elsőként Récsi Emil jogtudós¹⁶⁰ munkásságát emelem ki. Fő műve az 1854–55-ben Heckenast Gusztáv által négy kötetben kiadott „Közigazgatási törvénytudomány kézikönyve az ausztriai birodalmi törvényhozás jelen állása szerint különös tekintettel Magyarországra”. Ugyanitt kell beszélnem Kautz Gyula 1862-es „Politika és Országásztan” művéről, amelyben kijelenti, a „rendészetnek egyedül megfelelő értelmezése és felfogása nézetünk szerint tehát az: hogy azon körét jelenti az államigazgatási tevékenységnek, a melly a társadalom külső rendjének közvetlen biztosítása és megóvtalmazására irányul.”¹⁶¹ További nagyszabású munkaként említendő Pauler Tivadar 1865-ben megjelent „Jog és államtudományok encyclopaediája”, melyben a társadalmi rendet fenyegető veszélyek, konkrét jogsértések elhárításáról beszél. Álláspontja szerint ennek egyértelmű eleme a köz- (állami) és magánbiztonság védelme, a rendészet kiemelt feladata a polgári rend és biztonság fenntartása, megóvása, a polgári rendet veszélyeztető elemek, illetve azok következményeinek felszámolása.¹⁶²

Az egységes Fővárosi Rendőrség megszervezéséről szóló törvény 1881-es megalkotását¹⁶³ még ebben az évben követte a csendőrségről szóló – már említett – törvény kiadása. A csendőrség feladataként volt a „működési területén a személy- és vagyonbiztonságot megóvni, a békét és közrendet fentartani, a büntető-törvények, a rendeletek és szabályrendeletek megszegését, a véletlenségből vagy bármily természetű mulasztásból eredhető veszélyeket és károkat lehetőleg megakadályozni, a megzavart rendet és békét helyreállítani, az ezek ellen vétőket kitudni, s megfenyítés végett az illetékes bíróságnak vagy hatóságnak feljelenteni, illetőleg átadni.”¹⁶⁴ Sallai Jánossal egyetértve jegyzem meg, hogy a fővárosi rendőrség és a csendőrség feladatait tekintve is megfigyelhetjük a Karvasy-féle

¹⁵⁹ Karvasy Ágoston (1843–44): A politikai tudományok rendszeresen előadva. (III. kötet). Győr, p. 1.

¹⁶⁰ Récsi Emil a közigazgatási jogot először adta elő hazánkban a Pesti Egyetemen.

¹⁶¹ Kautz Gyula (1862): Politika, vagy Országásztan. Pest, Heckenast Gusztáv, p. 430.

¹⁶² Pauler Tivadar (1865): Jog és államtudományok encyclopaediája. Pest, Emich Gusztáv, p. 231.

¹⁶³ Mintaként a modern rendőri szervezet bölcsőjét képező és később mintaszerűleg kimagasló párizsi rendőrség példájára szervezett bécsi, illetőleg a parlamentünkben gyakran hivatkozott londoni rendőrségek szolgáltak.

¹⁶⁴ 1881. évi III. törvénycikk indokolása a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.

rendészetfogalom lényegét, mely szerint „a XIX. század végén alakot öltő rendészet tárgya maga a rendőrség”.¹⁶⁵ Az az örtestület és egyben közhatósági hatóság, amely Dorning Henrik rendfenntartásról szóló megfogalmazásában „veletek és általatok, ha tetszik, nélkületek, sőt ellenetek, ha kell”¹⁶⁶ cselekeszik.

A rendészettörténet elméleti elemzésének részeként emlékezem meg Petrovics László munkásságáról is, aki „A fővárosi rendőrség szolgálati szabályzata” és a „Közrendészeti tudomány és a magyar rendőri gyakorlat”, illetőleg a „Rendészeti Közlöny” szerkesztésével vívott ki rangos helyet a rendészettudomány történetében. Olvasatában „a rendőri hatalmat, valamint annak tárgyait és gyakorlatát meghatározó jogszabályok összességét közrendészetnek, a közrendészet rendszeres előadása pedig közrendészet tudományának nevezetik.”¹⁶⁷

Rédey Miklós a XIX. század végén tűnt fel a rendészetelmélet és gyakorlatának művelésében, amelynek egyik jelentős alkotása az 1892-ben kiadott „Magyarország városi rendőrsége és annak újjászervezése, tekintettel a közigazgatás államosítására” című könyve. Kritikai gondolkodásmódjával, esetenként provokatív kérdéseivel számos rendészetelméleti, jobbitó szándékú kérdésre kereste a válaszokat „A rendészeti funkciók hatásai a központosításban” rendészetelméleti tanulmányában, illetőleg „A rendészeti hatalom és a kivételes állapotok”¹⁶⁸ című, a Rendőri Lapokban megjelent anyagban. Munkásságban kiemelten foglalkozott a rendészeti képzés, a rendőrségi könyvtár, a rendészet mint önálló jogtudományi ág bevezetésével, aminek hatására a rendőrtisztviselők a rendészetet önálló főkollégiumban tanulhatták volna.¹⁶⁹

Laky Imre és Rédey Miklós gondozásában 1903-ban jelent meg „Rendőrségi lexicon”,¹⁷⁰ amelyet 1909-ben a szintén a szerzőségükkel kiadott „Rendőrségi lexikon” mint a „közrendészeti és büntetőjogi tudnivalók betűrendes kézikönyve” követett 1240 oldalas kiadványként. Az idők próbáját kiálló lexikont a mai napig használhatják a közigazgatási és a büntetőjogi szakma képviselői is. Rédey 1916-ban napvilágot látott könyve, „A rendőri szolgálat vezérfonala”¹⁷¹ hitvallása szerint jó rendőrnek¹⁷² mindenekelőtt kifogástalan embernek kell lennie, és a kitüntető címet ki kell érdemelnie. Könyvét a jó rendőr – Laufer Ferenc hanai ügyésztől átvett és aktualizált – tízparancsolatával zárta. További jelentős műve

¹⁶⁵ Sallai i. m. (2019), p. 62.

¹⁶⁶ Dorning Henrik (1922): A rendőrség intézményének fejlődése. Budapest, p. 5.

¹⁶⁷ Petrovics László (1884): Közrendészeti tudomány és a magyar rendőri gyakorlat. Pannónia, p. 7.

¹⁶⁸ Rendőri lapok, 1896. február, p. 2–3.

¹⁶⁹ Sallai i. m. (2019), p. 69.

¹⁷⁰ Rendőri lexicon (1903). Budapest, Sphaneum.

¹⁷¹ Rédey Miklós (1916): A rendőri szolgálat vezérfonala. Budapest, k. n., p. 15.

¹⁷² „Rendőrnek nem születik senki, azt nevelni kell!” Forrás: Rédey Miklós: i. m., p. 7.

az 1923-as, a rendőrség államosítása után három évvel kiadott *„Bevezetés a magyar rendőri jog alaptanaiba”*.

Concha Győző – akinek rendészeti munkássága akár egy önálló dolgozat elkészítését is megérdemelné – akadémiai székfoglalóját 1901-ben *„A rendőrség természete és állása szabad államban”* címmel tartotta meg. A rendészettudományban ma is jelen lévő gondolatait idézem: nincs a társadalomban még egy olyan vitatott kérdés, melyre vonatkozólag a tudományban és a gyakorlati életben annyira eltérne a vélemény, mint a rendőrség gyakorlati működése.¹⁷³ Concha alapján *„az állam és társadalom rendje együtt alkotják a közrendet”*,¹⁷⁴ illetőleg a közrendet *„a nemzeti összlet és az egyéni társadalmi lét tényezőinek összeműködése, s a különböző javaknak e tényezők közötti megosztása és általuk való élvezése alkotja.”*¹⁷⁵ Fő műveként a *„Politika”*¹⁷⁶ említhető, amellyel 1894-ben elnyerte az MTA nagyjutalmát.

Magánkutató (magánnyomozó) irodák hazánkban

A honi rendészettörténet vizsgálata kapcsán nem kerülhető meg a magánkutató (magánnyomozó) irodák működése sem, amelyekkel kapcsolatban 1913-ban került kiadásra az első jogszabály, a 135.585/1913. B.M sz. m. kir. belügyminiszteri körrendelet a magánkutató (magándetektív) irodák működésének szabályozására. Az 1914. február 1-jén hatályba lépő rendelet bevezetője szerint *„az utóbbi időben igen elszaporodtak azok a vállalatok, amelyek különböző elnevezések alatt, mint magánkutató (magándetektív) irodák, az ipartörvény hatálya alá nem eső üzletszerű foglalkozásképpen megfigyelések és kutatások útján bizalmas természetű értesülések szerzésére vállalkoznak – a közönség megtévesztésével működésüket gyakran oly feladatok teljesítésére is kiterjesztve, amelyek a közhatóságoknak vagy közegeiknek vannak fenntartva.”*¹⁷⁷ A magánkutató iroda tulajdonosa és alkalmazottai számára a *„detektív”* név használatát megtiltó rendelet megalkotásának a célja a *„közrendre és a közönség érdekeire származható káros visszaélések megelőzése”*,¹⁷⁸ a rendőrhatalósági felügyelet alá sorolt magánnyomozói tevékenység engedélyeztetésének és folytatásának normatív szabályozása volt.

¹⁷³ Concha (1901) i. m., p. 3.

¹⁷⁴ Uo.

¹⁷⁵ Uo, p. 5.

¹⁷⁶ Concha Győző (1905): *Politika*. Budapest, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata.

¹⁷⁷ 135.585/1913. B.M sz. m. kir. belügyminiszteri körrendelet a magánkutató (magándetektív) irodák működésének szabályozása.

¹⁷⁸ Uo.

Az első világháború következtében megváltozott életviszonyok negatív hatásaként az irodák egy része beszüntette tevékenységét.¹⁷⁹ Továbbá a rendőrség államosításáról szóló 1919. október 1-jei, 5047/M. E. szám alatt kiadott rendelet az igazgatási rendészet egyes kérdéseiben új állapotokat teremtett, így a szabályozás – a magánkutató (magándetektív) irodák működésének szabályozása iránt kiadott m. kir. belügyminiszter 99.546/IV. 1921. számú körrendelet alapján – módosításra került. Ahogyan pedig a magyar rendőrség első napilapja, „A Rend” 1926-os lapszáma kiemeli: „*a magándetektív a hivatalos rendőrségnek mintegy nélkülözhetetlen kiegészítője az egyén bővebb védelmezésében.*”¹⁸⁰

A második világháborút követően, 1949-ben a magánnyomozói tevékenységet a magyar állam szovjet államtípussá minősítése miatt a 458700/1949. (X.16.) BM rendelettel¹⁸¹ betiltották, amelyet megerősített a 6/1982. (VIII.1.) MT rendelet¹⁸², valamint a 24/1987. (VII.22) MT. rendelet¹⁸³ hatályba lépése is, amely már kifejezetten megtiltotta a magánnyomozói tevékenység végzését. Mindezek alapján megpróbáltatásokkal szegélyezett út vezetett el a napjainkig, a törvényileg szabályozott, hatósági engedélyhez kötött magánnyomozói tevékenység honi gyakorlásáig.

2.4 Rendészet az első világháborút követően

Az első világháborút megelőző időszak magyar kormányzata jó érzékkel ismerte fel, hogy – a közrend, a közbiztonság fenntartása érdekében – ki kell egészítenie a rendőrség létszámát, illetőleg ideiglenes rendőri szervezeteket kell létrehoznia. A történelmi idők készítésére szükség volt egy olyan fegyveres testületre, mely nem képezte a központi hatalom részét, de kontroll alatt tevékenykedett, így 1914. szeptember 14-én a belügyminiszter rendeletet adott ki polgári őrségek megszervezéséről. Az ország egész területén egységes szervezeti és eljárási szabályzat alapján, a polgári őrség – hatósági jogkör nélküli – feladata a polgárok és vagyonuk – ezáltal közvetve az állam – rendőrhatalósági utasítások szerinti védelme volt. Intézkedéseiknek meg kellett felelniük a törvénynek, a

¹⁷⁹ Magyarországon a magánkutató irodák száma 1916-ig a 20-ra emelkedett. Budapesten 1918-ban 12 iroda 16 alkalmazottal, majd az 1920-as években 27 iroda működött. A 19. század végétől 1945-ig országosan 200-250 fő foglalkozhatott magánnyomozással, majd a két világháború közötti időszakban megközelítőleg 50 fő végezhetett folyamatosan magánnyomozó tevékenységet. A második világháború után Sopronban, Szombathelyen, Székesfehérváron, Pécsen és Kaposváron összességében 15 magánnyomozó iroda működött.

¹⁸⁰ A Rend (1926). A magándetektív feldicsőítése, mint egyes reklám. szn. 1926. július 17, p. 4.

¹⁸¹ 458700/1949. (X. 16.) BM rendelet a magánkutató irodák megszüntetése és a magánnyomozói tevékenység folytatásának megtiltása tárgyában (Közigazgatási rendszám: 5.661.).

¹⁸² 6/1982. (VIII. 1.) BM rendelet a magánnyomozói tevékenység megtiltásáról.

¹⁸³ 24/1987. (VII. 22.) MT rendelet a vagyónvédelmi tevékenységről és a magánnyomozás tilalmáról.

szabályzatnak és a kapott utasításoknak, karhatalmi intézkedést pedig csak sürgős esetben, a rendőrhatalom intézkedéséig tehettek meg.¹⁸⁴

Az első világháború elvesztését követően a forradalom időszakában a csendőrség és a rendőrség mellett – a katonai erőkhöz túl –, további rendészeti jellegű testületek jöttek létre, például a népőrség vagy a védőrség.¹⁸⁵ A teljesség igényére tekintettel – bár a dolgot nem szerveztem nem témája – kell megemlítenem a rövid életű Vörös Őrséget, az úgynevezett állambiztonsági megbízottak szervezetét, illetőleg a későbbiben létrejött Munkásőrséget vagy a Nemzeti Munkavédelmi Szervezetet, melynek feladata *„minden államellenes cselekedet megakadályozása, esetleges sztrájkok alkalmával a fontosabb üzemek üzemben tartása és aktív közreműködésükkel azok biztosítása”*¹⁸⁶ volt.

A továbbiakban indokolt írnom az 1905-ben felállított határőrségről, a Fiumei Rendőrségről, az 1907. december 17-én, Budapesten létrejött Magyarországi Rendőrtisztviselők Országos Egyesületéről, az 5047/1919. számú – a magyar rendőrséget államosító – kormányrendeletéről, vagy az 1921. március 1-én megalakult Magyar Királyi Folyamőrségről. A teljesség igénye nélkül kiemelem Nagy Valér, Pavlik Ferenc, Laky Imre, Dorning Henrik, Tomcsányi Móric, Tóth József, Magyary Zoltán, Bulbuk Emil, Vásárhelyi Gyula, Rédey Miklós napjainkig is meghatározó rendészeti tevékenységét. Illetőleg olyan rendészeti és bünyügyi tárgyú folyóiratokat említek itt, mint a Csendőrségi Lapok, a Detektív Krónika, a Detektív, a Közbiztonság, a Magyar Detektív, a Magyar Rendőr, a Rend, a Rendőr, A rendőrkutya, a Rendőrségi Lapok vagy a Rendőrségi Szemle. Nem kerülhetem meg Tomcsányi 1928. október 15-i *„Rendészet-közigazgatás-bírói jogvédelem”*¹⁸⁷ elnevezésű akadémiai székfoglalóját, amelynek kiinduló tétele a rend, mely lehet statikus vagy dinamikus. A közrend alatt az állami és a társadalmi rendet értette, s azt nem azonosította a jogrenddel. Azt is egyértelműen megállapította, hogy a rendőri tevékenység a közigazgatás része,¹⁸⁸ míg *„a rend a természeti, társadalmi és az államiélet tárgyi és személyi elemeinek, tényezőinek valamiféle belső szükségességéből, indokoltságból folyó elhelyezkedése, összefüggése, kapcsolata, s ez összefüggés céljának megfelelő érvényesülése,*

¹⁸⁴ Öry Károly (1993): A rendvédelmi szervek az első világháború, az őszirózsás forradalom és a proletárdiktatúra időszakában. *Rendvédelem-történeti füzetek* 4 (5). Budapest, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, p. 44.

¹⁸⁵ Parádi József (1999): A rendvédelem, közigazgatás és a véderő kapcsolata a kiegyezéstől a második világháborúig. *Rendvédelem-történeti füzetek* 10 (12). Budapest, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, p. 83.

¹⁸⁶ Keserű István (1994): A rendvédelmi szervek újjászervezése és tevékenysége az első világháború és a forradalmak után. (1919–1924) *Rendvédelem-történeti füzetek* 4 (5). Budapest, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, p. 83.

¹⁸⁷ Tomcsányi (1929) i. m., p. 31

¹⁸⁸ Uo, p. 8.

*életfolyamata.*¹⁸⁹ Ugyanitt elengedhetetlennek tartom Magyary Zoltán 1942-es fő művében, a „Magyar Közigazgatás”-ban a rendészetről írtak hivatkozását: „Rendészetben a közrendnek az egyesek által való megzavarása elleni védekezést értik. A rendészet a közigazgatásnak egyik ága, amelynek hatásköre a közigazgatás minden más ágába belenyúlik, ezért tartozik az általános igazgatáshoz, de célja határozottan körül van írva: az általános nyugalom, biztonság és a rend biztosítása. A rendészet nem pozitív, hanem védő, elhárító tevékenység. Ebben is különbözik a szakirányú közigazgatástól, amelynek pozitív feladatai vannak.”¹⁹⁰

A második világháború rendészetével kapcsolatosan a magyar hadipotenciál felfuttatását célzó „győri programot”, a trianoni békeszerződés által jelölt „rejtés időszakát” követő háborús készülődést és a 3430/1944. számú ME Rendelettel felállított Nemzetőrséget jelölöm. Rendészettörténeti kuriózumként említem az 1941. július 6-i, a közúti közlekedésre vonatkozó „jobbra hajts” rendelkezés bevezetését.

2.5 Rendészet a második világháborút követően

Hazánk szovjet ellenőrzésű területén már a második világháború¹⁹¹ ideje alatt felállt a politikai élet beindítását célzó ideiglenes kormány, amelynek egyik első, 1944. decemberi döntése alapján a csendőrséget feloszlatták,¹⁹² és létrejött az államrendőrség. Az 1945-ben újjászervezett közigazgatás alapjai azonban továbbra is a két világháború között kidolgozott elveken nyugodtak, gondolva itt például a „Közigazgatási Alapelvek” című útmutatóban foglaltakra, amelyek szerint a „közigazgatás az állami szervek törvényes akaratot megvalósító tevékenysége, amely szerves része az államigazgatásnak.”¹⁹³ A rendészet eleme a közrendészet, a „közrendészeti igazgatás” és az igazgatásrendészet mint a személyek magatartásának szabályozása.¹⁹⁴ Az államrendőrség keretein belül 1946-ban létrejött Államvédelmi Osztály (továbbiakban: ÁVO) napi parancsok útján irányított és a rendőrségtől elkülönítve kezelt állományának feladatait külön rendeletben szabályozták.

¹⁸⁹ Patyi András – Koi Gyula (2017): „Becsülettel törekvéssel, lelkiismeretesen és szeretettel írtam.” Bevezető tanulmány Tomcsányi Móric közigazgatási jogtudományi alapmunkájának reprint kiadásához. In: Tomcsányi Móric: *A magyar közigazgatási jog alapintézményei*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, p. 9.

¹⁹⁰ Magyary (1942) i. m., pp. 561–564.

¹⁹¹ Kovács Tamás (2005): A nyilas éra politikai rendészetének felépítése. In: *Kutatási füzetek 12. Ünnepi szám Ormos Mária 75. születésnapjára*. Pécs, Pécsi Tudományegyetem, pp. 239–252.

¹⁹² „A m. kir. Csendőrség a múlt népellenes kormányait feltétlen engedelmességgel kiszolgálta, a magyar demokratikus mozgalmakat kíméletlen eszközökkel megsemmisíteni törekedett és a magyar parasztság és a magyar munkásság ellen megszámlálhatatlan erőszakosságot követett el, ezért a magyar nép egységes ítéletének végrehajtásaképpen, az Ideiglenes Nemzeti Kormány megállapítja a csendőrségnek, mint testületnek a felelősségét és intézményét megszünteti, szervezetét feloszlítja.” Forrás: 1-690/1945. ME rendelet a csendőrség feloszlításáról és az államrendőrség megszervezéséről.

¹⁹³ Katona Géza (2006): A rendészet evolúciója Magyarországon (1945–2006). *Magyar Rendészet* 6(4), pp. 8–17.

¹⁹⁴ Uo, p. 9.

A világháborút követő időszak súlyos problémái közül a nagyszámú kényszermigrációs folyamatok részeként kell megemlítenem például a szlovák–magyar lakosságcserét, a svábok kitelepítését, a munkaszolgálatos tömegek, a hadifoglyok, hazatelepülők,¹⁹⁵ menekültek szállítását vagy akár a zsidók Palesztinába irányuló exodusát.¹⁹⁶ Hazánknak a háborút követő rendkívül kedvezőtlen nemzetközi viszonyok mellett a nyilvántartások hiányával, a személyi okmányok esetében fennálló kuszasággal, pénztelenséggel, a győztes országok szankcióival, a győztes hatalom katonáinak garázdaságával és fosztogatásaival, valamint a háború után kint lévő – sok esetben bűnözői kezekbe került – fegyverek akadozó beszolgáltatásával is szembesülnie kellett.¹⁹⁷

A rendőrségi kiképzési kiadványokból, tankönyvekből eltűntek Pavlik, Laky, Rédey, Nagy Valér rendészeti gondolatai. Új szöveg az 1948-as „békebeli” R I-2-es – stílusát, jellegét, nyelvezetét tekintve a két világháború közötti időszak rendészeti hangulatát idéző – rendőrségi szabályzat.¹⁹⁸

A bipoláris világrendszer egyik szimbólumaként 1948-ban leereszkedő vasfüggöny, a határövezet kialakítása, az aknamezők telepítése és felszedése, valamint a két kilométeres határsáv létrehozása következtében a szovjet mintára militarizálódott rendőrség és határőrség polgári jellege – az Államvédelmi Hatóság (továbbiakban: ÁVH) 1950. január 1-jei létrehozásával erősítve – végképp elenyészett.

Az 1955. évi 17. számú törvényerejű rendeletet (továbbiakban: tvr.) követően a korabeli rendőrségi sajtó által „Rendőrség törvényének” nevezett, a rendőrség feladat- és hatáskörét rögzítő és a „szocialista törvényességet biztosító” 22-es tvr. kiadására került sor. A rendelet alapján „a rendőrség feladata a bűnözés elleni harc, a közrend és a közbiztonság védelme. Feladatának ellátása során a dolgozó népre, az állami, gazdasági és társadalmi szervekre támaszkodva biztosítja a társadalmi tulajdon sérthetetlenségét, védi az állampolgárok személyi és vagyoni biztonságát, biztosítja a szocialista törvényesség megtartását, ellenőrzi a közúti, vasúti és légi közlekedés rendjét, biztonságát, továbbá ellátja a Magyar Népköztársaság állampolgárait alapvető személyi okmányokkal”. Kimondja továbbá a rendelet, hogy „a rendőrség fegyveres szervezet és a Magyar Népköztársaság Rendőrsége nevet viseli.” Az Országos Rendőr-főkapitányság (továbbiakban: ORFK)

¹⁹⁵ A BM-nek a SZEB-hez 1947-ben küldött jelentése alapján nyugatról több mint 300 ezer fő tért vissza. Forrás: Fórizs Sándor (2014): Az idegenrendészet problémái 1947-ben. *Magyar Rendészet* 14(4), pp. 53–64.

¹⁹⁶ Uo.

¹⁹⁷ Fórizs Sándor (2016): Szovjet katonák a határőrségi jelentésekben. In: Zsámbokiné Ficsovszki Ágnes (szerk.): *Válogatott tanulmányok a Vám- és Pénzügyőri Tanszék fennállásának 25. évfordulója alkalmából*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, pp. 34–52.

¹⁹⁸ R-2. Szolgálati szabályzat a rendőrség számára. A BM hivatalos kiadása. Budapest, 1948.

irányítása alá tartozott a büntetés-végrehajtás, a légi oltalom, az iparőrség és a rendészeti igazgatás feladatkörének ellátása. A BM alá helyezett ÁVH feladata pedig „*a szocialista rend védelme az imperialista, kapitalista hírszerzőszervek, a belső ellenséges és bűnöző elemek tevékenységével szemben.*”¹⁹⁹ Az 1956-os eseményeket követő időszakban Dzerzsinszkijnek tulajdonított „*Mindenkiben megbízunk, de mindenkit ellenőrzünk*” mondat vált meghatározóvá.

A rendészettudomány korai formálásában Magyary, Tomcsányi és Concha tézisei helyett a „*szovjet tanácsadók*” hatása érvényesült. Kiemelném az 1869–1956-os időszakot felölelő „*A magyar nyelvű kriminalisztikai szakirodalom bibliográfiája*” anyaggyűjtés, illetőleg az 1953-ban megjelenő „*Rendőrségi Szemle*” folyóirat mint a BM tudományos kiadványának jelentőségét. A rendészet tudományos igényességű művelését célzó újság megszüntette a bűnügyi tudományokhoz, rendőrségi témákhoz kapcsolódó misztifikumokat, a nyomozó munka titkosságának kódját.²⁰⁰

További meghatározó jelentőségű pontként jelölöm meg a Magyar Népköztársaság belügyminiszterének 0023-as szigorúan titkos parancsát, amely – a BM Kollégium 1962. április 12. döntése alapján a BM előtt álló feladatok magas szintű végrehajtása érdekében – előírta, hogy egy „*olyan egységes elméleti folyóiratot kell kialakítani, amely az egész Belügyminisztériumban felmerülő elvi, politikai és szakmai kérdéseket tudományos színvonalon elemzi és magyarázza.*” Ennek érdekében az 1963. január 15-től kiadott „*Rendőrségi Szemlét*”, „*Büntetés-végrehajtási Szemlét*” és a „*Testnevelési és Sport Szemlét*” megszüntette és beolvasztotta a 8-12 000 példányban, havonta megjelentetett „*Belügyi Szemle*” folyóiratba.

A korszellemnek megfelelően visszafogott tudományos vélemények körüli szorítás enyhülésére utal Számel Lajos munkássága, aki szerint „*rendészetten azt az államigazgatási tevékenységet értjük, amelynek feladata a közbiztonság és a közrend, valamint az állampolgárok személyes biztonságának megóvása, továbbá közreműködés a megsértett rend helyreállításában*”,²⁰¹ ezzel elkülönítette egymástól a rendőrség és rendészet fogalmakat. Egyértelmű úttörő gondolkodóként kimondta azt is, hogy „*a szocialista és a polgári állam rendészete közötti lényeges különbség abban van, hogy milyen társadalmi rend védelmét látják el.*”²⁰²

¹⁹⁹ Jobst Ágnes (2011): A Belügyminisztérium működésének szabályozása 1956 nyarán. *Betekintő* 2(1), p. 2.

²⁰⁰ Katona Géza (1985): A belügyi tudományos kutatások negyven éve. *BM Szemle* (4), pp. 41–49.

²⁰¹ Számel Lajos (1972): Magyar államigazgatási jog. Különös rész. Budapest, Tankönyvkiadó.

²⁰² Uo, p. 253.

A második világháborút követően hazánk szocialista jellegű államszerkezetében elhalványultak a magánbiztonsággal kapcsolatos törekvések. A rendvédelmi szervek és a katonaság szovjet mintára alakult át, az alulról jövő önszerveződéseknek (egyesületeknek, társadalmi szervezeteknek) az államhatalom nem engedett teret. Az áruforgalmat szabályozó kereskedelmi jog, a csökkenő mérvű magántulajdon egyéni védelmi igénye háttérbe szorult, ezáltal a megbízói oldal kiüresedett, a magántulajdon helyét az állami tulajdon, a tervgazdálkodás rendszere vette át. Az állami vagyon védelmét a magánszervezetek helyett állami szervek, szervezetek biztosították (üzemrendészetek, Vörös Őrség, Nemzeti Munkavédelmi Szervezetet, Iparőrség, Üzemőrség, Polgári Fegyveres Őrség, Munkásőrség).²⁰³ Hazánk rendszerváltozásának közeledtét jelezve az 1980-as évek közepétől élénkülő gazdaság eredményeként számos honi és külföldi vállalkozás jött létre. A magántulajdon mértéke megnövekedett, a tulajdonosi réteg kiszélesedett, az állami vagyonvédelem intézménye – a megváltozott életviszonyokra tekintettel – elégtelenné vált. A magyar magánbiztonsági szektor rendszerváltást követő létrejöttének, a kezdeti viharos időszak tisztulásának, a szektor működését meghatározó körülmények stabilizálódásának számos bűnmegelőzési törekvés, stratégia és normatív szabályozás adott keretet.²⁰⁴ A több évtizeddel ezelőtt megalkotott szabályozás azonban ma már nem tekinthető végleges érvényűnek, ugyanis annak rugalmasan kell(ene) reagálni jelen korunk változásaira. Ezért a rendészettudomány kutatóinak kiemelt feladata, hogy lépést tartsanak változó világunkkal, értelmezzék annak történéseit, és előre gondolkodjanak a lehetséges rendészeti alternatívák, megoldások kimunkálásában.

²⁰³ Lippai Zsolt (2021c): Az üzemőrségtől, a fegyveres biztonsági őrségig. In: Kovács István – Frigyer László – Tirts Tibor (szerk.): *Globális kérdések – globális válaszok: rendészettudomány a hallgatók szemével*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság, pp. 133–144.

²⁰⁴ A magánbiztonsági szakma jelenkori szabályozásához vezető – általam meghatározónak ítélt – jogszabályok:

- 1949. évi XX. törvény, a Magyar Népköztársaság Alkotmánya,
- 24/1987. (VII.22.) MT. rendelet a vagyonvédelmi tevékenységről és a magánnyomozás tilalmáról,
- 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről,
- 87/1995. (VII. 14.) Korm. rendelet a vállalkozás keretében végzett személyes vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység átmeneti szabályairól,
- 1998. évi IV. törvény a vállalkozás keretében végzett személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól, a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamaráról,
- 2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól,
- 2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról.

2.6 Összegzés

A második világháborút követően a rendészetet érintő számos jelentős változást ment végbe; ide tartozik például a csendőrség megszüntetése, a Magyar Királyi Rendőrség tagjainak fokozatos eltávolítása, a szovjet mintára történő rendészeti szervei militarizálódás, vagy a „*párt ökleként*” definiált ÁVH létrehozása. Az 1970-es években bekövetkező változásokig „*a szovjet büntetőjogi elvekre épülő, diszkriminatív büntetőpolitikai elvek maradéktalanul érvényesültek*”,²⁰⁵ míg a Helsinkai Nyilatkozat hatására bekövetkezett enyhülés a rendészetben is megfigyelhető hatásokkal járt. A nyugati határszakasz aknazárát S-100 Elektromos Jelzőrendszer váltotta, a vízumrendszert eltörölték, a „*vasfüggöny*” elbontották, és számos nagy nyilvánosságú tudományos igényességű vita bontakozott ki. Szamel Lajos, Katona Géza, Szikinger István, Kántás Péter, Finszter Géza, Patyi András²⁰⁶ írásai nyomán megkérdőjelezhetetlen tudományos érdeklődés és igény mutatkozott meg például a rendészet kontra rendvédelem, illetőleg a rendészetfogalom tisztázása iránt is.²⁰⁷

Sallai Jánossal egyetértve állítom, hogy a honi rendészet szervesen illeszkedik hazánk XIX. századtól jelen lévő modernizálódási, polgárosodási folyamatába. A magának egyre jelentősebb tudományos teret követelő elméleti és gyakorlati munka, a napjainkra meghatározó érvényű és bőséges szakirodalom hatására a rendészettudomány egyetemi katedrát, doktori szintű képzést kapott. Konferenciák, tudományos viták, szimpóziumok és egyéb rendezvények, szakmai és civil szervezetek, online és papír alapú publikációs platformok kínálnak lehetőséget a rendészettudományért tenni akaróknak, a rendészettudomány iránt érdeklődőknek. „*A rendészettudomány etablációját erősítik az EU-ban²⁰⁸ és más külföldi országokban is zajló törekvések, ezek lényege a biztonság felértékelődése folytán egy hiteles rendészettudomány létrehozása, beágyazása a tudományok rendszerébe.*”²⁰⁹

Dolgozatom historiális fejezetét követően az egyes tevékenységek tárgyalásánál is több esetben mutatom be azok történetét a róluk alkotható legteljesebb kép kialakítása érdekében, amely a következő, a biztonság megteremtését és fenntartását szolgáló állami szereplők bemutatása során sem lehetett másképp.

²⁰⁵ Katona (2006) i. m., p. 12.

²⁰⁶ Patyi András (2013): A rendészeti igazgatás és a rendészeti jog alapjai. In: Lapsánszky András (szerk.): *Közigazgatási jog: Fejezetek szakigazgatásaink köréből I.* Budapest, CompLex Wolters Kluwer, pp. 135–169.

²⁰⁷ Patyi András (2009): 40/A. § [A Magyar Honvédség és a Rendőrség feladatai]. In: Jakab András (szerk.): *Az Alkotmány kommentárja I–II.*, Budapest, Századvég Kiadó, pp. 1419–1452.

²⁰⁸ Jaschke, Hans-Gerd: Rendészettudomány. Egy európai megközelítés. CEPOL, 2008.
https://www.cepol.europa.eu/sites/default/files/PGEAPS_summary_hungarian.pdf (letöltve: 2022. 05. 02.).

²⁰⁹ Sallai János (2015): A magyar Rendészettudomány etablációja. *Belügyi Szemle* 63(6), p. 28.
<https://doi.org/10.38146/BSZ.2015.6.1>

3. A BIZTONSÁG MEGTEREMTÉSÉNEK ÉS FENNTARTÁSÁNAK ÁLLAMI ÉS NEM ÁLLAMI SZEREPLŐIRŐL²¹⁰

A Magyar Rendőr című lap az 1936. évi 17. számában méltatta a kezdetben magánkézben, majd Szeged város szervezésében megvalósuló, egyes híradások szerint 160 ezer nézőt vonzó²¹¹ Szegedi Szabadtéri Játékok rendőri biztosítása kapcsán az egy hónapon át zajló és a rendőrség által végzett „*tervszerű, jól átgondolt [...] csendes és nagyrészt láthatatlan munkát.*”²¹² Kiemelték a minden tekintetben a megelőzésre fektetett hangsúlyt, a szigorú következetességgel véghez vitt megelőző intézkedések fontosságát. Veszélyforrásként jelölték meg az „*idegenforgalom veszedelmes ellenségeinek*” bűnügyi rendészet által megvalósított kiszűrését, erősségként pedig a bevont rendőri erők idegen nyelvi tudását, szakmai felkészültségét, a vendégeknek történő előzékeny segítségnyújtását. A rendezvényen, ahol a „*legteljesebb rend uralkodott*”, a „*derék őrszemélyzet szabadnap és szabadság nélkül állta a kemény szolgálatot.*”²¹³ Amint azt a korabeli híradás is mutatja, a jól képzett – ez esetben rendezvénybiztosítási feladatokat ellátó – rendőr rendelkezésre állása teljes mértékben egybeesik a történeti fejezetben is említett képzési igénnyel, hiszen a rendőr „*csak akkor fog megfelelni hivatásának, ha a rendészeti közegek a rendészeti tudományban elméletileg is kiképeztek.*”²¹⁴ Jelen korunk rendezvénybiztosítási feladatainak túlnyomó része a magánbiztonsági szektor által nyújtott szolgáltatások körébe tartozik, ahol ugyanígy elengedhetetlen a megfelelően felkészített magánbiztonsági szakemberek rendelkezésre állása.

Mindezek alapján ebben a fejezetben – a biztonság megteremtésével kapcsolatos képzési elvárások kiemelt jelentőségére tekintettel – a rendészettudományi oktatásnak és kutatásnak otthont adó Nemzeti Közszolgálati Egyetem (továbbiakban: NKE) tevékenységével és az annak képzéseit²¹⁵ „*megrendelő*” minisztériumok irányítása alá tartozó állami rendészeti szervekkel is foglalkozom. Azzal a képzéssel, amelynek megrendelői maguk a rendészeti szervek, míg a hallgatóiból – az NKE által képzett és kibocsájtott hivatásos

²¹⁰ Lippai Zsolt (2023a): A biztonság megteremtésének és fenntartásának állami és nem állami szereplőiről. *Belügyi Szemle* 71(8), pp. 1391–1417. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.8.4>

²¹¹ A Szegedi Szabadtéri Játékok története 1930 és 1939 között. <http://www.bibl.u-szeged.hu/ha/szabadtteri/szabadtteri.html> (letöltve: 2022. 11. 15.).

²¹² A szabadtéri játékok rendőri feladatai. *Magyar Rendőr*, 1936. 09. 01-i 17. lapszám, p. 394.

https://adt.arcanum.com/hu/view/MagyarRendor_1936/?pg=395&layout=s&query=A%20szabadt%C3%A9ri%20j%C3%A1t%C3%A9kok%20rend%C5%91ri%20feladatai (letöltve: 2022. 11. 15.).

²¹³ Uo, p. 395.

²¹⁴ Közbiztonság (1870) i. m.

²¹⁵ Dolgozatomban a képzés és az oktatás folyamata, különbségei, esetleges összeférhetlenségei elhatárolása nem célja, azokat kiterjesztően értelmezve, az NKE tevékenységének bemutatásához hívom segítségül.

állományú és civil személyekből – áll az a professzionálisan felkészített rendészeti szakembergárda, akik a biztonság megteremtésének és fenntartásának állami és nem állami szereplőit adják.

3.1 A rendészet állami és nem állami szerveiről

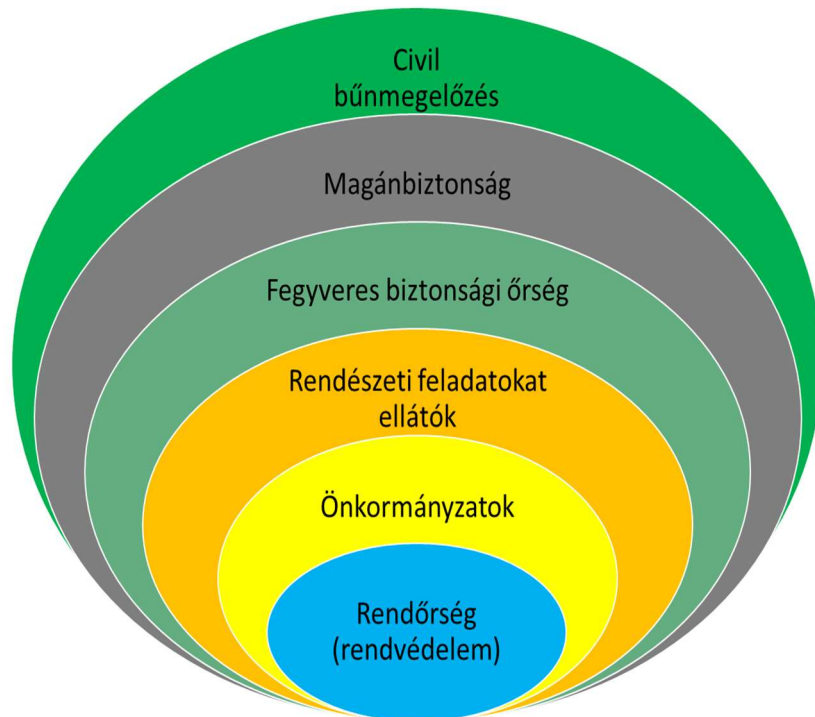
A rendészet intézményrendszere – a biztonság és a közhatalmi jogosítvány mennyisége, erőssége alapján is – csoportosítható. Elsődleges rendészeti szerv az általános feladatokat ellátó rendőrség, míg másodlagos rendészeti szerv a Terrorelhárítási Központ, a Nemzeti Védelmi Szolgálat (továbbiakban: NVSZ), a polgári nemzetbiztonsági és a Büntetés-végrehajtási Szervezet (továbbiakban: Bv.), a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (továbbiakban: NAV) pénzügyőri szerve, illetőleg az Országgyűlési Őrség (azzal együtt, hogy az NVSZ másodlagos rendészeti szervei besorolása vitatható). A rendészeti jellegű feladatokat ellátó egyéb közigazgatási szervek csoportjába sorolható a katasztrófavédelem, a természetvédelmi őrségek, az önkormányzati természetvédelmi őrségek, a mezőőrség, a közterület-felügyeletek, az erdővédelmi szolgálatok, az erdészeti szakszemélyzet, a hivatásos vadászok, a halászati őrök és a hegyőrök. Illetőleg nem közigazgatási rendészeti jellegű szervekként vagy „*pararendészeti*” szervekként gondolhatunk a személy- és vagyoni társaságokra, a magánnyomozókra és a polgárőrségre.²¹⁶

Kutatási eredményeim alapján a rendészet nagy családja a komplementer, azaz kiegészítő rendészet oldaláról is megközelíthető, amelynek fogalmi eleme a rendőrség tehermentesítése, az úgynevezett biztonsági rések betömésének értékteremtő tevékenysége, determinálva az érintett szervek jövőbeni küldetését, bűnmegelőzési funkciójuk erősödését.

Komplementer rendészeti tevékenység a biztonság kollektív társadalmi munka és kooperáció révén történő megteremtése. Értem ez alatt azt a feladatellátást, amelyben az állam erre felhatalmazott rendvédelmi szervei mellett a rendvédelmi feladatokat is ellátó szervek, önkormányzatok, magánbiztonsági szolgáltatók, civil önvédelmi szervezetek segítő és támogató küldetése a bűnmegelőzés. A komplementer rendészet alapkövei a megelőzés, a proaktivitás, a társadalmi tudatosítás, a társadalmi beágyazottság, a biztonsági rések betöltése. A szervek, szervezetek működésének közös halmaza, alappillére a bűnmegelőzés mint feladat. Tevékenységük hatékonyságaként, munkájuk eredményessége fokmérőjét, a közbiztonság megteremtésében való közreműködésük terepnumát jelölve. Véleményem szerint napjaink rendőrsége egyre kevésbé képes érdemi bűnmegelőzési eredményeket önállóan elérni, ezért a

²¹⁶ Balla Zoltán (2015): A rendészet államigazgatáson kívüli és piacosított szervei. *Magyar Rendészet* 15(4), pp. 11–12.

komplementer rendészeti szervek meghatározó szerepe vitathatatlanná válik a rendőrség bűnüldöző, bűnfelderítő munkája tehermentesítésében.²¹⁷ Mindezen feladatmegosztásban résztvevő rendészeti szereplőket jól szemlélteti az alábbi komplementer rendészeti ábra.

1. ábra. Rendészeti és komplementer rendészeti szervek. Forrás: Christián László (2022): *Komplementer Rendészet*. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, p. 65.

Az ábrán, annak origójában/közös halmazában jelölt legfontosabb rendvédelmi szerv a rendőrség, amelynek középponti szerepe továbbra is megkérdőjelezhetetlen. Továbbá az is tény, hogy a fenyegetések elhárításához kollektív munkára van szükség, és a közbiztonság helyi, regionális, országos, integrált és globális dimenziói napjainkban nyernek különös jelentőséget. A komplementer rendészeti tevékenység létjogosultságát a rendőrség tehermentesítése mellett erősíti egyrészt, hogy segít a különböző rendészeti feladatok társadalmasításában (gondolva itt a polgárőrségre), másrészt pedig egyértelműsíti a közjog és a magánjog határozottabb szétválasztását (értve ezalatt a vagyonvédelmi vállalkozások szerepvállalását).²¹⁸ Ez a tényerés azonban komoly dilemma elé állítja az államot, hogy milyen mértékben hasznos és mikortól lehet ártalmas az állami monopólium odaadása, a

²¹⁷ Christián László (2022): *Komplementer Rendészet*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, pp. 63–65.

²²⁰ U.o, p. 67.

rendészeti feladatok átadása a biztonság megteremtésében szerepet játszó alternatív (nem állami) szereplőknek.²¹⁹

A rendészeti igazgatást teljesítő közigazgatási hatóságok vonatkozásában további négy kategóriát különböztethetünk meg. Elsőként, szűkebb értelemben véve azon rendészeti hatóságokat, amelyek a legitim fizikai erőszak monopóliumának teljes körével rendelkeznek (például a rendőrség és a NAV). Másodrészt azokat a rendvédelmi szerveket, amelyeket a törvény rendvédelmi szervként deklaráál (például a rendőrség). Harmadrészt a rendészeti támogató, rendészeti közfeladatot ellátó hivatalokat, központokat (például a Nemzeti Információs Központot, korábban Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központot). Negyedrészt a járulékos, korlátozott hatáskörű, speciális hatáskört gyakorló helyi rendészeti hatóságokat, amelyek rendészeti kényszerintézkedéseket csak rendőrségi felügyelet mellett alkalmazhatnak és társadalmi funkciójuk a helyi közrend, közbiztonság védelme (például a közterület-felügyelet).²²⁰

A központi államigazgatási szervekről, valamint a kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény 1. § (5) egzakt megfogalmazása alapján rendvédelmi szerv a rendőrség, a Büntetés-végrehajtási Szervezet, a hivatásos katasztrófavédelmi szerv és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok. Rendvédelmi szervek az Országgyűlési Őrség és a NAV, illetőleg komplementer rendészeti szervként nevezhetjük meg az önkormányzati rendészeti, egyes rendészeti feladatokat ellátókat, a társadalmi önkéntes szervezeteket (különösen a polgárőrséget) és a magánbiztonságot (gondolva itt a személy és vagyonvédelemre, fegyveres biztonsági őrségre).²²¹

Rendőrség

Hazánk Alaptörvényének 46. – a rendőrséggel és a nemzetbiztonsági szolgálatokkal foglalkozó – cikke alapján a kormány által irányított működésű rendőrség alapvető feladata a bűncselekmények megakadályozása, felderítése; a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme; továbbá a rendőrség részt vesz a jogellenes bevándorlás megakadályozásában. Szervezetére és működésére vonatkozó részletes szabályok sarkalatos törvényben kerülnek meghatározásra. Tiltó szabály, hogy hivatásos állományú tagjai nem lehetnek tagjai pártoknak és nem folytathatnak politikai tevékenységet.²²²

²¹⁹ Budavári Árpád (2019). Partnerség a rendészetben. *Belügyi Szemle* 67(6), p. 88.

<https://doi.org/10.38146/BSZ.2019.6.6>

²²⁰ Finszter (2018) i. m., pp. 264–271.

²²¹ U.o, p. 82.

²²² Alaptörvény 46. cikk.

A rendőrség közigazgatási feladatokat is ellátó fegyveres rendvédelmi szerv, amely egymástól elkülönült négy önálló feladat- és hatáskörrel, valamint intézményrendszerrel rendelkezik, melyek:

- az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv,
- a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv (NVSZ),
- az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság (OIF), valamint
- a terrorizmust elhárító szerv (Terrorelhárítási Központ – TEK).²²³

A rendőrség rendeltetésszerű feladatait szolgálati ágakra, szolgálatokra és szakszolgálatokra tagozódva látja el.²²⁴

Block 1877-es megfogalmazásában a rendőrség *„a közhatalomnak az a része, mely arra hivatott, hogy a személyeket és dolgokat ótalmazza mindazon támadások és bajok ellen, melyeket emberi okosság meggátolhat, vagy legalább enyhíthet. Fenntartani a közrendet, ótalmazni a tulajdont és az egyéni szabadságot, ügyelni a közérkölcsiségre, biztosítani a közegészséget, ezek a rendőrség gondjaira bízott főtárgyak.”* Kedvessy 1872-es gondolatai alapján *„rendőrség alatt kell érteni a törvényhatóságok azon kebelbeli hivatalát, melynek feladata a jólét előmozdítása, rend és biztonság fenntartására nemkülönben az ezeket fenyegető veszélyek elhárítása céljából – akár emberi cselekvés vagy mulasztásból, akár pedig természet elemeitől származnak – megállapított országos és helyi rendszabályokat végrehajtani, illetőleg azok megtartása fölött őrködni, és a vétségek, bűntények elkövetőit nyomozni, elfogni és a törvényszék elé állítani.”* Illyefalvi 1908-ban tett állításában *„a rendőrség az államnak a jogrendet egyes esetekben közvetlenül fenyegető, már előtérbe lépett veszélyek és támadások elhárítására irányuló kényszerhatalmát alkalmazó szerve.”* A Rédey-Laky 1903-as írásában, a korabeli Rendőrségi lexicon szerint *„a rendőrség az állami és a közrend fenntartására hivatott polgári intézmény, melynek őrségi személyzete szigorú, katonai fegyelmi szabályok alatt áll.”*²²⁵

A rendőrség az a szervezet, amely a legszélesebb körben kap felhatalmazást a rendészeti csapaterő bevetésére és a titkos információgyűjtésre. A szervezet általános

²²³ Az egyes rendőri szervek további részletes bemutatásától – bár valamennyi szerv a képzés megrendelői között jelölendő – jelen szempontrendszerű vizsgálatban eltekintek.

²²⁴ Boda et al. (2019) i. m. Rendőrség címszó p. 487.

²²⁵ Idézi: Boda et al. (2019) i. m.

rendészeti feladatot lát el, birtokolja a rendészeti funkciók teljes körét, illetőleg nyomozóhatósági jogkörében általános hatáskörű felderítést és nyomozást végez.²²⁶

A rendőri tevékenység tartalma annak társadalmi rendeltetéséből következik, ami nem más, mint a közrend fenntartása, a közbiztonság védelme, a jogellenes emberi magatartásokból eredő veszélyhelyzetek elhárítása. Ennek alapvető eszköze pedig a rend fenntartása érdekében alkalmazható hatósági kényszer, a legitim fizikai kényszer monopóliuma mint a rendészet „*differentia specificája*.”²²⁷ Főbb tevékenységi jegyeiként említtem az egyenruhát, a fegyverviselést és a zárt hierarchiát, illetőleg ezen tartalmi vonások szimbolikus kifejezőit.²²⁸

Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság

Az 1638 fős,²²⁹ a belügyminiszter irányítása alá tartozó országos hatáskörű, önálló költségvetési szerv, amely hét hazai regionális igazgatóságán és 24 kirendeltségén fogadja külföldi ügyfeleit. A Főigazgatóság eljár a külföldiek beutazásával, tartózkodásával és letelepedésével kapcsolatos ügyekben és menekültügyi kérelmekben. Hatáskörét képezi a hazánkban „*illegálisan tartózkodó vagy más jogsértést elkövető külföldiek ügyében a döntések meghozatala, az ország elhagyására kötelezett külföldiek hazautaztatásának megszervezése*.”²³⁰

Büntetés-végrehajtási Szervezet

A büntető igazságszolgáltatás az államalapítás óta rendelkezik kutatható írásos anyagokkal, hiszen a törvények megjelenése óta létezik a büntetés-végrehajtás, írásbeli emlékek alapján pedig a XI. századtól beszélhetünk börtönbüntetésről.²³¹ A jogszabályokban és okleveles forrásanyagokban fennmaradt börtönre használatos kifejezésként említhetjük a tömlöc (*temlec*), karcser (*carcer*), börtön (*berten*), áristom (*arestum*, *arestom*), fogság (*detentio*, *captivatio*, *ergastulum*) elnevezéseket, amelyek mind a bezárás, a szabadságelvonás valamely változatát jelentették.²³² A Bv. az igazságszolgáltatás rendszeréhez kapcsolódó

²²⁶ Finszter (2018) i. m., p. 265.

²²⁷ Christián (2021) i. m., p. 87.

²²⁸ Finszter (2018) i. m., p. 23.

²²⁹ BM BAH Alapokmány.

http://www.bmbah.hu/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=118&Itemid=901&lang=hu (letöltve: 2024. 05. 14.).

²³⁰ Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság.

http://www.bmbah.hu/index.php?option=com_k2&view=item&id=390:hivatal-bemutata&lang=hu (letöltve: 2024. 05. 14.).

²³¹ Várkonyi Zsolt Kristóf (szerk.) (2021): Ezer éves múltunk. A büntetés-végrehajtás az igazság védelmében. Budapest, BVOP, p. 10.

²³² Lőrincz József – Mezey Barna (2019): A magyar börtönügy története. Budapest, Dialóg Campus, p. 32.

olyan végrehajtó állami és fegyveres rendvédelmi szervezet, amely alapvetően a külön törvényben meghatározott szabadságelvonással járó büntetések, intézkedések, büntetőeljárásai kényszerintézkedések megvalósítására, a szabadságvesztésből szabadultak utógondozására, valamint a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői feladatok végrehajtására hivatott.²³³

A Bv. 2020. évi évkönyvét alapul véve a 2020. december 31-én – 96%-os telítettséget jelentő – 16 572 fő fogvatartott²³⁴ őrzését ellátó, belügyi irányítás alatt álló testület központi irányító szerve az 1952-ben alapított Országos Parancsnokság (továbbiakban BVOP), amely alá harminc Bv. intézet, tíz gazdasági társaság, illetve négy intézmény – a Bv. Oktatási, Továbbképzési és Rehabilitációs Központja, az NKE RTK Bv.-i Tanszéke, a Bv. Egészségügyi Központ, illetve az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet – tartozik. Az első három intézmény a személyi állomány képzésére szolgál, míg a két egészségügyi intézmény a fogvatartottak ellátását biztosítja.²³⁵ Személyi állományának létszáma (a 2020. december 31-i állapotnak megfelelően) 9440 fő (1664 fő hivatásos állományú vezető és tiszt, 5711 fő tiszthelyettes, 1572 fő rendvédelmi igazgatási alkalmazott, 210 fő munkavállaló, 283 fő fegyveres biztonsági őr).²³⁶

Hivatásos Katasztrófavédelmi szerv

A BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (továbbiakban: BM OKF) – amely a rendőrséghez hasonlóan szintén a belügyi tárca felügyelete alatt folytatja tevékenységét – 2022 szeptemberében rendszeresített létszáma összesen 12 968 fő, amelyből 3609 fő tiszt, 7423 fő tiszthelyettes, 729 fő rendvédelmi igazgatási alkalmazott és 1207 fő munkavállaló volt.²³⁷ Alapvető rendeltetése a magyar lakosság élet- és vagyonbiztonságának, a nemzetgazdaság és a kritikus infrastruktúra-elemek biztonságos működésének védelme, ami kiemelkedően fontos közbiztonsági feladat. A BM OKF országos hatáskörű rendvédelmi szerv. Fő feladata a katasztrófák hatósági megelőzése, a bekövetkező polgári veszélyhelyzetekben a mentés végrehajtása, a védekezés megszervezése és irányítása, a káros következmények felszámolása és a helyreállítás-újjaépítés megvalósítása.²³⁸ A hivatásos katasztrófavédelmi szerv területi szervei a vármegyei, illetve fővárosi illetékességgel működő

²³³ Boda (szerk.) (2019) i. m., p. 89.

²³⁴ A Büntetés-végrehajtás évkönyve, 2020. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Vác, Duna-Mix, 2021.

²³⁵ Lippai Zsolt (2021a): A Büntetés-végrehajtási Szervezet fegyveres biztonsági őrsege. *Magyar Rendészet* 21(3), pp. 30–31. <https://doi.org/10.32577/mr.2021.3.2>

²³⁶ Christján (2021) i. m., pp. 91–92.

²³⁷ BM OKF. Szervezet. <https://www.katasztrofavedelem.hu/7/szervezet> (letöltve: 2022.11.16.).

²³⁸ BM OKF Bemutakozás. <https://www.katasztrofavedelem.hu/2/bemutakozas> (letöltve: 2022.11.16.).

katasztrófavédelmi igazgatóságok. A BM OKF területi jogállású szervei továbbá a BM OKF Gazdasági Ellátó Központ és a Katasztrófavédelmi Oktatási Központ.²³⁹

Polgári (és katonai) nemzetbiztonsági szolgálatok

Magyarország függetlenségének és törvényes rendjének védelme, nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítése a nemzetbiztonsági szolgálatok alapvető feladata, amelyek irányítását a kormány a belügyminiszteren, a külügyminiszteren és a honvédelmi miniszteren keresztül, illetve a dolgozat írásának idején a miniszterelnöki kabinetirodán keresztül látja el.

Az állítást pontosítva a rendszerváltás óta létező Információs Hivatalt (továbbiakban: IH), Alkotmányvédelmi Hivatalt (továbbiakban: AH) és a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatokat (továbbiakban: NBSZ)²⁴⁰ 2022 óta a miniszterelnöki kabinetirodát vezető miniszter irányítja, illetve felügyeli. Az újonnan létrejött Nemzeti Információs Központ szintén a miniszterelnöki kabinetiroda alá tartozik. A rendszerváltás óta a honvédelmi miniszter irányította a Katonai Biztonsági Hivatalt és a Katonai Felderítő Hivatalt.²⁴¹ A két szolgálatot 2012. január 1-jei hatállyal összevonták, neve pedig Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat (továbbiakban: KNBSZ) lett. A szolgálatok működésének általános kereteit, működését és feladatkörét a miniszterek rendeletekben és utasításokban határozzák meg.²⁴²

A nemzetbiztonsági szolgálatokat szervezetük és az egyes szervek feladatrendszerük alapján katonai és polgári szolgálatok szerinti csoportba sorolhatjuk. A szervezetre irányításért felelős miniszter által kinevezett főigazgatók vezette – helyi és területi szervekre tagozódó – hivatalok és szakszolgálatok katonai szolgálatához a KNBSZ tartozik. A polgári nemzetbiztonsági szolgálat részét pedig az IH, az AH és az NBSZ képezi,²⁴³ ugyanitt hangsúlyozva az IH²⁴⁴ és az AH²⁴⁵ kiemelten fontos szerepét is (megjegyezve, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok munkavállalóival kapcsolatban nem áll rendelkezésemre hivatalosnak tekinthető létszámadat).

²³⁹ BM OKF Szervezeti és Működési Szabályzata.

<https://www.katasztrofavedelem.hu/application/uploads/documents/2020-11/73045.pdf> (letöltve: 2022.11.16.).

²⁴⁰ Kovács Tamás (2011): Átmentett vagy megmentett légió? A magyar állambiztonság metamorfózisához, *1989–1990 Levéltári Közlemények* 82(1), pp. 70–71.

²⁴¹ Uo, p. 70.

²⁴² Nemzetbiztonsági Szolgálatok. <https://2010-2014.kormany.hu/hu/mo/rendvedelem/nemzetbiztonsagi-szolgalatok> (letöltve: 2022. 11. 16.).

²⁴³ Nemzetbiztonsági Szolgálatok uo.

²⁴⁴ Az Információs Hivatal aktív szerepet játszik a nemzetközi és a hazánkat fenyegető terrorizmus, kábítószer-kereskedelem, a valutaspekuláció elleni harcban és hazánk diplomáciai, külgazdasági és tudományos kapcsolataiban is.

²⁴⁵ Az Alkotmányvédelmi Hivatal fő feladata, hogy felderítse és elhárítsa a hazánk területi egységét, függetlenségét, demokratikus berendezkedését, politikai és gazdasági érdekeit sértő cselekményeket.

Országgyűlési Őrség

A Képviselőházi Őrséggel – mint az Országgyűlési Őrség jogelőd szervezetével – kapcsolatban fontos megemlíteni, hogy a testület megszüntetésére hivatalosan (de jure) soha nem került sor (amely egy sor legitimációs kérdést is felvet),²⁴⁶ eredeti rendeltetésének megfelelő működése a képviselőház és az őrség feloszlásával (de facto) mégis megszűnt. A szocialista rendszer konszolidációját követően az Országgyűlés (továbbiakban: OGY) védelmét évtizedekig a BM Kormányőrség (később: Köztársasági Őrezred) látta el, utóbbi megszűnését követően (2012. június 30.) ezen feladat átmenetileg a KR-hez csoportosult. 2013. január 1-jén egyebek mellett e tevékenységi kör is²⁴⁷ átkerült a frissen létrehozott, a Képviselőházi Őrség történelmi hagyományait folytató Országgyűlési Őrséghez.²⁴⁸ Az OGY védelme ezt követően az alaptörvényben is megjelenő garanciákat²⁴⁹ kapott. Az Országgyűlési Őrség hazai rendészetben betöltött egyedi szerepét Tóth László Tibor ogy. vezérőrnagy, az Országgyűlési Őrség első parancsnokának alábbi szavai is hangsúlyozzák: „*a szervezet létrehozásával megszűnt az a demokratikus állami berendezkedéseknek ellentmondó gyakorlat, miszerint egy, a végrehajtói hatalom által felügyelt vagy irányított fegyveres szerv látja el a törvényhozás védelmét.*”²⁵⁰

Az Alaptörvény negyedik módosítása révén beiktatott rendelkezés alapján alkotmányos meghatározottságú szerv működésének irányítása²⁵¹ és parancsnokának kinevezése²⁵² az OGY elnökének hatáskörét képezi. A személyi állományába tartozó országgyűlési őrsök a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló törvény hatálya alá tartoznak.²⁵³ A 472 fős²⁵⁴ őrség

²⁴⁶ Parádi Ákos, Parádi József: Rendvédelmünk 1867–1945. Megjelenés alatt, p. 16.

²⁴⁷ Az Országgyűlési Őrség jelmondata „*Servimus fideliter, honeste. – Szolgálunk hűséggel, becsülettel.*” Alapfeladatai közé tartozik az Országgyűlés elnökének, valamint az Országháznak, illetve az Országgyűlés munkatársait kiszolgáló létesítményeknek és az ott dolgozóknak a védelme, a tárgyalási rend fenntartásának biztosítása, melyeken túl a szervezet díszelgési, protokolláris és tűzvédelmi feladatokat is ellát. Bővebben: <https://www.orszaggyulesiorseg.hu/>

²⁴⁸ 2012. évi XXXVI. törvény az Országgyűlésről.

²⁴⁹ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) 5. cikk (9) „*Az Országgyűlés biztonságáról országgyűlési őrség gondoskodik. Az országgyűlési őrség működését az Országgyűlés elnöke irányítja.*”

²⁵⁰ Tóth László Tibor ogy. vezérőrnagy, az Országgyűlési Őrség parancsnokának olvasói köszöntője. <https://www.orszaggyulesiorseg.hu/bemutakozas> (letöltve: 2021. 01. 12.).

²⁵¹ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) 5. cikk (9) bekezdés.

²⁵² 2012. évi XXXVI. törvény az Országgyűlésről 127. §.

²⁵³ 2015. évi XLII. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról.

²⁵⁴ Havi munkaügyi jelentések. <https://www.orszaggyulesiorseg.hu/dokumentumok> (letöltve: 2024. 02. 10.).

állományába történő felvétel egyik alapfeltétele a rendőr-tiszthelyettesi/tiszti végzettség és előzetes szolgálati tapasztalat.²⁵⁵

Nemzeti Adó és Vámhivatal

Magyarországon 2010-ben született meg egy újszerű vám- és adóigazgatási hatóság gondolata. Az állami adóhatóság (Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal, a továbbiakban: APEH) és a vámhatóság (Vám- és Pénzügyőrség, a továbbiakban: VP) összevonását, valamint feladat- és szervezeti rendszerének kialakítását követően a jelenleg 18 400 fős²⁵⁶ Nemzeti Adó- és Vámhivatal (a továbbiakban: NAV) 2011 januárjában államigazgatási és fegyveres rendvédelmi feladatokat is ellátó – háromszintű – kormányhivatalként kezdte meg működését.²⁵⁷ 2016-ban, egy jogszabály-módosítást követően a bevételi hatóság központi hivatali státuszú – kétszintű – központi államigazgatási szervként folytatta a tevékenységét.²⁵⁸

A NAV fő tevékenységei az alábbiak szerint csoportosíthatók:²⁵⁹

- adóigazgatás,
- vámigazgatás,
- bünyügyi,
- rendészeti, valamint
- egyéb hatósági tevékenység.

Az NKE rendészeti képzését megrendelő, felvevő állami rendészeti szervek, szervezetek rövid bemutatását követően a magán- és közbiztonság közötti határvonalak rendészeti oktatásban is megfigyelhető elmosódását kívánom megvizsgálni, a biztonsági szakirányú egyetemi képzés létjogosultságát elemezni. Rámutatok, hogy az NKE-n megvalósuló, magánbiztonsági és önkormányzati szakemberek szakirányú képzésének megrendelője, képzője és finanszírozója az állam, míg a felkészített professzionális szakemberek alkalmazója, a megszerzett tudás felhasználója a komplementer rendészet. Vajon miért lehet fontos az állam rendészeti fókuszú, tisztképző egyetemén a

²⁵⁵ 56/2012. (XI. 22.) BM rendelet az Országgyűlési Őrség hivatásos állományát érintő humánigazgatási tárgyú szabályokról.

²⁵⁶ A NAV-nál foglalkoztatottak.

https://nav.gov.hu/kozadat/altalanos_kozzeteteli_lista/3_3_mukodes/a_foglalkoztatottak (letöltve: 2024. 02.10.).

²⁵⁷ Szabó Andrea (2012): Kormányhivatal – rendészet? *Magyar Rendészet* 12(4), p. 148.

²⁵⁸ Szabó Andrea (2016): Egy új „státusú” központi hivatal rendvédelmi feladatai. In: Deák József – Gaál Gyula – Sallai János (szerk.): *A toll sokszor erősebb, mint a kard: rendészettudományi tanulmányok Prof. Dr. Főrizs Sándor 65. születésnapja tiszteletére*. Budapest, NKE Szolgáltató Nonprofit Kft. pp. 200–210.

²⁵⁹ Erdős Ákos (2021): *Pénzügyőri szolgálati ismeretek 2.0*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata, pp. 41–42.

magánbiztonsági szektor számára civil szakembereket képezni? A továbbiakban erre keresem a választ.

3.2 Komplementer rendészet a rendészeti felsőoktatásban²⁶⁰

2010. július 6-án vezetői értekezlet munkaanyaga foglalkozott a Magyar Közigazgatási Egyetem – EU-ban példa nélküli – intézményi létrehozásának koncepciójával, amely a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, a Rendőrtiszti Főiskola²⁶¹ (továbbiakban: RTF), valamint a Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatástudományi Kara közötti együttműködésen alapult.²⁶²

Az NKE²⁶³ létrehozásáról szóló 1278/2010. (XII. 15.) számú kormányhatározat²⁶⁴ 2010. december 15-én lépett hatályba. Felismerve hogy „a közszolgálaton belül a polgári közigazgatás, a rendvédelem, a honvédelem és a nemzetbiztonsági szolgálatok személyi állományában a hivatástudat és a szakértelem erősítése összehangolt és tervezett utánpótlásképzést tesz szükségessé, továbbá a pályaelhagyás helyett a társadalom számára hatékony munkavégzés biztosítására és a nyugdíjazás utáni életszakaszra a közszolgálati pályaeorientációt támogató továbbképzési rendszert kell működtetni, a közszolgálati felsőfokú szakemberképzést egységes intézményi alapokra kívánja helyezni.”²⁶⁵ A három intézmény hagyományainak megőrzésével, azok önálló karonkénti jogutódjaként a szorosabb oktatási és kutatási együttműködés, valamint a hatékonyabb működtetés érdekében a felsőfokú közszolgálati szakemberképzés bázisintézményeként 2012. január 1-jén kezdte meg működését az NKE, melyhez 2017-ben a bajai Eötvös József Főiskola vízügyi képzései átvételével csatlakozott a Víz tudományi Kar. Az NKE jelenleg négy karral (Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok, Hadtudományi és Honvédtisztképző, Rendészettudományi és az említett Víz tudományi), valamint négy doktori iskolával, több egyetemi campussal, köztük a megújult Ludovikával²⁶⁶ büszkélkedhet. Az universitas erősítéséhez lépést tart a XXI.

²⁶⁰ Christián László – Lippai Zsolt (2021): Kakukktojás vagy új rendészeti alappillér? In: „Tehetség, szorgalom, hivatás”. *Tanulmánykötet*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat, pp. 17–30. <https://doi.org/10.37372/mrtvpt.2021.1.1>

²⁶¹ Az RTF megalapítására 1971-ben a 39. számú törvényerejű rendelettel került sor, amelynek részletszabályait a 4/1971. (X. 19.) BM rendelet, illetve a 010/1971. BM parancs tartalmazta. 2012 óta az NKE RTK-n folyik a rendészeti felsőoktatás.

²⁶² Blaskó Béla (2021): A rendészeti felsőoktatás fejlődése a rendszerváltástól az egyetemi karrá válásig. In: Christián László – Lippai Zsolt – Németh Zsolt (szerk.): *A rendszerváltás hatása a rendészetre*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, p. 224.

²⁶³ Nemzeti Közzolgálati Egyetemről bővebben: <https://www.uni-nke.hu>

²⁶⁴ Lásd e tárgyban még a 2011. március 28-án kihirdetett 2011. évi XXXVI. törvényt (az NKE létesítéséről), valamint a 2011. október 17-én kihirdetett 2011. évi CXXXII. törvényt (az NKE-ről, valamint a közigazgatási, rendészeti és katonai felsőoktatásról).

²⁶⁵ 1278/2010. (XII. 15.) számú kormányhatározat. 1. pont.

²⁶⁶ Az Orczy-parkról bővebben: <https://ludovika-campus.uni-nke.hu/ludovikas-emlekeink/park-tortenete>

század dinamikus oktatástechnikai fejlődésével, valamint az élen járó nyugati egyetemek infrastrukturális adottságaival,²⁶⁷ otthont adva az állami és nem állami szereplőjű rendészeti paletta szinte valamennyi szereplője képzésének.

A komplementer rendészeti szereplők a rendészeti felsőoktatásban 2004-ben jelentek meg. Ekkor a rendfenntartás már említett, szükségszerű pluralizálódásának eredményeként, a bűnmegelőzés közös társadalmi ügyként történő felismerése jegyében nyitotta meg az RTF addig zárt kapuit a bűnmegelőzési felsőfokú szakirányú továbbképzés²⁶⁸ civil hallgatói előtt. Ennek során számos ügyész, bíró, gyermek, ifjúságvédelmi és bűnmegelőzési szakember szerephetett szakirányú végzettséget. A nyitás előre jelezte, hogy a magánbiztonsági szektor szereplőinek a jövőben tudományos tér nyílik, a rendészeti szerveket tehermentesítő erőket pedig elismeri az állam a közbiztonság közös küldetéséhez hozzáadott értékek miatt.

Következő jelentős mérföldkőként jelölöm meg, hogy az úttörő jellegű nyitást követően 2006-ban, a magánbiztonsági szakma igényeit észlelve önálló biztonsági alapszakirány jött létre a jövő biztonsági vezetőinek felkészítésére. A honi rendőrtisztképzés felsőoktatási intézményén létrejött civil biztonsági szakirány életre hívóinak kezdetben számos nehézséggel kellett szembenézniük, amíg a szakirány önálló és elismert egyetemi tanszékként foglalhatta el jelenlegi helyét az RTK-n. A teljesség igényére tekintettel itt kell megemlítenem a magánbiztonsági tevékenységet érintő felsőoktatás két, egymással nem konkuráló típusát, az Óbudai Egyetem két karán folyó biztonságtechnikai mérnökképzést és az NKE RTK Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék (továbbiakban: MÖRT) által gondozott – a 2024/2025-ös tanévtől kezdve önálló – biztonsági szakirányt.²⁶⁹

Tény, hogy a biztonsági szakirány alap-, valamint a biztonsági szervező mesterképzéshez hasonló felsőoktatási képzés a magánbiztonsági és önkormányzati rendészeti területen korábban nem folyt Magyarországon. A szakirány, majd későbbiekben a MÖRT tanszék életre hívása feltételezi azt, hogy a magánbiztonsági és önkormányzati rendészeti szakemberek, a speciális rendészeti szereplők, illetve a vezetői utánpótlás egyetemi szintű állami képzése a közbiztonság fenntartásába befektetett hosszú távú és megtérülő állami befektetés, az állami felelősségvállalás megnyilvánulása.

A fejezet folytatásában a biztonsági szakirányon végzett hallgatók potenciális munkaadóit, a biztonság megteremtésének és fenntartásának nem állami szerveit mutatom be.

²⁶⁷ Christián et. al. i. m. (2021) uo.

²⁶⁸ Bővebben: (RTF) Rendőrtisztai Főiskola – (TTOVUNM) bűnmegelőzési szervező [37284], (TTOVUNM) bűnmegelőzési szervező [5765]. <https://firgraf.oh.gov.hu/prg/int.php?adatmod=nyilvszak&szervezetid=33>

²⁶⁹ Christián László (2018a): A magánbiztonság és önkormányzati rendészet egyetemi szintű képzése. *Belügyi Szemle* (11), pp. 85–86. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2018.11.8>

Rámutatok arra is, hogy a magánbiztonságban dolgozók jelentős hányada korábban az állami rendészeti szervek állományában teljesített szolgálatot. Bizonyítva látom, hogy a biztonság megteremtésének és fenntartásának állami és nem állami szervezetei szüntelen kölcsönhatásban állnak környezetükkel és egymással, így működésük sem képzelhető el a kooperációjuk nélkül.²⁷⁰

3.3 A biztonság megteremtésének és fenntartásának nem állami szerveiről

Finszter Géza állami feladatként jelöli meg a közbiztonság létrehozását és megőrzését. Mindezt olyan rendészeti szolgáltatásként, amelynek teljesítéséhez szakmai hozzáértés és jogi felhatalmazás szükséges. Az erősen redukált szakmai fogalom – a közbiztonságra ható tényezők közül – a jog által definiált eszközökkel számolva a repressziót tekinti fő eszközenek a közbiztonság oltalmazásában (nem említve a közbiztonságot alakító társadalmi hatásokat sem). Megállapítja, hogy „*a jogellenes emberi magatartások rendészeti közhatalommal kezelésének azonban gyengeségei is vannak*”,²⁷¹ értve ez alatt:

- a rendészeti szervek kapacitáshiányát (a rendészet nem képes minden jogsértésre reagálni),
- a rendészeti igazgatás bürokráciáját (a sok energiát felemésztő működést, a belső érdekek és társadalmi érdekek ellentmondását),
- a rendészeti szakértelem és a közbiztonsági szükségletek aszimmetriáját (a rendőr a szakértelem minimumával is képes legyen a közbiztonságot fenyegető jogsértő magatartások maximumának elhárítására),
- a hatósági információs és erőszak-monopólium hátrányait (a rejtőzködő rendőrség problémaköre).²⁷²

A magánbiztonság a közbiztonság segítőjeként jelenik meg,²⁷³ ezért napjaink népszerű felfogása, hogy a biztonság létrehozása maga is szolgáltatás. Amennyiben ezt a szolgáltatást a közigazgatás nyújtja, akkor annak hatósági meghatározottsága dominál (közjoghoz kötöttség, formakényszer, sajátos hierarchiájú hivatal/ügyfél kapcsolat, ügyfél-kötelezettségek meghatározása, szankciók kikényszeríthetőségének lehetősége). Ha a szolgáltatást a

²⁷⁰ Finszter (2018) i. m., p. 256.

²⁷¹ Uo, p. 260.

²⁷² Uo. pp. 260–261.

²⁷³ „*A piacon a biztonság is áruvá válik. Ezen nézet képezi alapját a magánbiztonsági rendszernek, amely a biztonságot áruba bocsátható szolgáltatásként kezeli.*” In: Stenning, M. Philip (2000): *Les pouvoirs et les responsabilités de la police privée* (A magánrendőrség hatásköre és felelőssége). In: *Les pouvoirs et responsabilités de la police dans une société démocratique. Rapports présentés au 12 Colloque criminologique* (1999). Strasbourg, Éditions du Conseil de l'Europe, 2000.

magánszféra biztosítja, akkor viszont annak tartalmát a magánjog tág keretei közötti szerződés tölti ki a forma szabadsága és az egyenrangú felek – annak alanyai és nem a jogsértők – mellérendeltségi jellemzőivel.²⁷⁴

*„A magánbiztonság egy olyan, ellenszolgáltatás keretében, piaci alapon működő, engedéllyel rendelkező vállalkozás (vagy természetes személy) által nyújtott szolgáltatás, amely a megbízó személyes biztonságát, tulajdonát védelmezi, elősegíti jogai teljesebb körű gyakorlását.”*²⁷⁵ A magánbiztonság a jogosítványait a magánjogból meríti a tulajdon, a birtoklás és a rendelkezési jog zavartalansága feletti jogvédelem széles lehetőségei által biztosítva. Feltehetjük a kérdést: vajon hol húzódnak e védelem határai?

Amennyiben a tulajdonos maga gondoskodik a biztonságáról, a védelem határa a közjognál jelölendő. A magánbiztonság által rendelkezésre álló védekező eszköztár forrása a tulajdonost megillető birtokvédelem eszköztára, amelynek hatékonysága fokozható a biztonsági szolgáltató szakmai felkészültségével és technikai háttérével (a megbízó meghosszabbított kezeként értelmezve, ugyanis ennél több jogosultsága a megbízottnak sem lehet). Az állami impériumtól történő alapvető elválasztó ismérvként jelölhető meg a rendészeti igazgatás és a közösségi értékek védelmében megvalósuló kényszerítőeszköz-alkalmazási felhatalmazás.²⁷⁶

Szigeti Péter a biztonsághoz való jog tekintetében a közhatalom előtti egyenlőséget vizsgálja. Rámutat a nyomon követhető szakirodalom – általa vitatott természetű – pozitivisták szemléletére, amely szerint *„a közbiztonságot biztosító szervek a helyükön vannak, azok egymáshoz való viszonya, a struktúra elfogadható, s az így adott struktúrán belül akarják a munkát hatékonyabbá tenni.”* Kimondja, hogy a közrendőrség, a speciális rendőrségi szakszolgálatok (nemzetbiztonság, adó- és vámnyomozó hatóság) és a biztonsági magánszemélyzet hármasság struktúrája korántsem problémátlan viszonyrendszerű. Az egymást kiegészítő munkamegosztási status quón felüli ellentéteket és ellentmondásokat feltételez, melyben *„a magánbiztonsági szervek egyfajta refeudalizációként, a jogegyenlőségi jogot sértő privilégiumként értékelhetők.”*²⁷⁷ Alapvető problémaként tételezi, hogy vannak olyan „átlagos” állampolgárok, akiknek csak a rendőrség által biztosított közrend és közbiztonság jár, míg akik anyagilag képesek megfizetni, azoknak plusz biztonsági igényeik is lehetnek *„azaz a vagyoni különbségek vonzataként (köz)biztonsági különbségek keletkeznek*

²⁷⁴ Uo, p. 278.

²⁷⁵ Christián (2021) i. m., p. 150.

²⁷⁶ Finszter (2018) i. m., p. 279.

²⁷⁷ Szigeti Péter: Vázlat a közbiztonság három dimenziójáról: vilárendszer – nemzetállami szint és lokalitás. <https://jesz.ajk.elte.hu/szigeti3.html> (letöltve: 2022. 11. 18.).

állampolgár és állampolgár között.” Amennyiben tehát a biztonsági igények teljesítésének szerveződése nem a jogegyenlőség és az állampolgári jogok alapján valósul meg, hanem arra vagyoni alapon lehet a magánbiztonsági szektor szolgáltatásai útján szert tenni, akkor az a jogegyenlőtlenség jogi helyzetét teremti meg, amelytől már nem állhat messze a nemzetállami szint alatt fungáló magánhadsereg víziója sem.²⁷⁸ „Az állami struktúrák iránti bizalomvesztés a társadalmi félelmek eskalálódásával fog járni, ahol az erőszak mennyisége napról-napra nő a világban, nos, ott a rendvédelemnek lenne dolga elég, csak hogy a fiskális krízis megakadályozza a közrendőrség adekvát szintre fejlesztését.”²⁷⁹ A „hanyagló közbiztonság” komplementerré válásával a biztonság, piacon beszerezhető áruvá vált, a tehetősek számára elérhető terméké, amelyben a magán- és közelem nem minden tekintetben választható el egymástól. A közbiztonság „hanyaglása” egyszerre szakmai és társadalmi kérdés, olyan probléma, amelyre különböző formájú és súlyú szakmai (rendvédelmi) válaszok születhetnek. Az adott nemzetállamon belül az állami rendőrség és a magánbiztonsági szolgálatok munkamegosztásának hatására pusztán a problémák tolódnak el. A bűnözés szintje nem csökken, csupán a bűnözés a jobban védett népeiségtől a kevésbé védett népeiség irányába tolódik át. A védettségi egyenlőtlenségek okán magasabb és alacsonyabb biztonsági szintű övezetek jönnek létre. A vagyoni helyzet alapján differenciált közbiztonsági helyzetben „a biztonsági magánszolgáltatások megvásárlásával plusz biztonsági szinteket teremtő népeiség át tudja csoportosítani a bűnözés arányait a csak a közbiztonsági nívótól védelmet remélhető népeiség terhére.”²⁸⁰ A differenciálódó rendvédelem pedig a számottevő vagyoni különbségek alapján Alaptörvény-ellenes, alapjogot sértő jogegyenlőséget eredményezhet, amelyet az állam a magánbiztonsági személyzet jogszabályi intézményteremtésével erősít meg.²⁸¹

Mindezekkel szemben Finszter Géza érvel „az államilag szervezett biztonság és a magánbiztonsági szektor szakszerű és civiljogi konstrukciói között életképes párhuzamos, egymást kiegészítő megoldások szükségessége” mellett. Kutatási eredményeimmel egybecsengő véleménye szerint egyfelől be kell látni, hogy az általános biztonság garantálására kizárólagosan állami eszközökkel senki sem képes, és a biztonság megteremtésének hatósági monopóliumát etatista hagyományként felfogva kizárható annak alkotmányos fenntarthatósága. Az új helyzetben az államnak, a tulajdonosoknak és a

²⁷⁸ Uo.

²⁷⁹ Uo.

²⁸⁰ Uo.

²⁸¹ Magyarország Alaptörvénye XV. cikk (2) „Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”

vagyonvédelmi cégeknek is tanulniuk kell.²⁸² A magántulajdon bővülése megteremti a biztonsági piac keresleti oldalát, a vagyonőrzés és a személyvédelem szakmává válik, amelynek eszközeit a tulajdonos szerződéssel átruházott jogosítványai adják, és nem a közhatalom. „A közjogi viszony helyére a polgári jogi szerződés lép, a köztisztviselőből vállalkozó megbízott, az ügyfélből pedig szerződést kötő megbízó lesz.”²⁸³ Továbbá kimondja azt is, hogy a Szigeti által vázolt félelmek akkor lehetnek megalapozottak, ha a közjog nem jelöli ki határozottan azokat a határokat, amelyektől kezdve védelmet csak az állami erőszak-monopólium adhat.²⁸⁴

3.4 Magánbiztonság

Egy szolgáltatás vagy termék leginkább akkor sorolható a magánbiztonság körébe, ha a bűnmegelőzés, rendfenntartás, veszteségmegelőzés, védelem biztonsági funkcióit erősíti. Az is megállapítható, hogy a köz- és a magánbiztonságot elhatároló abszolút határvonal meghúzása továbbra is csak kevésbé lehetséges.²⁸⁵

A tevékenység további definiálása érdekében a 34 000 fős taglétszámú ASIS International²⁸⁶ felkérésére nemzetközi szakértők által 2009-ben, a magánbiztonság 18 alapköveként meghatározottak felsorolását hívom segítségül:²⁸⁷

1. objektumvédelem,
2. személyvédelem,
3. információs rendszerek biztonsága,
4. nyomozások,
5. veszteségmegelőzés,
6. kockázatelemzés,
7. jogi aspektusok,
8. sürgősségi és veszélyhelyzeti tervezés,
9. tűzvédelem,
10. kríziskezelés,
11. katasztrófamenedzsment,

²⁸² Szigeti i. m., uo.

²⁸³ Finszter Géza (1998): Magánvállalkozások a biztonságért. *Belügyi Szemle* 46(12), p. 5.

²⁸⁴ Finszter Géza (2017): Közrend-közbiztonság-jogbiztonság (2000–2015), p. 838. In: Finszter Géza – Sabjanics István (szerk.): *Biztonsági kihívások a 21. században*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó.

²⁸⁵ George et al. (2000) i. m., p. 10.

²⁸⁶ ASIS International-ról bővebben: <https://www.asisonline.org/>

²⁸⁷ Strom, Kevin – Berzofsky, Marcus – Shook-Sa, Bonnie – Barrick, Kelle – Daye, Crystal – Horstmann, Nicole – Kinsey, Susan (2010): *The Private Security Industry: A Review of the Definitions, Available Data Sources, and Paths Moving Forward* (A magánbiztonsági ágazat: Definíciók, rendelkezésre álló adatforrások és a továbblépési lehetőségek áttekintése). Research Triangle Park, NC, RTI International.

12. terrorelhárítás,
13. üzleti hírszerzés,
14. végrehajtói védelem,
15. munkahelyi erőszak elleni fellépés,
16. bűnmegelőzés,
17. bűnmegelőzés környezeti tervezéssel,
18. biztonsági építészet és mérnöki munka.

Amint azt a fenti – sok esetben a biztonság megteremtésének és fenntartásának állami és nem állami szereplőinek tevékenységében is megtalálható elemeket tartalmazó – felsorolás is jól mutatja, egy különösen összetett, szerteágazó tevékenységi körről beszélhetünk. Komplex feladatrendszerrel, amelyről, ha egy jövőkutató az 1950-es években azt jósolta volna, hogy az ezredforduló Nagy-Britanniájában magasabb lesz a magánbiztonságban dolgozók száma, mint a rendőröké, valószínűleg örültek gondolták volna. Arra pedig végképp nem gondolt volna senki, hogy mindezen szakemberek fogják ellátni a közterületek rutinszerű ellenőrzését, tulajdonolnak és vezetnek féltucat büntetés-végrehajtási intézetet, rabokat szállítanak, városokat és más területeket figyelnek meg zárt láncú kamerarendszerrel, az alternatív rendészeti szereplők egyre több biztonsági szolgáltatást nyújtanak, és a magánbiztonsági ipar kiemelkedő szerephez jut.²⁸⁸

Hazánk magánbiztonsági iparának működését alapvetően a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól szóló 2005. évi CXXXIII. törvény (továbbiakban: SZVMT) határozza meg. Preambulumában törvényi célként jelöli meg, hogy *„a közrend, a közbiztonság javítása, s ezek részeként a személy- és vagyonvédelem, a bűnmegelőzés hatékonyságának fokozása érdekében erősítse a vállalkozás keretében végzett személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói szolgáltatás törvényességét, és további garanciát nyújtson a társadalom számára az e szolgáltatásokat igénybe vevők, illetve az e szolgáltatások gyakorlása során érintettek személyhez fűződő jogai, vagyoni érdekei sérthetetlenségére irányuló igényeinek érvényesítéséhez”*.²⁸⁹ A törvény hatálya kiterjed a személy- és vagyonvédelmi tevékenységre, a vagyonvédelmi rendszert tervező és szerelő tevékenységre és a magánnyomozói tevékenységre, valamint az abban

²⁸⁸ Rottler Violetta (2019): Gondolatok a magánbiztonság köréből. *Magyar Rendészet* 19(4), p. 86.
<https://doi.org/10.32577/mr.2019.4.6>

²⁸⁹ 2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól, preambulumban.

meghatározott tömegrendezvény-szervezői tevékenységre.²⁹⁰ Az SZVMT alkalmazásában „személy- és vagyonvédelmi tevékenységnek minősül:

- a) a természetes személyek életének és testi épségének védelme,
- b) az ingatlan, illetve ingóság őrzése,
- c) a szállítmány kísérése, pénz és érték szállítása,
- d) a rendezvény biztosítása és
- e) az a)–d) pontokban foglalt tevékenységek szervezése és irányítása.”²⁹¹

Míg a magyar magánbiztonsági viszonyokkal kapcsolatban az 1950-es évek szocialista szerkezetű állami berendezkedésében aligha bocsátkozhatott volna bárki is jóslásba vagy jövőkutatásba,²⁹² annak jelenkori expanziója mégis vitathatatlannak tűnik. A tevékenység lehetséges katalizátoraként az alábbiakat jelölöm meg:

- a közterületek nagyságának csökkenésével a nyilvános magánterületek/magánterek nagyságbeli növekedése, így a magán- és közterületek közötti határok elmosódása figyelhető meg,
- különösen a – későbbi fejezetben ismertetésre kerülő – kockázati társadalmunkban is megfigyelhető erkölcsi pánikra tekintettel megnövekedett a komplex biztonság megteremtése iránti össztársadalmi igény,
- új típusú veszélyforrások jelentek meg (például a kibertér veszélyei és kihívásai),
- a jelentős üzleti potenciált jelentő informatikai fejlesztések igénye merült fel,
- az üzleti tér globálissá vált (üzleti hírszerzés, elhárítás, magánnyomozás).²⁹³

Az Európai Biztonsági Szolgálatok Szövetsége (CoESS)²⁹⁴ az Institut National des Hautes Études de Sécurité (INHES) közreműködésével Fehér Könyvet adott ki az EU tagállamainak biztonsági piacairól. A 2008-as francia EU-elnökség idején készült elemzés nemcsak térképet készített, hanem bemutatta az állami és nem állami piaci szereplőket, ezen belül a magánbiztonsági szolgáltatókat is a tagállamokban, és fontos kérdéseket vetett fel a piac, illetve általában a rendészet működésével kapcsolatban. Rámutatott arra, hogy a magánbiztonsági ágazat – mint például személyek felügyelete, tulajdon, illetve értékes áruk

²⁹⁰ SZVMT 1 §. (1).

²⁹¹ SZVMT 1 §. (2).

²⁹² Megjegyzés: a kommunista diktatúrában a politikai vezetés szovjet mintára alakította át a rendvédelmi szervek és a hadsereg szerkezetét; tiltották az alulról történő önszervezéseket, megszüntették az egyesületeket, társadalmi szervezeteket; az áruforgalmi viszonyokat szabályozó kereskedelmi jog háttérbe szorulásával kiürült a megbízói oldal.

²⁹³ Rottler (2019) i. m., pp. 90–91.

²⁹⁴ COESS-ről bővebben: <https://www.coess.org/>

őrzése és kísérete – az EU egész területén terjeszkedik (ami már 2008-ban is 1,7 millió munkahelyet, 50 000 vállalatot és 15 milliárd eurós éves bevételt jelentett).

Az EU bővülésével a biztonság iránti kereslet és kínálat sürgetőbb és minőségcentrikusabb téma lett, mint valaha, mivel az állami kiadások korlátai egyre hangosabban vetik fel a biztonságsszolgáltatás területén a magánszereplők jelenlétének igényét, sőt bizonyos területeken ezek létjogosultságát. A Fehér Könyv kijelenti, hogy sok tagállamban ma már elképzelhetetlen egy sportesemény, közterületi rendezvény biztosítása a magánbiztonsági cégek nélkül, de a köz számára megnyitott magánterületeken – mint például a napjainkban népszerű bevásárló- és szórakozóközpontok működése során – is fontos szerepet látnak el. Jól látható, hogy az állami rendészet a legtöbb tagállamban a közbiztonság számára is fontos területekről, ha nem is egyszerűen kivonul, de teret enged a magánbiztonsági szolgáltatóknak vagy a lakossági civil önvédelmi szervezeteknek, és velük együttműködve szolgálja a közérdeket. Úgy tűnik, hogy a közbiztonság szavatolásának területén az államok küldetésének módosulása, a hangsúlyok eltolódása, illetve az állami erőforrások sokszor elkerülhetetlen csökkenése, a biztonsági piac különböző szegmensei közötti megosztása miatt rés keletkezik. Ez az a terület, ahol az állami rendészet szervei és a nem állami szereplők együttműködése révén keletkezik az a közjó, amelynek mindannyian haszonélvezői vagyunk.

A Fehér Könyv megállapítása szerint 2008-ban a hazánk biztonsági iparában foglalkoztatottak 100 ezer főre vetített száma 1100 fő (az EU-s átlag négyszerese) volt, amely viszonyszám napjaink 9 559 744 fős – Központi Statisztikai Hivatal által jegyzett – honi népességére²⁹⁵ vetítve sem mutat jelentős eltérést. A személy- és vagyonvédelmi tevékenység folytatásával kapcsolatosan Magyarországon kiadott igazolványok és működési engedélyek számát az alábbi táblázatban szemléltetem.

²⁹⁵ Magyarország népességének száma nemek és életkor szerint, a 2024. január 1-jei állapotnak megfelelően. <https://www.ksh.hu/interaktiv/korfak/orszag.html> (letöltve: 2024. 02. 15.).

2. ábra. Kiadott igazolványok és működési engedélyek száma 2010–2023. A szerző saját szerkesztése az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Igazgatásrendészeti Főosztály által biztosított statisztikai adatok alapján.

Az egykori Fehér Könyv sajnos nem tudott magyarázatot adni erre a jelenleg is fennálló helyzetre, a biztonság áruvá válásának sajátosan extenzív, a szolgáltatások minőségét esetenként negatívan érintő folyamatára. További kockázati körülmény a magánbiztonság depolitizálásának aktualitása, a kiváltságosok előjogainak vélelme.²⁹⁶

A biztonság mint szolgáltatás iránt jelentkező igény és kiemelkedően fontos szerep ellenére a terület szabályozása hiányos, szervezeti és működési megoldásai gyakran féllegálisak, ugyanis a szakmában számos anomália teszi kilátástalanná a törvényes és hatékony működést. A személy- és vagyonvédelem, magánnyomozás hatályos szabályozása ezer sebből vérzik, a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara (továbbiakban: SZVMSZK) immár kötelező tagság nélkül alkalmatlan a küldetésének teljesítésére, nem beszélve a személy- és vagyonvédelmet átható „féllegális” működési megoldásokról. A téma kapcsán említett kérdések, anomáliák, releváns körülmények feltárása pedig már nem várthat magára.²⁹⁷

²⁹⁶ Finszter (2018) i. m., p. 283.

²⁹⁷ Christián (2022) i. m., pp. 152–153.

3.5 Az önkormányzati rendészet és a fegyveres biztonsági őrseg tevékenységének magánbiztonsági metszéspontjai

A lehetséges magánbiztonsági metszéspontok vizsgálata előtt tisztázni szükséges, mi is az összehasonlítás alapját képező két szervezet.

Az FBŐ feladata az állam működése, illetőleg a lakosság ellátása szempontjából kiemelkedően fontos tevékenység, létesítmény, szállítmány védelme.²⁹⁸ Az önkormányzati rendészeti (továbbiakban: ÖR) szerv létrehozásával kapcsolatos szabályozás szerint a települési és a fővárosi önkormányzat a helyi közbiztonságról, vagyonának, más értékének védelméről gondoskodhat úgy, hogy a kényszerítő eszköz alkalmazására törvény alapján jogosult – önkormányzati rendészeti – szervezetet hoz létre.²⁹⁹

Míg egy felületes szemlélő számára két teljesen eltérő rendeltetésű szervezetről beszélünk, azok összehasonlítása során mégis számos hasonlóság figyelhető meg. A továbbiakban az alábbi metszéspontokat elemzem:

- a szervezetek kutatottságának hiánya,
- a szervezetek létrehozásának kötelezettsége és lehetősége, működésének finanszírozása,
- a szervezetek szolgálatellátása és annak viszonylagosan ismeretlen mivolta,
- a szervezetek állományának képzése és továbbképzése.

Kevésbé kutatott szervezetek

Kutatási eredményeim alapján kijelenthetem, hogy az FBŐ-vel megegyezően a magyarországi ÖR is a rendészet eddig méltatlanul keveset kutatott ága, és a csekély számú, főként az ÖR definiálására, annak létjogosultságára fókuszáló elméleti kutatást sem követték a működés tényleges problémáit feltáró kezdeményezések.³⁰⁰ Az FBŐ kutatottságát vizsgálva szintén elmondható, hogy nemzetközi és hazai viszonylatban is számos kutatás foglalkozik a kritikus infrastruktúra elemei, a létfontosságú rendszerek és létesítmények védelmével, de az FBŐ és jogelőd szervezeteinek tevékenységével kapcsolatosan csak igen csekély számú tudományos igényű anyag készült.³⁰¹ A hazai rendészet szereplői között „*mostohagyerekként*” is megnevezhető szervezetekkel kapcsolatos tisztánlátás érdekében a gyakorlati működést vizsgáló kutatások meglátásom szerint a továbbiakban már szintén nem

²⁹⁸ 1997. évi CLIX. törvény a fegyveres biztonsági őrsegről, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról 1. §.

²⁹⁹ 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól 17. §.

³⁰⁰ Christián László – Bacskárdi József (2017): Hol tart jelenleg az önkormányzati rendészet? In: Christián László (szerk.): *Rendészettudományi kutatások: Az NKE Rendészettudományi Kutatóműhely tanulmánykötete*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, p. 28.

³⁰¹ Lippai (2021c) i. m., uo.

mellőzhetők, halogathatók.³⁰² Természetes kérdésként merülhet fel, vajon miért maradtak el ezek a kutatások, és a kérdés megválaszolására a szervezetek történeti fejlődése és jelenkori működésük tisztázatlansága adhat választ.

Az FBŐ és az ÖR történeti fejlődéséről

Az FBŐ és annak jogelőd szervezetei – az üzemőrség, az iparőrség és a polgári fegyveres őrség – közel egy évszázados múltra tekinthetnek vissza. Ez hazánk egyetlen olyan sajátos fegyveres szervezete, amely sem a rendészeti szervekhez, sem pedig a honvédséghez nem tartozik. Jellege polgári, mégis szigorúan hierarchikus, és ellenőrzött szabályok között végzi napi szolgálati tevékenységét. Viszontagságokkal gazdagított története során számos változáson ment keresztül, ennek ellenére létezik, stabilan működik, és tevékenységére még hosszú távú szükség mutatkozik. Rendszereken átívelő funkciója, küldetése, amiért létrehozták, változatlan.³⁰³

Az FBŐ jogelőd őrségeinek állománya, bár fegyverrel látta el szolgálatát, a korabeli jogi szabályozás értelmében mégsem tartozott az akkori fegyveres testületek közé. Szervezetük szigorú hierarchikus, katonai szabályok szerint épült fel, tagjaik pedig a kezdetekben katonai rendfokozattal rendelkeztek,³⁰⁴ melyet a későbbiekben az adott beosztáshoz rendszeresített rendfokozati jelzésekre cseréltek.³⁰⁵ A ma FBŐ-je természetesen már semmiféle rendfokozati jelzést nem viselhet, de köztes állapota ugyanúgy fennmaradt. Az FBŐ-szervezetek tevékenysége – mint ahogyan az a történetiségében is mindvégig megfigyelhető volt – jelenleg sem illeszthető be egyértelműen az állami vagy a magánbiztonsági szektor működésébe, illetőleg nem terjed ki rá az SZVMSZK érdekvédelmi tevékenysége sem. Létezik ugyan egy országos szervezet, a Magyarországi Fegyveres Biztonsági Őrök Szakmai Egyesülete,³⁰⁶ de annak tevékenysége sem érdekvédelmi vagy kamarai jellegű. Az őrségek működésével kapcsolatban szükségesnek mutatkozó érdemi érdekképviselő, illetőleg a kamarai jellegű jogérvényesítés intézményének létrehozása továbbra is várat magára.

A második világháború utáni szocialista típusú állami berendezkedést követő rendszerváltás során 1991-ben a Polgári Fegyveres Őrség szervezetének elnevezése a mai Fegyveres Biztonsági Őrségre változott. A nagyvállalatokat privatizálták, az őrségek hatósági

³⁰² Christján et al. (2017) uo.

³⁰³ Az FBŐ múltja. <https://mfbosze.hu/az-fbo-multja/> (letöltve: 2021. 04. 04.).

³⁰⁴ Ez a folyamat 1944 nyarán kezdődött, amikor bevezették a katonai rendfokozatot a Magyar Királyi Rendőrségnél és 1952. IV. 1-én a pénzügyőrséggel fejeződött be.

³⁰⁵ 300/1944. (VI.21.) ME. r. a magyar királyi rendőrség átszervezéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára*. LXXVIII. évf. (1944).

³⁰⁶ Magyarországi Fegyveres Biztonsági Őrök Szakmai Egyesületéről bővebben: <https://mfbosze.hu/>

jelenlétét és működését előíró szabályozás változásával számos tevékenység megszűnt, a magánbiztonsági szféra előre tört, az őrsegek száma csökkenni kezdett. 1997-ben ismét felülvizsgálták az őrsegek szükségességét és működésük feltételeit, aminek eredményeként kiadták az FBŐ-ről, a természetvédelmi és a mezei őrszolgálatról szóló – jelenleg is hatályban lévő – 1997. évi CLIX. törvényt és annak végrehajtási utasítását, az FBŐ Működési és Szolgálati Szabályzatának kiadásáról szóló 27/1998. (VI. 10.) BM rendeletet.³⁰⁷

Az ÖR történeti előképére gondolva címszavakban említem meg az államalapító Szent István királyunk által létrehozott királyi, majd nemesi vármegyei rendszert; Mátyás király közigazgatást és rendvédelmet megszilárdító törekvéseit; a XIX–XX. század fordulóján a helyi önkormányzatok irányítása alatt álló városi rendőrsegeket, melyek élesen felfelé ívelő fejlődését az első világháború és az azt követő zavaros időszak törte ketté. Kiemelem a Trianon utáni bűjtatott rendvédelmi szervei militarizálódást, majd a második világháborút követő szocialista rendfenntartás mintáját alapul vevő, túlcentralizált és politikai feladatokkal túlterhelt pártállami rendőrséget, mellyel szemben a rendszerváltás kora a demilitarizálás, a decentralizálás és a depolitizálás igényét fogalmazta meg. Érdemben ugyanis ekkor merült fel ismét az önkormányzati rendőrség újbóli létrehívásának gondolata, mely reformtörekvéseknek – nagy valószínűséggel – az 1990. őszi taxisblokádtapasztalatai vetettek véget.³⁰⁸

A települések részéről már a szocialista berendezkedés idején is jelentkezett a közrend és a közbiztonság fenntartásához kapcsolódó sajátos igény (például közterületek, külterületek védelme) az államrendőrségi működéstől független, települési rendészeti célokat szolgáló rendészeti szerv kialakítására. Annak 1983. évi törvényi szabályozása³⁰⁹ először Budapesten, majd 1984-ben³¹⁰ a vidéki városokban teremtette meg a közterület-felügyelet működésének normatív fundamentumait.³¹¹ Az önkormányzati rendészet jogszabályi alapját a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.) hozta létre, mely a 2013. január 1-jéig hatályos helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvényt váltotta. Az ÖR esetében is – ahogyan azt FBŐ-nél említettem – ugyanúgy elmaradt a tevékenységet ellátók kamarai jellegű jogérvényesítését vagy bármilyen érdekvédelmét ellátó szervezet létrehozása.

³⁰⁷ Az FBŐ-törvény végrehajtási rendelete – az abban érintett főbb szakmai szervek javaslatai alapján – várhatóan már a közeljövőben alapjaiban változhat meg.

³⁰⁸ Christián László – Bacsárdi József (2018): Önkormányzati rendészet. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, pp. 10–11.

³⁰⁹ 3/1983. (I. 29.) MT rendelet.

³¹⁰ 16/1984. (III. 18.) MT rendelet.

³¹¹ Christián et al. (2018) i. m.

Az önkormányzati rendészet alapvető „*differentia specificája*” az önkormányzatiság. Definíciója úgy ragadható meg, mint az önkormányzat által létrehozott és fenntartott szervezet, amely korlátozott felhatalmazással rendelkezik kényszer alkalmazására, a rendőrségénél nagyságrendileg szűkebb jogosítványokkal. Főbb feladatai közé tartozik a részvétel a helyi közrend, közbiztonság fenntartásában, a bűnmegelőzésben történő aktív közreműködés a helyi közösségek igényeinek figyelembevételével, az önkormányzati vagyon megóvása, illetve a településen élők szubjektív biztonságérzetének javítása.³¹²

Az ÖR tevékenységét nem lehet a magánbiztonság gondolkörébe sorolni. Azonban mégis eljátszok ezzel a lehetőséggel, gondolva itt a jogalkotói tevékenységre, melynek célja az Mötv. preambulumban megfogalmazott önkormányzati jogok kiteljesítése, a helyi önkormányzathoz szükséges feltételek megteremtése, a nemzeti együttműködés erősítése, a települések önfenntartási képességének elősegítése, valamint a helyi közösség öngondoskodásra való képességének erősítése. Illetőleg fontos az ÖR-i tevékenységnek a rendészet más ágaitól történő egyértelmű elhatárolása a települési önkormányzatok működésén és tevékenységén keresztül.³¹³

Mint az eddigiekből is megállapítható, az ÖR és az FBŐ egyik jelentős közös vonása, hogy a tevékenységeiket kevésbé kutatták, így az említett szervezetek rendészetben belüli helyének meghatározása sem történt meg. Mindezek alapján a tevékenységek tudományos igényű kutatása adhatna választ azok társadalmi beágyazottságára, rendészetben belül elfoglalt helyére, szerepére, azok fejlesztésének jövőbeni irányaira, lehetőségeire.

Kutatási eredményeim alapján ezen szervezetek tevékenysége a rendészeti szervek oldaláról nézve inkább a magánbiztonság, míg a magánbiztonsági szektor oldaláról nézve inkább az állami rendészethez tartozik. Emiatt váltak a múltban kevésbé kutatottá, és válhatnak a jövőbeni kutatások hihetetlenül érdekes kutatási tárgyává.

Létrehozási kötelezettség és lehetőség

Ahogy már említettem, a Magyarország önkormányzatairól szóló törvény szerint a települési és a fővárosi önkormányzat gondoskodhat a helyi közbiztonságról, a vagyonának, más értékének védelméről úgy, hogy kényszerítő eszköz alkalmazására törvény alapján jogosult – önkormányzati rendészeti – szervezetet hoz létre. Lényeges körülmény, hogy főszabályként az önkormányzatok saját hatáskörű döntésébe tartozik az ÖR létrehozásának lehetősége, ellentétben a Fővárosi Önkormányzattal, ahol a fővárosi kerületek kötelezettsége a

³¹² Uo. pp. 20–21.

³¹³ Christián et al. (2017) i. m., p. 37.

közterület-felügyeleti jogkör gyakorlása, a közterület-felügyeletek létrehozása. ÖR-szerv létrehozására, illetve ÖR-i feladatokat ellátó személy alkalmazására alapvetően az alábbi négy lehetséges megoldás mutatkozik:

1. a polgármesteri hivatal belső szervezeti egységeként,
2. önálló költségvetési szervként,
3. költségvetési szerv belső szervezeti egységeként,
4. önkormányzati társulás irányítása alatt.³¹⁴

Az ÖR tagja munkaviszonyát tekintve a Munka Törvénykönyve,³¹⁵ illetőleg a közszolgálati tisztviselőkről szóló törvény hatálya alá tartozik.³¹⁶

FBŐ-vel kell védeni az állam működése, illetőleg a lakosság ellátása szempontjából kiemelkedően fontos tevékenységet, létesítményt, szállítmányt, ha az őrzés a közbiztonság vagy a nemzeti vagyon védelme érdekében indokolt, és a védelemre nem kötelezettek a következők: a Magyar Honvédség; a központi államigazgatási szervekről, valamint a kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló törvény szerinti rendvédelmi szervek; az OGY biztonságáról gondoskodó Országgyűlési Őrség; illetve a NAV.³¹⁷

FBŐ létrehozására vagy megszüntetésére irányuló eljárást a létesítmény vagy tevékenység szerint hatáskörrel rendelkező miniszter, az illetékes helyi önkormányzat jegyzője, a rendőrség, a létesítmény üzemeltetője, birtokosa, illetőleg a tevékenység folytatója kezdeményezhet. Az FBŐ-t az igénylő saját szervezetében a gazdálkodó szervezete vagy költségvetési szerve útján létrehozza, működteti, fenntartja, vagy az őrzést más fegyveres biztonsági őrséggel rendelkező szerv útján biztosítja. Tagjai a létesítő, illetőleg a működtető állami, önkormányzati vagy egyéb intézménnyel, gazdálkodó szervezettel munkaviszonyban, közalkalmazotti, honvédelmi alkalmazotti jogviszonyban, rendvédelmi szervnél a szervvel munkaviszonyban, vagy rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyban állnak.

A fentiek alapján egyértelműen megállapítható, hogy mindkét szerv létrehozását egyrészt kötelezettséggént, másrészt lehetőségként definiálta a jogalkotó.

³¹⁴ Christián et al. (2018) i. m., p. 34.

³¹⁵ 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről.

³¹⁶ 2011. évi CXCV. törvény, a közszolgálati tisztviselőkről.

³¹⁷ FBŐ tv. 1. §.

A működés finanszírozása

Valamennyi szervezet működésének egyik legkényesebb kérdése a működés finanszírozása. Ahogyan már kifejtettem, az Möt. alapján egyrészt kötelezettség, másrészt lehetőség az ÖR létrehozása, melynek működési költségeihez a jogalkotó – minimális kivétellel – semmilyen költséget sem biztosít. Ezzel szinte teljes mértékben megegyezően az FBŐ-szervet létrehozó határozat kötelezettje vagy az FBŐ-t működtető szervezet biztosítja a szervezetében létrehozott FBŐ működésének szervezeti, személyi, anyagi-technikai, pénzügyi feltételeit, illetőleg a lőfegyver- és lőszerellátását.

A szervezetek saját költségvetésből történő finanszírozása pedig – még az azonos feladatellátású szervek között is – egyértelmű egyenlőtlenségeket eredményezhet. Említhető például a törvényben meghatározott formaruha, igazolvány és jelvény egységességén túl minden további anyagai jellegű ellátás biztosítása, ami nagyban függ a települési önkormányzat vagy az FBŐ-t alkalmazó szerv anyagi helyzetétől.

Tekintettel arra, hogy egy ÖR-i vagy FBŐ-szerv tagjának bér- és anyagi jellegű ellátottsága alapvetően az őt alkalmazó szerv anyagi helyzetétől függ, rendkívül lényeges hiányosságnak tartom az egységes minimális órabér megállapítását, amely radikálisan csökkenthetné a jelenleg meglévő bérjellegű eltéréseket. Nem szabad elmennünk amellett sem, hogy egyes települési önkormányzatok vagy szervek, szervezetek lehet, hogy éppen azért nem hoznak vagy hozhatnak létre ÖR-i, vagy FBŐ-szervet, mert nem áll rendelkezésükre a működtetéshez szükséges anyagi fedezet.

Metszéspontok tekintetében az elemzett szakmák létrehozásának hasonló körülményeit és eltérő anyagi helyzetét tekintem a második jelentős területnek.

Szolgáltatellátás viszonylagos ismeretlensége

Harmadik metszéspontnak tekintem az ÖR-i és az FBŐ-szervek működésében, feladatellátásában meglévő hasonlóságokat és a teljes tevékenység – a köztudatban sajnos kimondhatóan jelen lévő – viszonylagos ismeretlenségét.

Egyetemi oktatói pályafutásom során a rendészeti mesterképzésben részt vevő, felelős beosztású rendészeti szakemberektől (jelen esetben mint hallgatóktól) kérdeztem, mit tudnak a fenti szervekről, melyre a válasz a következő volt *„az FBŐ-s az, aki a kapun ül, és azt a munkát végzi, amire felesleges a rendőr igénybevétele”*, illetőleg *„a közterületfelügyelő az, aki bírságot.”* Szomorú valóság, melyen csak az objektív kutatási eredmények, a valós helyzet bemutatása és a szervezeteket érintő megfelelő és hatékony kommunikációs stratégia segíthet.

A szolgálatellátást tekintve további hasonlóságként és kommunikációs kihívásként az említett szervek intézkedési lehetőségén túl azok intézkedési kötelezettségét, kényszerítőeszköz-alkalmazási lehetőségét, a rendőrség hatósági jogkörének gyakorlását említem meg.

További lényeges kérdésnek gondolom a fegyveres biztonsági őr és a fegyveres vagyondőr, valamint az ÖR és az önkormányzati rendőrség közötti lényeges különbségek hangsúlyozását. Szakmai véleményem alapján különösen hasznos lenne a polgárok számára is megvilágítani a szektor működését, az abban részt vevő szervek felelősségét, a biztonság mint termék és közös produktum megteremtésének valamennyiünket érintő felelősségét.

Képzés és továbbképzés

Hazánkban jelenleg – az országos szakmajegyzékbe tartozóan, a rendőrség hatósági jogkörben ellátott közreműködésével – gyakorlatilag nagyjából egy hónap időtartamú „házi” képzés keretében lehet az FBŐ-s vagy az ÖR-képesítést megszerezni, és ezt követően szolgálatot ellátni.

Szorosan ide tartozó tényként jegyzem meg, hogy az 1960-as, 1970-es évek fordulóján – a rendőrség szakfelügyeleti tevékenysége, szakirányítása ellenére – a Polgári Fegyveres Őrség létjogosultsága veszélybe került, aminek elsődleges okai a szervezetet érintő magas fluktuációban, a tervszerű káderutánpótlás elhanyagolásában, a rendezetlen bérekben, a kedvezőtlen munkaidőrendszerekben, illetőleg a fegyveres szolgálat alacsony szintű megbecsülésében voltak keresendők. További alapvető problémaként említették meg a nemzedékváltást, vagyis, hogy azok a parancsnokok, akik ismereteiket valamely fegyveres szerv hivatásos állományban szerezték meg, az idő múlásával egyre kevesebben lettek, az új parancsnokok pedig nem rendelkeztek a beosztásukhoz szükséges szakmai képzettséggel.³¹⁸

A fenti, több mint fél évszázaddal ezelőtti problémát megfogalmazó szavak csengenek vissza jelenünkben is. A „*Magánbiztonsági helyzetértékelés 2019-2020*”³¹⁹ címen publikált kutatás során harminc vegyes profilú, a kutatók által legmeghatározóbbnak tartott hazai személy- és vagyonvédelmi cég vezetőjét kérdezték meg a szektor működését napjainkban érintő legizgalmasabb kérdésekről.

A válaszadók majd fele (44%-a) szerint elő kellene írni jogszabályban, hogy kötelező legyen a magánbiztonsági cégek menedzsmentjében releváns egyetemi végzettségű személy alkalmazása. Ennek indoka, hogy a felsőfokú szakmai végzettséggel rendelkező szakemberek komplex ismeretanyaggal, szakmai látásmóddal és problémamegoldó képességgel

³¹⁸ Leyer Richárd – Tölgyesi Ernő (1983): A polgári fegyveres őrség három évtizede 1953–1983. Budapest, Ifjúsági Nyomda, p. 62.

³¹⁹ Christián et al. (2021) i. m., pp. 159–182.

rendelkeznek. Széleskörű elméleti és gyakorlati tapasztalatok megszerzésére, továbbá az elmélet és gyakorlat ötvözésére hazánkban csak az NKE RTK biztonsági szakirányon van mód. Nagyon fontos a gyors reagálókészség, döntésképeség, adekvát, gyors döntéshozatali képesség minden körülmények között (ami hosszú távon jelentősen emelheti a szakma presztízsét is). A magánbiztonsági területen sokan tevékenykednek olyanok, akik korábban valamely rendvédelmi szerv hivatásos állományában dolgoztak, de jelentős részükre – akik nem képezték magukat ilyen téren – jellemző, hogy csak a hivatásos oldalhoz értenek, a polgári vagyónvédelemhez nem. A hazai magánbiztonsági szolgáltató cégek menedzsmentjéből leginkább éppen ez az üzleti és menedzsmenttudás hiányzik, ezen a területen lenne a leginkább szükség a fejlesztésre. Elsősorban képzéssel, valamint korszerű és megfelelő szabályozással lehetne növelni az ágazat hatékonyságát, továbbá a szakmai felügyelet rendszerét is felül kellene vizsgálni és erősíteni, s ezek után talán a szakma presztízse is helyreállhatna.³²⁰

A fentieket figyelembe véve rendkívül fontos, negyedik metszéspontként jelölöm meg a megfelelő képzés és továbbképzés hiányát. Kimondható, hogy a sok esetben alacsony szintű alapképzést követően – és az ötévente ismétlődő központi, illetőleg az alkalmazó szervezet vagy cég belső képzésein túl – gyakorlatilag nincs semmiféle központi elrendelt képzés vagy továbbképzés.

A fenti problémára jelenthet megoldást a már említett NKE RTK MÖRT által gondozott biztonsági szakirány alap-, valamint a biztonsági szervezői mesterképzés. Az NKE oktatási tevékenysége azonban csak lehetőségként van jelen a felsőfokú szakirányú végzettség megszerzésére. Lényeges elem az önkéntes vállalás, ugyanis jelen törvényi szabályozás alapján ez még nem kötelezettség, hanem lehetőség. Rendkívül fontos kérdésnek tartom a jogalkotók számára is egyértelművé tenni, hogy mind az ÖR, mind az FBŐ speciális, de a rendészet családjába tartozó szakma, amely megfelelően felkészített rendészeti szakemberek rendelkezésre állását igényli.

Dolgozatom ezen alfejezetében az önkormányzati rendészetek és a fegyveres biztonsági őrök tevékenységei közötti metszéspontokat vizsgáltam meg, és mutattam rá számos azonosságra, melyek közül az említett tevékenységek méltatlan elhanyagoltságát és ezen úttörő munkára vállalkozók szakmai felelősségét emeltem ki. Illetőleg szóvá tettem a kutatások objektív elvégzésének felelősségét, a jelenleg még látókörön kívüli szakmai tevékenységek elemzését, azok jövőbeni fejlesztési lehetőségeinek vizsgálatát.

³²⁰ Christián et al. (2020) i. m., 4.5.2) pont

Elengedhetetlenül fontosnak tartom, hogy a jövőben tudományos teret szenteljenek a rendészeti szakterület ezen két „*mostohagyermekének*”, lebontsák a rendészeti szereplők belterjességét, és megismertessék a rendészeti szerveket tehermentesítő erők hozzájárulását a közbiztonság közös küldetéséhez.

Az érzékenyítés egyik első lépése lehetne a tevékenységek tudományos igényű vizsgálata, a tudományos eredmények megosztása, ezáltal a meglévő sztereotípiák lebontása. Különösen hasznos további lépésnek tekintem a rendészeti szereplők oktatásának ezirányú kibővítését, az egyéb rendészeti szereplők, illetőleg az önkormányzati rendészet, a fegyveres biztonsági őrseg, a magánbiztonsági szolgáltatók és a polgárőrség napi tevékenységének megismertetését. Az oktatás során fontos lenne felhívni a figyelmet az együttműködési felületekre, azok gyakorlati megoldásaira, a jelenleg még kiaknázatlan lehetőségek – már rövid időn belül is érzékelhető – pozitív hatásaira.

Az érzékenyítés során – a tiszthelyettesi és tisztképzésen túl – különösen nagy hangsúlyt kell helyezni az óvodákban, az általános iskolákban és a rendészeti képzést folytató középiskolákban megvalósítandó rendészeti tudatosság erősítésére, korosztályos tudatosító kampányok kidolgozására, amelyet szakemberekre kell bízni.

3.6 Egyes rendészeti feladatokat ellátók

Az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról szóló 2012. évi CXX. törvény (továbbiakban: Erftv.) megalkotásakor annak alapvetéseként fogalmazódott meg, hogy „*a közrend a nemzet felemelkedését szolgáló alapérték, kinyilvánítva azt, hogy a közrend és a közbiztonság fenntartásához elengedhetetlen a rendészeti feladatokat ellátó személyekkel való együttműködés.*”³²¹ Kimondták továbbá azt is, hogy egységes szabályozás és követelményrendszer szükséges az állami és önkormányzati alkalmazásban álló közszolgálati tisztviselők és közalkalmazottak, valamint egyéb foglalkoztatási jogviszonyban álló rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységének szabályozására és rendszerbe helyezésére. Egységes a jogi szabályozás azon szervezetek és személyek vonatkozásában, amelyek – a rendvédelmi szerveken túlmenően – rendészeti jellegű tevékenységet is ellátnak, és ennek során kényszerítő eszközök és intézkedések alkalmazására jogosultak.

A rendészeti feladatokat ellátók csoportosításának egyik lehetséges módja, ha a vizsgálat alapja az, hogy hogyan viszonyulnak az önkormányzatokhoz. Az első csoportba

³²¹ 2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról – preambulumban.

azokat a személyeket sorolhatjuk, akik az önkormányzatok által nem alkalmazható rendészeti feladatokat látnak el:

- a természetvédelmi őr,
- erdészeti hatóság rendészeti feladatokat ellátó tagja,
- hegyőr.

A második csoportba sorolhatjuk az önkormányzatok által is alkalmazható rendészeti feladatokat ellátó alábbi személyeket:

- hivatásos vadász (önkormányzati rendészeti szerv tagjaként nem foglalkoztatható),
- rendészeti feladatokat ellátó erdészeti szakszemélyzet,
- rendészeti feladatokat ellátó jogosult erdészeti szakszemélyzet,
- halászati őr.

A harmadik csoportba a kizárólag az önkormányzati rendészeti szerv által alkalmazható, alábbi személyek sorolhatók:

- közterület-felügyelő,
- önkormányzati természetvédelmi őr,
- mezőőr.³²²

A fentiekben ismertetett valamennyi rendészeti feladatot ellátókat érintően kell szólnom az Erftv. által biztosított jogosítványokról, és arról, hogy a kényszerítő eszközök eltérő tartalmú alkalmazására vannak felhatalmazva. Amennyiben pedig általános következtetés levonására törekszünk, akkor az alábbiakból könnyen kiolvasható az egyes rendészeti feladatot ellátók standard jogköre:

- felszólítás jogellenes cselekmény abbahagyására,
- jogellenes cselekmény folytatásának megakadályozása,
- tetten ért személy visszatartása,
- igazoltatás,
- gyanú esetén csomag és jármű átvizsgálása,
- testi kényszer és
- vegyi eszköz alkalmazása.³²³

³²² Christián László (2017): A helyi rendészeti együttműködés, különös tekintettel az önkormányzati rendészet szerepére. Habilitációs téziszfűzet. Budapest, Nemzeti Közszerzői Egyetem, pp. 44–45.

³²³ Balla (2015) i. m., p. 22.

A fegyverhasználat 1917-től napjainkig tartó hazai történetének elemzése fontos tanulságot hordoz. A mezőőrök először – a rendőrség felesleges igénybevételének elkerülésére – azért kaptak fegyverhasználati jogosultságot, hogy a termelőszövetkezet pénzét a bankba kísérik. Majd a vállalati rendészek kapták meg ugyanezt a feladatot a saját vállalatuk vagyonvédelmére, amely jog hamarosan a személyvédelmi feladatok ellátására is kiterjedt. A személy- és vagyonvédelmi tevékenység hazai normatív szabályozásával mára a magánnyomozón és a személyvédelmen túl „*a nem saját vagyonukat védő vagyonyügynökségekre (cégeket, üzletrészeket védő funkcióval) is kiterjedt a fegyverhasználat.*” Mindezek alapján a fegyverhasználó alanyok és fegyverhasználati jogcímek (személyvédelem, más vagyonának vagyonvédelme, saját pénzvédelem) egyre absztraktabbá, általánosabbá és elterjedtebbé válnak, ami a fegyverhasználat jogszerűségének szabályait képlékennyé teszi, ez irracionális és kezelhetetlen helyzeteket eredményezhet. Az út, amire léptünk, a fegyverdemokrácia. A magántulajdonhoz kötött közbiztonság a már szintén említett refeudalizációt eredményezheti. „*A gazdaság feletti magánhatalom egyesül a közfunkciókkal, s ezzel a polgári társadalom és a politikai állam elválását számolják fel, aminek következtében az erőszakkal való fenyegetés kapcsolódik a hétköznapi élethez. Ami mögöttünk volt, az lesz újra az etalon.*”³²⁴ Szigeti szerint a köz- és a magánhatalom refeudalizációja – a polgári és a politikai állam elválástása – során átláthatatlanná válnak az egyes jogkörök, hatáskörök és felelőségek, a különös szervek megjelenésével és sokasodásával pedig az általános közbiztonsági szervek működési hatása is romolhat.³²⁵

Szikinger István e probléma hazai vonatkozású gyökereit elsősorban abban látja, hogy a biztonsági magánvállalkozások szabadsága jogilag nincs kielégítően szabályozva. A struktúra és a funkció illetően megkettőződését olyan szürke rendészetként (grey policing) mutatja be, „*amelyben a rendőrség, a különböző felügyeleti szervek és a magánrendőrségek ellenőrizhetetlen, alapvetően informális kapcsolata elmosza a felelőséget, így a rendőrség hagyományos kék színe szürkévé változik. Más országokban végzett kutatások is megerősítették Hoogenboom³²⁶ tételeinek érvényességét és az átláthatatlan rendészeti kooperáció veszélyességét.*”³²⁷

³²⁴ Szigeti i. m., uo.

³²⁵ Uo.

³²⁶ Hoogenboom, Bart (1991): Grey Policing: A Theoretical Framework (Szürke rendészet. Elméleti keretrendszer). *Policing and Society* 2(1), pp. 17–30. (Olvasatában a „szürke rendészet” veszélyt jelző fogalom.)

³²⁷ Szikinger István (1998): Rendőrség a demokratikus jogállamban. Sík Kiadó Kft. Budapest, p. 43.

3.7 Polgárórség³²⁸

Hazánkban több mint 65 000 polgárőr megközelítőleg 2 000 egyesületbe és 20 (vármegyei és fővárosi) szövetségbe tömörülve végzi szabadidejében önkéntesen vállalt bűnmegelőzési feladatait. Napjainkra a polgárórség a közbiztonság egyik fő letéteményese, a rendőrség, a rendvédelmi és rendészeti szervek, továbbá a helyi önkormányzatok stratégiai partnere lett, jelentős és tevékeny részt vállalva a bűncselekmények megelőzéséből, az állampolgárok szubjektív biztonságérzetének javításából.³²⁹

A polgárórség működésének megismerése érdekében az Országos Polgárőr Szövetség (továbbiakban: OPSZ) elnökével dr. Túrós András ny. r. altábornaggyal készítettem interjút. Egy olyan elismert szakemberrel, aki a rendszerváltozás idején országos rendőr-főkapitány, belügyminiszter-helyettes, 1997-től pedig az OPSZ elnöke lett. Rendőri vezetőként élte meg a polgárórség megalakulását. Ma a szövetség elnökeként mint a szakmapolitika egyik legismertebb képviselője irányítja a szervezetet.

Túrós András a vele készített interjú során elmondta, hogy a polgárórség létrejöttének hazánk rendszerváltozáshoz kapcsolódó közbiztonsági okai voltak és vannak jelenleg is. Országunkban az állampolgári fegyelem jelentősen fellazult, és a jogszabályi változások következtében lehetőség nyílt arra, hogy az állampolgárok egyesüljenek, hogy különböző csoportokba, egyesületekbe tömörüljenek. Ez egy óriási fellélegzés volt minden magyar ember számára a korábbi rendszerhez képest, ahol az ilyen tömörüléseket tiltották. Ha viszont az önkéntes rendőrséget vesszük alapul, azt felülről hozták létre jogszabállyal és rendőrségi feladatként, tehát az önkéntes rendőri csoportok rendőri szervezéssel jöttek létre. Ezáltal gyökeresen megváltozott a helyzet, egy új bűnügyi, közbiztonsági állapot teremtődött meg országunkban, amely szorosán kapcsolódik a rendszerváltozáshoz, a nyitott határokhoz, továbbá ahhoz, hogy ebben az időszakban a rendészeti szervek jelentősen meggyengültek. Ezerszámra hagyták el a testületet a rendőrök és rendészeti munkatársak. Egyszerűen azt is mondhatnánk, hogy egy kényszer szülte helyzetbe került az ország és a lakosság azon része, amely tenni akart közös biztonságunk érdekében.³³⁰

Túrós András visszatekintve úgy látja, hogy a polgárórségnek három fő fejlődési szakasza volt. Az első az 1991 és 1996 közötti időszak, az útkeresés időszaka, amikor a

³²⁸ Az alfejezet elkészítésében köszönettel tartozom Kardos Pálnak, a Budapesti Polgárőr Szövetség elnökének, az OPSZ általános és oktatási elnökhelyettesének.

³²⁹ Christián László: „Rendészeti szervek”. In: Jakab András – Fekete Balázs (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. (Alkotmányjog rovat, rovatszerkesztő: Bodnár Eszter – Jakab András). <http://ijoten.hu/szocikk/rendeszeti-szervek> (2018) 5.4, A polgárórség.

³³⁰ Lippai Zsolt – Kardos Pál (2021): Bűnmegelőzés és hazafiság. Interjú Túrós András ny. r. altábornaggyal, az Országos Polgárőr Szövetség elnökével. *Magyar Rendészet* 21(4), pp. 29–30. <https://doi.org/10.32577/mr.2021.4.1>.

lelkesedés vitte előre a tevékenységüket, és sem önkormányzati, sem állami – és különösebb rendészeti – támogatást sem kaptak. Ekkor saját eszközeikkel, felszerelésükkel, önköltségen működtek (ez az időszak politikai szempontból is botladozás volt). A fiatal demokrácia, az új kormány gyanúval figyelte ezeket a szerveződéseket, mert még nem kristályosodott ki, mi a céljuk – nem politikai vagy hatalmi ambícióik vannak-e az egyesületekbe tömörülő embereknek.³³¹

1997–1998-ban új helyzet teremtődött, amikor belső konfliktusok következtében újabb kényszerű váltás tanúi lehettünk. A váltás során világossá kellett tenni, hogy polgárőrség egy civil szerveződés, így nem rendelkezhet semmiféle hatósági jogkörökkel vagy olyan eszközzel, amely – mint önkéntes szervezetet – ilyen szempontból kedvezően érintené. Túrós szerint ez mentette meg polgárőrséget, mert azokat a militáns törekvéseket, amelyek az első időszakban felszínre kerültek, sikerült letörni. A polgárőrség második időszakának későbbi szakaszára kialakult a szalonképesebb civil bűnmegelőzés, amelyet már az állam is elfogadott, és a rendőrség is kezdett felkarolni. Felismerték a civil szerveződésben rejlő értékeket, és sikerült jó néhány figyelmet érdemlő szakmai programmal is belépni a bűnmegelőzés területére. A rendőrség tulajdonképpen ebben a második szakaszban nyújtotta ki a kezét egyértelműen a polgárőrség felé. Bár az első időszakban is voltak már lépések, de azok még nem voltak eléggé hatékonyak és erősek.³³²

A harmadik szakaszban – az utóbbi tíz évben – már érdemi stratégiai partnerségre léptek a kormánnyal. Ennek hatásaként számos országos hatáskörű szerv is stratégiai partnereként kezelte a polgárőrséget. Ekkor indult meg érdemben a polgárőrség szakmai, szervezeti és technikai fejlődése, amellyel egy minden tekintetben emelkedő pályára léptek.³³³ A szervezet támogatást kap a költségvetésből a technikai fejlesztésekhez, valamennyi egyesülete szövetség, külön törvény szól a polgárőrségről,³³⁴ van egységes formaruha, polgárőr-igazolvány, gépjármű-megjelenés és -arculat, illetőleg a képzést szolgáló polgárőr-akadémia (amelyben kiemelt képzési feladatot lát az NKE).³³⁵

„Magyarországon a Polgárőrség nélkül nincs közbiztonság, nincs bűnmegelőzés”³³⁶ – olvasható az OPSZ honlapján. Erre a gondolatra épülve az NKE képzési portfóliója alapot nyújtott a rendészeti képzésben részt vevő hallgatói megszólítására, a lehetőségre, hogy részesei legyenek egy olyan szervezetnek, mely valamennyiünk számára kiemelten fontos

³³¹ Uo, p. 30.

³³² Uo.

³³³ Uo.

³³⁴ 2011. évi CLXV. törvény a polgárőrségről és a polgárőri tevékenység szabályairól.

³³⁵ Tóth J. (2017) i. m., p. 15.

³³⁶ OPSZ köszöntő <https://opsz.hu/koszonto/> (letöltve: 2022. 11. 19.).

értékeket hordoz. Mindezt tükrözi az NKE Polgárőr Egyesületének alapító levele is, amely kimondja, hogy fővárosunkban és egész Magyarországon is sok a tennivaló a közbiztonságért, az emberek biztonságérzetének javításaért. Rámutat továbbá, hogy a közszolgálati oktatás egyik fontos területe a közrendért, a közbiztonságért tenni akarók képzése. Fontos feladat, hogy az NKE oktatói, munkatársai és hallgatói a szükséges ismeretek oktatása, illetve ismeretek elsajátítása mellett javítsák a közbiztonságot Ludovika Campuson és annak környezetében, valamint egész Budapesten. E célból alakult meg 2020. február 11-én az NKE Polgárőr Egyesülete (amelyben személyes elkötelezettség okán alapításakor titkári, jelenleg pedig alelnöki feladatokat látok el).

Az újonnan létrejött egyesület alapvető céljai között a polgárórság általános szervezeti (kiemelten bűnmegelőzési) célkitűzésein túl fontos az NKE rendészeti és egyéb képzéseiben részt vevő valamennyi szereplő (oktató, hallgató) érzékenyítése civil kezdeményezések iránt, hogy a jövő rendvédelmi vezetői tisztában legyenek az együttműködés fontosságával. Lehetőséget kell biztosítani továbbá a hallgatóinknak, hogy azonosítsák a komplementer rendészet elemének tekintendő civil bűnmegelőzés értékeit.

Tóth Judit azonban felteszi a kérdést, hogy a polgárőrök, „*akik napról napra önkéntes munkájukkal járulnak hozzá Magyarország köznyugalmához*”,³³⁷ vajon a magán vagy a közbiztonságot szolgálják-e civil szervezetként, csekély függetlenségükkel kompenzált stratégiai partnerséggel.³³⁸ Felhívja a figyelmet arra, hogy a szervezet formája törvényben meghatározott (egyesület, vármegyei és országos szövetség), működési előfeltételei pedig a belépés az egységes szövetségbe és együttműködés a területileg illetékes vármegyei rendőr-főkapitánysággal. Alapvető feladatainak törvényi szabályozása mellett az egyesülési jog korlátozása,³³⁹ hogy a jogi személyiség létesítését közigazgatási szerv (és nem bíróság) döntésétől teszik függővé, meghatározzák a bűnmegelőzésben, a helyi közrend és közbiztonság védelmében való közreműködését, a magánemberekből álló önkéntes

³³⁷ Uo.

³³⁸ Tóth J. (2017) i. m., p. 16.

³³⁹ Az egyesülési jog korlátozásával kapcsolatban mutatok rá a Fővárosi Ítéltábla 5.Pf.20.738/2009/7. számú, a gárda jellegű szervezetek működését korlátozó ítéletére, amelyben a Magyar Gárda Hagyományörző és Kulturális Egyesület feloszlásáról döntött. Az ítéletben megfogalmazta, hogy „*az emberi élethez és méltósághoz való jogot olyan oszthatatlan és korlátozhatatlan alapjognak tekinti, amely minden más emberi jognak az alapja és korlátja egyben. A politikai szabadságjogok – mint az egyesüléshez és véleménynyilvánításhoz való jog – ezzel szemben nem korlátozhatatlanok. Az Alkotmány 63. § (1) bekezdése szerint az egyesülési jog alapján mindenkinek joga van a törvény által nem tiltott célra szervezeteket létrehozni, illetve azokhoz csatlakozni; az egyesülési jog gyakorlása azonban nem járhat mások jogainak és szabadságának a sérelmével. Jelen esetben az alperesi egyesület működése a cigányok mint Magyarországon honos népcsoportba (kisebbségbe) tartozó személyek emberi méltóságához, egyenlőségéhez és szabadságához való jogainak sérelmével jár. Az egyesület és az általa szervezett Gárda tevékenysége objektíve alkalmas mások jogainak megsértésére.*”

szerveződés formációjának működését. Az egyesülési jog súlyos korlátozása, hogy „*meghatározott alapfeladatait más társadalmi szervezet nem végezheti, ilyen célra más társadalmi szervezet nem alapítható.*”³⁴⁰ Közterületen végzett figyelési, járőrözési tevékenysége során alapvetően a közrend, a köztulajdon települési védelmét látja el, és csak kiegészítő jelleggel a magánvagyon és a sérülékeny emberek (idősek, fogyatékosok, baleseti sérültek) életének és javainak védelmét.³⁴¹

A szervezet „*nem civilségét*” erősíti az is, hogy a törvény tényleges hatósági jogalkalmazási feladatot is ruház a polgárőrökre (közbiztonsági, bűnmegelőzési, valamint bűnmegelőzési célból telepített közterületi kamerarendszer által rögzített felvételek megfigyelése, körözött személyek, tárgyak, holttestek azonosítása/felkutatása, közforgalmú vasúti személyszállítás rendjének biztosítása). Mindez magában hordozza a felhatalmazást, hogy személyes adatokat kezeljenek, belépjenek veszélyes közüzemek területére – más alapjogi és munkajogi, közlekedési jogszabály vonatkozó felhatalmazásának hiánya mellett.³⁴²

Tóth Judit kiemeli, hogy a működés feltételeként a rendőrséggel megkötött együttműködési megállapodás alapvető alkotmányos hiátusa a közhatalom gyakorlásának számon kérhetősége, a – civilekre delegálás – közjogi felelősségének kérdésköre. Véleménye alapján bár *ex lege* az OPSZ „*az önkormányzás elvén alapuló közhasznú jogállású köztestület [...] névhasználatára kizárólag az e törvény által létrehozott köztestület jogosult,*”³⁴³ azonban a közhasznúsági szervezeti besorolása mégsem teszi feladatellátása szempontjából közhasznúvá. Törvény erejénél fogva mentesültek a közhasznú szervezeti lét feltételeinek igazolása alól, amely „*monopólium a tevékenységükre, jogállásra és a névhasználatra egyaránt kiterjed.*”³⁴⁴ Ugyanezt támogatja a központi költségvetésből garantált közpénzügyi apanázs, a tárgyi eszközök és a vele együttműködő hatóságoktól kapott eszközök juttatása. Ezáltal ismét felmerül a kérdés: vajon mitől független civil szervezet? Vajon az alapszabályától vagy, hogy az OPSZ feletti törvényességi felügyeletet nem a belügyminiszter, hanem az ügyészség gyakorolja?³⁴⁵

³⁴⁰ 2011. évi CLXV. törvény 3.§ (3).

³⁴¹ Tóth J. (2017) i. m., p. 16.

³⁴² Uo.

³⁴³ 2011. évi CLXV. törvény 8.§ (1).

³⁴⁴ 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról VII. fejezete.

³⁴⁵ Tóth J. (2017) i. m., p. 17.

3.8 Összegzés

Értekezésem bevezetőjében megfogalmazottakra visszautalva megfogalmazható, hogy napjaink prioritásává vált annak megalapozott, felelős megválasztása, hogy a rendőrség mely feladataira összpontosítja erőit, és melyeket engedhet át a civil, komplementer rendészeti szereplőknek (magánbiztonsági szolgáltatóknak, az önkormányzati rendészeti szervezeteknek vagy a polgárőrségnek). Eldöntheti továbbá, hogy mely területeken erősíti együttműködését velük, így biztosítva az állami feladatok racionalizálását és a – nemzetgazdasági szempontból is kiemelt jelentőséggel bíró – hatékonyabb és költségtakarékosabb szervezeti működést. Ennek alapeleme, hogy a közös biztonságunk megteremtésének valamennyi szereplőjéről és azok tevékenységéről objektív kép álljon rendelkezésünkre, ezáltal a rendészeti tevékenység sokak által kevésbé ismert magánbiztonsági aspektusai is a tudományos vizsgálatok fókuszába kerülhessenek.

Jelen fejezetben a biztonság megteremtésének és fenntartásának állami és nem állami szereplőit vizsgáltam egy új és rendkívül izgalmas nézőpontból, esetenként különösen érzékeny témakörökre is rámutatva, s reményeim szerint érdekes és izgalmas impulzusokat adva a téma iránt érdeklődő jövőbeni kutatók számára. Különlegesen aktuális problémakört feszegettem az erőszak, az erőszak kultusz, a nem kívánt strukturális helyzetek és veszélyforrások elterjedésének – kedvező esetben – mérséklése érdekében.

4. A MAGÁNBIZTONSÁG MINT HOZZÁADOTT ÉRTÉK³⁴⁶

A magánbiztonsági szolgáltatások értékteremtő tevékenységének vizsgálata előtt elengedhetetlennek tartom a hozzáadott érték³⁴⁷ általános jelentésének tisztázását. Egy szolgáltatás vagy termék hozzáadott értéke olyan javított vagy többletértéket jelent, amely által az összérték növekszik. Szolgáltatás vagy termék végfelhasználó-oldali³⁴⁸ vizsgálatával pedig az „értéklánc-elemzés” mint stratégiai menedzsereszköz nyújthat kielégítő magyarázatot, amely – valamennyi, az állami és nem állami szereplő által elvégzendő – stratégiai elemzés, választás, végrehajtás és ellenőrzés sorozatát jelöli. Magába foglalja a termék előállításához, piacra viteléhez, szállításához és annak támogatásához (beszerzés, fejlesztés, „*know-how*”,³⁴⁹ humánerőforrás, infrastruktúra-szervezés, minőségellenőrzés³⁵⁰) szükséges tevékenységek, építőelemek sorát.³⁵¹ A végfelhasználók köre pedig az állam, a piac, a társadalom, a hatóságok, a vállalkozások, illetőleg a polgárok között keresendő.³⁵²

4.1 Az elvárt mértékű biztonság garantálásáról

A magánbiztonság történetét kutatva megállapítható, hogy bár számos formát öltött, a magánbiztonsági szolgáltatást nyújtó személyek vagy szervezetek működése olyan időkben terjedt el, amikor az állam nem volt képes az elvárt mértékű biztonságot garantálni. Jó példa erre V. Károly spanyol király 1518-as rendelete, amelyben szabályozta az erdei fakitermelést annak érdekében, hogy a városi lakosság ne maradjon tűzifa, a haszonállatok pedig épített menedék nélkül. A rendelet egyúttal beleegyezett abba, hogy minden helyi hatóság saját hatáskörben választhassa ki az említett területek biztonsági felügyeletét, ellenőrzését ellátó

³⁴⁶ Lippai Zsolt (2022b): Magánbiztonság által hozzáadott érték a terrorizmus elleni küzdelemben, TKP2021-NVA-18 projekt eredménytermékei. Várható kihívások a terrorizmus és a terrorelhárítás területén a XXI. században <https://rtk.uni-nke.hu/kutatas-es-tudomanyos-elet/tkp2021-nva-18-projekt-eredmenytermekei/varhato-kihivasok-a-terrorizmus-es-a-terrorelharitas-teruleten-a-xxi-szazadban> (letöltve: 2024. 01. 25.).

³⁴⁷ A Magyar Nyelv Értelmező Szótára szerint az érték (főnév) szó egyik jelentése a valaminek megbecsült volta. Valamely anyagban, tárgyban, eszközben az a jelleg, tulajdonság, hogy valamely szükségletet elégít ki, és az egyén vagy a társadalom részéről megbecsülésben részesül.

Magyar Nyelv Értelmező Szótár, <https://mek.oszk.hu/adatbazis/magyar-nyelv-ertelmezo-szotara/szotar.php?szo=%C3%89RT%C3%89K&offset=2&kezdobetu=%C3%89> (letöltve: 2023. 04. 06.).

³⁴⁸ Johnson, Gerry – Scholes, Kevan (1993): Exploring Corporate Strategy (Vállalati stratégiák tanulmányozása), Hertfordshire, Prentice Hall (UK) Ltd, p. 124.

³⁴⁹ A know-how olyan gazdasági, műszaki és szervezési ismeret és tapasztalat, amely a gyakorlatban felhasználható, korlátozottan hozzáférhető, és amelyet az oltalom addig illet meg, amíg közkinccsé nem válik. [Ptk. 86. § (4) bek.] A know-how másra átruházható, vagyis forgalomképes.

³⁵⁰ Thompson (1996) i. m., pp. 98–99.; Johnson et al. (1993) i. m., p. 121.; Wit de, Bob – Meyer, Ron (1994): Strategy, Process, Content, Context, An International Perspective (Stratégia, folyamat, tartalom, kontextus, nemzetközi perspektíva). St. Paul, West Publishing Company, p. 175.

³⁵¹ Thompson, Arthur – Strickland, Alan (1996): Strategic Management, concepts & cases (Stratégiai menedzsment, koncepciók és esetek). Chicago, Irwin, p. 97.

³⁵² CoESS (2013) i. m., p. 11.

személyeket (ezek, a helyi közösség és az uralkodó érdekét is szolgáló feladatokat ellátó személyek tekinthetők napjaink magánbiztonsági őrei elődjének).³⁵³

A közbiztonság fogalom eredete a francia forradalom idejére és Jean-Jacques Rousseau sokat emlegetett „*Társadalmi szerződés*” című művéig nyúlik vissza, melyben a polgárok a biztonságukért cserébe részt vesznek az állam fenntartásában, és tiszteletben tartják annak jogos érdekeit. A biztonság intézményesült szervezeti struktúráit megelőzően, ekkoriban még a helyi közösségek látták el saját védelmüket, amelyet a külső fenyegetések ellen a hadseregek, a belsők ellen pedig a napóleoni idők szervezett és állami rendőri struktúrái váltanak fel fokozatosan. A szerző úgy vélekedik, hogy a magánszervezetek által szervezett biztonság tökéletesen összevethető az államilag szervezett biztonsággal.³⁵⁴

Az ipari forradalom során a gazdasági fellendüléssel együtt számos, a közrendet fenyegető újfajta bűnelkövetői magatartás jelent meg. A 19. század végére az ipari forradalmak, a globálissá váló kereskedelem, az urbanizáció és a technológiai fejlődés jelentős vagyonok létrejöttéhez járult hozzá,³⁵⁵ ami együtt járt a vagyont birtokló személyek elleni bűncselekmények számának növekedésével, s ezek kezeléséhez a korabeli rendőrség nem rendelkezett elegendő kapacitással.³⁵⁶ Ennek eredményeként jelentek meg az első hivatásos éjjeliőrök Európában, és már az 1850-es években a párizsi „*Les Magasins du Louvre*”-hoz hasonló szállodák és egyes áruházak saját belső biztonsági szolgálatokat hoztak létre.³⁵⁷

1855-ben az USA-ban Allan Pinkerton megalapította a Pinkerton Nemzeti Nyomozó Ügynökséget, amely az akkor robbanásszerűen fejlődő vasúti hálózatokon elkövetett rablások, illetve lopások megelőzésére és felderítésére specializálódott. Az ügynökség elsősorban biztonsági őrköt, illetve magánnyomozókat foglalkoztatott, és a maga nemében az egyik leghíresebb szervezet lett. Sikerei között szerepelt az Adams Express Company sérelmére 1866-ban elkövetett 700 000 dollár értékű lopásnál a bűnrészes igazgatók elfogása, valamint az Abraham Lincoln megválasztott amerikai elnök elleni baltimore-i merénylet megghiúsítása

³⁵³ CoESS White Paper (2019) The Security Continuum in the New Normal (A biztonsági kontinuum az új norma szerinti helyzetben), p. 7. <https://www.coess.org/newsroom.php?page=white-papers> (letöltve: 2022. 08. 17.).

³⁵⁴ Vandormael, Danny (2018). Pas de panique! Comment organiser notre sécurité? (Nincs ok a pánikra! Hogyan szervezzük meg a biztonságunkat?). Antwerp, Pelckmans.

³⁵⁵ Hobsbawm, Eric J. (2004): A birodalmak kora. Budapest, Pannonica Kiadó, p. 20.

³⁵⁶ CoESS (2019) i. m., p. 8.

³⁵⁷ Sellam, Déborah (2017): Evolutions et mutations de la sécurité privée – Une étude de différents modèles de regulation (Fejlemények és változások a magánbiztonság területén – A különböző szabályozási modellek vizsgálata), p. 19. Université de Lyon, Institut d'Etudes Politiques de Lyon, France. Mémoire de 4ème Année

1861 februárjában.³⁵⁸ Amennyiben egy szervezett fegyveres csoport politikai célból az elnök életére tör – mint ahogy arra az említett merénylet szolgáltatott példát –, az terrorizmusként is értékelhető, hiszen az ehhez szükséges fogalmi elemek maradéktalanul azonosíthatók.³⁵⁹ Ebben az időszakban azonban még nem volt az USA-ban olyan hivatalos szervezet, amely az elnök biztonságát garantálhatta volna, így Pinkerton magánbiztonsági csapata kapta meg ezt a feladatot.³⁶⁰

Ezen a ponton kell megjegyezni, hogy – a több modernizáláson átesett, és a mai napig globális biztonsági szolgáltató cégcsoport – Securitas részeként működő Pinkerton-féle ügynökség egyértelműen a magánbiztonsági szolgáltatók közé sorolható. Olyan magáncég, amely megbízás alapján magánszemélyek, gazdasági társaságok, valamint állami, illetve szövetségi kormányzati megrendeléseket is teljesített³⁶¹ (így látták el a hivatalát átvenni igyekvő megválasztott elnök védelmét is). Pinkertonék másik fontos működési területe – a több szövetségi államot is átszelő vasúti hálózatokat üzemeltető társaságok példája – amiatt is érdekes, mert az USA akkori kizárólag területi alapon szerveződő helyi rendőrségei nem voltak képesek a több állam területen átívelő bűnügyi kihívások kezelésére. Erre a Szövetségi Nyomozóiroda,³⁶² majd a további bűnüldöző szervek megjelenéséig is csak igen korlátozottan voltak alkalmasak. Pinkerton és a vasúttársaságok felismerték ezt a biztonsági rést, és az erre a feladatra kapott megbízás teljesítésével fegyveres őrszemélyzetet kezdtek utaztatni a vonatokon, illetve kapcsolódó nyomozásokat és bűnügyi hírszerző munkát is végeztek. Ez a rendészeti tevékenység nemcsak a magántársaságok üzleti érdekeit szolgálta, hanem a cég bevonásával az igazságszolgáltatás is jól járt.

³⁵⁸ Encyclopedia Britannica, szerkesztői cikk. Allan Pinkerton szócikk.

<https://www.britannica.com/biography/Allan-Pinkerton> (letöltve: 2022. 08. 21.).

³⁵⁹ Vö. Ben Saul szerint a terrorcselekmény minden esetben egy erőszakos, emberélet kioltására, de legalábbis veszélyeztetésére irányuló cselekményben ölt testet, amely cselekmény elkövetője politikai, ideológiai, vallási indíttatásból cselekszik, tettét fegyveres konfliktuson kívül valósítja meg, legfőbb célja pedig az, hogy félelmet keltsen a társadalomban, vagy annak egy részében. Idézi: Korinek László (2015): A terrorizmus. *Belügyi Szemle* 63(7–8), pp. 7–38.; Lásd továbbá Fábián Péter (2018): Terrorcselekmények és a magánbiztonság kapcsolatának aktuális összefüggései. *Magyar Rendészet* 18(4), pp. 91–103. <https://doi.org/10.32577/mr.2018.4.7>; Horváth L. Attila (2013): A terrorizmus csapdájában. Budapest, Zrínyi Kiadó, pp. 12–13.

³⁶⁰ A két példából megállapítható, hogy gyaníthatóan állami (szövetségi) megbízatást is teljesítettek. Tehát egy magánbiztonsági céget – megfelelően hatékony állami cég nem lévén – az állam főhatósága állami feladattal bízott meg (értsd: állami tisztségviselők védelme, bűnügyi nyomozás). Az első szövetségi bűnüldöző hatóság (rendőrség) is az előbbieknél, továbbá a nagyarányú dollárhamisítás elleni fellépésnek köszönheti a létrejöttét (lásd: US Secret Service – USSS). Kimondható, hogy a magánbiztonság már ekkor is kapott állami megbízásokat, amire ma is előfordulnak példák. A téma pedig máig alapvető problémákat vet fel, gondolva arra, hogy az állam az adófizetők pénzén magáncég(ek)től szolgáltatást vásárol. Az állampolgárral szemben így, nem az erre feljogosított, a fékek és ellensúlyok rendszerén keresztül alaposan ellenőrzött állami szervek, szereplők lépnek fel és korlátozzák jogaikat, hanem egy magáncég, amely erre legfeljebb csak korlátok közt lehetne jogosult.

³⁶¹ Fischer, Robert – Halibozek, Edward – Walters, David (2013): Introduction to Security (Bevezetés a biztonságba). Amsterdam, Butterworth–Heinemann, p. 6.

³⁶² Az FBI – Federal Bureau of Investigationról (Szövetségi Nyomozóiroda) bővebben: <https://www.fbi.gov/>

Allan Pinkerton és ügynöksége jókor volt jó helyen, amikor 1861-ben kitört a polgárháború, és Lincoln elnök sikeres biztonsági tisztje felkérését kapott az unionisták oldalán a katonai felderítés megszervezésére. Az akkoriban még Intelligence Service-nek nevezett titkosszolgálat³⁶³ a hadügyminisztériumhoz tartozott. A háború során sok sikerért és néhány kudarcért is felelős volt, majd a háborút követően, 1865-ben a kongresszus megteremtette a jogi alapot az amerikai titkosszolgálat létrehozásához. A kongresszus azonban nem akart elnöki vagy akár katonai rendőri erőt fenntartani, ezért a Secret Service-t a pénzügyminisztériumhoz rendelte, és szövetségi rendőrségként a tevékenységét a pénzhamisítás elleni védelemre korlátozta.³⁶⁴ Újabb helyi, illetve tagállami szinten nem, csakis szövetségi szinten kezelhető bűnügyi kihívással nézett szembe az akkori szövetségi kormány. Az amerikai fizetőeszköz, a dollár hamisítása olyan elterjedt problémává vált, hogy az már súlyosan veszélyeztette a pénzügyi stabilitást. A U. S. Secret Service elnevezésű, de valójában ekkor már rendőrségi nyomozóhatósági szervezet dolga a dollárhamisítás elleni fellépés volt, azonban a William McKinley elnök ellen 1901-ben Buffalóban elkövetett végzetes merénylet végleg a titkosszolgálatnak adta feladatot, hogy őrizze a mindenkori elnök és családja biztonságát – amelyet 1908-tól látnak el a mai napig.³⁶⁵ Mindhárom eset kapcsán felismerhető, hogy csak szövetségi szinten lett volna megfelelően kezelhető az a kihívás, amelyre viszont a szövetségi kormány nem rendelkezett megfelelő szervezeti struktúrákkal. Ez tette lehetővé, hogy egy képzett detektívet és a chicagói rendőrség alkalmazottaiból alakuló magánbiztonsági cégét alkalmazzanak hatékony állami szervezet hiányában. A sikeres „*spin-off*”³⁶⁶ egy helyi rendőrből magánbiztonsági szereplővé vált szakember közvetítésével szövetségi szervezetek megalapításához vezetett, és – meglepő módon – Pinkerton esete nem egyedüli. A Szövetségi Nyomozóiroda elődje, a Bureau of Investigation az 1908-as megalapításakor több szakembert vett át a titkosszolgálatától. Köztük volt William J. Burns is, aki 1909-ben kilépett, és saját magánnyomozó céget alapított. A Burns Detektív Ügynökség

³⁶³ Az Egyesült Államok Titkosszolgálatáról bővebben: <https://www.secretservice.gov/>

³⁶⁴ Pinkerton, Allan (1989): *The Spy of the Rebellion (A lázadó kém)*. (Rep. Orig. Hartford, Conn.: M. A. Winter & Hatch, 1883.). Lincoln, University of Nebraska Press; Piekalkiewicz, Janusz (1997): *A kémkedés világtörténete*. I. kötet. Budapest, Zrínyi, p. 260.; Fisher (2013) i. m., p. 6.; John Whiteclay, Chambers II et al. (1999): *The Oxford Companion to American Military History*. New York, Oxford University Press, p. 191.

³⁶⁵ United States Secret Service. é. n. 150 Years of History. <https://www.secretservice.gov/about/history/150-years> (letöltve: 2022. 12. 22.).

³⁶⁶ Jelentése „*mellékhajtás, oldalhajtás*”. Angolul számos területen használt kifejezés; magyarul leginkább akkor használják, amikor egy nagyobb intézménynek vagy egy alkotó/alkotók által kiötlött fiktív univerzumnak mellékhajtása, oldalhajtása jön létre, és ez valamennyire illeszkedik az anyaintézményhez vagy az anyauniverzumhoz. Az Egyesült Államokban mellékjövédelmet is jelent.

az Amerikai Bankszövetség tagjainak kizárólagos szolgáltatójaként lett ismert, és tölt be ezen a piaci szegmensben fontos szerepet.³⁶⁷

Kontinensünkre visszatérve, az első magántulajdonban lévő biztonsági társaság 1870-ben Olaszországban, Padovában jött létre, amikor Giuseppe Lombardi megalapította a „*Fattorini Notturmi Privati*”, későbbi nevén a „*Cittadini dell’Ordine*” magánbiztonsági céget.³⁶⁸ A német „*Hannoveraner Wach- und Schließ*” 1901-es megalapítását követően a virágzó gazdasági körülmények és a növekvő bűnözés hatására egyre nagyobb üzleti – első sorban tűzfigyelési, objektumvédelmi – tevékenységet mondhatott magáénak. A mai ipari cégek elődjei közül is sokan ebben a korszakban jöttek létre, amelynek hatására magánbiztonsági cégek sorát alapították meg.³⁶⁹

Ezzel szorosan összefüggő tartalommal Cyrille Fijnaut 1983-ban jelentette meg a napjainkban is komoly tudományos értéket képviselő esszégyűjteményét,³⁷⁰ amelyben a rendészettudomány lehetséges jövőjét körvonalazta. Megfogalmazta az európai rendészettudomány új alapokra helyezésének szükségességét, és célként egyrészt az Európa-szerte megfelelően szervezett és működtetett rendőri szervezet, másrészt pedig az állampolgárokkal, társadalmi szervezetekkel, intézményekkel és más testületekkel való együttműködés szabályait és határvonalait tiszteletben tartó rendőri struktúra alapvető igényét. Kutatási eredményeimmel egybehangzó véleménye szerint az ilyen rendészettudománynak öt különböző profilt kell egyesítenie magában, értve ezalatt a politikai (közigazgatási), társadalmi, technológiai, történelmi és az összehasonlító rendészettudományt.³⁷¹

Ahogy az Európai Biztonsági Szolgálatok Szövetsége³⁷² által 2019 októberében Rómában kiadott hatodik Fehér Könyv³⁷³ is megemlíti, a két világháborút követően az európai társadalmaknak soha nem látott kihívásokkal kellett szembesülniük, gondolva itt a globalizációra, az urbanizációra, a demográfiai és az éghajlatváltozásra vagy a nemzetközi terrorizmus megjelenésére. A korábban elképzelhetetlennek tartott technikai fejlődés, a digitális forradalom dinamizmusa, közbiztonsági kihívások özöne újszerű megoldások

³⁶⁷ Fisher (2013) i. m., p. 8.

³⁶⁸ Una storia di sicurezza, <https://www.cittadinidellordine.com/una-storia-di-sicurezza/> (letöltve: 2022. 08. 17.).

³⁶⁹ CoESS (2019) i. m., p. 8.

³⁷⁰ Lochem van, Peter Johannes Petrus Maria – Fijnaut, Cyrille – Reenen van, Pieter (1983): *Nederlandse Politie Academie (Apeldoorn) Theoretische opstellen rondom de politie (Holland Rendőrakadémia [Apeldoorn] Elméleti tervezetek a rendőri tevékenység köré)*. Apeldoorn, Nederlandse Politie Academie.

³⁷¹ Jaschke et al. (2007a) i. m., pp. 24–25.

³⁷² Confederation of European Security Services – CoESS-ről (Európai Biztonsági Szolgálatok Szövetsége) bővebben: <https://www.coess.org/>

³⁷³ CoESS White Paper – The Security Continuum in the New Normal. Bővebben: <https://www.coess.org/newsroom.php?page=white-papers>

lehetőségeit is kínálta az egyre nagyobb gazdasági és társadalmi jelentőséggel bíró, csak az EU-ban mintegy kétmillió engedéllyel rendelkező biztonsági őrt foglalkoztató „biztonsági ipar” számára.³⁷⁴

4.2 A biztonsági iparról

Napjainkra megkérdőjelezhetetlen a már említett kétmillió biztonsági őr munkájának fontossága, és mindaz, amivel a magánbiztonsági szektor hozzájárul a közös biztonságunk megteremtéséhez. A középületek, a létfontosságú rendszerelemek magántulajdonban lévő őrzése, a repülőtereken, sportlétesítményekben, zenés-táncos rendezvényeken nyújtott biztonsági szolgáltatások teljesítése pedig a legtöbb európai polgár számára már magától értetődő és teljes mértékben elfogadott.³⁷⁵

A magánbiztonság lényegét és mibenlétét sokan próbálták – többnyire a biztonsági tevékenységek tényszerű felsorolásával – meghatározni. A magánbiztonság esszenciáját kutatva,³⁷⁶ azt merőben újszerű látásmód alkalmazásával, a biztonsági szerepek meghatározásával, a tevékenység funkcionalitásával is megfogalmazhatjuk. A szerepek tekintetében a védelemben, a rendfenntartásban, a bűn- és a veszteségmegelőzésben gondolkodhatunk. Valamely biztonsági szolgáltatást, terméket vizsgálva azt kell megnéznünk, mennyire illenek rá a megjelölt szerepek. Minél nagyobb az azonosság, az annál inkább a magánbiztonság részét képezi.³⁷⁷ Más szemszögből megközelítve, a rendészettudomány terrénumán vizsgálva egy folyamatos fejlődésben lévő tudományról beszélhetünk. *„Amelynek keretében az egyes tudományok a legfontosabb állami és igazgatási funkció, a közbiztonság, a közrend védelme érdekében ötvöződnek, és fejlesztik tovább mindazokat az ismereteket és gyakorlatokat, amelyek révén a társadalomra káros tényezők gátolhatóak vagy enyhíthetőek.”*³⁷⁸

Az USA Igazságügyi Minisztériumának megbízásából és támogatásával a „rendészet új struktúráját” elemző 2001-es tanulmány³⁷⁹ mutat rá a posztmodern társadalmak változó rendészeti jellegére. Az államilag monopolizált rendészeti korszak végével a mai rendészet

³⁷⁴ CoESS (2019) i. m., p. 8.

³⁷⁵ Uo.

³⁷⁶ George, Bruce – Button, Mark (2000): Private Security (Magánbiztonság) Vol. 1. Perpetuity Press, Leicester (UK), Comanche (Texas, USA), p. 10.

³⁷⁷ Christián László – Rottler Violetta (2019): A biztonság megteremtésének új megközelítése: komplementer rendészet. In: *Trendy rozvoja súkromnej bezpečnosti v krajinách V4*, 2019. 04. 17. Bratislava, p. 91.

³⁷⁸ Hautzinger Zoltán (2020): A rendészettudomány határtudományai. *Magyar Rendészet* 20(3), p. 144. <https://doi.org/10.32577/mr.2020.3.8>

³⁷⁹ Bayley, David H. – Shearing, Clifford D. (2001): The New Structure of Policing: Description, Conceptualization, and Research Agenda (A rendfenntartás új struktúrája: Leírás, konceptualizáció és kutatási menetrend). *The New Structure of Policing* – Office of Justice Programs. July 2001. pp. VII–31.

„multilaterális”, azaz többszereplős tevékenységével érvel, kimondva, hogy modern világunkban a rendészet átalakulóban, struktúrája változóban van. Az átalakulás kulcsa az, hogy a rendészet – amely a társadalmat biztonságosabbá kívánja tenni – már nem a kormányok kizárólagos előjoga, sőt már az is kérdésessé vált, hogy vajon a kormányok-e az első számú szolgáltatók. A rendészet fokról-fokra, szinte észrevehetetlenül vált többszereplős tevékenységgé, és egy sor nem kormányzati csoport vállalta önmaga védelmének feladatát, míg egy sor nem kormányzati szervezet arra vállalkozott, hogy másoknak biztonsági szolgáltatásokat nyújt. A szerzők a tanulmányukban különbséget tettek a rendészettel foglalkozó „szolgáltatók” (az állami szektor mellett kereskedelmi szervezetek, nem kormányzati szervezetek, magánszemélyek) és a rendészeti tevékenységre megbízást adó „megbízók” (kormányzat, helyi önkormányzatok, gazdasági érdekeltségek, lakó- és kulturális közösségek, magánszemélyek) között.³⁸⁰

A személy- és vagyónbiztonság minden ember természetes és alapvető igénye, minőségi életvitelünk egyik vitathatatlan alapfeltétele. Hogy az ehhez szükséges feltételeket kinek, hol, hogyan és miből kell biztosítani, az már jóval összetettebb és továbbra is nyitott kérdés. Hagyományos felfogás szerint a közrend, közbiztonság fenntartása a rendőrség feladata, amely szerep részeként kell megemlítenem a magánbiztonsági szektor növekvő szerepvállalását. Kimondom ezzel, hogy a biztonság megteremtésének kétségkívül legmeghatározóbb, de csak egyik szereplője a rendőrség; a biztonság mint szolgáltatás megteremtésében a civil szférával működik együtt. Nézőpontot váltva viszont lehetséges, hogy éppen a rendőrség kapcsolódik be – például a kiemelt sportrendezvények, zenei fesztiválok stb. – magánbiztonsági célú rendfenntartásba. Kimondva-kimondatlanul a szerepek keverednek, a határvonalak elmosódnak, amely helyzetet még izgalmasabbá teszi az EU-s tagságunkkal járó jogok és kötelezettségek gyakorlása, a globalizáció hatásai, különösen az állami szerepek, közfeladatok ellátásában³⁸¹ megfigyelhető változások.³⁸²

Szintén megállapítható, hogy – a közrend, a közbiztonság, az állampolgárok biztonságérzetének alakulása szempontjából – a magánbiztonsági szektor számára megnyílik egy piaci lehetőség, amely igen komoly felelősséggel párosul.³⁸³ Az állam rendészeti szervei által szavatolt, hatósági szolgáltatás keretében nyújtott biztonsága mellett létezik a

³⁸⁰ Jaschke, Hans-Gerd – Tore, Bjørgo – Francisco del Barrio, Romero – Kwanten, Cees – Mawby, Robin – Pagon, Milan (2007b): Rendészettudomány európai megközelítése munkacsoport zárójelentése. Harmadik Könyv. Münster, CEPOL. pp. 22–23.

³⁸¹ Bencze Máttyás (2021): A jogalkalmazási folyamat szociológiai vizsgálata. In: Bencze Máttyás – Vinnai Edina: *Jogszociológiai előadások*. Debrecen, Debrecen University Press, pp. 31–33.

³⁸² Bartha Ildikó (2017): (Köz)érdek a magánbiztonságban? Vita a köz- és civil rendészet viszonyáról és ellentmondásairól. *Belügyi Szemle* 65(5), p. 25. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2017.5.2>

³⁸³ Christián (2014b) i. m., pp. 85–91.

magánbiztonsági piac szereplői által áruként kínált biztonság mint termék. A magánbiztonság céltudatos tevékenység eredménye, ahol a biztonság létrehozása – megóvása, fenntartása – maga is szolgáltatás.³⁸⁴

Az eddigiek alapján tehát joggal adódik a kérdés, vajon mérhető-e a magánbiztonsági szektor értékteremtő tevékenysége, egyáltalán beszélhetünk-e bármiféle hozzáadott értékről ez esetben. Dolgozatom további részében a magánbiztonság társadalmi-gazdasági értékteremtő képességére keresek választ.

4.3 Hagyományos és új értékek

A Marc Cools kriminológus – a brüsszeli Vrije és a Ghent Egyetem professzorának – tudományos eredményeit bemutató, a CoESS által kiadott negyedik Fehér Könyv³⁸⁵ – amely kutatás eredményeire magam is támaszkodom – az európai magánbiztonsági szolgáltatások társadalmi és gazdasági hozzáadott értékét elemzi. Egy olyan – az emberi tényező létfontosságát előtérbe helyező – ágazat tükrében, amelynek valódi értékteremtő képességét az állam, a piac és a társadalom komplexitásában, a keresleti és kínálati oldal elvárásai alapján van lehetőségünk érdemben megismerni.

A kockázati társadalom

A második világháborút követően Európában kialakult jóléti államok olyan, a társadalmi javakat újraelosztó kockázati társadalmakká alakultak, amelyek egyik elsődleges funkciója a veszélyelhárítás lett. Ezen társadalmakban a magán-, az üzleti és az állami szféra tagjai, szervezetei elsődleges figyelme az objektív és szubjektív biztonságot fenyegető veszélyhelyzetek megelőzésére, felszámolására, a potenciális bizonytalansági helyzetek kezelésére irányul. A létfenntartással kapcsolatos, akár hagyományosnak is tekinthető bizonytalansági faktorok kiegészültek a folyamatossággal kapcsolatos félelmekkel, értve ezalatt a foglalkoztatással, a szociális biztonsággal, az egészségüggyel, az élelmiszerbiztonsággal, a pénzügyi biztonsággal, a magánélet védelmével, a migrációval, a demográfiával, a környezettel, illetőleg a legutóbbi időben a Covid19-világjárvánnyal kapcsolatos aggodalmakkal.³⁸⁶

³⁸⁴ Finszter (2012) i. m., p. 253.

³⁸⁵ CoESS White Paper – The socio-economic added value of private security services in Europe (CoESS Fehér Könyv – A magánbiztonsági szolgáltatások társadalmi-gazdasági hozzáadott értéke Európában), Madrid, 14 March 2013. <https://www.coess.org/newsroom.php?page=white-papers> (letöltve: 2022. 08. 19.).

³⁸⁶ CoESS (2013) i. m., p. 9.

Az interperszonális észlelési minták megváltozásával a kockázati társadalom polgára „*erkölcsi pánikot*”³⁸⁷ tapasztal, amely új erkölcsi rend alapja a biztonság iránti és a kockázatcsökkentési vágy. A globális gazdaság, a gazdasági szabadkereskedelem, a globalizáció³⁸⁸ megjelenésével a társadalmunk egy újabb dimenzióval kiegészülve a fejlett információs társadalom felé halad, amelyben a „*global village*”³⁸⁹ víziója realitássá válik.³⁹⁰ Mindezek mellett a biztonsággal és védelemmel kapcsolatos köz- vagy magánfelelősség kérdésköre is a figyelem központjában áll, ugyanis magáncégek látszólag a hatóságok kizárólagos hatáskörébe tartozó szolgáltatásokat is nyújthatnak. A szuverén, nemzeti állam – bár továbbra is fontos, de – már nem az a szereplő, aki köré a politikai közösség csoportosul,³⁹¹ a versengő játékosoknak pedig naponta kell bizonyítani hasznosságukat. Ezzel egyidejűleg a polgárok adóügyi erőfeszítéseikkel arányos – állami és piaci vonatkozásban is – mérhető eredményeket kívánnak látni védelmükkel, biztonságukkal kapcsolatosan.³⁹²

Ezáltal egyáltalán nem meglepő, hogy a kockázati társadalmak magánszektorának viszonylagos egyszerűséggel sikerült a fenti vágyakból tőkét kovácsolni. Olyan helyzet teremtődött, amelyben a bűnügyi jelenségeket kockázatnak tekintik, és új biztonsági stratégiák válnak létfontosságúvá, a közbiztonság „*hagyományos*” szereplői mellett pedig „*új*” és folyamatosan fejlődő magánbiztonsági szereplők jelentek meg. A magánbiztonsági szektor nemzetközi jelleget³⁹³ öltött, és közös biztonságunk megteremtésének egyik meghatározó szereplőjévé vált.³⁹⁴

³⁸⁷ Beck, Ulrich – Hajer, Maarten – Schwarz, Michael – Aart van der, Inge (1997): *De wereld als risicomaatschappij: essays over de ecologische crisis en de politiek van de vooruitgang* (A világ mint kockázati társadalom: esszék az ökológiai válságról és a haladás politikájáról). Amsterdam, De Balie, p. 120.

³⁸⁸ Held, David – McGrew, Anthony – Goldblatt, David – Perraton, Jonathan (1999): *Global Transformations: Politics, Economics and Culture* (Globális átalakulások: Politika, gazdaság és kultúra), Stanford, Stanford University Press, pp. 1–15.

³⁸⁹ A globális falu fogalmat Marshall McLuhan kanadai médiateoretikus alkotta meg az 1960-as évek elején, és arra utal, hogy az elektronikus kommunikációs technológiák fejlődésével a világ oly mértékben vált összekötötté vagy „*kicsivé*”, mint egy falu, amelyben az emberek gyorsan kommunikálnak, és minden eseményről szinte azonnal értesülnek. A globális falu fogalommal 30 évvel előre megjósolta a World Wide Web létrejöttét.

³⁹⁰ Guehenno, Jean-Marie (1994): *Het einde van de democratie* (A demokrácia vége). Tiel, Lannoo, pp. 53–69.

³⁹¹ Uo. pp. 29–42.

³⁹² CoESS (2013) i. m., p. 10.

³⁹³ Cools, Marc (2002): „*De onderstromen in de private veiligheidszorg*” (The undercurrents in the private security concern) (A magánbiztonsági ágazat árnyoldalai. A magánbiztonsági aggodalmak háttérben álló áramlatok). Panopticon, Diegem, Kluwer uitgevers, pp. 134–155.

³⁹⁴ INHES-CoESS, Livre Blanc. *La participation de la sécurité privée à la sécurité générale en Europe – Private security and its role in European Security* (A magánbiztonság hozzájárulása az általános biztonsághoz Európában – A magánbiztonság és szerepe az európai biztonságban), St Hilaire le Châtel (2008), p. 95.; Cools, Marc – Davidovic, Dusan – Declerck, Hilde – De Raedt, Eddy (2010): *The international private security industry as part of the European Union security framework: a critical assessment of the French EU presidency White Paper. EU and international crime control: topical issues* (A nemzetközi magánbiztonsági ágazat mint az EU biztonsági keretének része: a francia EU-elnökség Fehér Könyvének kritikai értékelése. Az EU és a nemzetközi bűnözés elleni küzdelem: aktuális kérdések). In: *Governance of Security Research Paper Series 4.*, pp. 123–141.; Cools,

A sokszínűség korszaka

A köz- és magánbiztonság közötti határok elmosódása,³⁹⁵ a fenyegetettség nélküli állapot mint minden egyes polgár alapvető igénye újfajta szakmai párbeszédet és stratégiákat eredményezett. Azok eredménytelensége pedig a bizonytalanság, a félelem, a félelemkeltés, a tényleges károkozás közvetlen lehetőségét hordozza magában.³⁹⁶ Mindezek közös vonása a biztonságot fenyegető elemek, tényleges jogsértések közvetlen okának és hatásainak lehető legnagyobb mértékű korlátozása, a bűnözés okozta „kellemetlenségek” megelőzésére történő felkészülés, a bűnözés elleni küzdelem. Megállapítva, hogy a tevékenységgel kapcsolatos irányítási elem már nem a hatóságok kizárólagossága, az többszereplőssé válva – minden résztvevő saját felelősségi körén belül³⁹⁷ – kiterjed a szociális intézményekre, üzleti közösségekre és a civil lakosságra is. Ezen elgondolás lényege a polgárok, vállalatok, egyének, szervezetek partnerségét és párbeszédét ösztönző, a közbiztonsági tevékenység alapját jelentő bűnmegelőzésbe történő bevonása.

A köz- és magánterületek közötti határok elmosódása a tőke, az áruk, a szolgáltatások, az emberek áramlása földrajzilag is definiálható „*csomóponti orientációt*”³⁹⁸, új típusú biztonsági kockázatokat eredményezett, ami újszerű kockázatelemzési és komplex³⁹⁹ (rendőrségi) ellenőrzési módszereket igényel.⁴⁰⁰ Ezáltal valamennyi biztonsági szereplőnek újra kell gondolnia az eddigi „*hagyományosnak*” gondolt szerepét, és a meglévő biztonsági dogmákon túllépve be kell tudnia lépni a problémaorientált, a párbeszédre és együttműködésre épített „*sokszínűség korszakába*”.⁴⁰¹

Marc – De Ruyver, Brice – Easton, Marleen – Pauwels, Lieven – Ponsaers, Paul – Vande Walle, Gudrun – Vander Beken, Tom – Vander Laenen, Freya – Verhage, Antoinette – Vermeulen, Gert – Vynckier, Gerwinde (2012): Private Security in Europe: towards a European private security model for the future (Magánbiztonság Európában: egy európai magánbiztonsági modell felé a jövőre nézve). *European criminal justice and policy*. Antwerp, Maklu, pp. 93–114.

³⁹⁵ Cools, Marc – Ponsaers, Paul – Verhage, Antoinette – Hoogenboom, Bart (2004): De andere rechtsorde (A másik jogrend). Demonopolisering van fraude-onderzoek (A csalások nyomozásának demonopolizálása). Brussels, Politeia, p. 189.

³⁹⁶ CoESS (2013) i. m., p. 10.

³⁹⁷ Cools, Marc (1997): „*Integrale veiligheidszorg in perspectief*” (Az integrált biztonságirányítás perspektívája). Pretekst, 'Nodal Security', *Police Quarterly*, (8)1, pp. 15–17.

³⁹⁸ Gilleir, Fien – Easton, Marleen – Ponsaers, Paul – Cools, Marc (2009): „*Checking aspects of a Nodal Orientation*” for Policing the Port of Antwerp (A csomóponti orientáció szempontjainak ellenőrzése az antwerpeni kikötő rendfenntartása tekintetében). In: Cools, Marc – De Kimpe, Sofie – De Ruyver, Brice – Easton, Marleen – Pauwels, Lieven J. R. – Ponsaers, Paul – Vander Beken, Tom – Vander Laenen, Freya – Vande Walle, Gudrun – Vermeulen, Gert (eds.): *Readings On Criminal Justice, Criminal Law & Policing*, Antwerp, Maklu, pp. 359–376.

³⁹⁹ Hoogenboom, Bart (1994): Het Politiecomplex. Over de samenwerking tussen politie, bijzondere opsporingsdiensten en particuliere recherche (A rendőrségi komplexum. A rendőrség, a különleges nyomozószolgálatok és a magánnyomozók közötti együttműködés). Arnhem, Gouda Quint bv, p. 127.

⁴⁰⁰ Shearing, Clifford – Wood, Jennifer (2007): *Imagining Security* (Elképzelte biztonság). Portland, Willan Publishing, p. 27.

⁴⁰¹ Shearing, Clifford (2005): „Nodal Security” (Csomóponti biztonság), *Police Quarterly* 8(1), pp. 57–63.

Bernard Mandeville szerint a közérdeket akkor lehet a legjobban szolgálni, ha mindenki a saját önérdekét követi. Az úgynevezett Mandeville-paradoxon lényege, hogy a magánhaszon egyben közhasznót is jelent.⁴⁰² Ez a megfontolás kiegészül egy újabb etikai dimenzióval, amely szerint az interperszonális kapcsolatok fontos további tényezője a „szimpátia” és a „pártatlan szemlélő” jelenléte.⁴⁰³ Ez a gondolatmenet képezi alapját világhírűvé vált eszmefuttatásának, amely szerint minden egyén szükségképpen arra törekszik, hogy tőkájével a hazai ipar, a társadalmi jövedelem növekedését támogassa, ezáltal saját termékei is nagyobb értéket képviseljenek. Míg ezen magatartás nem feltétlen tudatos, és a pontos növekedési hozzájárulás mértéke sem minden esetben tisztázott, az tény, hogy a honi biztonságipar elemeinek erősítésével amolyan „láthatatlan kéz” gyanánt hazája társadalmi és gazdasági értékeit erősíti.⁴⁰⁴ Ezt támogatva – mint közgazdaságtani tételt említve – az emberi élet szüntelen cselekvések sorozataként⁴⁰⁵ spontán, de rendkívül összetett szerveződések sora, amelyek sokkal hatékonyabbak, mint amit szándékos intézkedésekkel szervezve el lehetne érni.⁴⁰⁶ A spontán társadalmi rend szisztematikusabb, ezáltal a zavartalan piaci folyamatok fejlődését leginkább a spontán kialakuló társadalmi folyamatok erősítik.⁴⁰⁷

Egy jogállamban minden polgár rendelkezik az egyéni választás lehetőségével, ezáltal eldöntheti, hogy az állam/hatóságok vagy a magánszektor szolgáltatásait veszi-e igénybe. Azaz „*il faut rendre libres toutes les industries encore organisées en commun, aussi bien la justice et la police*”, tehát meg kell nyitni, szabaddá kell tenni minden ágazatot, így az igazságszolgáltatást és a rendőrséget is, mégpedig a lehető legalacsonyabb piaci áron.⁴⁰⁸ A társadalom eszerint olyan természetjogi – a szabadságon, felelősségen alapuló – entitás, amelyben a biztonságnak – a spontán piaci verseny során úgy, mint mindenki másnak – alá kell vetnie magát a szabad piaci verseny követelményeinek.⁴⁰⁹

⁴⁰² Hayek, Friedrich (1978): *New Studies in Philosophy (Új filozófiai tanulmányok)*. Politics, Economics and the History of Ideas. London, Routledge, p. 252.

⁴⁰³ Daiches Raphael, David (1985): *Adam Smith*. Oxford, Oxford University Press, pp. 29–45; Weinstein, Joshua Stuart (2001): *On Adam Smith*. Belmont, Wadsworth, pp. 37–56; Smith, Adam (2000): *The Theory of Moral Sentiments (Az erkölcsi vélemények elmélete)*, New York, Prometheus Books, p. 3.

⁴⁰⁴ Smith, Adam (1998): *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations (Vizsgálat a nemzetek gazdagságának természetéről és okairól)*. Oxford, Oxford University Press, pp. 292–293.

⁴⁰⁵ Mises von, Ludvig (1996): *Human Action. A treatise on Economics (Emberi cselekvés. Közgazdasági értekezés)*. San Francisco, Fox & Wilkes, pp. 41–46.

⁴⁰⁶ Kotterman van de Vosse, Inez (1994): *De visie van Hayek. Een pleidooi voor persoonlijke vrijheid (Hayek víziója a személyes szabadságért)*. Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink, p. 50.

⁴⁰⁷ Gray, John (1998): *Hayek on Liberty (Hayek a szabadságról)*. London, Routledge, p. 31.

⁴⁰⁸ Molinari de, Gustave (1849): *Les Soirées de la rue Saint-Lazare. Entretiens sur les Lois Economiques et Défense de la Propriété (Esték a rue Saint-Lazare-on. Beszélgetések a gazdasági jogról és a tulajdon védelméről)*. Paris, Guillaumin et Cie Libraires, p. 367.

⁴⁰⁹ Molinari de, Gustave (1849): „*De la production de la sécurité*” (A biztonság előállításáról). *Journal des Economistes* (1), pp. 161–169.

A köz- és magánbiztonsági versenyhelyzetről

A magánbiztonsági szolgáltatások igénybevételének hozzáadott értéke abban rejlik, hogy a hatóságok, a vállalkozások és az állampolgárok biztonsága értelemszerűen növekszik. A biztonságipar mint közjóság megítélése újragondolásra szorul, különös tekintettel a korábbiakban ismertetett tényezőkre, amelyek: kockázati társadalom, integrált biztonsági menedzsment, csomóponti orientáció és a magánbiztonsági szolgáltatások mikroökonómiai kínálati gazdasága. Ezáltal a közjavak⁴¹⁰ – olyan termék vagy szolgáltatás, amelynek fogyasztásából senki nem zárható ki és a fogyasztók között nincs verseny a termékért – kiterjesztő értelmezésében a magánbiztonsági szektor is helyet érdemel.⁴¹¹

A biztonság mint közszolgáltatás nyújtása a végfelhasználó számára nem versenyképes szolgáltatás, ugyanis az – mint a jó állam működésének egyik alapfeltétele – senkivel és semmiben nem állítható versenyhelyzetbe. Annak résztvevői szempontjából konkurencia, versenyhelyzet, a biztonság megteremtésének állami és nem állami szereplői között nem keletkezik. A végfelhasználónak joga van az állami segítségnyújtás (szolgáltatás) igénybevételére, de annak hatékonyságára és eredményességére érdemleges befolyással nem bír. Az állami megtakarítások pedig egyben az ezirányú hatékonyság és az eredményesség logikus csökkenését is eredményezik, így a végfelhasználó esetenként csak az alacsonyabb színvonalú közbiztonsági szolgáltatás biztosítását érzi, tapasztalja. A korlátozott költségvetési források, a rendészeti szervek túlterheltsége, a minimumszolgáltatások nyújtása mégis a már említett versenyhelyzetet teremti meg. A végfelhasználó viszont rendelkezik azzal a szabadsággal, hogy a piaci versenyzők közül a sajátos igényeihez igazodó, legmegfelelőbb ár-érték arányú, több és jobb minőségű szolgáltatást vegye igénybe – bár az könnyen válhat egy szűk réteg privilégiumává.⁴¹²

A civilek és a vállalatok magánérdeket szolgáló befektetései a magánbiztonsági szolgáltatók iránti közérdeklődést is megnövelik, amely szintén összhangban van a rendőrségnek a közbiztonság megteremtésével kapcsolatos alapvető feladataival, s az még nagyobb tartalmat nyer. A magánbiztonsági kérdés innentől kezdve már nem a közbiztonsági igazgatással, hanem magával a közbiztonsággal kerül versenyhelyzetbe. A magánbiztonsági szolgáltatásokba történő végfelhasználói befektetések a biztonság általános szintjének növelésével teszik lehetővé a közbiztonság szereplőinek rendelkezésre álló erők, eszközök,

⁴¹⁰ Közjóság. <https://hold.hu/lexikon/kozjoszag/> (letöltve: 2023. 05. 23.).

⁴¹¹ Cowen, Tyler (2008): „Public goods” (Közjavak). In: Henderson, David R.: *The Concise Encyclopedia of Economics*, Liberty Fund, Indianapolis, pp. 431–432; Berlage, Lode – Decoster, Andre (2000): *Inleiding tot de Economie (Bevezetés a közgazdaságtanba)*. Leuven, Universitaire Pers Leuven, p. 315.

⁴¹² CoESS (2013) i. m., pp. 12–13.

képességek optimálisabb felhasználását, a legmegfelelőbb rendészeti prioritások bevezetését. A közbiztonság megteremtésének állami szereplői – költségvetési megtakarításoktól függetlenül – ismét több, célozottabb és jobb minőségű szolgáltatást tudnak nyújtani azokon a területeken, amelyeket már a magánbiztonsági szereplők is ki tudnak szolgálni.⁴¹³ Mindez azt jelenti, hogy a közbiztonsági szereplők a biztonsági lánc represszív és helyreállító, míg a magánbiztonsági szereplők a bizonytalansági problémák proaktív és preventív aspektusaira tudnak leginkább koncentrálni. A már említett biztonsági aggodalom kapcsán felmerült jogi, gazdasági és társadalmi kérdéskör ellentételezésére pedig megfelelő jogi alapot nyújt a szerződések megkötésével kapcsolatos választási szabadság alkotmányos garanciája. Gazdasági nézőpontból viszont a munkamegosztás specializációt eredményez, ami szintén az említett hatékonyság és eredményesség javulását jelenti, míg a decentralizáció is további működési előnyként fogalmazható meg. Ennek alapján további innovációs lehetőségek kerülnek előtérbe, a kereslet/kínálat kombinációja olyan információáramlást hoz létre, amely helyes árképzést és költségcsökkenést eredményez. Ugyanitt emelem ki a hatékonyabb és ellenőrizhetőbb tevékenység, a szélesebb körű foglalkoztatás, a professzionalizáció, az oktatás, a képzés, valamint a szociális és munkaügyi jogszabályok harmonizálásának további lehetőségét.

4.4 A magánbiztonsági szolgáltatások társadalmi-gazdasági értéke

Eddig a biztonságot mint terméket, szolgáltatást vizsgáltam, amelyben a marketing, az értékesítés a termék végfelhasználóval történő megismertetését, az arról való végfelhasználói tudomásszerzést jelenti a meglévő és kialakítandó piacokon. A szolgáltatás nyújtása az a tényező, amely ténylegesen fenntarthatja vagy növelheti a termék értékét (gondolva itt például az úgynevezett bűnügyi költségekkel történő arányba állításra). A támogató tevékenységek között a beszerzés a szolgáltatás/termék fejlesztésének támogatásához szükséges erőforrások felhasználását, míg a humán erőforrás-menedzsment – az egyik legfontosabb építőelemként – a munkavállalók szűrését, felvételét, képzését, fejlesztését és finanszírozását foglalja magába. A technológiai fejlesztés a „*know-how*”-ra és/vagy kutatásfejlesztésre vonatkozik, ugyanis értelemszerűen a magánbiztonsági szolgáltatások is befektetnek a tudomány és a technológia piaci irányú fejlesztésébe. Ezen olvasatban az infrastruktúra-fejlesztés a pénzügyi irányításhoz és a minőség-ellenőrzéshez kapcsolódik, ami értékesítési számokban és magában a gazdasági növekedésben nyilvánul meg.⁴¹⁴ Ezzel elértem dolgozatom egyik alapvetéséhez, amely szerint

⁴¹³ Uo, p. 13.

⁴¹⁴ CoESS (2013) i. m., p. 15.

eljött az ideje, hogy az itt és mostban gondolkodjunk a paradigmák lebontásáról, a hagyományos elvek alapján eddig elképzelhetetlenről.⁴¹⁵ A fejezet további részében a magánbiztonsági szolgáltatások társadalmi-gazdasági értékére hatással lévő, általam hangsúlyosnak ítélt tényezőket vizsgálom meg.

A világosan meghatározott piaci szegmensek igénye

A jelenleg meglévő piaci trendek olyan alapvető szolgáltatásokat foglalnak magukban, mint az élőerős és a technikai eszközökkel végrehajtott őrzés, illetőleg a magán- és számos állami szegmens személy- és vagyónvédelme. A jogszabályi alapokon nyugvó, törvényes keretek között végrehajtott – és napjaink technikai vívmányaira támaszkodó – magánbiztonsági tevékenység viszont az ennél jóval összetettebb, a megrendelői igények messzemenő kielégítését célzó szolgáltatás portfólióját mutatja. Itt kell megemlítenem a termékek közt a magasabb szintű szolgáltatási körbe tartozó biztonsági menedzsmentet, veszteségmegelőzést, magánnyomozást, biztonsági tanácsadást, valamint a légi és vasúti közlekedés és a települések biztonságát, illetőleg a közszférához tartozó kritikus infrastruktúra védelmét.⁴¹⁶

Kérdőíves kutatással összefüggő, fejlesztendő piaci szegmensek – mint a jövőben kialakítandó őrzésbiztonsági tevékenységek – közé sorolom a katonai és a büntetés-végrehajtási objektumok részére nyújtandó biztonsági szolgáltatásokat. Továbbá az elektronikus házi őrizet⁴¹⁷ végrehajtását, a fogva tartottak szállítását,⁴¹⁸ az ideiglenes szabadságvesztés/őrizet keretében személyes szabadságuktól megfosztott civilek őrzését,⁴¹⁹ a büntetés-végrehajtási intézetekbe áru/személyek szállítását,⁴²⁰ amelyek szintén jelentős piaci részként és felbecsülhetetlen jelentőségű hozzáadott értéként jelölhetők meg. Nem is beszélve

⁴¹⁵ Gosselin, Derrick – Tindemans, Bruno (2010): Toekomstmakers. De kunst van het vooruitdenken (A jövő döntéshozói. Az előre gondolkodás művészete). Tiel, Lannoo Campus, p. 23.

⁴¹⁶ CoESS, Private security services in Europe, facts & figures (Magánbiztonsági szolgáltatások Európában, tények és adatok). Wemmel, 2011, p. 150.

⁴¹⁷ Berry, Raymond B. – Matthews, Roger (1989): „*Electronic monitoring and house arrest: making the right connections*” (Elektronikus megfigyelés és házi őrizet: a megfelelő kapcsolatok kialakítása). In: Roger, Matthews: *Privatizing criminal Justice*, London, Sage Publications, p. 107.

⁴¹⁸ Beyens, Kristel – Beyens, Kristel (2006): *Privatisering van gevangenissen (A börtönök privatizálása)*. Brussels, VubPress, p. 44. In: Guery, Michael (2006): „*La privatisation de la sécurité et ses limites juridiques*” (A biztonság privatizálása és annak jogi korlátai). *La Semaine judiciaire*, Société genevoise de droit et de législation.

⁴¹⁹ Kötter, Friedrich (2012): „*Justizdienste*” (Igazságszolgáltatás). In: Stober, Rolf – Olschok, Harald – Gundel, Stephan – Buhl, Manfred: *Management-handbuch, Sicherheitswirtschaft und Unternehmenssicherheit* (Vezetői kézikönyv, A biztonsági ágazat és a vállalati biztonság). Stuttgart, Richard Boorberg Verlag, p. 449.

⁴²⁰ Benson, Bruce L. (1998): *To serve and protect. Privatization and community in criminal justice* (Szolgálni és védeni. Privatizáció és közösség a büntető igazságszolgáltatásban). New York, New York, University Press, pp. 21–25.

a magánbörtönök létrehozásáról,⁴²¹ amelyek Ausztráliában, Kanadában, Új-Zélandon, a Nagy-Britanniában és az Amerikai Egyesült Államokban már jelenleg is léteznek.⁴²² Európában – ahol a köz- és magánszféra partnerségében jelenleg még a tervezés, a finanszírozás és a fenntartás képeznek prioritást – a magánbiztonság kérdése a fejlett börtöngazdálkodás formáit tekintve még marginális.⁴²³

A kialakítandó piaci lehetőségek kiaknázásának egyik alapeleme a dolgozatomban már a korábbiakban említett „*elszámoltathatósági perspektíva*”, amely a magánszektor működésének állami, hatósági, törvényességi felügyeletét jelenti – magánbörtön esetében például az őrzési rendszer felépítését, a kihasználtságát vagy a szökésért kiszabható büntetések mértékét,⁴²⁴ illetőleg a napirendek (étkezés, szabad levegőn tartózkodás, ügyvédi és egyéb látogatás, zuhanyzás stb.), működtetési szabályok rendjét.⁴²⁵ Ezen analógiában olyan magas biztonsági besorolási fokozatú, különböző funkciójú létesítményekre (például: menekültügyi központok stb.) gondolva, amelyek őrzése speciális végrehajtási szabályokat igényel.⁴²⁶

További meg nem kerülhető tényezőként jelölöm az európai népesség elöregedését és annak tényét, hogy a második világháborút követő „*babyboom*”⁴²⁷ után már a közeljövőben is egyre több polgár fogja nyugdíjas éveit élvezni.⁴²⁸ Ez egyrészt hatással lehet a munkaerő létszámára, de azt is jelentheti, hogy megnövekedhet a magántulajdonban lévő nyugdíjas otthonok, szociális ellátó- és egészségügyi intézmények (kórházak) száma, amelyek őrzésére (orvosok, gyógyszerészek, intézmények stb.) is fokozott figyelmet kell fordítani.⁴²⁹ Ugyanez az érvelés vonatkozik az oktatásban rejlő bűnmegelőzési erőre, az iskolai erőszak⁴³⁰ megelőzésére, arra, hogy az oktatási intézményeknek is képesnek kell lenniük a bölcsődéktől a felsőoktatásig, az egyetemekig garantálni tanulóik, diákjaik, tanáraik és oktatóik

⁴²¹ Harding, Richard (1997): Private prisons and public accountability (Magánbörtönök és a közjogi elszámoltathatóság). New Brunswick, Transaction Publishers, p. 184.

⁴²² Taylor, Max – Pease, Ken (1989): Private Prisons and Penal Purpose (Magánbörtönök és büntetés-végrehajtási cél). In: *Privatizing Criminal Justice*. London, Sage Publications Ltd., pp. 186–191.

⁴²³ CoESS (2013) i. m., p. 16.

⁴²⁴ Harding et al. (1997) i. m., pp. 103–106.

⁴²⁵ Uo., pp. 140–141.

⁴²⁶ Uo., p. 42.

⁴²⁷ Magas születési arány.

⁴²⁸ Peersman, Gert – Schoors, Koen (2012): De perfecte storm (Tökéletes vihar). Ghent, Borgerhoff & Lambrichts, pp. 183–184.

⁴²⁹ CoESS (2013) i. m., p. 16.

⁴³⁰ Palacio, Manuel (2011): „*L'école et sécurité. La nouvelle donne?*” (School and security. The new deal? – Iskola és biztonság. Az új megállapodás?). Paris, Cahiers de la Sécurité – INHESJ, pp. 7–13.

biztonságát. Erre pedig a magánbiztonsági szolgáltatások szintén megfelelő alternatívákat nyújthatnak.⁴³¹

A rendőrségi, igazságügyi szolgáltatásokról szóló vita

A rendészeti szervek alapvető feladatairól szóló vita egyik kiváltó oka, hogy ezen hatóságok aránytalanul nagy és folyamatosan emelkedő számú, míg esetenként csökkenő eredményességű, negatív felderítési mutatójú feladatot látnak el, s ezt tovább erősíti a szervezetek elégtelen létszáma és magas üzemeltetési költsége. Ebben az esetben a magánbiztonsági szolgáltatók hozzáadott értéket teremthetnek azzal is, hogy – privatizáció vagy kiszervezés eredményeként – átveszik a rendészeti szervek egyes feladatait, a rendészeti szervek hatósági ellenőrzési, irányítási feladatait változatlanul hagyva.

Szintén komoly tehermentesítő tényezője a magánszféra a kritikus infrastruktúra védelmének, érte ezalatt utóbbi normál vagy veszélyhelyzeti működését, illetőleg előbbinek a fenyegető tényezők elhárítása érdekében végzett – állami rendészeti szerveket tehermentesítő – magánbiztonsági tevékenységet. A kritikus infrastruktúra védelmének esetében – az energetikai, a vegyipari, a gyógyszeripari, a repülőtéri, a közlekedési, a banki, a biztosítási, az egészségügyi, a honvédelmi stb. szektorokban megvalósuló – hozzáadott érték a biztonsági tevékenység specializációjában keresendő.⁴³²

E feladatokon túlmenően említem meg az európai nyomozószervekkel való széles körű együttműködés lehetőségét, kiemelve a kiber-, a számítógépes bűncselekmények elleni küzdelmet, a „fenyegetettségi értékelések” összeállítását, amelyek hasznos segítséget nyújthatnának a nemzetközi intézményi szintű bűnügyi együttműködéshez.⁴³³ Ugyanitt emelem ki a nyílt tengeri kalózkodás elleni küzdelem magánbiztonsági szolgáltatásainak elterjedését is.⁴³⁴

⁴³¹ Cools, Marc – Clerck de, Hilde – Sand van, Leen (2011): „*La gardiennage privé et la protection dans les écoles*” (Magánbiztonság és védelem az iskolákban). Paris, Cahiers de la Sécurité – INHESJ, pp. 106–110.

⁴³² Müller, Jan (2012): „*Schutz kritischer Infrastrukturen*” (A kritikus infrastruktúrák védelme). In: Stober, Rolf – Olschok, Harald – Gundel, Stephan – Buhl, Manfred: *Managementhandbuch, Sicherheitswirtschaft und Unternehmenssicherheit* (Vezetői kézikönyv, A biztonsági ágazat és a vállalati biztonság). Stuttgart, Richard Boorberg Verlag, pp. 366–375.

⁴³³ Deák József – Nagy Ivett – Csaba Zágon (2021): Együttműködés nemzetközi bűnüldöző szervezetekkel: orosz és magyar rendőrségi példák. *Belügyi Szemle* 69(5), pp. 851–867. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.5.8>

⁴³⁴ CoESS (2013) i. m., p. 17.

A közösségeket érő kellemetlenségek

Az állampolgárok szubjektív biztonságérzetét közvetlenül befolyásoló tényezők közé tartoznak bizonyos kellemetlenségek (agresszió, nyilvános vizezés, zavaró zaj, személtelés, nyilvános részegség, vulgáris viselkedés stb.) mint súlyosan zavaró magatartások, amelyek a közösségi és magánterek, a városok élhetőségét csökkentik. Ezek a problémák szintén lehetőséget kínálnak a magánbiztonsági szolgáltatók szociális párbeszédre épülő közösségi szolgálatának erősítésére, a jogsértések és elkövetők azonosítását követő közigazgatási szankcionálás hatósági kezdeményezésének elősegítésére.⁴³⁵

A bűnözés magánbiztonsági költségei

A bűnözés költségeinek tisztázásakor azt jogi és közgazdaságtani megközelítésben is érdemes megvizsgálni – utóbbi elsősorban a jogalkalmazás gazdasági következményeire összpontosít (értve ezalatt például a formális szabályozás, a jogi aktusok, a szerződések, a megállapodások költségeit).⁴³⁶ A biztonság megteremtése tekintetében pedig közgazdaságtani megközelítésben a bűnelkövetési magatartás gazdasági hatásait, a bűnmegelőzés költségeit, a kiszabott büntetés gazdaságosságát elemezhetjük.⁴³⁷ Mindezek alapján egyértelmű, hogy az előzetes jogi és gazdasági megközelítés kulcsfontosságú alapja lehet az individuális és racionális szolgáltatás kiválasztásának.⁴³⁸

A bűnözést, a bűnözői magatartást egy különösen érdekes gazdaságossági szempontból is értékelhetjük. A bűnöző az elkövetést megelőzően körülményeket mérlegel, és mi is vizsgálhatjuk tevékenységét az „*érvelő bűnöző*”⁴³⁹ szemszögéből. A bűnöző a piacon tevékenykedik, és – cselekménye marginális hasznosságával – eredményei maximalizálására törekszik.⁴⁴⁰ A marginális bűnelkövetői eredményességre való törekvése szintén a biztonság iránti keresleti igény erősödését jelenti. A bűnöző elme gazdasági tervezésében pedig szintén

⁴³⁵ Uo. pp. 17–18.

⁴³⁶ Hirsch, Werner Z. (1999): *Law and Economics: an introductory analysis* (Jog és közgazdaságtan: bevezető elemzés). San Diego, Academic Press, pp. 4–6.

⁴³⁷ Eide, Erling (2000): „*Economics of Criminal Behavior*” (A bűnözés közgazdaságtana). In: Boudewijn, Bouckaert – De Geest, Gerrit: *The Economics of Crime and Litigation*. Cheltenham, Edward Elgar, pp. 345–389; Velthoven van, Ben – Wijck van, Peter (2001): *Recht en efficiëntie: een inleiding in de economische analyse van het recht* (Jog és hatékonyság: bevezetés a jog gazdasági elemzésébe), Deventer, Kluwer, p. 435.; Holzhauer, Rudi – Teijl, Rob (1995): *Inleiding Rechtseconomie* (Bevezetés a jogba és a közgazdaságtanba). Arnhem, Gouda Quint, p. 355.

⁴³⁸ Matthys, Joery (2010): *Private Security Companies and Private Military Companies. A Comparative and Economical Analysis* (Magánbiztonsági cégek és katonai magáncégek. Összehasonlító és gazdasági elemzés). Antwerp, Maklu, p. 21.

⁴³⁹ Becker, Gary S. (1996): *The economic way of looking at behavior: the Nobel lecture* (A viselkedés közgazdasági szemlélete: a Nobel-előadás). Stanford University, pp. 6–9.

⁴⁴⁰ Cornish, Derek B. – Clarke, Ronald W. (1986): *The Reasoning Criminal. Rational Choice Perspectives on Offending* (Az érvelő bűnöző. Racionális választási perspektívák a bántalmazásról). New York, Springer Verlag, pp. 6–9.

helyet kap a felkészülés, előkészítés, felderítés, végrehajtás és lebukás esetén a büntetéssel járó cselekmények költsége,⁴⁴¹ nem is beszélve az általa okozott kár költségeiről.

Amennyiben tehát a felderítés valószínűsége és/vagy a büntetések súlyossága nő, akkor a bűnös cselekmények elkövetésére fordított összeg növekszik, így csökkenhet a bűnözés.⁴⁴² Összefoglalva: a magánbiztonsági szolgáltatások hozzáadott értéke az elkövető remélt hasznának csökkentésében, a büntetések valószínűségének növelésében, így a bűnalkalmak/lehetőségek redukálásában rejlik. A magánbiztonsági szolgáltatók hatékony bűnmegelőzési tevékenysége miatt a szituációs bűnelkövetések esélye csökken, az egyén így nem fordul a bűnözés felé,⁴⁴³ és a biztonság megteremtésének eredményessége növekszik. Ezáltal az államra rótt, a bűnesetek kapcsán felmerülő megelőzési, bűnüldözési, büntetési, kártalanítási és egyéb költségek is radikálisan lecsökkenhetnek. Különösen a kisstílű vagy utcai elkövetők esetén a polgár és a társadalom mint áldozat, illetve a hatóságok kölcsönösen nyertő, „win-win”⁴⁴⁴ helyzetbe kerülnek.

A megelőzés és a következmények költségeit elemezve érdemes kitérni a megfigyelési és a biztonsági beruházásokra, a biztosítási költségekre, valamint a bűncselekménnyel okozott veszteségekre (értékek, érzelmi/fizikai/pszichológiai költségek, áldozatok támogatása).⁴⁴⁵ A társadalom költsége⁴⁴⁶ csökkenése – kutatási eredmények alapján – szintén százalékos arányban kimutatható.⁴⁴⁷ Nemzetközi felmérések szerint a magánmegfigyelés, a betörésvédelmi rendszerek alkalmazása egyértelmű bűnözéscsökkentő hatással bír.⁴⁴⁸

Mindezt a végfelhasználó szemszögéből vizsgálva állapítható meg, hogy a fenti intézkedések az esetleges incidensre vonatkozó költségek csökkentését, a bűnözés/bűnmegelőzés ár-értékarányú megközelítését irányozzák.⁴⁴⁹ Egy ilyen irányú

⁴⁴¹ Velthoven van, Ben (2012): *Economie van misdaad en straf* (Economics of crime and punishment – A bűnözés és büntetés közgazdaságtana). The Hague, Boom Lemma Uitgevers, p. 38; Tulder, Felicia van (1994): *Van misdaad tot straf* (From crime to punishment – A bűncselekménytől a büntetésig). Rijswijk, Sociaal en Cultureel Planbureau, p. 60.

⁴⁴² Szulczyk, Kenneth R.: *Lecture notes for microeconomics* (Előadás jegyzet a mikroökonómiához).

https://www.oocities.org/szulczyk/money_banking.html (letöltve: 2022. 08. 21.).

⁴⁴³ van Velthoven (2012) i. m., p. 42.

⁴⁴⁴ Az angol „win-win” kifejezés szó szerinti jelentése nyertes-nyertes, azaz olyan helyzet, amely mindkét fél számára előnyös, amikor mindenki jól jár.

⁴⁴⁵ Cohen, Mark A. (2005): *The Cost of Crime and Justice* (A bűnözés és az igazságszolgáltatás költségei). London, Routledge, p. 41–73.

⁴⁴⁶ Gill, Martin – Taylor, Emmeline – Bourne, Tom – Keats, Gemma (2007): *Demonstrating the value of security* (Demonstrating the value of security). Leicester, PRCI, p. 28.

⁴⁴⁷ Conway, Jim (2009): *50 inzichten economie* (50 economic insights – 50 gazdasági betekintés). Diemen, Uitgeverij Veen Magazines, p. 32.

⁴⁴⁸ Dijk van, Jan (2012): „*The International Crime Victims Survey*” (A bűncselekmények áldozatainak nemzetközi felmérése). Criminology in Europe. Freiburg, European Society of Criminology, pp. 24–33.

⁴⁴⁹ Bever van, Frederic (2011): *Value selling – Executive report* (Értéktérképezés – vezetői jelentés). Brussels, p. 68.

elemzéssel pedig valamennyi érintett fél számára lehetőség nyílik a speciális végfelhasználói igényekhez igazodó intézkedések, eljárások, struktúrák kiválasztására.⁴⁵⁰ A felügyeleti és biztonsági intézkedések hozzáadott értéke azonban a biztonsági szolgáltató által elvégezhető további megbízásokhoz és feladatokhoz kapcsolódóan módosulhat.

Emberi erőforrások

A hozzáadott érték tekintetében a magánbiztonsági szektor is két lábon áll, gondolva itt a humán erőforrásokra, illetve a technológiai és tudományos fejlesztésekre. Azokat kiegészítik a tevékenység megismertetésére szolgáló – jelen disszertáció által is megfogalmazott – törekvések.

Az értéklánc megközelítésű elemzésben a biztonsági örök felvételekor a hatóságok elvégzik a foglalkoztatás feltételéhez kapcsolódó alkalmassági és megfeleléségi feltételek ellenőrzését, szűrését, az oktatás/képzés végrehajtását, tervezését, és biztosítják az egész életen át tartó tanulás lehetőségét. Ezt a ténytet a CoESS harmadik fehér könyve az EU által az oktatás területén végrehajtott bolognai reform példájaként említi.⁴⁵¹ Kiemeli, hogy az oktatás, képzés, az egész életen át tartó tanulás különböző szinteken valósul meg, amelyek az egyes szolgáltatási profilnak megfelelő, sok esetben magasabb szintű készségekre épülő, nagy rugalmasságú biztonsági elvárásokra épülnek.⁴⁵²

A biztonsági elvárások alapja – amennyiben a biztonságot terméknek tekintjük – az az igény, amelyet a piac (tehát a fizetőképes kereslet) az őrzési tevékenység mint szolgáltatás nyújtása iránt megfogalmaz. Ez a portfólió az alábbi elemeket foglalja magában.

Őrzés:

- alapvető őrzés,
- kereskedelmi személyzet,
- házon belüli személyzet,
- rendezvénybiztosítás (sport/zenés-táncos és egyéb rendezvények),
- beléptetésfelügyelet,
- testőrség,
- kutyás szolgáltatások,
- kockázatelemzés,

⁴⁵⁰ Cools, Marc (1994): *Werknemerscriminaliteit* (Employee crime – Munkavállalói bűncselekmények). Brussels, VubPress, pp. 230–239.

⁴⁵¹ CoESS (2011): *Private security services in Europe, facts & figures* (Magánbiztonsági szolgáltatások Európában, tények és adatok). Wemmel, p. 150.

⁴⁵² CoESS (2011) i. m.

- kulturális örökségvédelem/múzeum,
- steward szolgáltatás,
- tűzvédelem,
- recepciós és portaszolgálat,
- fegyveres szolgáltatás.

Mobil szolgáltatások:

- járőrszolgálat,
- mobil riasztási, válasz és hívásfogadási szolgáltatások,
- pénzszállítás,
- értékszállítás.

Műszaki szolgáltatások:

- riasztórendszerek és CCTV felügyelete,
- riasztórendszerek telepítése, szervizelése.

Menedzsment és magasabb szintű tevékenységek:

- biztonsági igazgató,
- veszteségmegelőzés,
- magánnyomozás,
- biztonsági tanácsadás,
- áruházi nyomozás.

Nagyszabású biztonság:

- légitörvédelmi védelem,
- városok biztonsága (vasút és metróállomások, városi járőrözés),
- kritikus infrastruktúra védelme,
- tengeri biztonság,
- katonai jellegű szolgáltatások.⁴⁵³

A fenti – a biztonsági igényeknek megfelelően folyamatosan bővülő tartalmú – összefoglaló különös precizitással mutat rá arra, hogy melyek azok a tartalmi elemek, amelyekkel a magánbiztonsági szektor a biztonság megteremtésének közös küldetéséhez

⁴⁵³ CoESS (2013) i. m., p. 21.

hozzá tud járulni. Rámutatva ezzel az egész életen át tartó tanulás révén megvalósuló professzionalizáció által a végfelhasználó számára nyújtott minőségi szolgáltatás mikéntjére.

4.5 Összegzés

Kutatásom tervezésekor azt gondoltam, hogy hipotéziseimet pontos matematikai számításokkal, költség-haszon elemzésekkel fogom tudni alátámasztani. Azonban erre a magánszektorban jelen lévő piaci viszonyokra, üzleti titkokra tekintettel nem nyílt lehetőségem. Az állami rendészet viszonylatában pedig ugyancsak le kellett mondanom a precíz számításokról, mert ez esetben is csak hozzávetőleges számadatok álltak rendelkezésemre – a bürokráciával erőteljesen terhelt, katonai hierarchikus jellemzőkkel bíró gazdasági igazgatóságok kapcsán. Meg kellett elégednem azzal a ténnyel, hogy a magánbiztonsági szektor szolgáltatásai és/vagy termékei által biztosított társadalmi-gazdasági hozzáadott érték a biztonság javított vagy többletértékéből áll, amelynek alapján a biztonság összértéke eredményként növekszik. A biztonsági stratégiákból pedig a magánbiztonsági ágazat a továbbiakban már nem zárható ki, hiszen alapvető funkciója alapján, létezéséből fakadóan nyújt kézzel fogható társadalmi-gazdasági értéket. A magánbiztonsági szolgáltatások kiegészítő partnerként jelentenek együttműködő partnert a teljes biztonság megteremtésének irányításában.⁴⁵⁴

A biztonságnyújtás piaci működése a mindenkori kereslet és kínálat üzleti, kereskedelmi alapú, ár-érték arányú mérlegelésén nyugszik. Leegyszerűsítve: a végfelhasználó azt veszi meg, ami az érdekében és anyagi lehetőségei alapján a módjában áll; az államnak pedig mindaz megtakarítás, amit nem kell a költségvetéséből finanszíroznia. Ez alapvetően befolyásolja a piaci szereplők által nyújtott biztonság módját, mértékét és árát, továbbá kizárhatóvá teszi az irreleváns tényezők piaci jelenlétét. Növeli az állami szereplők hatékonyságát, a szubjektív biztonságérzet, a tényleges közrend, közbiztonság megteremtésének lehetőségét. Napjaink magánbiztonsági piacán kialakultak a világos és egyértelmű piaci szegmensek, amelyeket számos új elem kiépítése követ a nem is olyan távoli jövőben.⁴⁵⁵

A biztonsági ágazat humánerőforrás-igénye jelentős számú munkahelyet biztosít, míg a szakmai oktatás/képzés, a technológiai fejlesztések és a beruházások szintén kedvező hatással vannak a bűnözéssel kapcsolatos költségekre, ahogyan az a büntető

⁴⁵⁴ Uo.

⁴⁵⁵ Uo.

igazságszolgáltatás több területén is megfigyelhető.⁴⁵⁶ A magánbiztonsági szolgáltatások által megvalósított bűnmegelőzési tevékenység és biztonsági intézkedések eredményeként a bűncselekmények költségei az elkövetők számára megnövekedtek, míg a társadalom számára lecsökkentek. Ezzel bizonyítható, hogy a magánbiztonsági szolgáltatások értéknövelők, hozzáadott értéket, hosszú távú gazdasági növekedést biztosítanak.⁴⁵⁷

Kutatási eredményeim alapján egyértelműen megállapítható, hogy a magánbiztonsági szektor szolgáltatásai és/vagy termékei által biztosított társadalmi-gazdasági hozzáadott érték a biztonság – így például a terrorizmus elleni küzdelem – javított vagy többletértékéből áll, s a biztonság összértékét (a hatóságok, az üzleti közösség és a polgárok számára is) növeli.

⁴⁵⁶ Czencser Orsolya – Szenczi Attila (2020): A reintegrációs őrizet jogi, technikai, biztonsági és társadalmi aspektusai. *Börtönügyi Szemle* (2), p. 7.

⁴⁵⁷ Uo.

5. A MAGÁNBIZTONSÁG NEMZETKÖZI TRENDJEI⁴⁵⁸

Dolgozatom külföldi példákat felsoroló fejezetében egyes országok magánbiztonsági szektorának kialakulását és gyakorlatát elemzem, amelyhez az érintett államok kutatóinak tudományos munkáit és kutatási eredményeit hívtam segítségül. A biztonságipar sok esetben eltérő fejlődésű, de számos azonosságot mutató mindennapjaiba betekintve a magánbiztonság angolszász szakirodalmában jelen lévő meghatározó trendek mellett olyan fogalmakat is értelmezek, mint a csomóponti kormányzás, a lehorgonyozott pluralizmus vagy a globális Észak és Dél. A magánbiztonság nemzetenként eltérő elméleti tartalmát is vizsgálva esetenként meghökkentő vagy követendő külföldi példák és gyakorlatok ismertetésével világítok rá Észtsország, Bulgária, Nagy-Britannia, Dél-Afrika, Ausztrália, Mexikó és Kanada magánbiztonsági szektorának működésére, valamint a nemzetközi jog által csak kevésbé szabályozott katonai magánvállalatok nemzetközi tevékenységére.

Az egyes országok kiválasztásának szempontrendszere során az egymástól eltérő (értsd: decentralizált angolszász vagy centralizált kontinentális) jogrendszereket, posztkommunista és esetenként szélsőségekkel is jellemezhető, sokak által csak kevésbé ismert – európai és tengeren túli, a hazai magánbiztonsági szektor fejlődésével sok esetben hasonló jellemzőkkel rendelkező – külföldi példákat igyekeztem kiválasztani. Elemzem az egyes nemzetek magánszektorainak rezsimeket, államokat erősítő vagy gátló működését. Bizonyítom, hogy a szektort övező politikai viták nagyrészt hasonló tartalmúak, de a válaszok államonként, nemzetenként is eltérő képet alkothatnak.⁴⁵⁹

A magánbiztonságról szóló, túlnyomó részt angolszász eredetű rendészeti szakirodalom elsősorban az egyes nemzetek belső tényezőit (bűnözési ráta, bűnözéstől való félelem, szubjektív biztonságérzet, rendőrségi kapacitás/legitimitás, belpolitikai helyzet, piaci tulajdonviszonyok, fogyasztási minták stb.) és a gazdasági magyarázatokat vizsgálja.⁴⁶⁰ Gyakran figyelmen kívül hagyja a nemzeteket érintő külső tényezőket (államközi kapcsolatok stb.), makropolitikai körülményeket (politikai, gazdasági stabilitás stb.) és a nemzetközi

⁴⁵⁸ Lippai Zsolt (2023b): Magánbiztonságról határtalanul. *Belügyi Szemle* 71(6), pp. 971–1000.

<https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.6.3>

⁴⁵⁹ Az általam – a teljesség igénye nélkül – relevánsnak ítélt nemzetközi szakirodalom elemzését nem kívántam külön fejezetben bemutatni, azt az egyes nemzetek biztonságiparának ismertetésétől különválasztani.

Véleményem szerint az elmélet és a gyakorlat egységes fejezetbe foglalásával van lehetőségem azokról megalapozott szakmai tartalmú képet adni.

⁴⁶⁰ További elméleti áttekintés: Jones, Trevor – Newburn, Tim (1998): *Private Security and Public Policing* (Magánbiztonság és közrendészet). London, Policy Studies Institute/Oxford University Press; White, Adam (2012): *The new political economy of private security* (A magánbiztonság új politikai gazdaságtana). *Theoretical Criminology* (16), pp. 85–101. <https://doi.org/10.1177/1362480611410903>

biztonsági fenyegetéseket (értve ez alatt a ténylegesen megvalósuló ellenséges tevékenységet),⁴⁶¹ amelyek biztonságot érintő hatásaik okán szintén további tudományos kutatások alapjául szolgálhatnak.

Egyes marxista jellegű⁴⁶² – de más, kevésbé szélsőséges nézeteket valló tanulmányok is⁴⁶³ – a magánbiztonság egymást követő történelmi szakaszokban megfigyelhető fejlődését az állam és az uralkodó osztály kapcsolatának elemzésével magyarázzák. Az elméletek jelentős része túlnyomóan csak gazdasági magyarázatot kínál.⁴⁶⁴ Hivatkoznak a megnövekedett biztonsági igények megfelelő kezelésének hiányára, amelynek oka az állami rendőrségek túlterheltsége, de előkerül a magántulajdonra vonatkozó, nem minden részletében megfelelő törvényi szabályozás is.⁴⁶⁵

A magánbiztonsági szektor bővülését a másodlagos biztonsági funkciókat betöltő foglalkozások megszűnésével is értelmezhetjük,⁴⁶⁶ valamint azon neoliberais szemléletet is segítségül hívhatjuk, amely a polgárt választási lehetőséget gyakorló gazdasági szereplőként határozza meg.⁴⁶⁷

Szintén az angolszász szakirodalomban megfogalmazott – a rendfenntartó hálózatok nem állami szabályozását támogató – „*csomóponti kormányzás*”⁴⁶⁸ és – annak állami szabályozását preferáló – „*lehorgonyzott pluralizmus*”⁴⁶⁹ normatív vitájának fókuszában

⁴⁶¹ Light, Matthew – Singh, Anne-Marie – Gold, Josh (2022): Private security and national security: The case of Estonia (Magánbiztonság és nemzetbiztonság: Észtország esete). *Theoretical Criminology* 26(4), pp. 664–683. <https://doi.org/10.1177/13624806221099930>

⁴⁶² Spitzer, Steven – Scull, Andrew T. (1977): Privatization and Capitalist Development: The Case of the Private Police (Privatizáció és kapitalista fejlődés: A magánrendőrség esete). *Social Problems* 25(1), pp. 18–29, <https://doi.org/10.2307/800464>

⁴⁶³ Rigakos, George (2002): The New Parapolice: Risk Markets and Commodified Social Control (Az új pararendészet: Kockázati piacok és árucikké vált társadalmi ellenőrzés). *The British Journal of Criminology* 45(2), pp. 244–245, <https://doi.org/10.1093/bjc/azi012>

⁴⁶⁴ White (2012) i. m., uo.

⁴⁶⁵ Shearing, Clifford – Stenning, Philip (1983): Private security: Implications for social control (Magánbiztonság: A társadalmi ellenőrzésre gyakorolt hatásai) *Social Problems* 30(5). Thematic Issue on Justice, Oxford University Press, pp. 493–506.

⁴⁶⁶ Trevor, Jones – Newburn, Tim (2002): The Transformation of Policing? Understanding Current Trends in Policing Systems (A rendészet átalakulása? A rendészeti rendszerek jelenlegi tendenciáinak megértése). *The British Journal of Criminology* 42(1), pp. 129–146, <https://doi.org/10.1093/bjc/42.1.129>

⁴⁶⁷ Light et al. (2022) i. m., p. 668.

⁴⁶⁸ Lásd: Button, Mark (2008): *Doing Security: Critical Reflections and an Agenda for Change* (Kritikai reflexiók és a változás menetrendje). Basingstoke, Palgrave Macmillan; Johnston, Lesh – Shearing, Clifford (2003): *Governing Security: Explorations in Policing and Justice*. London, Routledge; Wood, Jennifer – Shearing, Clifford (2007): *Imagining Security*. Cullompton, Willan, <https://doi.org/10.1177/1748895807084502>

⁴⁶⁹ Lásd: Loader, Ian – Walker, Neil (2001): Policing as a public good: Reconstituting the connections between policing and the state (A rendfenntartás, mint közjó: A rendőrség és a rendőrség közötti kapcsolatok helyreállítása a rendfenntartás és az állam között). *Theoretical Criminology* 5(1), pp. 9–35. <https://doi.org/10.1177/1362480601005001002>; Loader, Ian – Walker, Neil (2006): Necessary virtues: The legitimate place of the state in the production of security (Szükséges erények: Az állam jogos helye a biztonság megteremtésében). In: Wood, Jennifer – Dupont, Benoit (eds): *Democracy, Society, and the Governance of Security*. Cambridge, Cambridge University Press, pp. 165–195.

<https://doi.org/10.1017/CBO9780511489358.009>; Loader (2007) i. m., uo.

viszont a biztonság mint állami vagy piaci árucikk természetének vizsgálata áll.⁴⁷⁰ E két modellhez hasonlóan a jelenleg meghatározó státuszú angol–amerikai szakirodalom a magánbiztonságot leginkább az állami rendészet vonatkozásában értelmezi, gyakran figyelmen kívül hagyva például annak a hadsereggel való kapcsolatát. Többnyire elhanyagol olyan meghatározó geopolitikai és makrogazdasági tényezőket is, mint a magánbiztonság külföldi kormányokhoz, államközi konfliktusokhoz, regionális kereskedelmi kapcsolatokhoz, transznacionális szervezett bűnözéshez való kapcsolatát. Ellentétben áll velük Les Johnston, aki mindezen tényezők hatásával már egy 2006-os tanulmányában is kiemelten foglalkozott.⁴⁷¹

A biztonságipar fejlődésére egyaránt hatással vannak a „belső” és a „külső” tényezők (még a szakirodalmat uraló angol–amerikai tanulmányokban is).⁴⁷² Számos nemzetközi példa közül gondolok itt arra, hogy a dél-afrikai apartheid rezsim brit magánnyomozókat bérelt fel, hogy a brit illetékességi területeken információkat gyűjtsenek az apartheidellenes aktivistákról.⁴⁷³

Más kutatók viszont az iparág fejlődését tanulmányozva a posztszovjet államok átmeneti demokráciáit, autoriter államait, illetőleg a „globális Dél” országait vizsgálva a magánbiztonság politikai jellegű vonatkozásait – a magánbiztonságot politikai szereplőként bemutatva –, azoknak a fennálló államszerkezetre, rezsimre gyakorolt hatását elemzik.⁴⁷⁴ Az apartheid utáni Dél-Afrikát említve például azt egy „illiberális” kormány örökségként demonstrálják,⁴⁷⁵ míg máshol a rezsim létét veszélyeztető faktorként jelölik.⁴⁷⁶

Azonban óvatossá kell lennünk az úgynevezett északi országok magánbiztonsági tipológiájának megalkotása (értsd: a „globális Észak és Dél” elhatárolása) során, ugyanis míg a szektort övező viták meglepően hasonlóak, addig az arra adott politikai válaszok jelentősen eltérők lehetnek.⁴⁷⁷

⁴⁷⁰ White (2012) i. m., uo.

⁴⁷¹ Johnston, Les (2006): Transnational security governance (Transznacionális biztonsági kormányzás). In: Wood, Jennifer – Dupont, Benoit (eds): *Democracy, Society, and the Governance of Security*. Cambridge, Cambridge University Press, pp. 33–51.

⁴⁷² Light et al. (2022) i. m., p. 667.

⁴⁷³ Button (2008) i. m., uo.

⁴⁷⁴ Light et al. (2022) i. m., p. 666.

⁴⁷⁵ Singh, Anne-Marie (2009): Policing and Crime Control in Post-Apartheid South Africa (Rendfenntartás és bűnözés-ellenőrzés az apartheid utáni Dél-Afrikában). Aldershot, Ashgate. *The British Journal of Criminology* 49(6), pp. 919–922, <https://doi.org/10.1093/bjc/azp050>

⁴⁷⁶ Light, Matthew – Slonimerov, Eugene (2020): How gun control policies evolve: Gun culture, „gunscape” and political contingency in post-Soviet Georgia (Hogyan alakulnak a fegyvertartási politikák: Fegyverkultúra, „fegyveres tájak” és politikai esetlegesség a posztszovjet Grúziában). *Theoretical Criminology* 24(4), pp. 590–611, <https://doi.org/10.1177/1362480618822832>

⁴⁷⁷ Leloup, Pieter – Adam, White (2021): Questioning Anglocentrism in plural policing studies: Private security regulation in Belgium and the United Kingdom (Az anglocentrizmus megkérdőjelezése a plurális rendészeti

Kutatási eredményeimmel összhangban azonban mégis kijelenthető, hogy míg az északi országok biztonságipara igen sok hasonlóságot hordoz magában, addig a déli országok biztonságipara attól jelentősen eltérő képet alkothat. A „*globális Dél*” kapcsán – a jelen fejezetben résztelesen is elemzésre kerülő – Mexikót említem, ahol a déli országok rendőrségének jellemzően alacsony szintű legitimitása akadályozza például a szintén bemutatandó észt típusú magán- és közbiztonsági rendfenntartási modell kialakítását.⁴⁷⁸

Katonai magánvállalatokról

Dolgozatom témaválasztása alapvetően a biztonság megteremtésének állami és nem állami szereplőit, így a nem katonai jellegű tevékenységek elemzését célozza meg. A magáncégek külföldi, esetenként kontinenseken is átívelő szerepvállalását vizsgálva – a magánbiztonsági szektor működését a katonai magánvállalatok működésétől egyértelműen elhatárolva – kell röviden bemutatnom a katonai magánvállalatok működését is.

A már említett globális Észak és Dél talán legnagyobb nemzetközi figyelemmel kísért metszéspontjaként szólok a háború privatizációja során „*katonai magánvállalatok*” néven ismertté vált nemzetközi szereplőkről, továbbá a fegyveres konfliktusokban pénzbeli kompenzációért nyújtott – harci, logisztikai, nyomozási/hírszerzési, operatív, határőrizeti, oktatási, kockázatértékelési, stratégiai/taktikai tervezési stb. – szolgáltatásokról.⁴⁷⁹ Rendkívül szenzitív kérdéskörként jelölöm meg a nemzetközi terminológiában Private Military Companies (magán katonai vállalatok, továbbiakban: PMC) elnevezésű, katonai jellegű magáncégek által a különböző harctéri, fegyveres konfliktusok során sok esetben megsértett nemzetközi – humanitárius – jogi helyzet nemzetközi jog által még megoldásra váró állapotát.⁴⁸⁰

A katonai jellegű magáncégekkel⁴⁸¹ foglalkozó szakirodalom az egyes „*törékeny államokkal*” – és azok többnyire „*illiberális*” kormányaival –, az állami és nem állami

tanulmányokban: A magánbiztonság szabályozása Belgiumban és a Nagy-Britanniában). *European Journal of Criminology*. Epub ahead of print, 12 May 2021. <https://doi.org/10.1177/14773708211014853>

⁴⁷⁸ Puck, Logan – White, Adam (2021): Cultural and symbolic capital in the market for security: Police-private security relations in Mexico and the United Kingdom (Kulturális és szimbolikus tőke a biztonság piacán: Rendőrség és magánszféra biztonsági kapcsolatok Mexikóban és a Nagy-Britanniában). *Policing and Society* 34(1–2), pp. 27–41 . <https://doi.org/10.1080/10439463.2021.1984472>

⁴⁷⁹ Lásd: Janaby, Mohamad Ghazi (2016): The Legal Regime Applicable to Private Military and Security Company Personnel in Armed Conflicts (A fegyveres konfliktusokban a magánhadseregek és biztonsági cégek személyzetére alkalmazandó jogi szabályozás). Zürich – Lausanne, Springer.

⁴⁸⁰ Khan, Muhammad Asif – Fayaz, Muhammad – Khan, Umar Niaz (2022): Liability of the Private Military Companies for Violations of International Humanitarian Law (A katonai magáncégek felelőssége a nemzetközi humanitárius jog megsértéséért). *Journal of Law & Social Studies (JLSS)* 4(2), p. 247. <https://doi.org/10.52279/jlss.04.02.247261>

⁴⁸¹ „A katonai magánvállalat olyan bejegyzett magánvállalkozás, amely szerződésben rögzített feltételek mellett, nyereség ellenében a következő katonai jellegű szolgáltatásokat nyújthatja: kiképzés, logisztikai támogatás,

katonai struktúrákkal foglalkozva elemzi az őket érintő külső és belső fenyegetéseket, illetve ezen fenyegetéseknek az erejét, amely magáncégek alkalmazására ösztönöz (értve ezalatt például a Blackwater és más katonai cégek profitszerzését Irak amerikai és angol megszállásával kapcsolatban).⁴⁸² Rámutatnak az elemzések arra is, hogy a nemzetközi szakirodalom – kis számú kivételtől eltekintve – a katonai magáncégeket alapvetően a magánbiztonságtól elkülönítve kezeli.⁴⁸³ Erőteljes kritikai élel említik, hogy a katonai cégekkel kapcsolatos kutatások a létüket inkább a nemzetközi kapcsolatoknak, mintsem a kriminológia tudományának köszönhetik, és azok leginkább az államon belüli és nem az államok közötti tényezőkre koncentrálnak.⁴⁸⁴

A PMC atyjának tekintett David Stirling alezredes az általa 1941-ben Angliában létrehozott Különleges Légi Szolgálat (SAS – Special Air Service)⁴⁸⁵ mintáját követve a „*Watch Guard International*” elnevezésű cégével kezdett el a Perzsa-öböl szultánságainak katonai taktikákat tanítani. A jelentős anyagi haszonnal járó – és sok esetben vitatott előjelű politikai eredményeket felmutató – kezdeményezést számos nemzetközi magánvállalat követte. Ilyen például az 1996-ban alapított Blackwater (melyet alapítása óta többször átneveztek), a 2004-ben létrehozott G4S mint a világ második legnagyobb katonai magánvállalkozása vagy akár az Ádeni-öbölben, Afganisztánban, Izraelben, Szomáliában, Bissau-Guineában, Palesztinában és Irakban a napjainkban is jelen lévő⁴⁸⁶ Fort Defense Group. Ugyanitt még közel hatvan olyan nemzetközi nagyvállalatot említhetnénk (kiemelve néhányat: Sandline International, L3 Communications, Supreme Group, Aegis Defense Services, DynCorp) melyek csaknem húszezer magánkatonával nyújtottak szolgáltatást az iraki háború idején.⁴⁸⁷

karbantartás, tanácsadás, erők irányítása és ellenőrzése, kommunikációs képességek biztosítása, hírszerzési műveletek végrehajtása”. In: Christián László (szerk.) (2014a): *A magánbiztonság elméleti alapjai*. Budapest, Nemzeti Közsolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar, p. 57.

⁴⁸² Singer (2003) i. m., uo.

⁴⁸³ Sheptycki, James (2007): The constabulary ethic and the transnational condition (A rendőri etika és a transznacionális állapot). In: Goldsmith, Andrew – Sheptycki, James, (eds): *Crafting Transnational Policing: Police Capacity-Building and Global Policing Reform*. Oxford, Hart, pp. 31–73.

⁴⁸⁴ Loader, Ian – Percy, Sarah (2012): Bringing the „outside” in and the „inside” out: Crossing the criminology/IR divide (A „kint” befelé és a „bent” kifelé: Átkelés a kriminológia és az IR közti szakadékon). *Global Crime* 13(4), pp. 213–218. <http://dx.doi.org/10.1080/17440572.2012.715402>

⁴⁸⁵ Az SAS-ról bővebben: <https://www.army.mod.uk/who-we-are/corps-regiments-and-units/uk-special-forces-reserve/21-23-sas-r/>

⁴⁸⁶ Kemeroff, Alex (2018): War for Money. Leading Private Military Companies of the World (Háború pénzért. A világ vezető katonai magáncégei). <https://medium.com/smartaim-tech/war-for-money-leading-private-military-companies-of-the-world-cab9f9fe2de8> (letöltve: 2023. 03. 08.).

⁴⁸⁷ Khan et al. (2022) i. m., p. 251.

A katonai magánvállalatok működése – az általuk nyújtott szolgáltatások alapján – az alábbi három nagy üzleti szektort fedi le:

- fegyveres erők tevékenységének hírszerzési, karbantartási, logisztikai és egyéb célú támogatása,
- katonai, taktikai tanácsadás, katonák kiképzése,
- közvetlen katonai (harctéri) tevékenység nyújtása.⁴⁸⁸

A 2001. szeptember 11-i terrortámadást követő időszak a háború elüzletiesedését eredményezte, aminek következményeként számos katonai vállalkozás vett részt a világ különböző tájain – Irakban, Szomáliában, Afganisztánban, Bosznia-Hercegovinában, Horvátországban, Mozambikban, Kuvaitban stb. – zajló háborús konfliktusban. A háború privát szektorba szervezését azonban nem követték a reguláris katonai hadviselés szabályai, így a PMC tagja által elkövetett humanitárius vagy egyéb jogsértés esetén az egyéni felelősség megállapításán túl különösen nehézkesnek és időigényesnek tűnik a vállalati elszámoltathatóság és felelősségre vonás nemzeti vagy nemzetközi szinten.

A katonai magánvállalatok szerepvállalása ezáltal – minden további magyarázat nélkül is – élesen elkülöníthető az egyes magánbiztonsági cégek vállalkozás keretében folytatott és a dolgozatomban részletesen elemzésre kerülő szakmai tevékenységi körétől.

5.1 A magánbiztonság elméleti alapjai

A magánbiztonság elméleti tartalmát érintően – annak vizsgálatához visszatérve – számos eltérő fogalmi elemet magába foglaló nemzetközi elképzelés öltött testet. Egy 1976-os amerikai kormányjelentésben például a magánbiztonság fogalmát a magánfinanszírozású üzleti vállalkozások, szervezetek és egyének olyan tevékenységeként határozták meg, amely biztonsággal kapcsolatos szolgáltatásokat nyújt az őket felbélrlő vagy alkalmazó jogalanyok, ügyfelek részére. Céljuk, hogy megvédjék a személyeket, magántulajdont vagy érdekeket az azokat fenyegető kockázatoktól.⁴⁸⁹

A magánbiztonság az egyes nemzeti biztonsági rendszerek alrendszerként is leírható, amelynek alapját az e tevékenységet végző szervezetek és ügyfelek közötti szerződések

⁴⁸⁸ Cameron, Lindsey (2006): Private Military Companies: Their Status Under International Humanitarian Law and Its Impact on Their Regulation (PMC-k: A nemzetközi humanitárius jog szerinti státuszuk és annak hatása a szabályozásukra). *International Review of the Red Cross* 88(863), pp. 573–598.

<https://doi.org/10.1017/S1816383106000683>

⁴⁸⁹ US National Advisory Committee on Criminal Justice Standards and Goals. Task Force on Private Security (Az Egyesült Államok Büntetőjogi Normák és Célok Nemzeti Tanácsadó Bizottsága. Magánbiztonsági Munkacsoport). 1976, p. 22. <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/private-security-report-task-force-private-security> (letöltve: 2023. 01. 29.).

tartalma jelenti.⁴⁹⁰ A magánbiztonsági ágazat kifejezést pedig a kereskedelemmel kapcsolatos fogalomként is alkalmazhatjuk, az e tevékenységre bejegyzett jogi személyek által nyújtott biztonsági szolgáltatások, illetőleg a magáncégek jog általi kötelezettségébe tartozó egyes biztonsági és védelmi eljárások, előírások betartására vonatkozóan.⁴⁹¹

A magánbiztonság fogalma azonban szűkebb és tágabb megközelítésben is vizsgálható. Tágabb megközelítés alatt értem az önkéntes cselekvések szervezett formáit és a kereskedelmi célú nem állami személyzet tevékenységét, amelyek elsődleges célja a szembeszállás a bűnözés különböző formáival (ideértve az állampolgárok önkéntes szerepvállalását, a magánbiztonsági és a magánnyomozói tevékenységet). Szűkebb értelemben gondolhatunk az állami szervek hatáskörén kívül eső, jogilag megalapozott, hivatásos jellegű, az állampolgárok személy- és vagyónbiztonsága érdekében nyújtott szolgáltatások és a megrendelés alapján végzett információszerző tevékenységek összességére – azaz a szerződéses (magáncégek által nyújtott fizikai, műszaki biztonsági szolgáltatások körére) és a személyes biztonságra, valamint a magánnyomozásra.⁴⁹² A magánbiztonság fogalmának kettős jelentéstartalmán túl viszont az is megállapítható, hogy állami szerv akár magáncéget is megbízhat egyes biztonsági szolgáltatások nyújtásával, ami óhatatlanul kibővíti a fogalom értelmezését.⁴⁹³

A magánbiztonsági szervezetek – a személyek, a vagyon és a vállalkozások biztonságának védelme, megteremtése és fenntartása területén végzett – tevékenysége napjainkra már mind kiterjedésében, mind minőségében meghaladja az állam által minden polgár számára garantált alapvető biztonsági normákat. A XX. század második felében a magánbiztonsági szervezetek által végzett munka globális szintű, gyors növekedése és diverzifikációja⁴⁹⁴ következett be az alábbi tevékenységi körök kiemelésével:

- fizikai és műszaki biztonsággal és védelemmel foglalkozó magáncégek,
- nyomozóirodák (magánnyomozói tevékenység),
- biztonsági tanácsadással, marketinggel és mérnöki tevékenységgel foglalkozó ügynökségek,

⁴⁹⁰ Bajagić, Mladen (2007): *Osnovi bezbjednosti (Az egyesületlenség alapjai)* Beograd, Kriminalisticko-policijska akademija, p. 13.

⁴⁹¹ Keković, Zorka (2004): *Nedrzavni sektor bezbjednosti: Kako do standarda? (A törvénytelenység féktelen szektora: Hogyan juthatunk el a szabványhoz?)*. Podgorica, Perjanik br. 5, p. 89.

⁴⁹² Kesić, Zoran (2009): *Privatni sektor u kontroli kriminaliteta (A magánszektor a bűnözés elleni küzdelemben)*. Beograd, Dosije studio, pp. 11–12.

⁴⁹³ Mitrović, Ljubinko – Pavlović, Gojko (2012): *Sistem bezbjednosti Bosne i Hercegovine – pravni aspekti i aktuelno stanje (Bosnia-Hercegovina széthulló rendszere – jogi szempontok és jelenlegi helyzet)*. Banja Luka, *Medjunarodno udruzenje naučnih radnika – AIS*, p. 205.

⁴⁹⁴ Latin eredetű szó. Jelentése a kockázat csökkentésére irányuló magatartás a portfólió (értékpapírok, vállalati üzletágak stb.) bővítése révén.

- olyan gazdasági társaságok és magánszemélyek, amelyek bejegyzett tevékenységként, nyújtanak bizonyos biztonsági szolgáltatásokat (nyomozók, tanácsadók, testőrök).⁴⁹⁵

A magánbiztonsággal összefüggő, különösen összetett tartalmú kutatások valamennyi állam esetében kiemelt prioritással bírnak. A szektor európai integrációs és nemzetközivé válásának intenzív folyamata jelentős hatással van az államok gazdasági, társadalmi és jogi fejlődésére is. Kijelenthető azt is, hogy az országoknak meg kell tudniuk védeni demokratikus intézményeiket és nyitott piacukat a bűnözés legkülönbözőbb formáival szemben is.⁴⁹⁶ Az egyre súlyosbodó bűnözés nemzetközivé válásának indokai közt említem:

- a kivándorlás magas arányát,
- az angol mint közös nyelv használatát, ezáltal a kommunikáció és az utazás relatív egyszerűségét,
- a fejlett technológia és az eszközök mozgatójának azonnali képességét,
- a bűnözők kozmopolita jellegét,
- a bűncselekmények elkövetését földrajzilag, politikailag, pénzügyileg kormányozhatatlan területeken,
- a hatalmas anyagi nyereséget, amely biztosítja, megerősíti a korrupciós képességeket,
- a nemzetközi üzleti tevékenységeket folytató vállalkozásokban megfigyelhető szervezett bűnözői befolyást,
- a nemzetközi bűnüldözési együttműködést gátló akadályokat.⁴⁹⁷

Értekezésem további részében, ahogyan azt a fejezet bevezetőjében is említettem, az általam kiválasztott országok – véleményem szerint különlegesen tanulságos elemeket is magába foglaló – magánbiztonsági szektorának kialakulását és jelenlegi működését elemzem.

⁴⁹⁵ Djukic, Sinisa – Zoric, Zeljko (2022): Futurology of the private security sector in Bosnia and Herzegovina (A bosznia-hercegovinai magánbiztonsági ágazat jövőképe), p. 59. In: VIII International Scientific Professional Conference Security and Crisis Theory, Management and practice (secman), Safety for the future, 29th and 30th september 2022, Sremska Republic, Kamenica of Belgrade, Serbia, 2022.

⁴⁹⁶ Waard, Jan de (1999): The Private Security Industry in International Perspective (A magánbiztonsági ágazat nemzetközi perspektívában). *European Journal on Criminal Policy and Research* (7), pp. 143–144.

<https://doi.org/10.1023/A:1008701310152>

⁴⁹⁷ Theodore R. Goldstock: The Independent Private Sector Inspector General (IPSIG) Program. Presentation to the Organizational Sentencing Guidelines Symposium of the US Sentencing Commission (A független magánszektorbeli főfelügyelői program (IPSIG). Előadás az Egyesült Államok Büntetés-végrehajtási Bizottságának Szervezeti Büntetési Irányelvek Szimpóziumán. New York: Kroll Associates, 1995.

5.2 Észtország

Az észt magánbiztonság történeti fejlődéséről

Észtország, amely már a középkor óta határvonalat képez Európa és az orosz illetékességű államok között, a többi balti köztársasággal – Lettországgal és Litvániával – együtt nem sokkal a Szovjetunió felbomlása előtt nyerte vissza függetlenségét. A régió etnikai kisebbségekkel szembeni egyik legliberálisabb politikáját⁴⁹⁸ megvalósító, majd a Szovjetunió által 1940-ben annektált ország lakosságának jelentős százaléka a második világháború idején és után emigrálni kényszerült, és a szovjet hatóságok is sokakat deportáltak a szibériai fogolytáborokba.⁴⁹⁹ Mindemellett a szovjet uralom alatt orosz anyanyelvű emberek ezrei telepedtek le az országban, akik az 1980-as évekre már a teljes lakosság mintegy 30%-át tették ki.⁵⁰⁰

A függetlenségét visszanyert, helyreállított köztársaság egymást követő kormányai – a szomszédaihoz hasonló társadalmi és gazdasági válságára válaszul – privatizálták az állami vállalatokat. „Kemény költségvetési korlátokat” szabtak ki a magánvállalatokra, ami azt jelentette, hogy azok többé már nem használhatták fel politikai kapcsolataikat a támogatások vagy kedvezményes elbánások megszerzéséhez.⁵⁰¹ Észtország törekvéseiben egyértelműen megmutatkozott az orosz kapcsolat korlátozásának igénye, ami által elkerülték a politikai kapcsolattal rendelkező oroszbarát oligarchák megjelenését, és lehetővé tették az ország európai banki finanszírozásának megteremtését,⁵⁰² majd az ország EU-csatlakozását. Ezáltal kimondhatjuk, hogy Észtország posztszovjet átalakítását a nemzetgazdaságot politikailag elfogadható erőkhöz kapcsoló stratégia motiválta.⁵⁰³

⁴⁹⁸ Neil, Taylor (2018): *Estonia: A Modern History* (Észtország: Újkori történelem). London, Hurst & Company, p. 50, 55.

⁴⁹⁹ Uo, p. 80, 93, 112.

⁵⁰⁰ Uo, p. 159.

⁵⁰¹ Abrams, Neil A. – M. Fish, Steven (2015): Policies first, institutions second: Lessons from Estonia's economic reforms (Előbb a politika, aztán az intézmények: az észt gazdasági reformok tanulságai). *Post-Soviet Affairs* 31(6), pp. 491–513. <https://doi.org/10.1080/1060586X.2015.1061739>

⁵⁰² Feldmann, Magnus (2017): Crisis and opportunity: Varieties of capitalism and varieties of crisis responses in Estonia and Slovenia (Válság és lehetőség: A kapitalizmus változatai és a válságra adott válaszok változatai Észtországban és Szlovéniában). *European Journal of Industrial Relations* 23(1), pp. 33–46. <https://doi.org/10.1177/0959680116672280>; Feldmann, Magnus (2018): Extraordinary politics and durable reform: Lessons from trade liberalisation in Estonia and Poland (Rendkívüli politika és tartós reform: A kereskedelmi liberalizáció tanulságai Észtországban és Lengyelországban). *Post-Communist Economies* 30(3), pp. 365–381. <https://doi.org/10.1080/14631377.2017.1362097>

⁵⁰³ Feldmann, Magnus (2001): The fast track from the Soviet Union to the world economy: External liberalization in Estonia and Latvia (A gyors út a Szovjetunióból a világgazdaságba: Külső liberalizáció Észtországban és Lettországon). *Government and Opposition* 36(4), pp. 537–558. <http://dx.doi.org/10.1111/1477-7053.00080>; Raudla, Ringa – Kattel, Rainer (2011): Why did Estonia choose fiscal retrenchment after the 2008 crisis? (Miért döntött Észtország a költségvetési megszorítások mellett a 2008-as válság után?). *Journal of Public Policy* 31(2), pp. 163–186. <https://doi.org/10.1017/S0143814X11000067>

Az 1990-es évek Észtországában – mint a világ egyik digitálisan legjobban behálózott országában – valamennyi állampolgár digitális személyigazolvánnyal rendelkezett, ami online hozzáférést tett lehetővé szinte minden állami szolgáltatáshoz, így akár a szavazáshoz is.⁵⁰⁴ Ezen szándékok egy, az Oroszországtól kevésbé függő gazdaságot eredményeztek, beleértve a külön balti villamosenergia-hálózat létrehozását is.⁵⁰⁵ Észtországnak külső és belső biztonsági kihívásokkal terhelt, megrázkódtatásokkal teli honi és nemzetközi környezetben kellett helytállnia; gondolhatunk a térség ingatag geopolitikai helyzetére⁵⁰⁶ vagy akár a Danske Bank észt leányvállalatának 2018-as pénzmosási botrányára, amikor mintegy 200 milliárd eurónyi orosz pénzeszköz került jogtalanul európai bankokba.⁵⁰⁷

Mindezek alapján különösen érdekes kérdés, hogy a nemzetbiztonsági aggályokkal övezett, érzékeny politikai területté tett magánbiztonsági üzletág – amely néhány évtizede még kriminalizált és politikailag vitatott volt – hogyan szakadhatott el a magas politikától.

Napjaink észt magánbiztonsági piacán számos kisebb hazai és néhány nagyobb nemzetközi szereplő van jelen, amelyek nagyjából 80%-át az – érdekvédelmet és képviselést ellátó – Észt Biztonsági Vállalkozások Szövetsége (Eesti Turvaettevõtete Liit, a továbbiakban: ETEL)⁵⁰⁸ tömöríti. Az Európa legkisebb biztonságiparaként⁵⁰⁹ számontartott észt magánbiztonsági szektor 2016. évi összes árbevétele elérte a 200 millió eurót, amelynek 44%-át az őrző-védő (biztonsági), 28%-át a biztonságtechnikai, míg a fennmaradó részét az egyéb szolgáltatások tették ki (legnagyobb nemzetközi szolgáltató a G4S).⁵¹⁰ Érdemes megjegyezni, hogy az észt nemzeti jog kizárja a magánbiztonsági szektort a kiberbiztonsági üzletágból.

Az észt magánbiztonsági ágazat gyakorlatilag a semmiből jött létre, a törvényi szabályozás mintájául szolgáló finn magánbiztonsági törvényt pedig egy Securitas

⁵⁰⁴ Gold, Josh: How Estonia uses Cybersecurity to Strengthen its Position in NATO (Hogyan használja Észtország a kiberbiztonságot a NATO-ban elfoglalt pozíciójának megerősítésére?). <https://icds.ee/en/how-estonia-uses-cybersecurity-to-strengthen-its-position-in-nato/> (letöltve: 2023. 03. 04.).

⁵⁰⁵ Stoicescu, Kalev: The Evolution of Russian Hybrid Warfare: Estonia (Az orosz hibrid hadviselés fejlődése: Észtország). <https://cepa.org/comprehensive-reports/the-evolution-of-russian-hybrid-warfare-estonia/#mobile-menu> (letöltve: 2023. 03. 04.).

⁵⁰⁶ David J., Trimbach – Shannon, O’Lear (2015): Russians in Estonia: Is Narva the next Crimea? (Oroszok Észtországban: Narva a következő Krím?). *Eurasian Geography and Economics* 56(5), pp. 493–504. <http://dx.doi.org/10.1080/15387216.2015.1110040>

⁵⁰⁷ Coppola, Frances: The Tiny Bank At The Heart Of Europe's Largest Money Laundering Scandal (Az aprócska bank Európa legnagyobb pénzmosási botrányának középpontjában). <https://www.forbes.com/sites/francescoppola/2018/09/26/the-tiny-bank-at-the-heart-of-europes-largest-money-laundering-scandal/?sh=6ce21c5b2805> (letöltve: 2023. 03. 04.).

⁵⁰⁸ Az Eesti Turvaettevõtete Liitről bővebben: <https://www.etel.ee/>

⁵⁰⁹ Az Európai Biztonsági Szolgálatok Szövetsége (2019) szerint 2015-ben Észtországban 290 magánbiztonsági vállalkozás működött, amelyek közül a legjobb öt a piaci részesedés 93%-át képviselte 13 234 engedéllyel rendelkező biztonsági őrrrel és 170 millió eurós éves forgalommal.

⁵¹⁰ A G4S Eesti cégről bővebben: <https://www.g4s.ee/en>

hordtáskában hozták Helsinkiből. Észtország törvényi szabályozása egyértelműen elhatárolja egymástól a magán- és közbiztonsági cselekvéseket, és határozottan tiltja a magánnyomozói szolgáltatásokat.⁵¹¹ A magáncégek csak általános személy- és vagyonvédelmi tevékenységet végezhetnek, de általános rendőri, közterületen végezhető szolgáltatást nem nyújthatnak. Továbbá a biztonsági cégek fegyverhasználat is szigorú szabályozás tárgyát képezi (mind a cégnek, mind az érintett személynek külön engedéllyel kell rendelkeznie a fegyveres tevékenység/szolgáltatás ellátásához), annak gyakorlása főként a nagy nemzetközi cégek portfólióját gazdagítja.

Számos szakmai vita kísérte a biztonsági cégek tevékenységi körének kiterjesztését (például, hogy a biztonságos közterületek és a jobb reagálási idők biztosítása érdekében az önkormányzatok szerződést köthessenek biztonsági cégekkel, és fegyveres személyzet segítségével járőrözzenek a közterületen), illetve annak vizsgálatát, hogy a biztonsági örökkel kapcsolatos oktatási, szabályozási, engedélyezési funkciókat átruházzák-e az ETEL-re. A tevékenységi kör bővítésének lehetőségét gyengítette az 1990-es évek „*vadnyugatként*” is emlegetett időszakának sokakban elevenen élő emléke. A társadalmi zavarokhoz és a szovjet biztonsági szolgálatokhoz kapcsolódó szervezett bűnözéshez kötődött a gyengülő közbiztonság,⁵¹² az észt nacionalisták lázadása,⁵¹³ a szervezett bűnözői csoportok (értsd: biztonsági cégek) által szedett védelmi pénzek, a korai időszak biztonsági cégeinek azon fenyegetése, hogy ha kell, erőszakkal szorítják ki az országból a rendőrséget,⁵¹⁴ valamint a biztonsági szolgálatok kevéssé leplezett szervezett bűnözői tevékenysége.⁵¹⁵ Ugyanitt megemlítem az állami hivatalnokok hivatali visszaéléseit,⁵¹⁶ a BM „*őrző-védő rendőrségét*”, amely a magánpiacon nyújtott biztonsági szolgáltatásokat, és részben kiszorította a

⁵¹¹ Dorn, Nicholas – Levi, Michael (2007): European Private security, corporate investigation and military services: Collective security, market regulation and structuring the public sphere (Európai magánbiztonsági, vállalati nyomozói és katonai szolgáltatások: kollektív biztonság, piaci szabályozás és a közsféra strukturálása). *Policing and Society* 17(3), pp. 213–238. <http://dx.doi.org/10.1080/10439460701497303>

⁵¹² Saar, Jüri (2004): Crime, crime control and criminology in post-communist Estonia (Bűnözés, bűnözés-ellenőrzés és kriminológia a posztkommunista Észtországban). *European Journal of Criminology* 1(4), p. 506, 509. <https://doi.org/10.1177/1477370804045694>

⁵¹³ Smith, David (2013): Estonia: Independence and European Integration (Észtország: Függetlenség és európai integráció). London, Routledge.

⁵¹⁴ Hakala, Jorma (2012): Regulation of manned commercial security services: A transnational comparative study of Estonia, Belgium, New Queensland, York, South Africa and Sweden (A személyzettel ellátott kereskedelmi biztonsági szolgáltatások szabályozása: Észtország, Belgium, New Queensland, York, Dél-Afrika és Svédország transznacionális összehasonlító tanulmánya). London, City University London, pp. 114–115.

⁵¹⁵ Volkov, Vadim (2002): Violent Entrepreneurs: The Use of Force in the Making of Russian Capitalism (Az erő alkalmazása az orosz kapitalizmus kialakulásában). Ithaca, NY, Cornell University Press.

⁵¹⁶ Favarel, Gilles-Garrigues (2011): Policing Economic Crime in Russia: From Soviet Planned Economy to Privatisation (A gazdasági bűnözés rendőri ellenőrzése Oroszországban: A szovjet tervgazdaságtól a privatizációig). London: Hurst; Morse, Gans-Jordan (2012): Threats to property rights in Russia: From private coercion to state aggression (A tulajdonjogokat fenyegető veszélyek Oroszországban: A magánkényszertől az állami agresszióig). *Post-Soviet Affairs* 28(3), pp. 263–295. <https://doi.org/10.2747/1060-586X.28.3.263>

magáncégeket (hasonló, a rendőrség által ellenőrzött magáncégek léteznek Ukrajnában⁵¹⁷ és Grúziában⁵¹⁸ is), továbbá nem feledkezhetünk el a Kremlhez kötődő oligarchák által ellenőrzött orosz katonai magáncégekről sem.⁵¹⁹

Napjaink észt magánbiztonságáról

A függetlenségét visszanyert ország – amely Oroszországhoz hasonlóan örökölte meg a fizetett biztonsági szolgáltatásokat nyújtó „őrző-védő rendőrséget”, annak élén egy magas rangú KGB-s⁵²⁰ tisztviselővel⁵²¹ – következetesen választotta el a magánbiztonságot a politikailag megkérdőjelezhető szándékú külső és belső erőktől. Az állami „őrző-védő rendőrség” privatizálásával elutasította a rendőrség által irányított magánbiztonságot, és visszautasította az iparág egyes javaslatait (például a biztonsági cégek jogát a házkutatások, letartóztatások végrehajtásához, fegyverviseléshez stb.), egyértelműsítve ezzel a magán- és közbiztonság közötti éles jogi határvonalat.

Az államigazgatásból és a magánszektorból kiszorult az orosz befolyás, és ezzel egyidejűleg a szervezett bűnözői csoportok is elszakadtak az orosz alvilágtól, egyre inkább projektalapú, gazdaságilag motivált hálózatként folytatva tevékenységüket.⁵²² Ezzel szemben a szomszédos Lettország szervezett bűnözői csoportjai egyre erősebben fonódtak össze orosz társaikkal.⁵²³

A privatizációs folyamat részeként az állam a magánbiztonsági ágazatban is engedélyezte a kiterjedt külföldi tulajdonszerzést, amely – az európai és nem orosz tulajdonú, így az észtek számára politikailag is elfogadható – multinacionális cégek előtérbe helyezését,

⁵¹⁷ Hiscock, Duncan (2006): The commercialisation of post-Soviet private security (A posztszovjet magánbiztonság kereskedelmizálódása). In: Bryden, Alan – Caparini, Marina (eds): *Private Actors and Security Governance (Magánszereplők és a biztonsági kormányzás)*. Münster, LIT Verlag, pp. 129–148.

⁵¹⁸ Uo.; Lehbruch, Barbara – Sanikidze, Lia (2014): Soviet legacies, new public management and bureaucratic entrepreneurship in the Georgian protection police: Agencifying the police? (Szovjet örökség, új közigazgatás és bürokratikus vállalkozói szellem a grúz védelmi rendőrségben: A rendőrség ügynökségesítése?). *Europe-Asia Studies* 66(1), pp. 88–107.

⁵¹⁹ Marten, Kimberly (2019): Russia’s use of semi-state security forces: The case of the Wagner Group (Oroszország félállami biztonsági erők alkalmazása: A Wagner-csoport esete). *Post-Soviet Affairs* 35(3), pp. 81–204. <https://doi.org/10.1080/1060586X.2019.1591142>

⁵²⁰ Az Állambiztonsági Bizottság, rövidítve KGB (oroszul: КГБ – Комитет государственной безопасности, magyar átírásban Komitet goszudarsztvennoj bezopasznosztyi) a Szovjetunió állambiztonsági feladatokat ellátó szerve volt 1954 és 1991 között. Vezetője miniszteri posztot töltött be, aki a Minisztertanácsnak felelt.

⁵²¹ Hakala (2012) i. m., uo.

⁵²² Lill, Liis (2012): Estonia. In: Kegő, Walter – Molcean, Alexandru – Wenngren, Christina – Lill, Liis – Gutauskas, Aurelijus – Nizhnikau, Greg – Ovchinsky, Vladimir – Sukharenko, Alexander – Vilks, Andrejs (eds): *Russian Organized Crime: Recent Trends in the Baltic Sea Region (Orosz szervezett bűnözés: A balti-tengeri térség legújabb tendenciái)*. Stockholm, Institute for Security and Development, pp. 54-66.

⁵²³ Loik, Ramon – Smith, Robert (2015): Understanding European security integration: Fighting criminal interventions in the Baltic state (Az európai biztonsági integráció megértése: A bűnügyi beavatkozások elleni küzdelem a balti államokban). In: Hampton, Mary N. – Hancock, Donald M. (eds): *The Baltic Security Puzzle: Regional Patterns of Integration, Democratization, and Authoritarianism*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield, pp. 92–113.

és eképpen az észti cégek szakmai frusztrációját eredményezte. Ugyanitt, a biztonságiparra gyakorolt jelentős hatása miatt kell ismét említenem a Szovjetunió felbomlásán túl Észtország EU-hoz⁵²⁴ és a NATO-hoz⁵²⁵ csatlakozását mint olyan történelmi eseményt, amelynek eredménye még napjainkban is meghatározza az iparágat.⁵²⁶

Az észti jogszabályok és társadalmi nyilatkozatok minden állampolgárt felelősnek nyilvánítanak a nemzetbiztonságért, és a férfiakat általános hadkötelezettség terheli. Jellegzetesen észti képződmény a Kaitseliit⁵²⁷ (Észti Védelmi Liga), egy önkéntes fegyveres erő, amelynek 17-20 ezer önkéntes és kisszámú fizetett tagja polgári védelmi, katonai és katasztrófavédelmi kiképzést is kap. A Liga átmenetet képez a civil és a katonai erők között. Tagjai civileket nem tartóztathatnak le, de veszélyhelyzet esetén őrizhetik és ellenőrizhetik a bejutást egyes helyszínekre, valamint fegyverekkel is gyakorolhatnak (fegyvereiket a magánbiztonsági alkalmazottakkal ellentétben az otthonukban tarthatják). Ahogyan pedig azt Ilmar Rag, a Liga egyik magas rangú vezetője is megjegyezte, ez a nagy és központosított – nagyrészt rendőri kiképzést kapott – fegyveres szervezet háttérbe szorítja az ország széttagolt és többnyire fegyvertelen magánbiztonsági cégeit.⁵²⁸

Az ország fegyvertartási rendelkezéseit tovább elemezve jegyzem meg, hogy a liberális magánfegyver-tulajdonlási szabályok a civileket is a honvédelem szolgálatába állítják.⁵²⁹ A civilek (nagyjából 30 ezer fő!) önvédelmi célból egy vagy több rövid csövű félautomata kézfegyvert birtokolnak (teljesen automata fegyvere csak a Védelmi Liga tagjainak lehet). A biztonsági cégeket tekintve pedig tíz nagyvállalat (köztük például az Észt Nemzeti Bank) rendelkezik engedéllyel, hogy a személyzetének fegyvert adjon, és az összes magánbiztonsági alkalmazott nagyjából fele jogosult munkája során lőfegyvert használni.⁵³⁰ Mindezek alapján megállapítható, hogy a liberalizált fegyvertartás tovább csökkentette a magánbiztonság politikai jelentőségét.⁵³¹

A már említett kiberbiztonsági területet viszont – bár továbbra sem része a magánszektor működésének – a stagnáló biztonságpiac újabb, de egyelőre érinthetetlennek tűnő, további kitörési lehetőségének tekinthető.

⁵²⁴ Az EU-ról bővebben: https://european-union.europa.eu/index_hu

⁵²⁵ A NATO-ról bővebben: https://www.nato.int/nato-welcome/index_hu.html

⁵²⁶ Hillae Soifer, David (2012): The causal logic of critical junctures (A kritikus csomópontok oksági logikája). *Comparative Political Studies* 45(12), pp. 1572–1597. <https://doi.org/10.1177/0010414012463902>

⁵²⁷ A Kaitseliitről bővebben: <https://www.kaitseliit.ee/>

⁵²⁸ Light et al. (2022) i. m., p. 675.

⁵²⁹ Uo. pp. 590–611.

⁵³⁰ Uo.

⁵³¹ A civilek felfegyverzése természetesen felveti a kérdést, hogy mely civilekben lehet megbízni a fegyverekkel: míg a Védőgyelet parancsnoka, Raag megkérdőjelezte egyes, elsősorban orosz ajkú fegyverklubok lojalitását, addig a fegyvertartási engedélyt kiadó bizottság elnöke, Põierpaas elvetette az ilyen aggályokat.

Dolgozatom észtországi kitekintését összegezve állapítom meg, hogy az észti politikai döntéseknek köszönhetően⁵³² olyan szilárd biztonsági gyakorlatok és intézmények jöttek létre, melyek lényegében súlytalanná tették az észti magánbiztonsági szektor működését, amely ma már különösebb figyelem nélkül végzi szerény tevékenységét.⁵³³ A szovjet megszállás örökségét és az állami monopóliumokat egyaránt elutasítva a magánbiztonságot csak üzletként lehetett szabályozni, ami paradox módon a nemzetbiztonság egész nemzetre kiterjesztésével párosult – ez magába foglalja a biztonságipart, a civil társadalmat, a közszférát és az egyéneket.⁵³⁴ Az észti magánbiztonság fejlődését és jelenét inkább a nemzeti sajátosságok közbiztonsági prioritási határozzák meg, mintsem a tevékenységet speciálisan szabályozó normatív elemek.

5.3 Bulgária

Bulgária magánbiztonsági szektorának kialakulása több okból is különös jelentőséggel bír, értve ezalatt egyrészt az ágazat törvényességi felügyeletét akadályozó korrupciót és szervezett bűnözést, valamint a felügyelethez rendelhető állami erőforrások hiányát. Másrészt a biztonsági tevékenység privatizációja miatt Bulgária összes munkavállalójának mintegy 9%-a magánbiztonsággal kapcsolatos tevékenységet végez. Harmadsorban a magántulajdonban lévő – főleg szervezett bűnözői tevékenységet folytató – biztonsági vállalkozások a politikai és a társadalmi közélet szerves részét képezik.⁵³⁵

A bolgár magánszektor az első, 1991-ben alapított magánbiztonsági cég létrehozásától kezdve számos exkatonának és rendőrnek, illetőleg aktív – főleg a küzdősportokban jártas, kriminalizált – sportolónak biztosított főként a szervezett bűnözéssel összefüggő munkalehetőséget. Kiemelhetők például a biztosítótársasággá alakult VIS-1, VIS-2, a Club 777 vagy a Sila cég, amelyek matricáival ellátott vállalkozások, ingatlanok, gépjárművek stb. „megfelelő biztosítási díjért” védettséget élveztek.⁵³⁶ A teljes államapparátust átszövő rendszerszintű korrupció miatt eredménytelen állami szabályozási formák mellett működő magáncégek vezetését az informális állami kapcsolataikat felhasználó egykori rendőrök látják el.⁵³⁷

A bolgár magáncégek az egyes speciális szolgáltatások nyújtásával kapcsolatosan kisebb hatékonyságúak és a rendőri szervekhez viszonyítottan számos gyengeséggel is

⁵³² Abrams et al. i. m. (2015) uo.

⁵³³ Button (2008) i. m., p. 112.

⁵³⁴ Light et al. (2022) i. m., p. 678.

⁵³⁵ Gounev, Philip (2007): Bulgaria's Private Security Industry (Bulgária magánbiztonsági ipara). http://pdc.ceu.hu/archive/00003193/01/private_security_industry.pdf. (letöltve: 2023. 03. 08.).

⁵³⁶ Gounev (2007) i. m., pp. 112–113.

⁵³⁷ Uo, p. 120.

küzdenek. Ennek magyarázata a biztonsági őrök elégtelen színvonalú képzésében, alacsonyabb szintű intézkedési jogosultságában és tekintélyében, illetőleg a legális tevékenység végzéséhez kapcsolódó jogi védelem hiányában keresendő. Kulcsfontosságú kérdésként fogalmazhatom meg a magánszektor működésének megfelelő szintű törvényi szabályozását és állami felügyeletét, a jogszerű tevékenységgyakorlás fokozott büntetőjogi védelmét, a polgárok jogorvoslati lehetőségeinek kiszélesítését, szigorú összeférhetlenségi szabályok és a végrehajtást érintő rendelkezések meghozatalát.⁵³⁸

5.4 Nagy-Britannia

A rendőri munkaerő felkészítése során kiemelt jelentőséggel bír, hogy az egyén megértse a társadalom fejlődésének lehetséges és valószínű irányát, illetőleg annak hatásait. Az „itt és most” valósága mellett fel kell készülnie a jövőbeni előrelépés, a lehetséges változások irányításának kihívásaira,⁵³⁹ tehát az általa képviselt szervezetet úgy kell pozicionálnia, hogy az a körülmények és társadalmi elvárások változásával együtt legyen sikeres.⁵⁴⁰ Mindennek részét képezi a problémaorientált rendfenntartás is, amely nagy hangsúlyt fektet az olyan válaszokra, melyek megelőző jellegűek, és nem függenek a büntető igazságszolgáltatási rendszer alkalmazásától, amelyek más állami szervek, a közösség és a magánszféra bevonásával valósulnak meg (amennyiben azok részvétele jelentősen hozzájárulhat a probléma csökkentéséhez).⁵⁴¹ Ezáltal a rendőri tevékenység nagymértékben összeegyeztethető a – minőségileg és etikailag is jóváhagyott – bizonyítékon alapuló, problémaorientált bűnmegelőzési tevékenységgel.⁵⁴²

Disszertációm ezen alfejezetében egy, a fent említett modellel szorosan összefüggő, a Nagy-Britanniában elvégzett tudományos kísérlet eredményeit ismertetem.

⁵³⁸ Uo. pp. 123–126.

⁵³⁹ Pearson, Mitchel-Goff – Herrington, Victoria (2014): Police leadership: A systematic review of the literature (Rendőrségi vezetés: A szakirodalom szisztematikus áttekintése). *Policing: A Journal of Policy and Practice* 8(1), pp. 14–26. <https://doi.org/10.1093/police/pat027>

⁵⁴⁰ Schafer, Joseph – Cowper, Thomas – Jensen, Carl – Jackson, John – Levin, Bernard – Richard W., Myers (2019): Planning for the future: A primer for police leaders on futures thinking (A jövő tervezése: A rendőrségi vezetők számára a jövőre vonatkozó gondolkodásról szóló útmutató). <https://www.policinginstitute.org/publication/planning-for-the-future-a-primer-for-police-leaders-on-futures-thinking/> (letöltve: 2023. 03. 08.).

⁵⁴¹ Goldstein, Herman (1990): Problem-oriented policing (Problémaorientált rendfenntartás). New York, McGraw-Hill.

⁵⁴² Rogers, Colin – Pepper, Ian – Skilling, Louise (2022): Evidence-based policing for crime prevention in England and Wales: perception and use by new police recruits (Bizonyítékalapú rendőri tevékenység a bűnmegelőzés érdekében Angliában és Walesben: az újonnan felvett rendőrök felfogása és módszerei). *Crime Prevention and Community Safety* (24), pp. 328–341. <https://doi.org/10.1057/s41300-022-00158-w>

Nők és lányok elleni erőszak esete Nagy-Britannia vasúti hálózatán

A Nagy-Britannia tömegközlekedési eszközein megvalósuló jogsértő cselekmények – különös tekintettel a nők sérelmére elkövetett erőszakos bűnesetek – megelőzése érdekében 2022-ben elvégzett kutatás a magánbiztonság és az állami rendőrség együttműködési lehetőségeit vizsgálta meg. Az ENSZ-határozattal⁵⁴³ megegyező tartalmú, nem kívánt szexuális viselkedések és bűnelkövetések, illetőleg a vasúti hálózatokon okozott károk gyakorisága és mértéke valamennyi formájának csökkentését célozták, a közös biztonságunk érdekében megvalósítható, tudományágakon átívelő, bizonyítékokon alapuló megoldásokat és stratégiákat keresték.⁵⁴⁴ Kimondták, hogy a biztonság megteremtésének pontos számokkal csak nehezen vagy egyáltalán meg nem határozható költsége soha sem lesz kevés, viszont még mindig kevesebb költséggel jár a feladatok kiszervezése a magánszektorba, mint ha azokat a rendőrség végzi.

Az elkövetési helyszínekre, az elkövetőkre és az áldozatokra fókuszáló kutatás módszertanát, körülményeit és megállapításait Ariel Barak tanulmánya foglalja össze, amely szerint a magánbiztonság „klasszikus” rendőri szerepek helyetti alkalmazása nem csupán a közkiadások csökkentését, hanem a tevékenység többnyire hatékonyabb végrehajtását is eredményezi. Megerősíti a szerző, hogy fontos az együttműködés a biztonság megteremtésének állami és nem állami szereplői közt.⁵⁴⁵

A kutatás első lépésében feltérképezték a bűnügyileg leginkább fertőzött gócpontokat, és beazonosították a jellemző bűncselekményi kategóriákat a rendőrségi nyilvántartások alapján. A megjelölt „forró pontok”-at figyelembe véve meghatározták az oda rendelt magánbiztonsági erő létszámát, az általuk ott eltöltendő időt és a visszatérő ellenőrzések számát is, melyek megalkotásához számos korábbi kutatás eredményeit vették figyelembe.⁵⁴⁶

⁵⁴³ United Nations (2022): The Spotlight Initiative, <https://www.un.org/sustainabledevelopment/ending-violence-against-women-and-girls/> (letöltve: 2023. 03. 09.).

⁵⁴⁴ A kutatás eredményei alapján tömeges lakossági tájékoztató kampányokat, oktatási programokat, célzott technológiai fejlesztéseket és kreatív végrehajtási stratégiákat alkottak meg a vasúti hálózat környezete biztonságának megteremtése érdekében.

⁵⁴⁵ Barak, Ariel (2022): The Substitutability And Complementarity Of Private Security With Public Police: The Case Of Violence Against Women And Girls On The Rail Network Of The United Kingdom (A magánbiztonság és az állami rendőrség helyettesíthetősége és egymást kiegészítő jellege: A nők és lányok elleni erőszak esete az Egyesült Királyság vasúthálózatán).

https://www.researchgate.net/publication/366582040_The_Substitutability_And_Complementarity_Of_Private_Security_With_Public_Police_The_Case_Of_Violence_Against_Women_And_Girls_On_The_Rail_Network_Of_The_United_Kingdom (letöltve: 2023. 03. 08.).

⁵⁴⁶ Lásd: Koper, Christopher S. (1995): Just enough police presence: Reducing crime and disorderly behavior by optimizing patrol time in crime hot spots (Éppen elég rendőri jelenlét: A bűnözés és a rendellenes viselkedés csökkentése a bűnözési gócpontokon való járőrözési idő optimalizálásával). *Justice quarterly* 12(4), pp. 649–672. <https://doi.org/10.1080/07418829500096231>; Barak, Ariel – Weinborn, Cristobal – Sherman, Lawrence W. (2016): „Soft” policing at hot spots-do police community support officers work? A randomized controlled trial („Lágy” rendőri fellépés a forró pontokon – működnek-e a rendőrségi közösségi támogató tisztek? Egy

A potenciális beavatkozás így a biztonsági őrök kezébe került, akiknek kizárólagos feladata volt a rendőrséggel való közvetlen (értsd: kevesebb papírmunkával és bürokráciával terhelt online) kapcsolat megerősítésével egyidejűleg az egyes helyszínek biztonságának megteremtése.⁵⁴⁷

Értekezésem terjedelmére tekintettel a kutatás valamennyi, különlegesen izgalmas és érdekes eredménye közül csak néhány megállapítást van módom kiragadni. Gondolok például az egyes helyszínek jó megvilágításának, karbantartásának és tisztaságának, CCTV-s és élőerős felügyeletének bűnmegelőzési erejére, míg a sötét, zárt, szűk, elszigetelt, piszkos, rosszul karbantartott, graffitivel zsúfolt, akár alkoholt is áruló létesítmények közelében lévő helyek vandalizmus jelenlétét sugalló negatív tendenciáira.⁵⁴⁸ Megállapították, hogy a rendőri nyilvántartások alapján azonosított „*forró pontok*” kezelésére, a „*biztonságos terek*” létrehozására kiváló lehetőséget biztosít a köz- és magánszféra együttműködése, amely kiegészült a megfelelő minőségű kommunikáción alapuló bejelentő és kommunikációs rendszer üzembe állításával.⁵⁴⁹

A kutatás eredményei alapján az is bebizonyosodott, hogy gyakran a jogellenes cselekmény elkövetésétől való specifikus elrettentés, a „*közvetlen és konkrét figyelmeztetés*” is elegendő az egyénnel szemben, akinek a szemében ez a büntetés, az elfogás és a lebukás – az elkövetéssel várható haszon elmaradása – lehetőségének „*értelmes dózist*” hordozza.⁵⁵⁰

randomizált, kontrollált kísérlet.). *Journal of Experimental Criminology* 12(3), pp. 277–317. <https://doi.org/10.1007/s11292-016-9260-4>; Telep, Cody – Weisburd, David – Gill, Charlotte E. – Vitter, Zoe – Teichman, Doron (2014): Displacement of crime and diffusion of crime control benefits in large-scale geographic areas: A systematic review (A bűnözés kiszorulása és a bűnözés elleni küzdelem előnyeinek elterjedése nagy kiterjedésű földrajzi területeken: Szisztematikus áttekintés). *Journal of Experimental Criminology* 10(4), pp. 515–548. <https://doi.org/10.1007/s11292-014-9208-5>; Bland, Matthew – Leggetter, Michelle – Cestaro, David – Sebire, Jacqueline (2021): Fifteen minutes per day keeps the violence away: A crossover randomised controlled trial on the impact of foot patrols on serious violence in large hot spot areas. (Napi tizenöt perc távol tartja az erőszakot: A véletlenszerűségeen keresztül kontrollált kísérlet a gyalogos járőrözésnek a súlyos erőszakra gyakorolt hatásáról a nagy kiterjedésű forró pontokon). *Cambridge Journal of Evidence-Based Policing* 5(3), pp. 93–118. <https://doi.org/10.1007/s41887-021-00066-3>; Geoffrey C., Barnes – Williams, Simon – Sherman, Lawrence W. – Parmar, Jesse – House, Paul – Stephen A., Brown (2020): Sweet spots of residual deterrence: A randomized crossover experiment in minimalist police patrol (A maradék elrettentő hatás kedvező pontjai: Egy véletlenszerű keresztezési kísérlet a minimalista rendőrségi járőrözéssel kapcsolatban). <https://doi.org/10.31235/osf.io/kwf98>

⁵⁴⁷ Barak (2022) i. m., pp. 33–34.

⁵⁴⁸ Ceccato, Vania (2014): The nature of rape places (A nemi erőszak természete). *Journal of Environmental Psychology* (40), pp. 97–107. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2014.05.006>

⁵⁴⁹ A kutatás során mért statisztikai adatok szerint kedvező irányba változott a rendőrségnek tett bejelentések száma (csökkent a bűnelkövetési látencia és növekedett az észlelések száma), az elkövetések áldozatai pedig humánus ügyintézésről számoltak be.

⁵⁵⁰ Travis C., Pratt, – Jillian J., Turanovic (2016): Lifestyle and Routine Activity Theories Revisited: The Importance of „*Risk*” to the Study of Victimization (Az életmód és a rutinszerű tevékenység elméleteinek felülvizsgálata: A „*kockázat*” jelentősége az áldozattá válás tanulmányozásában). *Victims & Offenders* 11(3), pp. 335–354. <https://doi.org/10.1080/15564886.2015.1057351>

A Nagy-Britanniában megvalósuló együttműködés margójára

Az akár ideálisnak is tekinthető komplementer rendészeti modell margójára írva jegyzem meg, hogy a magánbiztonsági ágazatnak a biztonság megteremtésében betöltött szerepe alapvetően függ attól, hogy az állami rendészeti szervek (elsődlegesen a rendőrség) mennyire hajlandóak elismerni annak létjogosultságát, abban betöltött szerepét. További lényeges alkotóelemeként említem a szektor megfelelő módú és mértékű jogi szabályozását, a működés társadalmi beágyazódottságát és elfogadottságát.

A magán- és közszféra közötti együttműködésnek törvényekben és egyéb szabályozó elemekben egyértelműen meghatározott hatáskörök és illetékességek alapján kell megvalósulnia. Ezáltal elkerülhetők a magánszektor esetleges visszaélései, melynek garanciális elemeit a szigorú állami felügyeleti tevékenység adja. Mindezek alapján a biztonság megteremtésének állami és nem állami szereplői közötti kapcsolat az alábbi modelleken alapulhat:

- függetlenség (a szereplőknek speciális feladataik vannak, amelyek végrehajtása során azok szinte soha nem lépnek kapcsolatba egymással),
- versenyképesség (a szereplők egymással versenyhelyzetben állnak, kapcsolatukat a kölcsönös bizalmatlanság és a munkáért folytatott versengés jellemzi, ami alapvetően zárja ki a szereplők közötti együttműködést),
- komplementaritás (ebben a modellben a szereplők egymás mellett léteznek a piacon, a feladatmegosztás határainak világos és pontos kijelölésével, egymás tevékenységének kölcsönös kiegészítésével),
- együttműködés (kölcsönös együttműködésen, kölcsönös támogatáson alapul, melynek célja az egyes szereplők erősítése),
- partnerség (ebben a modellben valamennyi szereplő a teljes egyenlőségen alapuló, legmagasabb szintű együttműködést valósítja meg a közös cél elérése érdekében).⁵⁵¹

⁵⁵¹ Djukic et al. (2022) i. m., pp. 60–61.

5.5 Mexikó

A magánbiztonsági szektor globálisan becsült értéke 2020-ban elérte a 240 milliárd dollárt, amelynek megteremtésében nagyjából húszmillió regisztrált magánbiztonsági őr tevékenykedik. A több mint negyven országot – kiemelve közülük az USA-t, Kínát, Kanadát, Ausztráliát és Nagy-Britanniát – érintő kutatási eredmény alapján napjaink polgárai nagyobb számban veszik igénybe a magánszektor, mintsem az arra rendelt rendőri szervek biztonsági szolgáltatásait.⁵⁵² További igen jellemző példa erre Latin-Amerika magánbiztonsági szektora, amely évi tíz százalékos növekedést mutatva az állami rendészeti erők létszámának több mint a kétszeresét munkáltatja. A latin-amerikai biztonságipar működésével foglalkozó tudományos munkák alapvetően a szektort érintő problémákkal, az alacsony hatásfokú állami kontrollfunkciókkal, a magánbiztonság államra gyakorolt – főként negatív – hatásaival foglalkoznak.⁵⁵³ A fejezet további részében ezen problémákat veszem górcső alá.

Az egyedi jellegzetességek virágzó ipara

Mexikó dinamikusan növekvő és virágzó, egyedi jellegzetességekkel bíró magánbiztonsági iparral rendelkezik, ahol becslések alapján 8 500 cég 450 ezer magánbiztonsági ört foglalkoztat. Az iparág 2014-ben az ország GDP-jének⁵⁵⁴ 1,6 százalékát jelentette.⁵⁵⁵

Kialakulását tekintve a mexikói állam és a magánbiztonsági szektor közötti korántsem problémamentes kapcsolat története alapvetően három fő szakaszra osztható fel, melyek során a mexikói kormányok irányítást és ellenőrzést próbáltak gyakorolni a biztonság

⁵⁵² Provost, Claire (2017): The Industry of Inequality: Why the World is Obsessed with Private Security (Az egyenlőtlenség ipara: Miért lett a világ a magánbiztonság megszállottja?) *Guardian*, 2017. május 12. <https://www.theguardian.com/inequality/2017/may/12/industry-of-inequality-why-world-is-obsessed-with-private-security> (letöltve: 2023. 03. 06.).

⁵⁵³ Lásd: Fernando Cafferata, Gabriel (2010): Privatisation of Security in Latin America (A biztonság privatizációja Latin-Amerikában). Review. *Global Consortium on Security Transformation Working Paper Series* no. 3. Chile, Santiago.; Ungar, Mark (2007–2008) The Privatization of Citizen Security in Latin America: From Elite Guards to Neighborhood Vigilantes (Az állampolgárok biztonságának privatizációja Latin-Amerikában: Az elitőröktől a szomszédsági polgárőrkig). *Social Justice* 34(3–4), pp. 20–37; Perret, Antoine (2013): Privatization Without Regulation: The Human Risks of Private Military and Security Companies (PMSCs) in Mexico (Privatizáció szabályozás nélkül: A katonai és biztonsági magáncégek [PMSC] emberi kockázatai Mexikóban). *Mexican Law Review* 6(1), pp. 163–175; Markus-Muller, Michael (2010): Private Security and the State in Latin America: The Case of Mexico City (A magánbiztonság és az állam Latin-Amerikában: Mexikóváros esete). *Brazilian Political Science Review* 4(1), pp. 131–154; Santillán, Regalado Ernesto (2002): Public Security versus Private Security? (Közbiztonság kontra magánbiztonság?). In: Bailey, John – Chabat, Jorge (eds.): *Transnational Crime and Public Security: Challenges to Mexico and the United States*. San Diego, Center for Mexican Studies at the University of California, U. S., pp. 181–194.

⁵⁵⁴ Bruttó hazai termék (Gross domestic product). A bruttó hazai termék a közgazdaságtanban egy bizonyos terület – többnyire egy ország – adott idő alatti gazdasági termelésének a mérőszáma. Méri a nemzeti jövedelmet és teljesítményt.

⁵⁵⁵ Frutos, Melva (2014): Seguridad Privada es 60% Patito (A magánbiztonság 60%-ban kiskaca). *Reporte Indigo*, 2014. november 28, p. 19.

megteremtésének nem állami szereplői felett. Az egyes állami képességek növelésével kívánták a rendet megteremteni és fenntartani, a bűnözést és az erőszakot csökkenteni. A próbálkozásokat övező sikertelenség eredményeként viszont olyan helyzet teremtődött – és tart jelenleg is –, amelyben a mexikói állam és a magánbiztonsági szolgáltatók egymástól igen távoli és csak esetenként versenyképes kapcsolatot ápolnak.⁵⁵⁶

Az egyes fejlődési szakaszokat⁵⁵⁷ elemezve elmondható, hogy először a magánbiztonsági öröket próbálták meg a rendőrség tevékenységbe bevonni. A Policía Auxiliar⁵⁵⁸ (segéd- vagy kiegészítő rendőrségi) egységek létrehozása azonban az állam legitimitását veszélyeztető korrupt és kizsákmányoló, alacsony képzettségi szintű közbiztonsági egységek létrehozásához – és az egyéb magánbiztonsági cégekkel kapcsolatos erőszak alapú, tisztességtelen piaci versenyhelyzet létrejöttéhez – vezetett. Másodsorban az elégtelen működést szigorú normatív szabályozással próbálták korrigálni, ami azt eredményezte, hogy a magáncégek informálisan működtek, és kibújtak a tevékenység állami regisztrációja alól. Napjainkra a mexikói rendőrség hírneve és munkájának rossz minősége oda vezetett, hogy a biztonsági magáncégek elhatárolódtak a rendőrségtől, az állam és a magánszektor között pedig korlátozott mérvű az együttműködés és a koordináció. A mexikói állam magánbiztonsági szektort felügyelő, irányító képessége alig mérhető, ami különösen összetett helyzetet eredményezett egy olyan iparág esetében, melynek tevékenysége jó esetben növelheti, de jelen helyzetben akár meg is kérdőjelezheti az állam legitimitását és képességét a közrend és a közbiztonság fenntartására.⁵⁵⁹

Mexikó magánbiztonsági szektorára – az állami és szövetségi szintekre jellemző intenzív állami (értsd: normatív) szabályozási akarat ellenére – továbbra is az informálisság jellemző, ugyanis becslések alapján a működő biztonsági cégek közel 80%-a részben vagy teljesen szabályozatlanul működik.⁵⁶⁰ Az informálisan működő mexikói cégeket a köznyelv csak „*patitos*”⁵⁶¹-ként emlegeti.

⁵⁵⁶ Puck, Logan (2017): Mexico's Private Security Paradox: Understanding the Relationship between the Mexican State and the Private Security Industry (Mexikó magánbiztonsági paradoxona: a mexikói állam és a magánbiztonsági ágazat közötti kapcsolat megértése). *UC Santa Cruz Electronic Theses and Dissertations*, p. vi. <https://escholarship.org/uc/item/4336d5qs> (letöltve: 2023. 03. 05.).

⁵⁵⁷ Bővebben: Logan (2017) i. m., uo.

⁵⁵⁸ A Policía Auxiliarról bővebben: <https://www.pa.cdmx.gob.mx/>

⁵⁵⁹ Puck (2017) i. m., uo.

⁵⁶⁰ Perret (2013) i. m., p. 167.; Pallares, Gómez – Miguel, Ángel (2014): Inseguras, empresas de seguridad privada (Bizonytalan magánbiztonsági cégek). *El Universal*, 2014. augusztus 26. <http://archivo.eluniversal.com.mx/finanzas-cartera/2014/inseguras-empresas-de-seguridad-privada-1033065.html> (letöltve: 2023. 03. 10.).

⁵⁶¹ Jelentése: kiskacsa (a szlengben pedig egy olyan kicsi helyi céget jelöl, ami néhány hónap működés után megszűnik, majd új néven kezdi meg működését).

Mindez akár furcsának is tűnhet, de nem Mexikóban, ahol a munkavállalók körülbelül 60%-a alapvetően a feketegazdaságban (értsd: engedély nélküli, az adózási kötelezettséget kijátszó, törvénytelen gazdasági, üzleti tevékenységi körökben) tevékenykedik.⁵⁶² A Transparency International Global Corruption Monitor⁵⁶³ jelentése alapján a mexikóiak 51%-a ismerte el, hogy kenőpénzt fizetett (ez az arány Latin-Amerikában itt a legmagasabb). A korrupciót a mindennapi ügyintézés bevétt és elfogadott gyakorlatának tekintik.⁵⁶⁴

A mexikói folyamatok azt mutatják, hogy az állam alapvető szerepet játszhat a magánbiztonsági szektor működésében, a magáncégek tevékenységének alakulásában. Ezáltal a biztonság megteremtése és fenntartása állami intézményeinek, szereplőinek minősége és magatartása erőteljesen befolyásolhatja a nem állami szereplők, a magánbiztonsági szektor ellenőrzésére, irányítására irányuló erőfeszítések eredményeit.⁵⁶⁵

A mexikói állami és nem állami erők viszonyáról

A mexikói intézményekről szóló 2014-es Parametria közvélemény-kutatás szerint a mexikói lakosság mindössze 29%-a bízott a szövetségi rendőrségben, és csak 18%-a az állami rendőrségben (az állami rendőrség a listán szereplő 31 közintézmény közül a bizalmi szavazásban az utolsó előtti helyen végzett). A három legjelentősebb kritikaként a korrupciót, a szervezeti eredménytelenséget és az emberi jogok megsértését emelte ki a kutatás.⁵⁶⁶

Rendkívüli kettősség figyelhető meg a mexikói magánbiztonsági szektor működésével kapcsolatban. A magánbiztonsági örök öltözködésükben dominánsan, egyrészt a rendőrség (a rendőrségi egyenruhával, felszereléssel, fegyverzettel nagymértékben megegyező) idealizált hivatalos jellegét, másrészt pedig egy professzionális szakember üzletszerű megjelenését utánozzák testőrhöz, titkosügynökhöz hasonló sötét színű öltöny, nyakkendő viselésével.⁵⁶⁷

Megemlítem még, hogy a mexikói magánbiztonsági cégek 90%-a nem hajlandó volt rendőröket felvenni, mert nem bíznak meg bennük (azonban volt katonákat és

⁵⁶² Hughes, Krista (2013): Mexico aims to bring shadow economy into the light (Mexikó célja, hogy fényt derítsen az árnyékgazdaságra). *Reuters*, 2013. június 26. <http://www.reuters.com/article/us-mexico-economy-informal/mexico-aims-to-bring-shadow-economy-into-the-light-idUSBRE95P09C20130626> (letöltve: 2023. 03. 06.).

⁵⁶³ A Transparency Internationalról bővebben: <https://www.transparency.org/en/gcb>

⁵⁶⁴ Muller (2010) i. m., p. 141.; Arámbula Antonio, Juan (2014): Director General of Private Comisión, Security Nacional de Secretaría, Seguridad de Gobernación (Magánbiztonsági főigazgató, Nemzeti Biztonsági Belügyminisztérium, Bizottság). Mexico January, City 17.

⁵⁶⁵ Puck (2017) i. m., uo.

⁵⁶⁶ Daniel M., Sabet (2012): Police Reform in Mexico: Informal Politics and the Challenge of Institutional Change (Rendőrségi reform Mexikóban: Mexikó: Az informális politika és az intézményi változás kihívásai). Stanford, CA, Stanford University Press, p. 210.

⁵⁶⁷ Logan (2017) i. m., pp. 152–154.

tengerészgyalogosokat szívesen látnak a soraikban). Logan Puck kutatási eredményei szerint a rendkívül lebecsült státuszú, alulfizetett, korrupt rendőrök nem érik meg azt a kockázatot, hogy bármely cég is alkalmazza őket. A volt rendőrök alkalmazására és a rendőrségi intézményekkel való bármilyen szintű társulásra a közvélemény is elítélően tekint. Különös tényként mutatom be az „*El Grafico*” mexikóvárosi napilap hirdetését, amely a potenciális alkalmazottakra vonatkozó tiltásként fogalmazza meg, hogy „*No ex-policías*”, azaz volt rendőrök az alkalmazásból kizárva.⁵⁶⁸ A magánbiztonsági cégek ugyanis fontosnak tartják, hogy megmutassák az olvasóknak, nem kapcsolódnak a rendőrséghez, illetőleg a rendőrség negatív hírnevéhez.⁵⁶⁹

Összegzés a mexikói magánbiztonság működéséről

A már oly sokszor említett „*globális Déll*” ellentétben a mexikói állam és annak magánbiztonsági szervei között nem alakult ki a közrendet, a közbiztonságot szolgáló gyümölcsöző együttműködés. Mexikó legitim magánbiztonsági szolgáltatói pedig különösen nehéz helyzetbe kerültek a rendőrséggel való kapcsolatuk tekintetében, ugyanis attól inkább elhatárolódnak igyekeznek, mintsem kooperálni, tekintettel a rendőrség negatív megítélésére. Azonban utánozni is próbálják a rendőrség idealizált és uniformizált képét, hogy a nyilvánosság szemében a biztonság nyújtására érdemes entitás képében legitimálják magukat.⁵⁷⁰

A rendőrség – bár azt továbbra is számos probléma sújtja – határozott lépéseket tesz megtépázott tisztessége helyreállítása érdekében, értve ezalatt a felvételi kritériumok szigorítását, a képzési trendek, az állomány felszerelésének, technikai ellátottságának fejlesztését, a fizetések, juttatások növelését, az operatív és adminisztratív eljárások javítását, illetőleg azok szakmai minőségének biztosítását. Célként jelölik meg a becsületes, hatékony, korrupciómentes rendőri szervezet létrehozását.⁵⁷¹

⁵⁶⁸ El Guardias, Grafico Advertisement, Elite for the company Grupo (Hirdetés a Grupo cég számára) I.E.S.S. *El Grafico* (Mexico City), September 4, 2013, p. 45. <https://www.elgrafico.mx/>

⁵⁶⁹ Logan (2017) i. m., pp. 157–158.

⁵⁷⁰ Uo, p. 165.

⁵⁷¹ Sabet (2012) i. m., pp. 210–211.

5.6 Példák az afrikai kontinensről

A dél-afrikai Fokvárossal és a kenyai Nairobival kapcsolatban a köz- és magánszféra közötti rendészeti komplementaritás jelentőségét vizsgáltam meg. Megállapítható, hogy a magánszektor olyan magasan képzett szakembereket és technikai eszközöket képes az állami rendőrség számára biztosítani, melyek alkalmazására az állami szektornak sajnos nem nyílik reális lehetősége. A magánszektorral való együttműködés lehetővé teszi a magasan képzett szakemberek és speciális erőforrások igénybevételét közcélokra.⁵⁷²

Fokváros központi rendfenntartásának jelentős részét a város – egy bűnügyileg különösen fertőzött és az állami erők által kontrollálhatatlan időszakban – egy, az állam által erőteljes jogi eszközökkel szabályozott transznacionális biztonsági vállalkozásnak adta át. Ez a magáncég a rendőrséggel szoros együttműködésben erősítette meg a polgárok kormányzatba vetett bizalmát, és radikálisan csökkentette a bűnözési mutatókat. Ilyen módon lehetőség nyílt a magántulajdon gazdasági tökéjének mozgósítására, a magánbiztonság szimbolikus helyzetének nemzeti és nemzetközi szintű megerősítésére.⁵⁷³

Ezzel ellentétes Nairobi története, ahol a tartós kormányzati korrupció, a hatástalan és szintén korrupt, bántalmazó rendőri tevékenység hatására az állammal szemben kialakult állampolgári bizalmatlanságot csak tovább mélyítette a magántulajdonban lévő – jogilag szabályozatlan tevékenységű – magánbiztonsági vállalkozások bevonása a rendfenntartásba. Az igénybe vett magánrendőrségek és közbiztonsági erők között versenyhelyzet keletkezett és a biztonság megteremtése (értsd: a biztonság mint szolgáltatás megvásárlása) a gazdagok kiváltságává vált, míg a kevésbé tehetőseknek továbbra is meg kellett birkózniuk a hatástalan, tekintélyelvű állami rendőrséggel. Mindez mélyen erodálta az állam legitimitását, és rendkívüli módon súlyosbította az amúgy is kedvezőtlen bűnözési mutatókat.⁵⁷⁴

Továbbra is a „*globális Délnél*” maradva tényként említem, hogy a G4S-hez hasonló multinacionális konglomerátumok – a 2019-es statisztikai adatok alapján 24 afrikai országban – nagyjából 121 ezer főt foglalkoztattak és a 2015–2016-os időszak Dél-Afrikájában 8692 biztonsági cég⁵⁷⁵ alkalmazásában 489 666 fő regisztrált munkavállaló állt, szemben a dél-afrikai rendőrség és katonaság 151 834 fő hivatásos állományú tisztviselőjével. Másképpen kifejezve a magánbiztonság – mint a térség legdinamikusabban növekvő iparágának –

⁵⁷² Abrahamsen, Rita – Michael, Williams C. (2011): *Security Beyond the State: Private Security in International Politics* (Biztonság az államon túl: A magánbiztonság a nemzetközi politikában). New York, Cambridge University Press, pp. 196–215. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511974441>

⁵⁷³ Uo.

⁵⁷⁴ Uo.

⁵⁷⁵ Eastwood, Victoria (2013): *Bigger than the army: South Africa's private security forces* (Nagyobb, mint a hadsereg: Dél-Afrika magán biztonsági erői). CNN News. <http://www.cnn.com/2013/02/08/business/south-africa-private-security/> (letöltve: 2023. 03. 06.).

létszáma 3:1⁵⁷⁶ arányban haladta meg az állami rendőrség állományát (mindeközben Kínában közel négyezer magánbiztonsági vállalat nagyjából 4,3 millió fős biztonsági személyzetet foglalkoztat).⁵⁷⁷ Míg a magánbiztonsági ágazat 2004 és 2011 között Libériában megduplázta bevételeit, addig Dél-Afrikában az 1986-os 600 millió rand (44 millió USA dollár) értékű iparág 2019-re már közel 60 milliárd rand (négy milliárd USA dollár) értéket képviselt.⁵⁷⁸

A magánbiztonság dél-afrikai expanziójának hátterében⁵⁷⁹ áll az állam egyes rendészeti feladatokból, funkciókból történő kivonulása; a magántulajdon tömeges növekedése; és a rendőri szervek elégtelen rendfenntartói működése. Jelentős létszámú exrendőr és exkatona helyezkedett el az egyre jövedelmezőbb – jelenleg is a dél-afrikai Nemzeti Védelmi Erő⁵⁸⁰ által ellenőrzött – magánbiztonsági iparban, amelynek erőteljes növekedését az alábbiak is indokolták:

- az apartheid korszak rendőrségének politikai célú feladatellátása, az eredeti bűnmegelőzési, bűnüldözői alaptervekenység elhanyagolása,
- a bűnözés (különösen a szervezett bűnözés, kábítószer-kereskedelem, illegális lőfegyverekkel elkövetett erőszakos bűncselekmények stb.) magas szintjének folyamatos fenyegetése,
- jelentős mértékű biztosítási veszteségek és a biztosítótársaságok ragaszkodása a megfelelő szintű biztonsági intézkedésekhez,
- a hatékony rendfenntartás folyamatos hiánya,
- a bűnözés elleni küzdelem kormányzati finanszírozásának hiánya,
- a magánbiztonsági szektor érdemi, kézzelfogható eredményeket felmutató biztonságteremtő tevékenysége,

⁵⁷⁶ Peter W., Singer (2003): *Corporate Warriors: The Rise of the Militarized Private Security Industry* (Vállalati harcosok: A militarizált magánbiztonsági ipar felemelkedése). Ithaca, New York, Cornell University Press.

⁵⁷⁷ Zhang, Li (2016): *China's Private Security Companies: Domestic and International Roles*. The Jamestown Foundation (A kínai magánbiztonsági vállalatok: Nemzetközi és belföldi szerepek. A Jamestown Alapítvány). *China Brief* 16(4) <https://jamestown.org/program/chinas-private-security-companies-domestic-international-roles/> (letöltve: 2023. 03. 06.).

⁵⁷⁸ Cameron, Holley – Mutongwizo, Tariro – Shearing, Clifford (2019): *Conceptualizing Policing and Security: New Harmscapes, the Anthropocene, and Technology* (A rendfenntartás és a biztonság konceptualizálása: Az antropocén és a technológia). *Annual Review of Criminology* 3(341–358), pp. 13–14. <https://doi.org/10.1146/annurev-criminol-011419-041330>

⁵⁷⁹ Minnaar, Anthony de Villiers – Ngoveni, Tinyiko David (2004): *The relationship between the South African Police Service and the private security industry, any role for outsourcing in the prevention of crime? (A dél-afrikai rendőrség és a magánbiztonsági ágazat közötti kapcsolat – a kiszervezés szerepe a bűnmegelőzésben?)*. *Acta Criminologica, African Journal of Criminology & Victimology* 17(1), pp. 42–65. <https://hdl.handle.net/10520/EJC28826> (letöltve: 2023. 03. 07.).

⁵⁸⁰ A South African National Defence Force (Dél-afrikai Nemzeti Védelmi Erő) a szervezetről bővebben: <http://www.dod.mil.za>

- a biztonsági vállalatok szerepe egyes állami vagy kormányzati biztonsági tevékenységek ellátásához,
- rendfenntartásban kialakult vákuum, melynek okai:
 - a rendőrség kivonulása a rendfenntartás egyes területeiről,
 - a magánbiztonság biztosítási értékének emelkedése,
 - magánbiztonsági szolgáltatások árainak emelkedése miatt a kevésbé tehetősek felmondják a drága szolgáltatásokat,
 - a magánbiztonsági cégek főleg kormányzati feladatokat kezdenek ellátni,
 - kisebb magánbiztonsági cégek ideiglenes piacszerzése.⁵⁸¹

Fehér és fekete települések joga

Az 1990-es években Dél-Afrikában is élénk vita bontakozott a magánszektor tevékenységi körének bővítésével, a rendfenntartás módjának újragondolásával kapcsolatban. A magánszektor képviselői 1996-ban a következőket javasolták a vállalkozásoknak:

- automata fegyverek vásárlásának engedélyezése,
- békefenntartói tevékenység átsorolása a magánbiztonsági szektorhoz,
- a magánbiztonsági őrök átsorolása a tartalékos rendőri állományhoz,
- óvadékügyek intézése,
- idézések kézbesítése,
- személyi szabadságában korlátozott személyek szállítása és őrzése a bíróságon,
- közös járőrözés egyes városrészekben,
- a biztonsági őr az általa elfogott személyt önállóan a területileg illetékes rendőrségre állíthassa elő,
- sportrendezvények biztosítása biztonsági vállalkozásokkal,
- kormányzati épületek őrzésének privatizálása,
- lehetőség, hogy a rendőrök magáncégek technikai eszközeivel (például: gépjárművével) láthassanak el szolgálatot,

⁵⁸¹ Minnaar (2004) i. m., pp. 43–44.

- a rendőrség felelősségi fedezetét terjesszék ki a rendőrséggel közös szolgálatot ellátó biztonsági személyzetre,
- szerződés alapján a teljesített munkaóráknak megfelelő szolgáltatási díj megfizetése,
- közös központosított biztonsági információs adatbázis létrehozása és hozzáférés biztosítása a meglévő rendőrségi/kormányzati adatbázisokhoz,
- a biztonsági szolgálatok gépjárműveinek ellátása megkülönböztető (sárga és/vagy kék) jelzéssel, a sebességhatár túllépésének engedélyezése.⁵⁸²

Megfogalmazták a rendőrségi erők, eszközök, képességek átirányítását a tradicionálisan „fekete településekre”, míg a biztonság megteremtésének vonatkozásában a tehetősebb „fehér települések” számára preferálták a magánszektor fizetett szolgáltatásainak igénybevételét. Felvetették egyben a tisztán őrzési funkciókon túl az egyes rendfenntartási tevékenységekhez rendelt – sokakban alkotmányos és emberi jogi aggályokat eredményező – nyomozati jogkör kiterjesztésének lehetőségét a magánszektorra.⁵⁸³

A dél-afrikai magánbiztonság teljes fejlődési ívének bemutatása jelentősen meghaladná dolgozatom terjedelmi kereteit, ugyanakkor meg kell említenem a – magánlakásokba, gyárakba, vállalkozásokhoz – telepített riasztórendszerek felügyeletével kapcsolatosan a magáncégek által nyújtott fegyveres reagálási szolgáltatásokat, az üzleti negyedek CCTV-felügyeletét,⁵⁸⁴ a bevásárlóközpontok és parkolók közterületeinek biztosítását, illetőleg a magánnyomozók – rendőrségi nyomozásokat kiegészítő – tevékenységét.⁵⁸⁵

A Magánbiztonsági Ágazatot Szabályozó Hatóság

A bizonytalanság korszakát a 2001. évi 56-os törvénnyel⁵⁸⁶ lezárva a magánbiztonsági szektor működését egyértelműsítő, több lépcsőben véglegesített jogi szabály keretei közé helyezték. A törvénnyel létrehozták a Magánbiztonsági Ágazatot Szabályozó Hatóságot,⁵⁸⁷ amely a biztonsági szolgáltatók működését regisztrációhoz köti, és egy magánbiztonsági magatartási kódexet is tartalmaz. A biztonsági szolgáltató eszerint „*egy másik személynek*

⁵⁸² Minnaar (2004) i. m., pp. 45–46.

⁵⁸³ Uo.

⁵⁸⁴ Closed-circuit television (CCTV), magyarul: Zárt láncú televíziórendszer.

⁵⁸⁵ Minnaar (2004) i. m., pp. 47–48.

⁵⁸⁶ Private Security Industry Regulation Act (A magánbiztonsági ágazat szabályozásáról szóló törvény) 56 of 2001, <https://www.gov.za/documents/private-security-industry-regulation-act> (letöltve: 2023. 03. 07.).

⁵⁸⁷ A Private Security Industry Regulatory Authorityról (A Magánbiztonsági ágazat szabályozó hatóságáról) bővebben: <https://nationalgovernment.co.za/units/view/148/private-security-industry-regulatory-authority-psira>

díjazás, jutalom, díj vagy haszon ellenében biztonsági szolgáltatást nyújt.”⁵⁸⁸ A „*biztonsági szolgálat*” pedig az alábbi szolgáltatásokat és tevékenységeket nyújtja:

- *„személy vagy vagyontárgy bármilyen módon történő védelme,*
- *személy vagy vagyontárgy védelmével, biztonsági szolgálat nyújtásával, biztonsági berendezés üzemeltetésével kapcsolatos tanácsadás,*
- *személyek, vagyontárgyak bármilyen módú védelmével kapcsolatos reaktív vagy reagáló szolgáltatás,*
- *olyan szolgáltatások nyújtása, amelyek célja a rend és biztonság nyújtása sport, szabadidős, szórakoztató és hasonló célra szolgáló helyiségekben,*
- *gyártás, importálás, forgalmazás, felügyeleti eszközök reklámozása,*
- *magánnyomozói feladatok ellátása,*
- *biztonsági képzés, oktatás jelenlegi és leendő biztonsági szolgáltatók számára,*
- *biztonsági berendezések telepítése, javítása, karbantartása,*
- *elektronikus biztonsági berendezésekből érkező jelek, adatátvitel felügyelete,*
- *lakatos feladatkör ellátása.*”⁵⁸⁹

A dél-afrikai magánszektor és a rendőrség közötti együttműködést azonban nem szabályozták további szakpolitikai iránymutatásokkal, így továbbra is a rendőrség előjoga, hogy bármely magáncéggel hivatalos megállapodást kössön feladatai kiszervezésére vagy közös rendészeti műveletek végrehajtására. A mindennapok gyakorlatát még tovább bonyolítja a régió biztonságipara által nyújtott szolgáltatások rendkívül széles köre; a tehetősebb városrészek elhatározása, hogy megfizetik a „*partnerségi rendfenntartást*”; illetőleg a két szektor közötti együttműködés érdemi szabályozatlansága.

5.7 Ausztrália

Míg a biztonságipar a bűnözés csökkentésére és a biztonsági technológiák fejlesztésére törekszik, addig a biztonság osztársadalmi igényének növekedését sok esetben a biztonsági vállalatok által elkövetett alábbi jogellenes és etikátlan magatartások számának növekedése kíséri:

- *csalás (hamis tartalmú ajánlatok tétele, szerződések teljesítésének elmulasztása),*
- *szakmai hozzá nem értés és gyenge színvonalú teljesítés,*
- *alulfizettség, a biztonsági személyzet kizsákmányolása,*

⁵⁸⁸ Private Security Industry Regulation Act 56 of 2001. s1(m), p. 10.

⁵⁸⁹ Private Security Industry Regulation Act 56 of 2001. s1(a-j), p. 8.

- korrupt gyakorlatok (például pályázatokhoz, megbízásokhoz, rendőrségi eljárásokhoz kapcsolódó vesztegetések, kenőpénzek),
- információs korrupció (például bizalmas információk vásárlása hivatalos szervektől),
- erőszak (főként tömegkezelés, rendezvények esetén elkövetett erőszak),
- jogtalan letartóztatás és fogva tartás,
- birtokháborítás, magánélet megsértése,
- diszkrimináció és zaklatás,
- bennfentes bűnözés (értsd: vállalkezési esélyegyenlőség megsértése, tisztességtelen piaci magatartás),
- fegyverekkel történő visszaélés.⁵⁹⁰

Nem volt ez másképp a szervezett bűnözői körökkel átszőtt és botrányoktól – pénzmosás, adókijátszás, erőszakos bűncselekmények, zsarolás, engedély nélküli tevékenységgyakorlás stb. – hangos ausztrál biztonságipar esetében sem.⁵⁹¹ A kontinensen, ahol rendkívül szigorú hatósági (többek között ombudsmani)⁵⁹² és más, addig példátlan vizsgálatok,⁵⁹³ normatív intézkedések, folyamatos ellenőrzések és a biztonsági cégek auditálása útján szabályozták a magánbiztonsági szektor – továbbra is reflektorfényben lévő, de – államonként is eltérő működését.

A 0,25 milliárd ausztrál dollár biztonsági költségvetésű sydney-i olimpia biztosításában alig tízezer fő (752 nézőnként egy fő) rendőr és katona, míg a biztonsági szektor részéről több mint harmincezer személy és több ezer kormányzati tisztviselő vett részt. Ráadásul az olimpiai játékok ideje alatt – a hírszerző és titkosszolgálati szervek ügynökein felül – készenlétebe helyezték az ausztrál hadsereg speciális alakulatait, páncélozott járműveit, Black Hawk helikoptereit, valamint az USA haditengerészetének több hajója is az

⁵⁹⁰ Prenzler, Tim – Sarre, Rick (2008): Developing a risk profile and model regulatory system for the security industry (Kockázati profil és szabályozási modell kidolgozása a biztonsági ágazat számára). *Security Journal* 21(4), pp. 264–277. <http://dx.doi.org/10.1057/palgrave.sj.8350064>

⁵⁹¹ Prenzler, Tim – Milroy, Alastair (2012): Recent inquiries into the private security industry in Australia: Implications for regulation (Az ausztrál magánbiztonsági ágazatot érintő legújabb vizsgálatok: A szabályozásra vonatkozó következmények). *Security Journal* (25), pp. 342–355. <https://doi.org/10.1057/sj.2012.2>

⁵⁹² Fair Work Ombudsman (2010): National Security Industry Campaign 2009. Report and Recommendations, Canberra (Nemzeti biztonsági ipari kampány 2009. Jelentés és ajánlások). *Fair Work Ombudsman*, pp. 3–13. <https://www.fairwork.gov.au/sites/default/files/2021-10/Fair-Work-Ombudsman-Annual-Report-2009-10.pdf> (letöltve: 2023. 03. 08.).

⁵⁹³ Button, Mark – Georg, Bruce (2006): Regulation of private security: Models for analysis (A magánbiztonság szabályozása: Elemzési modellek). In: Gill, Martin (ed.): *Handbook of Security*. Basingstoke, UK, Palgrave Macmillan, pp. 563–585.

ország partjainál horgonyzott.⁵⁹⁴ Tény, hogy az alacsony (50 ausztrál dollár/látogató) biztonsági költségvetésű, kisszámú élőerős védelemmel megrendezett olimpiai játékok ideje alatt nem derült fény a sportolók vagy a turisták sérelmére elkövetett súlyosabb bűncselekményre.⁵⁹⁵

5.8 Kanada

A világ bármely országáról is beszélünk, a rend fenntartása a rendőrség hagyományos és törvényes monopóliuma, amely paradigma a magánbiztonsági szektor megjelenésével kezdett el lebomlani. A növekvő magán- és köztulajdon védelmét egyre inkább átveszik a magántulajdonban lévő biztonsági cégek, s ez az újszerű jogi helyzet számos kérdést eredményez a magánszolgálatok legitimitásával kapcsolatban.⁵⁹⁶

Kimondhatjuk, hogy egy törvényesnek tekintett hatalom eredményesebben képes teljesíteni küldetését, és a polgárokkal való kapcsolata is kiegyensúlyozottabb. A törvényes hatalomba és hatalomgyakorlásba vetett bizalom – mint a nyugati társadalmak fontos tényezője – jelentősen leegyszerűsíti a társadalmi folyamatokat és az egyéni interakciókat is.⁵⁹⁷ Az intézményi bizalom az intézmények megfelelő működésébe vetett bizalomként, az elvek helyességébe vetett hitként értelmezhető.⁵⁹⁸ A biztonságot szolgáltatóban (a rendőrségben vagy a magánbiztonsági szektor képviselőjében) pedig azok bíznak meg érdemben, akik valamilyen pozitív élményt tapasztaltak azzal az intézménnyel/szolgáltatóval, illetőleg az azt képviselő rendőrrel vagy a biztonsági cég képviselőjével kapcsolatban.⁵⁹⁹ Mindez különösképpen jellemző a modern társadalmak összetett intézményrendszerére, melynek struktúráit és működési mechanizmusait különösen nehéz megérteni.⁶⁰⁰

Dolgozatom további részében egy, a fentiekkel kapcsolatos, igazán különleges kanadai gyakorlatot, a torontói hivatásos rendőri állomány magánbiztonsági szektorban végzett szabadidős és egyben szolgálati tevékenységét mutatom be, amelyet a megbízó fizet ki,

⁵⁹⁴ Mátyás Szabolcs – Tóth Nikolett Ágnes – Bujdosó Zoltán – Dávid Lóránd Dénes – Gogo, Adol Collins Fredrick (2023): A sportrendészet és a turizmusbiztonság szerepe a nyári olimpiai játékokon. *Belügyi Szemle* 71(1), p. 33. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.1.2>

⁵⁹⁵ Mátyás et al. i. m. (2023), p. 36., 40.

⁵⁹⁶ Staubli, Silvia (2022): Trust in private security companies in Switzerland: the role of negative experience and pro police attitudes (A magánbiztonsági cégekbe vetett bizalom Svájcban: a negatív tapasztalatok és a rendőrbárát attitűdök szerepe), p. 3. <http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.2.14825.57446>

⁵⁹⁷ Niklas. Luhmann, (2000): *Vertrauen: Ein Mechanismus der Reduktion sozialer Komplexität* (Bizalom: A társadalmi komplexitás csökkentésének mechanizmusa). Stuttgart, Lucius & Lucius.

⁵⁹⁸ Giddens, Anthony (1990): *The consequences of modernity* (A modernitás következményei). Stanford, CA, Stanford University Press.

⁵⁹⁹ Uo.

⁶⁰⁰ Sztompka, Piotr (1999): *Trust: a sociological theory* (Bizalom: egy szociológiai elmélet). Cambridge, Cambridge University Press, XII. *Economics & Philosophy* 18(1), pp. 183–204. <https://doi.org/10.1017/S0266267102221136>

miután túlszolgálatként elszámolta. A tevékenység részleteinek megismerése érdekében online interjút készítettem a Kanadában közösségi rendőri szolgálatot ellátó, magyar származású Zanati Balázssal,⁶⁰¹ amely beszélgetés lényegi elemei az alábbiak.

A magánszektor által fizetett rendőri feladatok

A Toronto Rendőrsége⁶⁰² által kiadott úgynevezett „18–19 Fizetett feladatok” norma bevezetője is leszögezi, hogy a rendőrségi szolgáltatásokról szóló törvény⁶⁰³ alapján lehetőség nyílik, hogy a rendőrök a torontói rendőrség útján⁶⁰⁴ szervezett magánjellegű, „fizetett szolgálatot”⁶⁰⁵ végezzenek. A szabadidő terhére végzett feladatokat külső felek finanszírozzák, míg a rendőrök – esküjüknek és a rendőrségi szolgálatról szóló törvénynek és egyéb normatív szabályozóknak megfelelő – munkavégzésének ellenőrzése és irányítása a rendőrfőnök hatáskörébe tartozik.

A rendőri jelenlétet növelő fizetett szolgálat során a rendőrök az ügyfél kérése és a rendőrfőnök vagy az általa kijelölt személy jóváhagyása alapján látnak el a Torontói Rendőrségi Szolgálat (továbbiakban: Szolgálat) küldetésével összeegyeztethető, önkéntes rendőri tevékenységet Toronto városában. A Szolgálat felelősségi körébe tartozik az ügyfélkérelmek adminisztrációja (az ügyfelek háttér- és hitelképességének ellenőrzése), a feladatvégrehajtás koordinációja és ellenőrzése, valamint a kifizetések bejelentése az adóhatóságnak és a keresmények kiosztása. Rendkívüli esemény esetén a Torontói Rendőrségi Műveleti Központ⁶⁰⁶ jogosult átirányítani a fizetett szolgálatot teljesítő rendőröket az operatív igények szerint.⁶⁰⁷ A fizetett szolgálat minden eleme szigorú és egyértelmű szabályozás alá esik, értve ez alatt:

- az igények benyújtásának módját, a kapcsolódó határidőket és a kötelezően fizetendő óradíjakat,
- a felek elállásának lehetőségeit,

⁶⁰¹ Canada Toronto Police Service 14 Division Neighbourhood Officer (közösségi rendőr), mobiltelefon: (647) 985–1049, munkahelyi telefon: (416) 808–1400, Balazs.Zanati@torontopolice.on.ca

⁶⁰² A Toronto Police Service-ről bővebben: <https://www.tps.ca/>

⁶⁰³ Police Services Act (Rendőrségi szolgáltatásokról szóló törvény), ss. 49(2), <https://www.ontario.ca/laws/statute/90p15> (letöltve: 2023. 03. 10.).

⁶⁰⁴ Request A Paid Duty Officer (Fizetett szolgálat kérése). <https://www.tps.ca/services/request-paid-duty-officer/>, (letöltve: 2023. 03. 10.).

⁶⁰⁵ Paid Duty Police Officers (Fizetett szolgálatot teljesítő rendőrök). <https://www.toronto.ca/business-economy/industry-sector-support/film/plan-your-shoot/paid-duty-police-officers/> (letöltve: 2023. 03. 10.).

⁶⁰⁶ Toronto Police Operations Centre (TPOC) (Torontói Rendőrségi Műveleti Központja).

⁶⁰⁷ Megjegyzés: a fizetett szolgálat során a rendőr (egyenruhában és szolgálati felszereléssel) a megbízásban szereplő biztonsági tevékenységet lát el addig, amíg rendőri intézkedésre nincs szükség, amely esetben szolgálatba helyezi magát, és a továbbiakban már rendőrként jár el.

- az ellátható, a tiltott, a korlátozás alá eső és a felettes szervtől érkező megbízásokra (például fogvatartottak kórházi őrzése stb.) adható szolgálati formák meghatározását,
- az egyes feladatokhoz rendelhető létszám, felszerelés, fegyverzet, gépjármű és egyéb technikai eszköz meghatározását,
- a feladatra jelentkezővel szembeni minimum követelményeket,
- a szórakoztató jellegű összejövetelek protokollját,
- a fizetett szolgálatban eltöltött idő nyilvántartását,
- a szolgálatba lépés, a szolgálatellátás és annak befejezésével kapcsolatos részletszabályokat, illetve az ellenőrzések és a jelentések rendjét,
- az átirányításra jogosult torontói rendőrségi műveleti központ feladat- és hatáskörét,
- a szolgálatellátáshoz kapcsolódó vezetői funkciók részletes szabályozását,
- a tevékenység részét képező fogalmak pontos meghatározását.

A fizetett szolgálat intézménye törvényes lehetőséget biztosít, hogy a hivatásos állomány a szolgálati feladatok ellátásával nem ütköző, a szabadidő terhére végezhető legális és bejelentett, önkéntes tevékenységet végezzen a rendőri szabályrendszer szerint. A magánszektor megerősítése látható rendőri erővel a bűnmegelőzési szerepen túl erősíti a rendőrség társadalmi elfogadottságát, és jelentős állománymegtartó erővel is bír.

5.9 Összegzés

Az egyes országok magánbiztonsági szektorának működését bemutató fejezetben az érintett államok kutatóinak tudományos munkáit és kutatási eredményeit hívtam segítségül. A magánbiztonság angolszász szakirodalmában jelen lévő meghatározó trendek mellett olyan fogalmakat is értelmeztem, mint a csomóponti kormányzás, a lehorgonyozott pluralizmus vagy a globális Észak és Dél, illetőleg a magánbiztonság nemzetenként eltérő elméleti tartalmát is megvizsgáltam.

Esetenként meghökkentő vagy akár követendő külföldi példák és gyakorlatok ismertetésével betekintést nyújtottam Észtország, Bulgária, Nagy-Britannia, Mexikó, Dél-Afrika, Ausztrália és Kanada magánbiztonsági szektorának működésébe, valamint a nemzetközi jog által csak kevéssé szabályozott katonai magánvállalatok nemzetközi tevékenységébe. Elemeztem az egyes nemzetek magánszektorainak rezsimeket, államokat erősítő vagy gátló működését, bizonyítva, hogy míg a szektort övező politikai viták nagyrészt hasonló tartalmúak, addig az azokra adott válaszok államonként, nemzetenként is eltérő képet alkothatnak.

6. ÚJRAGONDOLT BIZTONSÁG, KUTATÁSI JELENTÉS⁶⁰⁸

A rendészettudomány művelőinek arra kell törekedniük, hogy a felmerülő problémákat minél több szinten és perspektívából, kellő tudományos alapossággal vizsgálják. A módszertani megközelítést olyan érdeklődő attitűdre kell alapozni, amely intézményi és egyéni szinten egyaránt meg kívánja érteni a rendészet valóságának kereteit adó társadalmi jelenségeket. Ezen valóság megismeréséhez pedig az adott szituációban egymásba fonódó és egymást átfedő viszonyok komplex rendszerét kell megvizsgálnunk. Kuhn a „*Structures of Scientific Revolutions*” című értekezésében a szokásos értelemben vett tudomány pályájának leírásánál azt állítja, hogy nincs megalapozott tudományos kutatómunka jól meghatározott módszertani elvek nélkül. Sőt azt is kijelenti, hogy a paradigmák a tudós segítségére vannak a kutató- és feltáró munka „*sugárútjainak*” kijelölésében, a problémák definiálásában, az analitikai módszer kiválasztásában és a kutató érdeklődését kiváltó terület pontos meghatározásában.⁶⁰⁹ Khunnal részben egyetértve jegyzem meg, hogy PhD-kutatásom nem titkolt célja éppen azon társadalmi igény vizsgálata, amely le kívánja bontani a meglévő paradigmát – azaz az állami rendészeti szerveknek a biztonság megteremtésében és fenntartásában gyakorolt egyeduralmát.

Ebben a fejezetben a tudományos kutatásom megalapozását célzó kérdőíves kutatás előzményeit, célját, a választott téma újszerűségét, a disszemináció társadalmi, gazdasági és tudományos jelentőségét, a szakmai kérdőív elemzése során tett megállapításokat mutatom be.

6.1 A kérdőív elkészítésének jelentősége

Hazánk rendszerváltását követően „*a nagy szabadság [...] hirtelen szakadt rá a magyar rendőrségre. Úgy járt a szervezet, mint az a madár, amely élete nagy részét kalitkában töltötte, s amint természetvédő új gazdája a kalitkát kinyitotta, megdöbben: más énekelni egy relatív jólétben (étel, ital adott) a szabadságról, és más szembenézni az élet kihívásaival (pl. egy jókora fekete macskával)...*”⁶¹⁰ A megváltozott élethelyzet tükrében a közbiztonság megteremtésének állami szereplőit vizsgálva állapíthatjuk meg hogy „*a*

⁶⁰⁸ Ezúton köszönöm meg a kutatásomban közreműködő Balázs Fekete, Norbert Héra, Csaba Pillok, Gábor Varga, Péter Zsolt Iván szakértők önzetlen segítségét. Lippai Zsolt – Christián László (2023): Újrágondolt biztonság, kutatási jelentés. *Belügyi Szemle* 71(1), pp. 53–76. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.1.3>

⁶⁰⁹ Kuhn, Thomas S. (1970): *The Structure of Scientific Revolutions Second Enlarged Edition*. Chicago, Chicago Press, 1970. Licensed by The University of Chicago, Chicago, Illinois, USA (magyar nyelvű fordítása: *A tudományos forradalmak szerkezete*. Budapest, Osiris Kiadó, 2000.

http://lazarus.elte.hu/~zoltorok/oktat/Kuhn/a_tudomanyos_forradalmak_szerkezete.html (letöltve: 2022. 02. 09.).

⁶¹⁰ Salgó László (1994): *Az új típusú közbiztonság*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, p. 69.

közbiztonság és közbátorság, vagyon- és életbiztonság hivatalos garantálása”⁶¹¹ kérdéskör bizonytalan tartalma még napjainkban is kiélezett vitákat eredményezhet.⁶¹² A probléma nehezen megragadható tartalma fogalmazódik meg az Alkotmánybíróság egyik határozatában is, amely szerint „*A közbiztonság mibenléte, viszonya a közrendhez, a belső rendhez, illetve utóbbiak fogalmi meghatározása tudományos viták tárgya. Az Alkotmánybíróságnak nem feladata ezekben állást foglalni a jogrendszer e szempontból releváns elemeinek áttekintése is azt mutatja azonban, hogy a közbiztonság többértelmű kategória, a kifejezés mögött tartalmilag többféle érdek és érték, illetve több, alapvetően eltérő jellegű feladat húzódik. [...] A közbiztonság kétségtelenül alkotmányos értéktartalommal bír. A fogalom, a jelenség és a cél struktúrája azonban olyan bonyolult és szerteágazó, hogy az értelmezésben nagyfokú bizonytalanságra, illetve önkényességre vezethet.*”⁶¹³

A magyar kormány 1990 tavaszán azzal a kéréssel fordult a svájci illetékességű TC Team Consult⁶¹⁴ multinacionális céghez, hogy támogassa a magyar rendőrség átszervezését és demokratizálását.⁶¹⁵ A méltatlanul elfeledett és csak részlemeiben megvalósult – az akkori kormányzat és rendőrség által is elfogadott – program kimondta, a rendőrségi szervezetek rá vannak kényszerülve, hogy folyamatosan továbbfejlődjenek. Egy jövőbeni sikeres rendőrségi szervezetnek versenykövetelményeket kell felállítania, és a teljesítményt nyújtók (felkínálók) teljesítményét konkurenciába kell helyezni a versenytársakéval. A végrehajtói teljesítményt oda kell pontosítani, ahol a társadalmi elvárásoknak megfelelően a legtöbb siker tervezhető; a költséges őrző és kísérő tevékenységeket civil cégekre kell átruházni (gondolva itt például az értékszállítmányok kísérésére, repülőtereken csomagok, szállítmányok ellenőrzésére). A polgárokat önálló cselekvésre kell felhatalmazni, és bátorítani, hogy ne csak a közigazgatás intézkedéseire várjanak (ezzel együtt az ellenőrzés a bürokráciáról szintén egyre erősebben a polgárokra hárul). A végrehajtók a jelenlegi reagáló helyzetből törekedjenek a proaktív problémát megoldó szerepbe jutni, mivel cél a biztonság mint termék megteremtése a társadalmi intézményekkel, a lakossággal közösen.⁶¹⁶

Globalizált világunk posztmodern társadalmában a személyek mozgása, az áruk határokon átlépő szállítása, az újonnan felmerülő kockázatok tükrében az emberek biztonság

⁶¹¹ Szabó András (1980): Bűnözés-ember-társadalom. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, p. 138.

⁶¹² Finszter Géza (2009b): Közbiztonság és közbátorság. In: Németh Zsolt (szerk.): *Írások Tauber István emlékére*: (1949–2003). Budapest, ELTE Állam- és Jogtudományi Magyar, Kar Kriminológiai Rendőrtiszt, Társaság Főiskola, pp. 177–178.

⁶¹³ 13/2001. (V. 14.) AB határozat IV. 1., 1.6.1 pont.

⁶¹⁴ Team Consult cégről bővebben: http://www.teamconsult.org/index_en.html

⁶¹⁵ Gottlieb et al. (1998) i. m., p. 89.

⁶¹⁶ Uo, p. 117.

iránti vágya is exponenciálisan növekszik, míg a közfinanszírozású biztonsági rendszer már közel sem képes valamennyi biztonsággal kapcsolatos kihívásra kielégítő válasszal szolgálni. A hálózatosodás, a közösségi kapcsolatok és az integráció erősödésével hozott változások eredményeként a hagyományos közbiztonsági tevékenységek egy részét mostanára már magáncégek látják el, ami megköveteli a két (értsd: az állami és nem állami) szektor közötti párbeszéd intézményesítését a vásárlók, a megrendelők, a hatóságok, a közpolitikát alakítók között, nemzeti és európai szinten egyaránt.⁶¹⁷

A magánbiztonság esszenciális szerepére vonatkozó kutatásom szerint a magánbiztonsági szektor szereplői a XXI. században globálisan meghatározóvá léptek elő a közrend, közbiztonság fenntartásában, a bűnmegelőzésben, a veszteségmegelőzésben, valamint az állami stabilitást biztosító gazdasági szereplők és az állampolgárok személyének és vagyonának védelmében.⁶¹⁸

A magánbiztonsági szektor nagyon változatos és sokféle irányban fejlődik, ezért nehéz besorolni a különféle elméleti és jogi definíciókba. A jól látható részei a testőrség, a magánnyomozás, a közrendfenntartás, a biztonsági ellenőrzés hatósági intézkedésre (míg a biztonságvédelem látványos tevékenysége egyre inkább összekapcsolódik a biztonságtechnológiával). Ezzel szemben az alig látható elemei a biztonsági szakértők, a biztonságtechnológiai szakemberek, a biztonsági képzés oktatói, továbbá a magánkatonai haderő is ide tartozik, tehát az alig látható rész sokkal nagyobb, mint a látható.⁶¹⁹ A látható és láthatatlan részek, a közhatalmi jogosítvánnyal nem rendelkező rendészeti jellegű, civil szférában található szervek⁶²⁰ eddig csak részben megvalósult elemzése kiemelt kutatási terület a rendészettudományban, tekintettel a közbiztonságra gyakorolt erőteljes hatásukra.

Ennek alapján kiemelkedően izgalmas és úttörő jellegű szakmai küldetés a biztonság megteremtését és fenntartását garantáló állami és nem állami szereplők vizsgálata, a jelen helyzetet értékelő és a jövőbeni lehetőségeket elemző valós helyzetkép kialakítása. A rendelkezésemre álló információk alapján eddig ilyen jellegű empirikus kutatás nem készült, s ezt a hiátust szeretném a rendelkezésemre álló szerény eszközökkel – legalább részben – kitölteni. Kérdőíves kutatásommal egyrészt a PhD-kutatás további megalapozottságának és

⁶¹⁷ Jasenszky Nándor – Regényi Kund Miklós – Lippai Zsolt (2022): Biztonságtudatosság fogalma, fejlődése nemzetbiztonsági, terrorelhárítási és magánbiztonsági szempontból. *Nemzetbiztonsági Szemle* 9(4), pp. 12–13. <http://doi.org/10.32561/nsz.2021.4.1>

⁶¹⁸ George et al. (2000) i. m., p. 10.

⁶¹⁹ Idézi Lippai Zsolt (2020): Könyvismertetés a Biztonsági vezetői kézikönyvről. *Magyar Rendészet* 20(4), pp. 249–253. <http://doi.org/10.32577/mr.2020.4.17>. In: Christián László – Rottler Violetta (2019): *A magánbiztonság és az önkormányzati rendészet fogalomrendszere*. In: Christián László et al. (szerk.): *Biztonsági vezetői kézikönyv*. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, p. 36.

⁶²⁰ Balla (2017) i. m., p. 45.

szakmai szükségességének bizonyítására vagy éppen a megcáfolására, másrésről pedig egy olyan problématerkép felvázolására törekszem, amely segíthet a döntéshozóknak, a jogalkotóknak, továbbá a biztonság megteremtésében szerepet vállalóknak a biztonsági szakma megújításában, a tevékenység újragondolásában.

6.2 A lekérdezés módszere, releváns körülmények

A mintavétel

Valamennyi adatgyűjtési módszer, így a kérdőíves kutatás és minden más elemzés alapkritériuma, hogy a mérni kívánt alapsokaság jellemzése reprezentatív mintavétel alapján történjen. Kutatásmódszertani szempontból mintának nevezzük az alapsokaságból kiválasztott, a vizsgálatba bevont, mérni, megkérdezni kívánt egyedeket. A mintavétel kulcsfontosságú, hiszen a minta csak akkor lesz reprezentatív, vagyis akkor fedi le a sokaság minden jellemzőjét, ha főbb tulajdonságai megegyeznek az alapsokaságéval.⁶²¹ A kutatás során nem valószínűségi, azaz nem véletlen mintavételt alkalmaztam, ugyanis a valószínűség törvényei szerint ekkor a minta mutatói ugyanolyanok lettek volna, mint az alapsokaságé. A nem valószínűségi mintavételen belül a szakértői kiválasztás⁶²² és hólabda-mintavétel⁶²³ almódszereket hívtam segítségül; az esetleges mintavételi hibák elkerülése okán elvégeztem az úgynevezett „*total survey error*” vizsgálatot.⁶²⁴

A fentiek alapján a kutatáshoz használt – a több, abban érintett szereplő képviselőjének összefogásával elkészített – összesen 19 (amelyből 15 feleletválasztós és 4 kifejtős) kérdést tartalmazó „*Újragondolt biztonság*” online szakértői kérdőív kitöltésére az NKE által biztosított és díjmentesen rendelkezésemre álló NKE Survey oldalának⁶²⁵ (<https://survey.uni-nke.hu/>) használatával 2021. december hónapban került sor. Valamennyi kitöltés önkéntes és (az adott reprezentáción belüli válaszadók személye) anonim volt.⁶²⁶ Azt kizárólag tudományos kutatásomhoz használtam fel, és eredményeit – azok feldolgozását követően – kitöltőink rendelkezésére bocsátottam (a kérdőív 2. számú mellékletként csatolva).

⁶²¹ Hornyacsek Júlia (2014): A tudományos kutatás elmélete és módszertana. Budapest, Nemzeti Közszerológiai Egyetem HHK, pp. 98–99.

⁶²² Szakmai szempontú választás egy megfelelő listából.

⁶²³ A megkérdezettek javaslatai alapján újabb személyek kiválasztására került sor.

⁶²⁴ Marton Ádám (1961): A reprezentatív módszer alkalmazásának néhány kérdése a külkereskedelmi árindexszámításban. *Statistikai Szemle* (2), pp. 147–159.

⁶²⁵ A kérdőív linkje: <https://survey.uni-nke.hu/index.php/942232?newtest=Y&lang=hu>

⁶²⁶ A kérdőívre adott válaszok kiértékelése során az egyes kitöltéshez tartozó válaszadó személye nem volt visszakövethető, az általa adott konkrét válaszhoz személye sem volt beazonosítható.

A kutatás során egyforma reprezentációban – 32 fő előzetes felkérése alapján – 32 fő töltötte ki az alábbi 8 szegmentációban (4-4 fő):

- állami rendészeti szerv vezetői beosztásában,
- magánbiztonsági szektor vezetői beosztásában,
- belügyi rendészeti oktatási (nem az NKE állományába tartozó) vezetői beosztásában,
- NKE tudományos munkakörében,
- sportrendezvények szervezésével kapcsolatos szövetségi, klubcsapatvezetői beosztásban,
- fegyveres biztonsági őrési szervezet vezetői beosztásában,
- polgárőrség vezetői beosztásában,
- önkormányzati rendészeti szerv vezetői beosztásában.

Az adott terület képviselőiben meghatározó szerepet betöltő szakértőket az általuk jelenleg – esetenként korábban – képviselt szakterületük, egyéni szakmai tudásuk és személyes tapasztalatuk alapján kértem fel (a kitöltők által a kitöltés idején betöltött beosztás/munkakör, vagyis a felkért szakterületek felsorolása 3. számú mellékletként csatolva). A képviselt szakterületek meghatározásának lényegi eleme volt, hogy egyenlő arányban képviseltessék magukat a biztonság megteremtésében és fenntartásában meghatározó állami (BM, ORFK, BRFK, KR, NKE, MLSZ Biztonsági Igazgatóság,⁶²⁷ belügyi oktatás) szereplők és nem állami szereplők (vezető magánbiztonsági szolgáltatók,⁶²⁸ önkormányzati rendészeti, fegyveres biztonsági őrési szervek és a polgárőrség). A vezető mint alapsokaság esetében a nemek arányát nem tudtam figyelembe venni, ugyanis kizárólag férfiak töltötték be az érintett beosztásokat/munkaköröket.⁶²⁹ A kitöltés során az állami és nem állami rendészeti szereplők által képviselt nyolc szakterület négy-négy magas beosztású képviselője ugyanazt a kérdéssort, egyforma sorrendben és megegyező kitöltési feltételek mellett, a jelölt online felület használatával, anonim módon, szabad akaratából töltötte ki. A

⁶²⁷ Az MLSZ Biztonsági Szabályzat 2. §. (2) alapján „a feladata megállapítani, meghatározni, illetve összehangolni minden olyan szervezői és rendezői tevékenységet a mérkőzések biztonsága érdekében, amelyek a Szövetség hatáskörébe tartoznak és elmulasztásuk, vagy hanyag végrehajtásuk biztonsági kockázattal jár, ezért szankcionálható” https://budapest.mlsz.hu/adat/dokumentum/4356/dokumentumok/03_egyseges-szerkezetbe-foglalt-biztonsagi-szabalyzat.pdf (letöltve: 2022. 02. 09.).

⁶²⁸ A három kiválasztott vezető hazai magánbiztonsági szolgáltató nettó árbevétele 2020-ban az alábbi volt: Valton-Sec Zrt. 7 818 262 ezer Ft, IN-KAL Zrt. 3 546 579 ezer Top, Ft Cop Security Zrt. 2 252 327 ezer Ft. Forrás: OPTEN (<https://www.opten.hu>).

⁶²⁹ A honi biztonságipar többnyire a férfiak által dominált iparág; a résztvevők nemi homogenitása korlátozhatja a nézőpontok sokszínűségét, és rávilágít arra hogy a jövőbeni kutatásoknak a nemek képviseletét átfogóbban kell vizsgálniuk.

szakterületenként egyenlő létszám és egyforma végrehajtási feltételek jelentettek garanciát arra, hogy egyetlen szakterület sem kerülhetett túlsúlyba, így valamennyi válasz feldolgozása egymással egyenlő arányban valósulhatott meg.⁶³⁰

Ezúton is köszönettel tartozom a kérdőív kitöltésére felkért valamennyi vezető beosztású szakértőnek, akik azonnal vállalták a kitöltést – szakmai véleményük megfogalmazásával, az általam megjelölt határidőre. Jelentősen hozzájárultak ezzel a kutatott terület, illetőleg a biztonság megteremtésének és fenntartásának szereplői által képviselt szakmai vélemények megismeréséhez, amely alapként szolgálhat a jövőbeni változási irányok megfogalmazásához.

6.3 A kérdőív kutatási kérdései és hipotézisei

*„Ahogyan a közbiztonság nem az egyes polgár magánügye, ugyanúgy nem lehet mindenható és mindentudó állam produkciója sem. A fenyegetések hatásos elhárításához kollektív munkára van szükség, a közbiztonság kooperáció eredménye. A kollektív önvédelem képes megsokszorozni az egyes ember védelmi lehetőségeit”.*⁶³¹ Finszter Géza gondolatai adták a szakmai kérdőív megfogalmazásának alapját, mellyel kutatni kívántam a magánbiztonsági terület sajátos küldetését, jogállását, különleges szereplőinek számos specialitással rendelkező tevékenységét. A nagyszámú hazai és külföldi szakirodalom elemzésére és értékelésére alapozott szakmai kérdőív tudományos alaposággal vizsgálja a magánbiztonsági szektor szereplőinek küldetését, szerepét, illetőleg azt, hogy miként működnek ezen vállalkozások a jelenlegi jogi szabályozási környezetben.⁶³²

A kutatás két alapkérdése

1. A biztonság megteremtésében és fenntartásában részt vevő állami és nem állami szereplők tevékenysége, az egyes tevékenységi körök, rendészeti feladatok végrehajtási mechanizmusa megérett-e az újragondolásra?
2. A magánbiztonsági szektor állami rendészeti szerveket kiegészítő, új és korszerű tevékenysége a közrend, a közbiztonság fenntartását biztosító új rendészeti alappillér?

⁶³⁰ A kérdőív kitöltését bármikor befejezhatték, annak bármely kérdését megválaszolás nélkül tovább léptethették, a válaszaikat a véglegesítés során még a leadás előtt ismételtel megtekinthették.

⁶³¹ Finszter (2009b) i. m., p. 68.

⁶³² Christián et al. (2021) i. m., pp. 162–163.

A kutatás hipotézisei

1. A közrend, a közbiztonság megteremtése és fenntartása már nem kizárólagosan hatósági feladat, abban a szolgáltatási és a társadalmi részvétel növekvő.
2. A rendészeti pluralizációt követően a változáshoz a közjog és a magánjog területén is jogalkotási feladatok várnak megoldásra.
3. A biztonsági szakemberek iránti szükséglet sürgeti a magánbiztonsági képzés fejlesztését.

Napjaink egyik jellemző sajátosságaként említhető, hogy a rendészettudományi kutatások fókuszában a biztonság megteremtésének főszereplői, a rendvédelmi szervek és a rendőrség áll. Továbbá azt is kimondhatjuk, hogy a rendészet palettáján egyre növekvő súllyal vannak jelen a magánbiztonsági szektor rendészeti szereplői is, akik megkerülhetlenné váltak közös biztonságunk megteremtésében.⁶³³ A rendészettudomány elméletének fejlődése csak olyan alapkutatások útján biztosítható, amelyek célzottan tárják fel a rendészet és a közigazgatás egyedi vonásokkal rendelkező kapcsolatrendszerét, illetve a tudomány eszközeivel vizsgálják a magánbiztonság helyét a közbiztonság rendszerében, a civil szféra rendészetbe való bevonásának lehetőségét.⁶³⁴

Megállapíthatjuk, hogy az említett szakemberek a rendészettudomány fejlődése szempontjából is prioritásként gondolnak az általam vizsgált területekre. Kutatásom meghatározó jelentőségét támaszthatja alá az is, ha elfogadjuk, hogy a rendészeti erőforrások, kapacitások hiátusát be kell tölteni. Csak úgy kaphatunk tiszta képet a vizsgált szereplők helyzetéről, és arról, miként szerezhetnek komolyabb felhatalmazást a biztonság megteremtésére.⁶³⁵

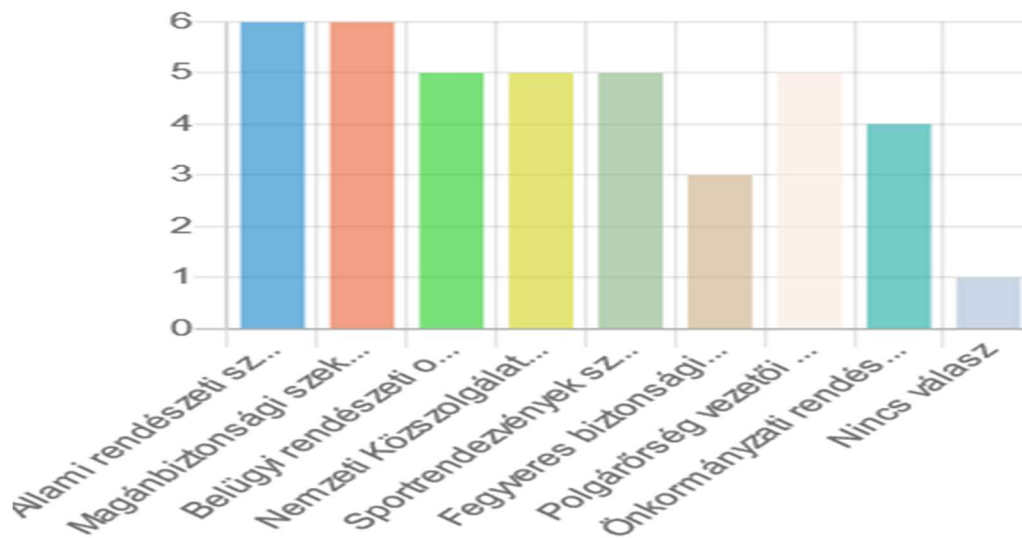
⁶³³ Christián László (2022): Komplementer rendészet. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, p. 237.

⁶³⁴ Kerezsi Klára – Papp András László (2015): Rendészet, tudomány, doktori iskola. *Magyar Rendészet* 15(4), pp. 67–69.

⁶³⁵ Christián (2022) i. m., pp. 237–238.

6.4 A kérdésekre kapott válaszok elemzése

A kérdőív bevezető kérdése a kitöltők szakértői munkakörére irányult. Itt máris bebizonyosodott az egyes szakterületek közötti határvonalak elmosódása, az egyes munkakörök közötti egyértelmű elhatárolás nehézsége, ugyanis a 32 kitöltő 40 munkakört jelölt meg az alábbi bontásban.

8. ábra. A szakértői kérdőív kitöltőinek munkaköre. Forrás: saját szerkesztés.

A fenti eredmény azonban nem meglepő, ugyanis a megkérdezettek túlnyomó része korábbi rendőri felső vezető (egykori és jelenlegi országos, vármegyei rendőrfőkapitány vagy azok helyettesei, illetőleg jelenleg is több felső vezetői munkakört párhuzamosan betöltő személyek), továbbá az NKE tudományos munkakörében feladatot ellátók, akik sok esetben a BM-ben és a rendőri szerveknél is tevékenykednek. Ennek alapján már a kiértékelés megkezdésekor jó eséllyel prognosztizálható volt a kutatás megalapozottságának szakmai igénye. A 100%-os kitöltési hajlandóságra és a felkért személyek munkakörére tekintettel egyértelműen megállapítható volt, hogy a kérdőívben az állami és nem állami szektor szereplői egyenlő arányban képviseltek, és egyik terület sem kerül alul- vagy felülreprezentálásra.

A kérdőív első kérdése meglehetősen direkt felvetéssel indult. Eszerint „A közrend, a közbiztonság megteremtése és fenntartása az állami rendészeti szervek, a rendőrség kizárólagos feladata.” Válaszadóim 77,78%-a ezzel nem értett egyet, és releváns többségbe került az állítást elfogadókkal szemben (22,22%). A kutatás egyik alaphipotézisét ezzel megerősítve láttam – ez a hipotézis a következő: a közrend, a közbiztonság megteremtése és

fenntartása már nem kizárólagosan hatósági feladat, abban a szolgáltatási és a társadalmi részvétel növekvő. Erre mutat rá Finszter Géza is, aki szerint a „jó közbiztonság a társadalom közös teljesítménye, amelyben a rendőrség csak az egyik, habár nagyon fontos partner.”⁶³⁶ Azonban nem szabad megelégednünk az állami rendészeti szervek kizárólagosságával mellett érvelő – jelen esetben elenyészőnek tűnő, de a betöltött felső vezető munkakörre tekintettel adott esetben döntő fontosságú – szereplőkről sem.

Az állami rendészeti monopólium megtörését bizonyító kérdést követően a lehetséges új rendészeti alappillért beazonosítása következett. A felvetések: „A közrend, közbiztonság megteremtésében fontos szerepe van a magánbiztonsági szektornak”, illetve „A magánbiztonsági szektor működése a rendészeti szervek tevékenységének jelentős mértékű tehermentesítését eredményezi”. A válaszok szintén meggyőző többséggel a magánbiztonsági szerepvállalás expanzióját mutatták. 83,34% egyetértett az első mondattal, az állami rendészet tehermentesítéséről szóló kitételrel pedig 80,55% azonosult. Azonban itt is szignifikánsan jelen volt az állami és nem állami szektor közötti együttműködés elutasítása – 20% körüli értékben. Ez aktuális kérdés, amelynek kapcsán különösen fontos, hogy a magánbiztonsági szektor gyakorlati működése és színvonala képes legyen a piaci igényeket kielégíteni, mivel ezek az alapvető kulcselemek az újonnan létrejött szolgáltatási iparág megfelelő társadalmi elismertségének.⁶³⁷

Ugyanitt kívánom megemlíteni a „Magánbiztonsági helyzetértékelés 2019–2020”⁶³⁸ kutatást, amely a magánbiztonsági szektorra vonatkozó legmeghatározóbb problémákkal és kérdésekkel foglalkozik. A magánbiztonság állami rendészetet tehermentesítő erejét vizsgálva kijelenthetjük, hogy csak abban az esetben tudja hatékonyan ellátni ezt a funkciót „ha az állomány képzése megfelelő színvonalú, a jogszabályi környezet kedvező, hézagmentes és naprakész, továbbá fokozódik a kölcsönös bizalom és szorosabbá válik az együttműködés a magán- és állami rendészeti szektor között. Számos hatóság, hivatal tehermentesítésére kerülhetne sor jól képzett vagyónvédelmi szakemberek, cégek bevonásával. A szakmát azonban, talán előzőekből következően is, ellepték a hozzá nem értők.”⁶³⁹

A fentiek alapján bebizonyosodott, hogy a magánbiztonsági szektor szereplőit egyre növekvő mértékben lehet bevonni az egyes rendészeti feladatok ellátásába – azzal a

⁶³⁶ Finszter Géza (2010): Erőszakszervezet vagy biztonságot szolgáltató hatóság. Tanulmány a rendőrségről. In: Virág György (szerk.): *Kriminológiai Tanulmányok* 47. Budapest, OKRI, p. 177.

⁶³⁷ Christján László (2022): Komplementer rendészet. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, p. 153.

⁶³⁸ Christján et al. (2021) i. m., pp. 159–182.

⁶³⁹ Christján László – Rottler Violetta (2021) i. m., p. 175.

megkötéssel, hogy a növekvő részvételt még meglévő szakmai bizonytalanság és részleges elutasítás kíséri.

A továbbiakban a biztonság mint termék előállításával kapcsolatos anyagi jellegű körülmények, a nemzetgazdasági szempontból is költséghatékonyabb működési lehetőségek vizsgálatára került sor. A feltevés: *„A magánbiztonsági szektor tevékenységének növekvő állami rendészeti igénybevétele hozzájárulhat a nemzetgazdasági szempontból is költséghatékonyabb rendőri működéshez.”* A válaszokból különösen érdekes tendencia rajzolódott ki: a magánszektor szerepvállalását elutasítók aránya 13,89%-ra csökkent, a költséghatékonyabb rendőri működésről szóló mondattal 86,11% értett egyet. A jelenség lehetséges magyarázata a rendészeti szerveket érintő létszámhiány, túlterheltség és fiskális problémák jelenléte, illetőleg a problémakörrel való intenzívebb foglalkozás, a közös gondolkodás beindulása. Bizonyos, hogy a kutatás irányvonalai valamennyi állami és nem állami szereplő számára kiemelt jelentőséggel bírnak.

Ebből adódóan szinte értelemszerűen következett *„Az állami rendészeti szervek további tehermentesítése, költséghatékonyabb működése érdekében indokolt a magánbiztonsági szektor további igénybevételi lehetőségeinek vizsgálata”* állítás értékelése. A lehetséges vizsgálatot mindössze 11,11% utasította el, míg 88,89% támogatta. A jelölt tényezők vizsgálata azonban korántsem újszerű, hiszen – ahogyan már említettem – az EU néhány évvel ezelőtt a tagállamok magánbiztonsági piacát vizsgáló tanulmánykötetet⁶⁴⁰ adott ki, amelyben a magánbiztonság térnyerésének lehetséges okai közül a köz-, és a magánterületek közötti határok elmosódását, a rendőrség túlterheltségét és a korlátozott költségvetési kiadásokat jelölte meg vezetőként. A tanulmánykötet arra a következtetésre jut, hogy a közbiztonság fenntartásának teljes körű állami monopóliumban tartása finanszírozhatatlan.⁶⁴¹ Ezen megállapítások tükrében a kutatás első hipotézise ismét megerősítést nyert, rámutatva arra, hogy a magánbiztonsági szektor szereplői egyre növekvő mértékben vonhatók be az egyes rendészeti feladatok ellátásába, ami hozzájárulhat a nemzetgazdasági szempontból is költséghatékonyabb rendőri működéshez.

„Amennyiben a magánbiztonsági szektor tevékenysége tehermentesíteni képes az állami rendészeti szerveket, akkor az állam eltekinthet bizonyos tevékenységek kizárólagos gyakorlásától.” Ez a feltevés óvatosságra intette válaszadóimat, és 69,54%-os egyetértés mellett 30,55%-ra nőtt az egyet nem értők aránya. Kimondhatjuk, hogy az állam rendészeti

⁶⁴⁰ Idézi Finszter (2009b) i. m., pp. 66–83.

⁶⁴¹ Lippai (2021) i. m., p. 150.

szervei által szavatolt, hatósági szolgáltatás keretében nyújtott biztonsága mellett létezik a magánbiztonsági piac szereplői által áruként kínált biztonság mint termék. A magánbiztonság céltudatos tevékenység eredménye, ahol a biztonság létrehozása – megóvása, fenntartása – maga is szolgáltatás.⁶⁴² A magánbiztonság egy olyan, ellenszolgáltatás keretében, piacai alapon működő, engedéllyel bíró vállalkozás – vagy természetes személy – által nyújtott szolgáltatás, amely a megbízó személyes biztonságát, tulajdonát védelmezi, elősegíti a jogainak teljesebb körű gyakorlását.⁶⁴³

A biztonság mint alapvető szükséglet áruvá válásának folyamata, számos etikai és jogi kérdést is felvet. Gondolhatunk itt elsősorban a magánbiztonsági cégek profitorientált, piaci alapú, az államgépezeten kívüli tevékenységére, melyben a közjó és a közérdek másodlagos.⁶⁴⁴ Az úgynevezett „*demokratikus dilemma*” jelenségét vizsgálva megállapítható, hogy az állami rendészeti szervekkel szemben megkövetelt legitimitáció, szigorú jogi szabályozás, a jogi és politikai felelősség kérdése dominánsabban érvényesül, mint a magánbiztonsági szolgáltatók esetében. Amennyiben pedig a tevékenységgel kapcsolatos szabályozás nem kellően részletes és pontos, akkor fennáll a veszély, hogy a magánbiztonsági szektor eltávolodik az államtól és a társadalom tagjaitól,⁶⁴⁵ ami miatt fokozottan vetődik fel a szektor szabályozásának és működési feltételeinek meghatározásával kapcsolatos állami, jogalkotói kötelezettség és felelősség. Ennek alapján – a magánbiztonsági szektor növekvő szerepvállalását támogató véleményeken túl – teljes mértékben érthető az ezzel egyet nem értők táborának erősödése, hiszen még nem tisztázott maradéktalanul, hogy mely tevékenységek átcsoportosítására milyen körülmények között kerülhet sor.

„*A biztonság megteremtésére irányuló tevékenység racionalizálásával és megfelelő garanciális szabályok megalkotásával számos állami rendészeti feladat részben vagy egészben átadásra kerülhet a magánbiztonsági szektor számára*” kutatói feltevés az előzőekben nyitva maradt kérdésekre adott válaszokat. A mondat kulcsszavai a „*tevékenység racionalizálása*” és „*a megfelelő garanciális szabályok megalkotása.*” A polgárok

⁶⁴² Finszter (2012) i. m., p. 253.

⁶⁴³ Christián László (2018b): Magánbiztonsági számvetés. In: Dobák Imre – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Szakmaiság, szerénység, szorgalom. Ünnepi kötet Boda József 65. születésnapja alkalmából*. Budapest, Dialóg Campus, pp. 148–150.

⁶⁴⁴ Kempa, Michael – Carrie, Ryan – Wood, Jennifer – Shearing, Clifford (1999): Reflections on the Evolving Concept of „*Private Policing*”. *European Journal on Criminal Policy and Research* 7(2), pp. 197–223.
<https://doi.org/10.1023/A:1008705411061>

⁶⁴⁵ Loader, Ian (1999): Consumer Culture and the Commodification of Policing and Security (A fogyasztói kultúra és a rendfenntartás és biztonság árucikké válása). *Sociology* 33(2), pp. 373–392.
<https://doi.org/10.1177%2F0303803859900022X>

felhatalmazása önálló cselekvésre, kezdeményezésre – hogy ne csak a közigazgatás intézkedésére várjanak – azt célozza, hogy a végrehajtók reagáló szerepéből a proaktív, problémát megoldó szerepbe jussanak. További cél a lakossággal és más társadalmi intézményekkel együtt a biztonság mint termék már oly sokszor említett megteremtése.⁶⁴⁶ Azonban a polgár kezébe adott felhatalmazás az önálló cselekvésre, kezdeményezésre nemcsak lehetőséget, de felelősséget is rejt magában. Ez hívta életre az egyén biztonsági tudatosságának fejlesztésére vonatkozó igényt, azon belül a magánbiztonsági szektor elsődleges szerepét, az állami szféra tehermentesítését, a hatékony bűnmegelőzés fontosságának felismerését. Ennek alapján kimondhatjuk, hogy – a közrend, a közbiztonság, az állampolgárok biztonságérzetének alakulása szempontjából – a magánbiztonsági szektor számára megnyíló komoly piaci lehetőség azzal arányos – az abban részt vevő valamennyi szereplőre rótt – felelősséggel párosul.⁶⁴⁷ Ez a biztonságtudatos kollektív felelősségi elv mutatkozik meg a válaszadók 83,34%-os egyetértésében, illetőleg 16,67%-os egyet nem értésében. Ezáltal az első hipotézisem további megerősítést nyert, és a biztonság megteremtésére irányuló tevékenység racionalizálásával számos állami rendészeti feladat részben vagy egészben átadható a magánbiztonsági szektornak.

Mindezekkel együtt azonban továbbra is nyitott az a kérdés, hogy mely tevékenységek csoportosíthatók át a két szektor között, és ez a tevékenységek milyen szintű racionalizálását jelentheti. Ezért kértem fel válaszadókat, hogy saját szavaikkal fogalmazzák meg *„Milyen állami rendészeti feladatok kerülhetnek részben vagy egészben átadásra az egyes nem állami szereplők számára?”* A 36 válaszadóból 24-en éltek a szöveges kifejtés lehetőségével, ami 66,67%-os – a kitöltés és az értékelés szempontjából kiemelkedő és releváns – részvételt jelent. Jelen dolgozat tartalmi keretei nem teszik lehetővé, hogy valamennyi választ egyenként ismertessem, így az azokban meglévő releváns egyezőségeket és különbségeket mutatom be.

Ebben az esetben is megállapítható a különböző munkakörök, rendészeti szereplők egymástól eltérő véleménye a biztonság mint közös küldetésünk iránti elkötelezettségről. Értem ezalatt a megfelelő szakmai és törvényességi garanciális elemek (például a hatósági ellenőrzési rendszer kialakítása, vezetők nemzetbiztonsági ellenőrzése, szakmai teljesítési minőségi kritériumok pontos meghatározása), a megfelelő szintű állami felügyelet létrehozásának igényét. Kitöltői vélemény alapján *„egészben átadásra nem alkalmas egy állami rendészeti feladat sem. Bármely feladat vagy képesség részleges átvételével véleményem szerint velejárája kell, hogy legyen az állami felügyelet fenntartása”*. További

⁶⁴⁶ Gottlieb et al. (1998) i. m., p. 117.

⁶⁴⁷ Christián (2014). i. m., p. 86.

válaszadói vélemény alapján viszont „több olyan, hatósági jogkör alkalmazása nélkül elvégezhető feladat is van, amely nem igényel rendőri végzettséget, ebből az okból kifolyólag kiszervezhető. Valószínűleg a költséghatékonyság nem minden esetben valósulna meg, de a rendőrség létszámhiánya miatt ezt csak másodlagosan kell vizsgálnunk, hiszen a közrend, közbiztonság nem egy olyan társadalmi termék, amit elsősorban gazdasági szempontok alapján kell vizsgálni.” Az általános személy- és vagyonvédelmi tevékenységeken (értsd: objektumvédelmen) túl több válaszadónál is felmerül a magánbiztonsági szolgáltatók hatáskörének bővítési igénye. Megnevezték a rendezvények, kiemelt jelentőséggel a sportrendezvények biztosítását (11 válaszadónál!), egyes személyvédelmi tevékenységek ellátását és az iskolaőri feladatok átvételét (három-három esetben), míg két esetben a határőrizeti és egy esetben a vasútbiztonsági feladatok ellátását. További érdekes képet mutat a lehetőség felvetése, hogy a magánszolgáltatók részt vegyenek az egyes hatósági részfeladatok végrehajtásában (kísérések, körözött személyek felkutatása, sebességmérő készülékek helyszíni üzemeltetése, házi őrizetesek ellenőrzése, bűnmegelőzési feladatok, közterületi kamerarendszer üzemeltetése), illetőleg vizsgálatra érdemesnek gondolták a magánnyomozók mozgásterének bővítését is.

Ahogy már említettem, a szakmai kérdőív összeállítására több érintett szereplő képviselőjének összefogásával került sor, így a következő kérdéssort is többkörös előzetes szakmai véleményezést követően állítottam össze. Azt vizsgáltam, hogy „Mely állami rendészeti tevékenységek átcsoportosítására kerülhet sor részben vagy egészben a magánbiztonsági szektor szereplői részére?” Kérésemnek megfelelően az alábbi felsorolásban soronként jelölték meg, mely tevékenységet milyen módon tartanak megvalósíthatónak.⁶⁴⁸ A különlegesen érdekes válaszok nagy mértékben csengtek egybe az előző kérdésre adott válaszokkal, ugyanis az alábbi magánbiztonsági tevékenységek szabályszerű gyakorlását sok esetben csak közvetett, illetőleg szigorú rendőrségi, állami felügyelet mellett gondolják megfelelőnek:

- nyílt rendőrségi, honvédségi stb. objektumok őrzése, védelme,
- közterületi térfigyelő rendszerek felügyelete,
- figyelőszolgálat (például árvízi terület, határszakasz, nagy kiterjedésű területek technikai felügyelete),
- hívásfogadó központok üzemeltetése,
- határvédelmi tevékenységben közreműködés,

⁶⁴⁸ A válaszokról készített táblázat, amely közel 100%-os kitöltöttség mellett a százalékos megoszlást mutatja, 1. számú mellékletként csatolva.

- őrzött szállás/tranzitzióna őrzésében közreműködés,
- közreműködés személyvédelemhez kapcsolódó statikus feladatokban (például szálláshely, útvonal, programhely biztosítása stb.),
- repülőtéri utasbiztonsági ellenőrzés,
- közreműködés kutatásban,
- gyülekezési törvény hatálya alá tartozó rendezvények biztosítása.

A válaszadók egyértelműen elutasították, hogy átcsoportosítható lenne a szabálysértések vizsgálata, a hatóság elé előállítás és elővezetés, a közös közterületi járőrszolgálat és a helyszíni szemlék végrehajtása (például anyagi káros helyszíneken). Önálló magánszektori tevékenységként ismerik el a riasztó és jelzőrendszerek felügyeletét, a biztonságtechnikai és kamerarendszerek telepítését, üzemeltetését (például csapatszolgálat során). Jelenleg lehetségesnek tartják a nagy tömegeket vonzó fesztiválok, kulturális rendezvények, sportrendezvények teljes körű belső biztosítását, a szurkolói csoportokkal való kapcsolattartást és a sporttéri tevékenység végrehajtását. Az átcsoportosítás vizsgálatához – amennyiben a felsorolásból valamely potenciális tevékenység kimaradt volna – kértem: *„sorolja fel, a felsoroltakon túl van-e olyan további állami rendészeti tevékenység, amely részben vagy egészben átcsoportosítható lehetne a magánbiztonsági szektor részére.”* Erre a kérdésre azonban – 30%-os válaszadási hajlandóság mellett – további érdemleges válasz nem született.

A kutatás során egyértelművé vált, hogy *„a tevékenységek átadása feletti erős állami kontroll és a garanciális szabályok megalkotásához szükséges újragondolni a hatósági jogkör gyakorlásának kérdéskörét”*, így a soron következő felvetés is erre irányult. Az eddigiek tükrében semmiféle meglepetés nem született: 90,91%-os egyetértéssel az újragondolás irányába billent a képzeletbeli mérleg nyelve (itt is jelen volt a 9,09%-os konzervatív álláspont). Ezáltal egyértelműen igazolódott a második hipotézisem, amely szerint a rendészeti pluralizációt követően a változáshoz a közjog és a magánjog területén is jogalkotási feladatok várnak megoldásra.

Mivel a többség az újragondolás mellett tette le a voksát, felkértem válaszadóinkat, saját szavaikkal fogalmazzák meg *„a tevékenységek átadásával kapcsolatban milyen garanciális szabályok, állami kontrollfunkciók megalkotását tartja szükségesnek.”* 45,45%-os válaszadói hajlandóság mellett különösen értékes és a jogalkotók számára is megfontolás tárgyát képező, az alábbi, több csoportba sorolható szakmai javaslatok születtek. Az első

csoportba sorolom az egyéni és a céges tevékenység folytatását biztosító engedélyezési rendszer, illetőleg az azt szabályozó és ahhoz kapcsolódó – köz- és magán- – jogi háttér újragondolási igényét. Ezentúl a hatáskörök, illetékességi területek, az egységes alkalmassági, a képzési és továbbképzési követelmények – átmeneti időszak melletti – felülvizsgálatát. Második csoportba illeszkedik a tevékenység felett gyakorolt hatósági felügyeleti és ellenőrzési tevékenység, az engedélyek fenntartásához szükséges tárgyi, személyi és egyéb feltételek feletti szigorú és következetes szabályrendszer kidolgozása. Harmadik csoportba került a kötelező kamarai tagság, a szerződések kötelező tartalmi elemeinek meghatározása, a magánbiztonsági cégvezetők nemzetbiztonsági átvilágítása, a biztonsági személyek fokozottabb büntetőjogi védelmének igénye, továbbá magánbiztonsági tevékenységgel kapcsolatos jogi garanciák és a jogorvoslati rendszer kialakítása.

A válaszok alapján egyértelműen megállapítható a válaszadók igénye: egységes és kiszámítható, garanciális szabályok beépítésével újragondolt szabályozási rendszert szeretnének látni. Fontos számukra a jelenlegi, sok esetben tisztázatlan magán- és közjogi viszonyrendszerek harmonizációja, a tevékenység folytatásához szükséges végrehajtási feltételek egyértelműsítése. Ez előrevetítette a válaszokat a következő feltevésre: *„Az egyes állami rendészeti feladatok átcsoportosításához a közös tevékenység során gyakorolt jogok és kötelezettségek pontos elhatárolása, a meglévő jogi szabályozás újragondolása szükséges”*. 96,87%-ban születtek egyetértő válaszok, amivel harmadik hipotézisem (*„A biztonsági szakemberek iránti szükséglet sürgeti a magánbiztonsági képzés fejlesztését”*) teljes mértékben megerősítésre került.

Kijelenthetjük, hogy a kiegyensúlyozott közbiztonság egyik alappillére a stabilan működő magánbiztonsági szektor, ezért egyre nagyobb hatáskörrel vetődik fel az állam fokozott felelősségének kérdése a magánbiztonság működési és szabályozási feltételeinek megteremtésében, a szakértelemmel rendelkező és együttműködésre képes állami, magánbiztonsági szereplők oktatásában, képzésében, azok megfelelő szintű szakmai felkészítésében.⁶⁴⁹ A soron következő *„A magánbiztonsági szektor állami rendészeti tevékenységekbe történő bevonásának elengedhetetlen feltétele a megfelelően felkészített magánbiztonsági szakemberek rendelkezésre állása”* állítás vizsgálata is a fentiek igazolását vagy megcáfolását célozta. Az állítással 96,88% értett egyet, vagyis igazolta a felvetett gondolatot, mintegy bizonyítva a magánbiztonsági tevékenység mint szakma jelenlétét. A kérdőív további kérdései is a harmadik kutatási hipotézis vizsgálatára irányultak.

⁶⁴⁹ Christián et al. (2021) i. m., p. 18.

Ebben a kérdéscsoportban elsőként a képzések jelenlegi helyzetére kérdeztem rá. „*A magánbiztonsági szektor állami rendészeti tevékenységeibe történő bevonásának együtt kell járnia a személy és vagyonvédelmi tevékenység jelenlegi képzési gyakorlatának felülvizsgálatával*” felvetéssel nem titkoltan a képzés jelenlegi és jövőbeli alkalmasságáról kívántam információt szerezni. A teljesség igényére tekintettel – a szakmajegyzékbe sorolt személy- és vagyonvédelmi alapfokú és az egyes munkáltatói érdekszférába tartozó képzésen túl – itt kell ismételtelen megemlítenem a magánbiztonsági tevékenységet érintő felsőoktatás két, egymással nem konkuráló típusát, az Óbudai Egyetem két karán folyó biztonságtechnikai mérnökképzést és az NKE RTK MÖRT által gondozott biztonsági szakirányt.⁶⁵⁰ Újólaj kijelenthetem, hogy a bemutatott képzések – az alap- és az ötévente ismétlődő kötelező állami képzésen túl – pusztán lehetőségként vannak jelen, ezáltal óriási hiátus mutatkozik a magánbiztonság középvezetői szakképzésében. Ezen tények ismeretében nem meglepő, hogy a szakma képviselői közül a fenti tételmondattal 93,75% egyetértett.

Válaszadóim a kérdőívben a magánbiztonság által lefedhető tevékenységek közül a rendezvények, különös tekintettel a hazánkban nagy számban szervezett, jelentős látogatói létszámot vonzó sportrendezvények biztosítását említettek legtöbbször. A sporttörvény preambuluma szerint „*a sport a közjó része, amely erősíti a közösség tagjainak egymáshoz tartozását, miként az egyén testi és lelki egészségét.*”⁶⁵¹ A törvény bevezetőjét olvasva – gyakorló biztonsági szakemberként – nem mehetünk el szó nélkül az egymáshoz tartozás élményének egyik lehetséges árnyoldala, a sportrendezvények rendjét oly sokszor megzavaró sporthuliganizmus kérdésköre mellett. Érintünk ezzel egy olyan problémakört, amely egyaránt foglalkoztatja a tudományos világot és a magán- és közbiztonsági szektor közvetlenül is érintett jelentős létszámú szereplőjét. A professzionálisan működő, a prevencióra kiemelt hangsúlyt helyező magánbiztonsági szolgáltatók jelentős mértékben járulhatnak hozzá az állami rendészeti szervek további tehermentesítéséhez, a nemzetgazdasági szempontból is gazdaságosabb, költséghatékonyabb, a magánbiztonsági és önkormányzati szektorral kooperáló, erőforrásaival hatékonyan gazdálkodó rendőri működéshez. Az esetleges szurkolói rendbontások megelőzése, a rendezvények biztonságos lebonyolítása érdekében a „*Rendezvények szervezése során kiemelt fontossággal bír a közönségkapcsolatok, a preventív célú közönségtájékoztatás kérdésköre*” kutatói felvetésemre 100%-os, osztatlan egyetértéssel reagáltak a szakértőink.

⁶⁵⁰ Christián (2018a) i. m., pp. 85–86.

⁶⁵¹ 2004. évi I. törvény a sportról.

A futballhuliganizmus a 2000-es évek előtt jelentősebb problémaként volt jelen, mint napjainkban. Ennek okai lehettek a gyengébb színvonalú futball, a szigorodó szabályzás, a rendészeti szervek határozott fellépése, valamint az egyre fejlettebb stadionbiztonsági elemek megjelenése. Részben ennek hatására a stadionokban vagy azok környékén elkövetett rendbontások helyett a huliganok inkább – a későbbiekben részletesen is bemutatásra kerülő – „*ustawka*” formájában mérik össze erejüket.

Napjaink valósága, hogy a rendezvények biztosítását ellátók között egyre nagyobb számban vannak jelen volt futballhuliganok, szurkolók, akiknek a rendezvény biztonságra gyakorolt és a rendészeti szerveket tehermentesítő hatása megkérdőjelezhetetlen. Azonban itt kell megemlítenem a magánbiztonsági szolgáltatók tevékenysége feletti hatósági jogkör gyakorlásának elemeit, melyek megfelelő mederben tarthatják a klubok biztonsági szolgálatainak jogszerű tevékenységét. Korszerű stadionjaink kiemelkedő minőségű biztonságtechnikai rendszerei, a professzionális felkészültségű magánbiztonsági szolgáltatók és a rendőrség együttműködése megfelelő alapot biztosít a sportrendezvények biztonságos lebonyolításához, melynek két fejlesztési iránya a szurkolói csoportokkal elmélyülő kommunikáció, illetve a nyitottság az innovatív módszerekre. Célzottan a fenti gondolatok helyességének igazolására irányult „*A látványsportágak rendezvényeinek biztosításához, az arra célirányosan felkészített biztonsági szakemberek rendelkezésre állása szükséges*” feltevés vizsgálata, amely szintén 100%-os egyetértési mutatóval bizonyult teljesen helytállóknak.

A szakértői kérdőíves kutatás végéhez közeledve, annak utolsó kérdéseiben a magánbiztonsági szektor szereplőinek képzésére irányult a vezető beosztású szakértőink figyelme. Ebben a szakaszban „*a gyakorlatorientált specialista magánbiztonsági szakemberképzés hatékony végrehajtását vizsgáljuk*”. Kéréssemnek megfelelően az alábbi táblázatban soronként jelölték meg, hogy a felvetések megvalósítását milyen körülmények között tartják lehetségesnek (közel 100%-os kitöltöttség mellett az eredményeket %-os megosztásban jelölöm).

Képzés helyszíne	Egyáltalán nem érték egyet	Inkább nem érték egyet	Inkább egyetérttek	Teljes mértékben egyetérttek
állami képzésben és vizsgáztatással	9,38	9,38	37,50	40,62 (1 fő nem válaszolt)
magáncég képzésében, hatóság előtti vizsgáztatással	15,62	15,62	34,38	34,38
magáncég képzésében és vizsgáztatásában	65,62	28,12	0	0 (1 fő nem válaszolt)

9. ábra. Javaslatok a magánbiztonsági oktatásra. Forrás: saját szerkesztés.

Mint ahogyan a fenti ábra is mutatja, válaszadóim egyértelműen elutasítják a magáncégek saját szervezésében megvalósuló képzést és vizsgáztatást, s bizalmukat az állami szektor képzési és vizsgáztatási tevékenységébe helyezik. Rámutatnak ezzel arra a tényre, hogy a jelenlegi képzési rendszer a kor szakmai kihívásainak és rendészeti elvárásainak megfelelő átgondolásra szorul, erősítve kutatási kérdésemet, amely szerint *„A magánbiztonsági szektor állami rendészeti feladatokba történő bevonásának egyik alapfeltétele a gyakorlatorientált specialista magánbiztonsági szakemberképzés hatékony végrehajtása.”*

Kijelenthetjük, hogy a kiegyensúlyozott közbiztonság egyik alappillére a stabilan működő magánbiztonsági szektor, ezért egyre nagyobb hatásfokkal vetődik fel az állam fokozott felelősségének kérdése a magánbiztonság működési és szabályozási feltételeinek megteremtésében, a professzionális szakértelemmel rendelkező és együttműködésre képes állami, magánbiztonsági szereplők oktatásában, képzésében, azok megfelelő szintű szakmai felkészítésében.⁶⁵²

Végezetül ismét kifejtős kérdés megválaszolására kértem fel válaszadóinkat: *„Írja le, hogy milyen körülmények között tartaná megfelelőnek a gyakorlatorientált specialista magánbiztonsági szakemberképzés hatékony végrehajtását”*. 18,75%-os (6 fő) válaszadása mellett szinte valamennyi szöveges vélemény az előző táblázat eredményeit erősítette. Lényegesnek érzem az anonim kérdőívben a véleményét névvel vállaló Dr. Janza Frigyes nyá. r. vezérőrnagy BM oktatási főszemlélő hozzászólását *„A képzést csak az engedélyezési, hatásköri és illetékességi kérdések tisztázását követően lehet vizsgálni. Mivel a »magánbiztonsági szektorban« jellemzően nincs képesítési követelmény a vezetési piramishoz igazodóan, nehéz válaszolni a kérdésre. Más a követelmény a tanfolyamszerű képzéseknél,*

⁶⁵² Christián et al. (2021) i. m., p. 19.

más a középfokú oktatási rendszerben, és más a felsőoktatásban. Ennek megfelelően más és más súllyal esik latba az állami kontroll szerepe is.”

6.5 Összegzés

Concha Győző a közrendet a jogi és egyéb társadalmi normák sajátos együtteseként írja le,⁶⁵³ amikor úgy véli, hogy a közrend „*az emberek közös célra való együttműködése a jog és a természet határán belül.*”⁶⁵⁴ Finszter Géza szerint pedig „*a jogrend egyik része a magánjogi rend, amelynek központjában a személyiség védelme, a civil szféra és a piaci viszonyok rendezettsége áll, a másik pedig a közjogi rend, amelynek tárgyát az egyén és a közösség, az állam és állampolgárainak szabályozott kapcsolatai képezik.*”⁶⁵⁵ Stenningnél a magánbiztonság mint a közbiztonság segítője jelenik meg,⁶⁵⁶ míg mások a közbiztonság magánbiztonsággá alakulását az önkény és az igazságtalanság eluralkodásától féltik.⁶⁵⁷

E félelmek elhárítására hivatottak a fejlett európai közjog által egyértelműen kijelölt határvonalak, amelyeknek köszönhetően az állami erőszak-monopólium kizárólagos. Problémaforrásként említhető az is, amikor a magánbiztonság nem kellő felelősséggel és szakértelemmel teljesíti feladatát, ami súlyos gond valamennyi olyan társadalomban, ahol a piac és a magántulajdon hosszú ideig csak jelentős korlátozással vagy alig létezett. A marketingmódszerek elterjedése a közigazgatásban, a jogérzékenységet veszített költségérzékeny közigazgatás tevékenysége is minőségromláshoz vezethet, ahol az eredményesség iránti igény a törvényességet áthatja alá. Az új típusú biztonság különösen lényeges alapelemének kell lennie, hogy a köz- és a magánbiztonság harmóniájára épülve képes legyen elkerülni ezen tévutakat.⁶⁵⁸ Napjainkra pedig elengedhetetlen, hogy a rendészettudomány kevésbé kutatott területe, a magánbiztonság jelenkori szerepe és a benne rejlő jövőbeni lehetőségek elemzése objektív kutatáson alapuló, precízebb elméleti alapokat szerezzen, a közrend, közbiztonság megteremtésének közös küldetése szilárd tudományos alapokon nyugodjon.

Szakértői kérdőíves kutatásom alapkérdéseként – különös tekintettel a fenti gondolatokra – egyrészt azt vizsgáltam, hogy „*A biztonság megteremtésében és fenntartásában részt vevő állami és nem állami szereplők tevékenysége, az egyes tevékenységi*

⁶⁵³ Finszter Géza (2017): Közrend-közbiztonság-jogbiztonság. (2000–2015), pp. 140–141. In: Finszter Géza – Sabjanics István (szerk.): *Biztonsági kihívások a 21. században*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó.

⁶⁵⁴ Concha (1905) i. m., uo.

⁶⁵⁵ Finszter (2017) i. m., p. 141.

⁶⁵⁶ Stenning (2000) i. m., uo.

⁶⁵⁷ Szigeti Péter (2001): Vázlat a közbiztonság három dimenziójáról: világrendszer, nemzetállami szint és lokalitás. *Jogtudományi Közlemény* 56(4), pp. 153–161.

⁶⁵⁸ Finszter (2009a) i. m., pp. 169–170.

körök, rendészeti feladatok végrehajtási mechanizmusa megérett annak újragondolására?”
Másképp pedig, hogy jelenkorunk valóságában „*A magánbiztonsági szektor állami rendészeti szerveket kiegészítő, új és korszerű tevékenysége a közrend, a közbiztonság fenntartását biztosító új rendészeti alappillér?*”

Vezető beosztású szakértőim szakmai véleménye, a kérdésekre adott válaszok kiértékelése alapján egyértelműen kijelenthető, hogy a biztonság megteremtésének tevékenysége, végrehajtási mechanizmusa megérett az újragondolásra. Az állami rendészet monopóliumának megtörésével a magánbiztonsági szektor szereplői egyre növekvő szerepet vállalnak a biztonság mint termék megteremtésében. Tevékenységük az állami rendészeti szervek tehermentesítését, annak költséghatékonyabb működését eredményezi, aminek kapcsán sor kerülhet további tevékenységek racionalizálására, illetve megfelelő állami garanciális szabályok és kontrollmechanizmusok megalkotásával egyes tevékenységek fokozatos átcsoportosítására. Eszerint a hipotézisem teljes mértékben igazolódott.

Az új rendészeti alappillér vizsgálata azonban nem ad ennyire egyértelmű képet, annak értelmezését különösen sok összetevő befolyásolja. Megállapítható, hogy napjaink piaci alapon működő magánbiztonsági szektora a biztonság megteremtésének meg nem kerülhető tényezője. A magánbiztonsági tevékenység mint szolgáltatás nyújtása jelentős, azonban még fejlődő terület, amelyen nem jelenik meg szabályozó jogalkotói szándék a jelenleg még meglévő szakmai bizonytalanság és részleges elutasítás mellett. A tevékenység, a szolgáltatókkal, a szolgáltatást nyújtó egyénekkal kapcsolatos hatósági felügyelet, az engedélyezési eljárások, a szakma érdekképviselete, a képzések, továbbképzések, speciális szakmai képzések rendszere még sok elemében újragondolásra vagy éppen megalkotásra vár. Az út, amelyen a biztonság megteremtésének nem állami szereplői a rendszerváltás után elindultak, még számos szakmai kihívást tartogat számunkra, amíg a tevékenység teljes körű állami szabályozása és hatósági ellenőrzése megvalósul, és a magánbiztonsági szektor önálló és elismert rendészeti alappillér lesz. Ennek alapján a magánbiztonság mint új rendészeti alappillér létét vizsgáló feltevés megerősítésre került, azzal együtt, hogy a teljes értékű, a közrend, a közbiztonság fenntartását biztosító új rendészeti alappillér megteremtése még a jövő feladata.

Kérdőíves kutatásom megállapításaira tekintettel joggal adódik a kérdés, vajon lehetséges-e egy olyan jövőkép, amelyben az 1990-ben „*megdermedt*” rendészeti struktúrák újra reformértékű megújulásra számíthatnak? Véleményem szerint a rendészet pluralizációjával, az állami rendészeti monopólium megtörésével a változás megkezdődött, de a sokak által remélt reformértékű megújulás – az új, teljes értékű rendészeti alappillér

létrejöttéhez hasonlóan – még várat magára. A folyamat ideális esetben megvalósulhat egy tudatos és lépcsőzetesen építkező normaalkotási tevékenység részeként, vagy – megfelelően határozott jogalkotói elhatározás esetén – létrejöhet a valós igényeket csak kevésbé követő, direkt szabályozás alapján is.

7. BIZTONSÁG, BIZTOSÍTÁS, SZOLGÁLTATÁS, AZ UEFA EURO 2020 LABDARÚGÓ-EURÓPA-BAJNOKSÁG SZERVEZÉSE MAGYARORSZÁGON^{659, 660}

7.1 A pluralizálódó biztonságról

Az embereket a helyi léptéktől egészen a globális szintekig egyaránt foglalkoztatja a rendfenntartás,⁶⁶¹ „az események áramlásának alakítása”,⁶⁶² azon terek létrehozásnak módja, ahol „biztosak lehetünk abban, hogy biztonságban és veszélytelenül maradunk.”⁶⁶³ Kriminológiai nézőpontból vizsgálva viszont valamennyi jogellenes, sértő emberi magatartás, így például a bűncselekményekkel okozott károk azok a jelentős „békétlenségek”, amelyekre a kormányoknak reagálniuk kell.⁶⁶⁴

A bűnözés a biztonság hiányára utalhat, és rámutathat mindazon területekre, ahol az arra kötelezett szervek – az EU-s Fehér Könyvben is megfogalmazottak szerint – nem képesek fenntartani az alapvető rendet.⁶⁶⁵ A bűnözés jelenléte ennek alapján akár a kormányok „békefenntartási” kudarcának bizonyítékeként is értékelhető,⁶⁶⁶ ami a béke fenntartására irányuló intézményi erőfeszítések origóját a központosított, államközpontú irányba mozdították el, és a folyamat során az egységes „közbéke” fokozatosan nyeli el a „magánbékét.”⁶⁶⁷ Ezáltal nem meglepő, hogy kezdetben a rendészet, a rendőrségi tevékenység pluralizálódására vonatkozó állítások a magánbiztonságot regresszív

⁶⁵⁹ Kovács Péternek ezúton köszönöm meg a fejezet elkészítésében nyújtott önzetlen segítségét.

⁶⁶⁰ Lippai Zsolt (2024): Biztosítás, Biztonság és Szolgáltatás – az UEFA EURO 2020 Labdarúgó Európa Bajnokság szervezése Magyarországon. *Rendőrségi Tanulmányok* 7(1), pp. 4–36.

⁶⁶¹ Valverde, Marianna (2010): Questions of Security: A Framework for Research (A biztonság kérdései: Elméleti keretrendszer). *Theoretical Criminology* 15(1), pp. 3–22.

⁶⁶² Parker, Christine – Braithwaite, John (2003): Regulation. In: Cane, Peter – Tushnet, Mark (eds.): *The Oxford Handbook for Legal Studies* (Jogi tanulmányok oxford kézikönyve), Oxford, Oxford University Press, pp. 119–145; Paton, Douglas – Johnston, David (2017): *Disaster Resilience: An Integrated Approach* (Katasztrófákkal szembeni ellenálló képesség: Veszélyeztetettség: Integrált megközelítés). Springfield, Charles C. Thomas Publisher Ltd.

⁶⁶³ Angus Stevenson (ed.): *Oxford Dictionary of English, security management* (Oxford angol kéziszótár, biztonsági irányítás). Oxford, Oxford University Press (2015).

⁶⁶⁴ Froestad, Jan – Shearing, Clifford – Van der Merwe, Martyn (2015): *Criminology: Re-Imagining Security and Risk* (Kriminológia: A biztonság és a kockázat újragondolása). In: Bourbeau, Peter (ed.): *Security: Dialogue across Disciplines*. Cambridge, Cambridge University Press, pp. 177–195.

⁶⁶⁵ Cameron, Holley – Mutongwizo, Tariro – Shearing, Clifford (2019): *Conceptualizing Policing and Security: New Harmscapes, the Anthropocene and Technology* (A rendfenntartás és a biztonság konceptualizálása). *Annual Review of Criminology* (3), p. 6. <https://doi.org/10.1146/annurev-criminol-011419-041330>

⁶⁶⁶ Radzinowicz, Leon (1957): *A History of English Criminal Law and its Administration from 1750* (Az angol büntetőjog és annak igazgatása 1750-től kezdődően). *The Emergence of Penal Policy*. London, Stevens & Sons.

⁶⁶⁷ Maitland, Frederic William (1885): *Justice and Police* (Igazságszolgáltatás és rendőrség). London, Macmillan.

fejlődésként, amolyan „szennyezett szakmaként”⁶⁶⁸ ábrázolták, amely alapjaiban ássa alá a biztonság megteremtésének hosszú és valóban nemes történetét. A rendőrség reformját mint progresszív történetet mind a tudományos világnak, mind a társadalomnak be kellett fogadnia, a korábbi paradigmáknak ellent kellett állni, azokat meg kellett fordítani.⁶⁶⁹ Ahogyan pedig a XX. század végén és a XXI. század elején egyre több bizonyíték sorakozott fel a magánbiztonság biztonságirányítási létjogosultsága mellett,⁶⁷⁰ a terület kutatottsága is lendületet kapott, ugyanis egyre többen kívántak számot adni fejlődéséről.⁶⁷¹ A kutatók feltették a kérdést, vajon hogyan lehetne a magánbiztonságot a legszélesebben, a rendőrség tevékenységét támogató legitim elemeként javítani, és milyen pozitív vagy negatív hatással lehet egymásra a köz- és a magánbéke további fejlődése.⁶⁷² A rendőri tevékenységgel kapcsolatban neoliberaisnak nevezett folyamatokat politikusok is támogatták – Margaret Thatcher és Ronald Reagan –, és tudósok ösztönözték, hogy a közjavak biztosítását a hatékonyság és a költségek miatt az állami bürokráciából a magánszektorba helyezték át.⁶⁷³

A magánbiztonsági tevékenységet kutató Beattie,⁶⁷⁴ Zedner⁶⁷⁵ és Simon⁶⁷⁶ azzal érvelt, hogy míg a rendőrség a „bűnözésen keresztül kormányzott”, addig a magánbiztonság – a rendőrségtől eltérő szolgáltatásaival – a veszteségek elkerülése érdekében kormányozza a biztonságot.⁶⁷⁷ Mindezekből következik, hogy rendőrség esetében létszámától,

⁶⁶⁸ Thumala, Angelica – Goold, Benjamin – Loader, Ian (2011): A tainted trade? Moral ambivalence and legitimation work in the private security industry (A szennyezett szakma? Erkölcsi ambivalencia és legitimációs munka a magánbiztonsági ágazatban). *The British Journal of Sociology* 62(2), pp. 283–303.

⁶⁶⁹ Lásd például Loader, Ian – Walker, Neil (2007): *Civilizing security* (A biztonság magánosítása). Cambridge: Cambridge University Press; és Loader, Ian – White, Adam (2017): How can we better align private security with the public interest? Towards a civilizing model of regulation (Hogyan tudjuk jobban összehangolni a magánbiztonságot a közérdekkel? A szabályozás magánosítási modellje felé). *Regulation & Governance* 11(2), pp. 166–184.

⁶⁷⁰ Bayley, David – Shearing, Clifford (1996): The Future of Society (A társadalom jövője). *Law & Society Review* 30(3), pp. 585–606.

⁶⁷¹ Például Jones, Trevor – Newburn, Tim (1998): *Private Security and Public Policing* (Magánbiztonság és közrendészet). Clarendon Press; Kakalik, James S. – Wildhorn, Sorrel (1977): *The Private Police: Security and Danger* (Magánbiztonság: Biztonság és veszély). New York, Crane Russak.

⁶⁷² Berg, Julie – Shearing, Clifford (2018): *Governing-through-Harm and Public Goods Policing* (Kormányzás a károkozón keresztül és a közjavak rendfenntartása). *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science* 679(1), pp. 72–85.

⁶⁷³ Hayek, Friedrich August von (1944): *The Road to Serfdom* (Út a jobbagyság felé). London, Routledge; Milton, Friedman (1962): *Capitalism and Freedom*. Chicago, University of Chicago Press.

⁶⁷⁴ James M., Beattie (2006): *Early Detection: The Bow Street Runners in Late Eighteenth-Century London* (Korai felismerés: A Bow Street Runners a XVIII. század végén). In: C. Emsley – H. Shpayer-Makov (eds.): *Police Detectives in History, 1750–1950*, Farnham, UK: Ashgate, pp. 15–32.

⁶⁷⁵ Zedner, Lucia (2009): *Security*. London, Routledge Taylor and Francis Group.
<https://doi.org/10.4324/9780203871133>

⁶⁷⁶ Simon, Jonathan (2007): *Governing through crime: How the war on crime transformed American democracy and created a culture of fear* (Kormányzás a bűnözésen keresztül: Hogyan alakította át a bűnözés elleni háború az amerikai demokráciát és hozta létre a félelem kultúráját?). Oxford, Oxford University Press.

⁶⁷⁷ Philip C., Stenning, – Clifford D., Shearing, (1980): The quiet revolution: The nature, development and general legal implications of private policing in Canada (A csendes forradalom: A magánrendőrség jellege, fejlődése és általános jogi vonatkozásai Kanadában). *Criminal Law Quarterly* (22), pp. 220–248.

felszereltségétől függetlenül mutatkozik egyéni, társadalmi és állami igény a magánbiztonsági szolgáltatások teljesítésére. Ennek az egyik, talán legszembevetőbb példája a nagy tömegeket vonzó és jelentős nemzetközi sajtónyilvánossággal, érdeklődéssel övezett kiemelt sportrendezvények lebonyolítása, melyek során a biztonságnek ez a pluralizálódása „felszámolja az egyetlen dolog mítoszát.”⁶⁷⁸ A köz-magán partnerségről szóló elemzések viszont rámutatnak a magánvállalatok új ártalmakba bevonásának legnagyobb kihívására is, arra hogy a magánfinanszírozó szervezetek első sorban profitmaximalizálók és csak másodsorban biztonságmaximalizálók.⁶⁷⁹

Dolgozatom gyakorlati elemeket vizsgáló fejezetének további részében az UEFA⁶⁸⁰ EURO 2020⁶⁸¹ labdarúgó-Európa-bajnokság „Biztonság,⁶⁸² Biztosítás,⁶⁸³ Szolgáltatás⁶⁸⁴” szlogenű magyarországi szervezését mutatom be (a szlogen egységes értelmezése érdekében az UEFA által meghatározott jelentéstartalmat a lábjegyzetben mutatom be).⁶⁸⁵

A gyakorlati dolgozatrész összeállításához személyes interjút készítettem Kovács Péterrel⁶⁸⁶ az MLSZ Biztonsági Igazgatóság igazgatóhelyettesével. Az egykori rendőrfőtiszt felkérését – személyes kompetenciáin és a sportrendezvények szervezésében meglévő hazai/nemzetközi, magán-/közbiztonsági szemléletű elméleti/gyakorlati tapasztalatain túl – az EURO 2020 hazai szervezőbizottságában betöltött biztonsági menedzseri tagsága és az UEFA elvárásainak megfelelő hivatalos dokumentumok kidolgozásában vállalt úttörő szerepe indokolta. A fejezet további részeiben a vele készített szakmai interjú és az UEFA-elvárásoknak megfelelő hivatalos dokumentumokban is megjelenő tervezés szakmai tapasztalatait foglalom össze.

⁶⁷⁸ Brodeur, Jean Paul (2006): Foreword (Előszó). In: Wood, Jennifer – Dupont, Benoît (eds.): *Democracy, Society and the Governance of Security*. Cambridge, Cambridge University Press, pp. xi–xx.

⁶⁷⁹ Bures, Oldrich (2013): Public-private partnerships in the fight against terrorism? (Köz- és magánszféra közötti partnerségek a terrorizmus elleni küzdelemben?). *Crime Law Soc Change* (60), pp. 429–455.

⁶⁸⁰ A Union of European Football Associations – Európai Labdarúgó Szövetségről bővebben:

<https://www.uefa.com/>

⁶⁸¹ A 2020-as labdarúgó-Európa-bajnokságról bővebben: <https://www.uefa.com/uefaeuro-2020/>

⁶⁸² Biztonság: általános értelmezésben olyan intézkedéseket foglal magában, amelyek valamely eseményen nézőként jelen lévő egyének vagy egy tágabb közösség tagjai egészségének és biztonságának a védelmére irányulnak.

⁶⁸³ Biztosítás: általános értelmezésben olyan intézkedéseket foglal magában, amelyek célja a stadionokon és egyéb sportlétesítményeken belül és kívül megvalósuló büntetendő cselekmények és antiszociális magatartás megelőzése, illetve az ilyen cselekményekkel és magatartással szembeni fellépés.

⁶⁸⁴ Szolgáltatás: általános értelmezésben olyan intézkedések (szolgáltatások) széles köre, amelyek célja az egyének igényeinek kielégítése úgy, hogy az egyének jól érezzék magukat, megbecsülve érezzék magukat, és érezzék azt, hogy szívesen látják őket, valamint, hogy aktív résztvevői egy eseménynek; magában foglal továbbá egy sor megelőző intézkedést, például sporttal kapcsolatos közösségi projekteket és szurkolói részvételt.

⁶⁸⁵ Állandó Bizottság konzultatív látogatása Magyarországon (2018. november 15–16.) Európa Tanács, Strassbourg, 2019. március 29., p. 29.

⁶⁸⁶ A dolgozat írásakor betöltött pozíciója megváltozott, jelenleg a Magyar Kosárlabdázók Országos Szövetsége biztonsági vezetője.

7.2 A szervezés vállalása

Magyarország miniszterelnöke az általa 2014. április 17-én aláírt kötelezettségvállalási nyilatkozatban erősítette meg, hogy hazánk kormánya teljes körűen és korlátozás nélkül ért egyet az UEFA EURO 2020 Tournament Requirements⁶⁸⁷ anyag hatodik, „Sector 06 – Safety and Security” (Biztosítás és Biztonság) fejezetében foglaltakkal. Azzal, hogy betartjuk a dokumentumban foglaltakat, beleértve az orvosi követelményeket és a stadionok orvosi szolgáltatásainak biztosítását is. A versenykövetelményeket minimumkövetelményként elismerve vállaltunk kötelezettséget arra, hogy – az UEFA elvárásaival összhangban, annak tagszövetségével együttműködésben – Magyarország területére vonatkozóan integrált biztonsági és védelmi koncepciót dolgozunk ki. A koncepcióban kijelölt valamennyi felelősség elismerésével egyetemlegesen teljesítjük ezen kötelezettségeket, és viseljük az intézkedések végrehajtásával kapcsolatos valamennyi költséget. Elismertük a szervezéssel kapcsolatosan felmerülő teljes felelősséget, felmentve ezzel bármely harmadik felet mindennemű teher alól.

Az eredetileg 2020. június 12. és július 12. időszakra tervezett eseményre 2021. június 12. és július 12. között került sor. Az UEFA a koronavírus-világjárvány miatt ugyanis 2020. március 17-én egy évvel elhalasztotta a tornát. A kiemelt sportrendezvény végrehajtásának biztonságos megszervezése komoly biztonsági kihívás elé állította a sporteseményt szervező, rendező országokat. A több éves operatív előkészítés során 45 magyarországi UEFA-látogatás, 35 svájci workshop, 10 bizottsági ülés, több mint 150, külsős partnerrel történő egyeztetés, valamint 15 konferencia és tanulmányút valósult meg. A torna Európa négy időzónájának 10 nyelvi környezetében, 31 rendezvénynapon, 11 szervező ország összehangolt tevékenységével, 24 futballcsapat 51 mérkőzésével zajlott.

Disszertációm gyakorlati példákat bemutató fejezetében egy merőben új és rendkívül izgalmas szempontból bizonyítom a 2020-as labdarúgó-Európa-bajnokság szervezésének elmosódó határvonalú magán- és közbiztonsági szervezési sajátosságait, mutatom be annak a hazai rendészeti gyakorlatban eddig példátlan volumenű megvalósítását. Ugyanakkor, még az EURO 2020 szervezésének bemutatása előtt különösen fontosnak érzem a hazai sportrendezvények szervezésének bemutatását, kitérve az általam lényegesnek ítélt egyes történeti elemekre, rávilágítva ezek társadalmi jelentőségére. A hazai sporttörténet eredetét kutatva Szamel Lajos szavait idézem, melyek szerint „*a sport hozzájárulhat ahhoz, hogy a*

⁶⁸⁷ UEFA EURO 2020 Tournament Requirements – UEFA EURO 2020 Versenykövetelmények.
https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/EuroExperience/competitions/General/01/95/21/41/1952141_DOWNLOAD.pdf (letöltve: 2022.01.22.).

*jövőt úgy alakítsuk, amiért érdemes élni, úgy a sport jogát minden ember alapvető jogává kell tenni. Ebből az alapjogból mindenekelőtt az folyna, hogy mindenki számára egyenlő lehetőséget kell adni a sportban való részvételre.*⁶⁸⁸ Az egyenlő jog lehetőségét hangsúlyozva a sportról mint társadalmi jelenségről hazánkban a XX. század kezdetétől beszélhetünk. A sportolással kapcsolatos első törvény a testnevelésről szóló 1921. évi LIII. törvénycikk volt.

A történelmi hűség kedvéért kell megemlítenem az 1880-as évek Vallás- és Köznevelési Minisztériumának hatáskörébe delegált sportigazgatási feladatokat és az 1923-ban ugyanitt létrehozott Testnevelésügyi Ügyosztályt, valamint az 1941-ben, az 5520/1941. számú miniszterelnöki rendelettel⁶⁸⁹ megalakult Országos Sporthivatalt, a sport és testnevelés központi hatóságát. Hazánk egykori szocialista felépítésű államszervezetének országos hatáskörű államigazgatási sportfőhatósága⁶⁹⁰ 1951-től 1998-ig a minisztertanács közvetlen alárendeltségébe került, ezzel alakult ki a sportirányítás centralizált hatalmi igazgatási eszközökkel dolgozó hierarchiája. Az Országos Testnevelési és Sportbizottság,⁶⁹¹ továbbá a helyi testnevelési és sportbizottságok rendszerének⁶⁹² 1951-es felállítása szintén a sporttevékenység központi irányítását és fejlesztési irányait erősítette. Az 1958 és 1963 közti időszakban névváltozással Magyar Testnevelési és Sporttanácsá alakult sportbizottság hivatali szerve a Magyar Testnevelési és Sportszövetség lett, amely 1963-ban⁶⁹³ olyan irányítási, felügyeleti és hatósági jogköröket kapott, melyek kvázi államigazgatási szervvé tették. A szervezet 1973-as ismételt átalakításával létrehozott Országos Testnevelési és Sporthivatal pedig a tanácsok útján látta el sportigazgatási feladatait.⁶⁹⁴

A Klebelsberg Kunó korából származó sporttörvényi szabályozást követő 1998. évi LXXXVI. törvény⁶⁹⁵ teljes mértékben újraértelmezte a sportigazgatás központi irányítását, és

⁶⁸⁸ Szamel Lajos (1987): A sportigazgatás jogi szabályozása. Budapest, Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár házi kiadása, pp. 12–25.

⁶⁸⁹ 469. A m. kir. minisztérium 1941. évi 5520 M. E. számú rendelete az ifjúság honvédelmi nevelésének és testnevelésének egységes vezetéséről.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_RT_1941/?pg=2227&layout=s&query=sport (letöltve: 2022. 01. 22.).

⁶⁹⁰ A nép által megválasztott tanácsokról és azoknak jogköréről szóló 1950. évi I. törvénnyel létrehozva.

⁶⁹¹ 1951. évi 2. tvr. a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa mellett működő Országos Testnevelési és Sportbizottság szervezéséről (jan. 14.).

⁶⁹² Országos Testnevelési és Sport Bizottság (OTSB).

https://www.paap.hu/ords/f?p=2013:4:10645653598022::4::P4_CORP_ID:5922 (letöltve: 2022. 01. 22.).

⁶⁹³ 1963. évi 29. törvényerejű rendelet a testnevelési és sportmozgalom társadalmi irányításáról.

⁶⁹⁴ Tóth Nikolett Ágnes (2019): Sportrendészet a sportigazgatás rendszerében. Budapest, NKE Államtudományi és Közigazgatási Kar, pp. 10–11. https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/12782/T%F3th_Sportrend%E9szet_IH_FINAL.pdf?sequence=1 (letöltve: 2022.01.22.).

⁶⁹⁵ 1998. évi LXXXVI. törvény a miniszterek feladat- és hatáskörének változásával, valamint az Ifjúsági és Sportminisztérium létrehozásával összefüggésben szükséges törvénymódosításokról.

a magyar sport történetében először – a Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium 1999. január 1-jei létrehozásával – minisztériumi szintre emelte a testnevelés és sport ügyét. A minisztérium 2004. évi megszűnése⁶⁹⁶ után létrejött a – belügyminiszteri irányítású – Nemzeti Sporthivatal, majd 21 hónap⁶⁹⁷ után ennek jogutódjaként jelölték meg az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztériumot.⁶⁹⁸

Napjainkra a sporttevékenységre vonatkozó, állami és civil szféra által alkotott szabályok alapvetően három kategóriára oszthatók a jogi jellegük alapján: a sportra vonatkozó állami jogszabályok, a szakszövetségi magatartási előírások és a sport játékszabályai.⁶⁹⁹ Hazánk sporttal kapcsolatos szabályozásának története – gondolva például a Magyar Olimpiai Bizottság működésére stb. – jelentősen túlmutat jelen dolgozat terjedelmi lehetőségein, így a teljesség igénye nélkül kívánok néhány eseményt megemlíteni, bizonyítva a mindenkori központi irányítás igényét. Napjainkra már vitathatatlan tényé vált a sport társadalmi jelentősége, amely kiváltotta az állami beavatkozást a sportéletbe, kialakította a sportigazgatás sajátos szervezetét, és a sportot – különös tekintettel a látványsportokra – az anyagi támogatások emelkedésével emelte át a közérdek világába.⁷⁰⁰

A sportról szóló 1996. évi LXIV. törvényt követő és jelenleg is hatályos – 2004. évi I. törvény, a köznyelvben második sporttörvényként aposztrofált – jogszabály preambuluma szerint *„a sport a közjó része, amely erősíti a közösség tagjainak egymáshoz tartozását, miként az egyén testi és lelki egészségét.”* A törvény bevezetőjét olvasva – gyakorló biztonsági szakemberként – rögtön az egymáshoz tartozás élményének egyik lehetséges árnyoldala, a sportrendezvények rendjét oly sokszor megzavaró események kérdésköre ötlött eszembe. Egy olyan problémakör, amely egyaránt foglalkoztatja a tudományos világot, illetőleg a magán- és közbiztonsági szektor abban közvetlenül is érintett jelentős létszámú szereplőjét.

Hazánkban a XX. század elején kezdett igazán népszerűvé válni a futball, amikor jelentősen nőtt a mérkőzések látogatottsága, ami a jogsértő cselekmények valószínűségét is jelentősen növelte. A rendőrség már a kezdetektől próbálta kiszűrni azokat a személyeket, akik a stadionokban erőszakos formában, tettelegességgel fejezték ki véleményüket a játékosokról és játékevezetőkről – vagy a csapatukat agresszív játékra buzdították. Amikor

⁶⁹⁶ 2004. évi I. törvény a sportról.

⁶⁹⁷ Létrehozva a Nemzeti Sporthivatal felügyeletének változásával összefüggésben szükséges törvénymódosításokról 2005. évi XIII. törvénnyel, megszüntetve az egyes országos hatáskörű államigazgatási szervek megszüntetéséről és jogutódlásáról szóló 149/2006. (VII. 21.) Korm. rendelettel.

⁶⁹⁸ Fazekas Attila (2009): Sportigazgatási és sportjogi ismeretek. Jegyzet. Budapest, Önkormányzati Minisztérium Sport Szakállamtitkárság, p. 14.

⁶⁹⁹ Tóth N. Á. (2019) i. m., p. 10.

⁷⁰⁰ Uo. p.10.

pedig a futballpályán szabadultak el az indulatok, az általában a mérkőzés végét is jelentette, mivel a rendőrök félték, hogy az erőszak a lelátóra is áttevődhet.⁷⁰¹ A mérkőzések kapcsán megnyilvánuló erőszak⁷⁰² hatására 1921-ben született meg a 84.447/1921. B.M. számú „*A football-mérkőzéseken tapasztalt durva játékmód megszüntetése érdekében*” körrendelet, amely kötelezte a futballklubokat, hogy játékosállományuk olyan emberekből álljon, akik nem produkálnak agresszív viselkedést a pályán. A játékvezetőknek pedig kötelező lett kiállítani az agresszívan játszó játékosokat, és a kirendelt rendőrtisztviselő utasításait is végrehajtani.⁷⁰³

Külföldi kitekintésben elmondható, hogy a sportrendezvényekkel kapcsolatos tragédiák megakadályozása nemzetközi összefogást sürgetett, és a fordulópont az 1989. április 15-én megrendezett Liverpool – Nottingham Forest tragédiába torkollt mérkőzés⁷⁰⁴ volt. A 98 emberéletet követelő esemény hatására készült Taylor-jelentés⁷⁰⁵ összesen 76 különböző ajánlást fogalmazott meg a stadionok biztonságosabbá tételéről, biztonságtechnikai és egyéb szervezési szempontokról, melyek a futballhuliganizmusból adódó rendbontások megelőzését, kezelését célozták. Lord Taylor jelentése alapján – amelyet nyolc olyan jelentés⁷⁰⁶ előzött meg, amelyek szintén sportrendezvényeken történt katasztrófákat követően születtek⁷⁰⁷ – kilenc jogszabály megalkotására került sor.⁷⁰⁸ A sportrendezvények biztosításáról való gondolkodás a rendészeti kérdés helyett az úgynevezett komplex megközelítés irányába mozdult el, felismerve azt, hogy a szurkolókat kizárólag büntetőjogi intézkedésekkel nem célszerű és nem is lehet megfékezni.

Az új típusú megközelítés tükrében, elsősorban az UEFA „*Biztonság, Biztosítás, Szolgáltatás*” hármasának rendezvényszervezési alapelveire gondolva, a 2020-as Európa-bajnokság szervezőinek sem lehetett más küldetése, mint mind a 11 rendező országban magas színvonalú szolgáltatást nyújtani. Meg kellett teremteni annak a feltételeit, hogy az esemény

⁷⁰¹ Pálya a magasban, Game over. https://magyarnarancs.hu/egotripp/game_over-75162 (letöltve: 2022. 01. 22.).

⁷⁰² 1921-ben egy MTK–Kispest futballmérkőzésen a bíró az utolsó percben tizenegyest ítelt a hazai csapatnak, amivel egyenlíteni tudtak. A nézők megvadulva törtek be a pályára, és kegyetlenül megverték a bírót.

⁷⁰³ Pálya a magasban, Game over uo.

⁷⁰⁴ A nap, amikor vérben született meg az újkori angol foci. <https://www.origo.hu/sport/futball/20190415-shafield-stadionkatasztrofa-harminc-eves-evfordulo.html> (letöltve: 2022. 01. 22.).

⁷⁰⁵ The Taylor Report. <http://www.contrast.org/hillsborough/history/taylor.shtm> (letöltve: 2022. 01. 22.).

⁷⁰⁶ Tóth N. Á. (2019) i. m., p. 28.

⁷⁰⁷ Ezek közül kiemelendő a Wheatley Report, amelyet követően megalkották a Green Guide első kiadását 1973-ban, és ezt követően az angol parlament 1975-ben elfogadta a sportlétesítmények biztonságáról szóló törvényt. Minden olyan kérdés, amelyet érintett, és amelyre megoldási javaslatokat tett, korábban is részletes vizsgálat tárgya volt az elmúlt hatvan év alatt. Külön foglalkozott az elkülönítéssel, ami az ellenérdekű szurkolótáborok elválasztását jelenti, és arra jutott, hogy a tömeg viselkedését teljes biztonságot nyújtó módszerrel nem lehet kezelni.

⁷⁰⁸ Freyer Tamás (2004): A rendvédelmi erők harca a futball-huliganizmus ellen Magyarországon. *Doktori értekezés*, Semmelweis Egyetem, Testnevelési és Sporttudományi Kar, Budapest, p. 65.

résztevői, sportolók, sportszakemberek, szurkolók, nézők kulturált körülmények között, kényelmesen és biztonságban átadhassák magukat a sportélmények megélésének és befogadásának, az önfelelt kikapcsolódásnak.⁷⁰⁹

A 2020-as Európa-bajnokság egyike volt a legnagyobb érdeklődésre számot tartó sporteseményeknek, mely az európai futballcsalád nagy, közös vállalkozásként is jellemezhető. A kiemelkedő sport- és kulturális esemény pedig érdeklődők millióit vonzotta a rendezvények helyszíneire szerte a nagyvilágból. Ez a tény és a világban kialakult nemzetközi, társadalmi és politikai helyzet egyúttal azt is jelentette, hogy az Európa-bajnokság rendkívül komoly biztonsági kihívás elé állította a sporteseményt szervező, rendező országokat. A rendezőknek olyan körülményeket kellett biztosítaniuk, melyben minden résztvevő örömmel, biztonságban, harmóniában és kiegyensúlyozottan szórakozhatott, és megélhette az európai összetartozás élményét. A mérkőzések és az ahhoz kapcsolódó események kulturált, biztonságos megrendezése pedig csak a szervezésben részt vevő valamennyi szereplő és szakterület összehangolt, professzionális munkavégzésével, partnerségen alapuló, széles körű nemzetközi együttműködéssel valósulhatott meg (ennek alapja egymás elfogadása, kölcsönös tisztelete és az együttműködési készség). A korábbi világversenyek tapasztalatai alapján pedig kijelenthetjük, hogy a párbeszéd és az információcsere a jó és kiegyensúlyozott döntések meghozatalának alapfeltétele, a biztonsági kérdések megoldásának kulcsa. A cél tehát egy olyan esemény megszervezése volt, amely megjeleníti, felmutatja az európai értékek sokaságát és sokszínűségét.⁷¹⁰

7.3 A tervezéssel kapcsolatos szerepek és felelőségek⁷¹¹

A sportrendezvények biztonságának garantálásával kapcsolatos rendkívül összetett tevékenységet szabályozó hazai jogszabályok a sportszervezetek kötelezettségei közé sorolják a szervezéssel és rendezéssel, a résztvevők személy- és vagyonbiztonságával összefüggő feladatok végrehajtását. Nemzeti jogszabályaink kiemelt hangsúlyt helyeznek az előkészítés (megfelelő környezet és feltételek garantálása, azaz biztonság – safety), a szolgáltatások (szurkolók részére nyújtott megfelelő szolgáltatás – service) és a biztosítás (a közrend és a rendezvény szervezője által meghatározott pályarendszabályok érvényre juttatása, a biztosítás – security) hármására. A biztonság nyújtása több szervezet és személy aktív, megfelelően

⁷⁰⁹ EURO 2020 Budapest SSNS Concept Briefing, UEFA 2020 elvárások hivatalos dokumentum, Budapest rendező város, p. 4.

⁷¹⁰ EURO 2020 Budapest SSNS i.m, p. 4.

⁷¹¹ A tervezés küldetéséként a biztonság, a védelem és a szolgáltatás hármásának integrált és kiegyensúlyozott megközelítése került megfogalmazásra magán- és állami partnerekkel, valamint az UEFA-val történő szoros együttműködésben, az EURO 2020 hivatalos helyszínein jelen lévő csapatok / nézők / vendégek / látogatók / helyi lakosok / személyzet számára.

elhatárolt felelősségi körében megvalósuló, együttműködésre épülő, leginkább szervezési (proaktív), mintsem rendezvénybiztosítási (reaktív) feladat.

Együttműködő szervezetek

Elsődleges és speciális jellegű állami feladatként jelölhető sportrendezvényeken (illetőleg az azokhoz köthető helyszíneken) a közrend, közbiztonság fenntartása/helyreállítása; míg a sportszervezetek szervezőjének kötelessége a sportrendezvényen részt vevők személyi és vagyónbiztonságának megóvása, a jogsértések megelőzése érdekében szükséges intézkedések megtétele vagy annak az illetékes hatóságnál történő kezdeményezése. A közös tevékenység – jogszabályi kötelezés alapján – az alábbi szervezetek⁷¹² együttműködésével valósult meg.

- A rendőrség (a már ismertetett alaptevékenységén túl) a sportrendezvényekkel összefüggésben (a közrend és közbiztonság fenntartása és helyreállítása érdekében) hatósági és rendészeti feladatokat lát el. Rendészeti feladatkörével összefüggésben koordinálja a hatósággal és illetékességgel bíró társrendészeti szervek munkáját.
- A Katasztrófavédelem országos hatáskörében a sportlétesítményekkel kapcsolatosan eljárva bírálja el a különböző szolgáltatók által elkészített tűzvédelmi szabályzatokat, kiürítés számításokat, kimenekítési és kiürítési terveket, tűzriadóterveket, cselekvési protokollok felülvizsgálati dokumentációit, tűzvédelmi oktatási anyagokat – egyszóval tűzvédelmi dokumentációkat. A létesítmények használatát ellenőrzi, a sport és egyéb rendezvények megtarthatóságát – hozzájárulással – engedélyezi.⁷¹³
- A Sportrendezvényeket Biztonsági Szempontból Minősítő Bizottság a magyar rendőrség által működtetett szakértői testület, amely végrehajtja a sportrendezvények biztonsági kockázat szerinti minősítését.⁷¹⁴
- Egészségügyi szolgáltató a sportrendezvények résztvevőinek egészségügyi biztosítását (és egészségügyi ellátását), mentését jogszabályi kötelezés alapján ellátó szervezet.⁷¹⁵

⁷¹² A BM által a belügyi munkacsoport munkájába bevont szervezetek az ORFK, az OKF, az akkori Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal, a TEK, az AH és az NBSZ.

⁷¹³ A mentő tűzvédelem végrehajtásába hivatásos katasztrófavédelmi szervek, önkéntes tűzoltó egyesületek, jogosultsággal rendelkező egyéni szolgáltatók vonhatók be.

⁷¹⁴ Tagjait az ORFK, a katasztrófavédelem, az Országos Mentőszolgálat (továbbiakban: OMSZ), az Országos Bírósági Hivatal elnöke, az ügyészség, a sportpolitikáért felelős miniszter és a sportágak országos sportági szövetségei által delegált szakértők alkotják.

- Sportlétesítmény tulajdonosa és üzemeltetője a sportrendezvényhez kapcsolódóan felelős a jogszabályoknak, előírásoknak megfelelő működésért és üzemeltetésért (a működtetéshez szükséges engedélyek, hozzájárulások, rendszerek rendelkezésre állásáért). Szerződés útján biztosítja, hogy a szervező a létesítményt igénybe vehesse.
- Szervező az a sportszervezet, amely felelős a sportrendezvény lebonyolításért nemzeti törvény, egyéb jogszabály, nemzeti és nemzetközi sportági szövetség szabályzata alapján.
- A Budapesti Közlekedési Központot a budapesti közlekedés szervezésért a főváros közgyűlése delegálja. A BKK összefogja, integrálja és szakmai alapon működteti Budapest tömegközlekedését.
- A rendező szerv a szervező által a sportrendezvény biztonságos lebonyolítása, a helyszíni rend fenntartása, a szervezési feltételek biztosítása, a rendezés érdekében szerződésben megbízott, a személy- és vagyonvédelmi, magánnyomozói tevékenységről szóló törvény hatálya alá tartozó egyéni vagy társas, rendezőket (security steward) és közreműködőket (safety steward) alkalmazó vállalkozás.
 - Rendező (security steward) a hatósági (személy- és vagyonvédelmi) igazolvánnyal rendelkező – jogszabályban és a sportági szakszövetség belső szabályzatában jelölt képesítési/képzési követelményeknek megfelelő –, a rend, a helyszíni rend fenntartására, a szervezési feltételek biztosítására felkészített, a személy és vagyonbiztonság garantálására szerződésben megbízott személy.
 - Közreműködő (safety steward) a sportrendezvénnyel összefüggő feladatokat önkéntes, munka vagy a munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban ellátó, 18. életévet betöltött közreműködő. Alkalmazásával – feladataival, ruházatával, képzésével –, a sportrendezvény biztonságos lebonyolításával kapcsolatos előírásokat, rendelkezéseket az alkalmazó szövetség szabályzatban határozza meg. Feladata – rendezői tevékenységet nem folytatva – a nézőkkel, a sportrendezvény egyéb résztvevőivel való

⁷¹⁵ A 10 ezer fő feletti és nemzetközi események egészségügyi biztosítását a nézők/sportolók vonatkozásában, térítés ellenében az országos hatáskörű OMSZ látja el. Az OMSZ – jogszabályok alapján, az egészségügyi mentésért felelős minisztérium irányítása melletti felelősséggel – koordinálja a sporteseménnyel kapcsolatos sürgősségi egészségügyi feladatok ellátását, szervezését.

kapcsolattartás. Tájékoztat a sportrendezvény helyszínére való bejutásról, azon belüli tájékozódásról, támogatja a rendezvény biztonságos lebonyolítását, segít a rendezvény helyén nyújtott szolgáltatások igénybevételeiben. Végszükség esetén joga és kötelessége fellépni a személy- és vagyonbiztonság érdekében.

Az előkészítés – majd a végrehajtás fázisában is – a koordinációs szervezetek szintjeit a vezetési ponton szakmai, a regionális törzs szintjén szakmapolitikai, míg az operatív törzset politikai szintként jelölték.

A rendezéssel kapcsolatos releváns hazai tevékenységek⁷¹⁶

Hazánk jelentős tapasztalattal rendelkezik kiemelt nemzetközi sportesemények biztosításában – ezeken a résztvevők biztonságérzetét negatívan befolyásoló, a köznyugalmat súlyosan sértő cselekmény eddig nem történt. A magyarországi sportesemények szervezését és biztonságát, számos, az állami szervezetek és szervezők vonatkozásában is egyértelmű felelősségi viszonyokat teremtő jogszabály fogalmazza meg.⁷¹⁷

A hatályos törvényi szabályozás értelmében állami feladat a gondoskodás a sportrendezvények közbiztonságáról, illetve a hozzájárulás a sportrendezvények biztonságos lebonyolításához. Konkrét sporteseményt érintően pedig a szervező feladata a sportrendezvényen részt vevők személy- és vagyonbiztonságának megóvása, az intézkedés a bűnmegelőzés érdekében, illetve intézkedések kezdeményezése az illetékes hatóságnál (a szervező felelőssége akkor kezdődik, amikor a résztvevők megjelennek a sportrendezvény helyszínén, és az ő távozásukig tart).

A sportrendezvények – különösen a magántulajdonú nyilvános helyeknek minősülő létesítményekben/stadionokban (továbbiakban: stadionokban) szervezett események – biztosításához a rendőrség előzetes, illetőleg dinamikus kockázatértékelés alapján biztosítja a stadionokon belüli rendőri jelenlétet (alacsony biztosítási profiltól, a rend helyreállítását célzó végrehajtási szint emelésének lehetőségével). A stadionokban szervezett sportrendezvények biztonságáért, a személy- és vagyonvédelmi feladatok elsődleges ellátásáért a szervező által megbízott rendező szerv felel.

⁷¹⁶ A képességek analízise középpontjában az a vizsgálat áll, amely értékeli, hogy van-e megfelelően illeszkedő jogi keret az UEFA EURO 2020 biztonságos és védett környezetben való megrendezéséhez (a vonatkozó jogi szabályozást a tornát megelőzően legalább egy évvel hatályba kellett léptetni és valamennyi érintett féllel közölni, hogy felkészülhessenek a határidős teljesítésekre).

⁷¹⁷ A sportesemények biztonságának alapvető jogi keretét a sportról szóló 2004. évi I. törvény adja.

A sportlétesítménybe szervezett sportesemény (versenyrendszer) megkezdése előtt a biztosítási feladatokban érintett szervezetek (rendőrség, katasztrófavédelem, népegészségügyi államigazgatási szerv) ellenőrzik a stadiont. Megfelelőség esetén hozzájárulnak a versenyrendszerben történő igénybeviteléhez (a sportlétesítmény ezt követő pályahitelesítését pedig a sportszövetség hajtja végre).

Ha nézők is vannak, sportlétesítménybe versenyt szervezni kizárólag az említett három hatóság, illetőleg a sportszövetség által kiadott engedélyek alapján lehet.

Biztonsági kockázat szerinti minősítés

A sportrendezvényeket a 16 fős Biztonsági Szempontból Minősítő Bizottság három (normál, fokozott és kiemelt) biztonsági fokozatba sorolhatja:⁷¹⁸

- Normál biztonsági kockázatú besorolásánál a rendezvényen a rendőrség képviselője jelen lehet, de a sportrendezvény biztonságos megszervezéséért a szervező és a rendező szerv felel.
- Fokozott biztonsági kockázatú besorolásnál a szervező köteles a verseny/mérkőzés időpontját megelőző 15 napon belül felkérni az esemény helye szerint területileg illetékes rendőrkapitányságot, hogy térítés ellenében vegyen részt a sportlétesítményen belüli rend fenntartásában (és támogassa a szervező által megbízott rendezőt). Ez esetben a biztosítás irányítását a szervező által szerződés alapján igénybe vett rendező szerv látja el, míg a szerződött rendőri állomány bevetéséről a rendőri egység parancsnoka dönt. Normál és fokozott besorolás esetén a rendőrség igénybevitelére szerződés megkötésével, térítés ellenében kerül sor. Szerződéskötés elmaradása esetén a rend helyreállításával kapcsolatosan végrehajtott rendészeti feladatok költségeit a szervező részére a rendőrségnek ki kell számláznia.
- Kiemelt biztonsági kockázatú besorolásnál a szervező hajtja végre az esemény biztosításával kapcsolatos feladatokat, míg a rendőrség a stadionban közfeladatként (térítésmentesen) biztosítja a jelenlétét, irányítja a rendezői feladatok végrehajtását (a rendőrség felelős az általa meghozott intézkedésekért).

Összegezve: a szervező és a rendező által a személy- és vagyonvédelmet garantáló biztosítási feladatokat kiegészítő biztosítási tevékenységet ellátó rendőrség a nyilvános helyeknek minősülő stadionokban csak szerződéses formában vagy indokolt esetben –

⁷¹⁸ 54/2004. (III. 31.) Korm. rendelet a sportrendezvények biztonságáról alapján.

nagyobb biztonsági kockázat felmerülésekor – közfeladatként vesz részt a sportesemények biztosítási feladatainak ellátásában. A rendező, illetve a rendező szerv a rendezvény ideje alatt köteles a rendőrséggel – annak igényei szerint – együttműködni, munkáját a biztonság érdekében elősegíteni, támogatni.

Az intézkedési jogosultságokról

A sportlétesítmények biztonságának megteremtése, az elsődleges intézkedések kötelezettsége a rendező céget terheli. A rendezői feladatokat ellátó személy- és vagyonőr – jogszabályi felhatalmazás alapján – jogos védelmi helyzet és végszükség esetén jogosult támadáselhárító eszközök (vegyi eszköz, gumibot, őrkutya, lőfegyver) alkalmazására.

A rendező törvény erejénél fogva jogosult a bűncselekmény és a szabálysértés elkövetésén tetten ért személyt a cselekmény abbahagyására felszólítani, a cselekmény folytatását megakadályozni, az elkövetőt elfogni, és a birtokában lévő, bűncselekményből származó vagy annak elkövetéséhez használt tárgyat, illetve támadásra alkalmas eszközt elvenni. A rendező az intézkedése során megvalósult cselekményeket egészen a visszatartás jogszabályban meghatározott idejéig köteles kamerákkal dokumentálni, az elfogott személyt a legrövidebb időn belül az illetékes hatóságnak átadni vagy azt az intézkedéséről értesíteni.

A rendező arányos mérvű kényszerítő testi erő alkalmazásával a résztvevő biztonságát fenyegető támadást elháríthatja, a védett létesítménybe, területre való jogosulatlan belépést megakadályozhatja, a jogosulatlan bent tartózkodót onnan eltávolíthatja, a rendezvényt zavaró vagy annak biztonságát veszélyeztető személyt a rendezvényről eltávolíthatja.

A közreműködő (steward) a munkája során szintén csak jogos védelmi helyzetben és végszükség – a saját vagy a támadással érintett személy védelme – esetén léphet fel a támadás elhárításához megfelelő, arányos védelmet biztosító testi erővel. A steward munkáját a szervező sportszervezet megbízottja vagy a biztonsági felelős által kijelölt személy irányítja (a feladatokat alapvetően a vezetési ponton határozzák meg, ahol a kiadott releváns utasításokat, történéseket eseménynaplóban rögzítik). A munkavégzéssel kapcsolatos további lényeges körülmény, hogy valamennyi steward egyedileg beazonosítható legyen, a munkavégzés során használt mellényük pedig egyértelműen elkülönüljön a rendezők által használt mellényektől.

A sportrendezvény rendezői feladatainak végrehajtására – kockázatértékelésre alapozott tervezéssel, szöveges és grafikus elemeket is tartalmazó – biztonsági, biztosítási, kimenekítési és kiürítési tervet kell készíteni (ezekben rendelkezve a személy- és vagyonbiztonsággal kapcsolatos információkról, végrehajtandó feladatokról), az egyes

szervezési fázisok, folyamatok további dinamikus értékelésének és elemzésének rugalmasan változó követelményével.

Az egészségügyi biztosításról

Az egészségügyi biztosítás célja az összes szükséges közegészségügyi és közbiztonsági óvintézkedés megvalósítása, a sportesemény ideje alatt az egészséget és biztonságot érintő kockázatok minimalizálása, az esemény nagyságrendjével arányos reagálási képességek rendelkezésre állása. Mindezek érdekében a sportrendezvény sürgősségi és egészségügyi biztosításáért – annak megszervezéséért – szintén a szervező felel (az egészségügyi személyzet a kapunyitást megelőző 15 perccel elfoglalja helyét, és rendelkezésre áll a nézők távozásáig).⁷¹⁹ Jogszabály⁷²⁰ határozza meg a minimális egészségügyi biztosítás létszámát, az 5000 fő résztvevői létszám feletti mentési terv elkészítését, az Országos Mentőszolgálat (továbbiakban: OMSZ) igénybevetését, az ellátásra szoruló egészségügyi intézménybe szállítását.

Az egészségügyi, kórházi ellátások biztosítására – az EURO 2020 során – Budapesten négy nagy traumatológiai és hat sürgősségi centrum állt rendelkezésre, az igénybe vehető kórházi ágyak szakmai bontás (sebészet, traumatológia, belgyógyászat stb.) szerinti számának pontos nyilvántartásával. Az egészségügyi szervezés, irányítás rendszerét elkülönülten, de a főváros mentési rendszerével összhangban működtették, a rendezvény teljes időszakában egy fő – az egészségügyi feladatok ellátását országosan koordináló – különleges műveleti vezető segítségével.

Az egészségügyi ellátási, mentési stratégia – rugalmasan alkalmazkodva az eseményekhez – előirányozta a felkészülést a hőártalmak, a kiszáradás, a fertőzések, a pánikreakciók, a tömeges balesetek, a különböző típusú terrorcselekmények, a huliganizmusból adódó tömeges események, a pirotechnikai eszközöktől származó események, a stadiontűz és az egyéb természeti jelenségek, viharok, jégeső mint veszélyforrásra. Fontos, hogy a nagy nézőszámú – hasonló időjárási környezetben és azonos rizikófaktorok mellett megrendezett – események egészségügyi biztosításában az OMSZ már igen nagy gyakorlatra tett szert.⁷²¹

⁷¹⁹ A sportrendezvény egészségügyi biztosítását a mentésről szóló 5/2006. (II.7) EüM. rendelet, valamint a sportorvoslás szabályairól és a sportegészségügyi hálózatról szóló 215/2004. (VII. 13) Korm. rendelet határozza meg.

⁷²⁰ 5/2006. (II. 7.) EüM rendelet a mentésről.

⁷²¹ Forma 1, Red Bull Air Race, FINA, FINA 2017, Magyar Labdarúgó válogatott UEFA és FIFA által szervezett nemzetközi mérkőzései, BL- és EL-selejtező mérkőzések, Női Kézilabda-BL Final 4, Vízilabda-BL Final 6, Jégkorong-VB Div. A.

A tűz- és katasztrófavédelmi biztosításról

A 2000 főt meghaladó befogadóképességű sportlétesítményekben felsőfokú tűzvédelmi szakképesítéssel rendelkező személyt kell foglalkoztatni, vagy szerződés útján szolgáltatót kell igénybe venni. Állandó jelleggel biztosítani kell a stadionok kiépített tűzvédelmi berendezéseinek szakszerű és folyamatos üzemeltetését, karbantartását – üzemeltetési napló vezetését, kötelezettségek ismeretét, a működést befolyásoló tényezőket pedig jelenteni kell a rendezőnek.

A sportlétesítménynek a mentő tűzvédelem végrehajtását szabályozó tűzvédelmi szabályzattal kell rendelkeznie, a tűzriadóterv végrehajtását évente legalább egyszer gyakoroltatni kell (a mentő tűzvédelem végrehajtásába bevonható a hivatásos katasztrófavédelem, az önkéntes tűzoltó egyesületek és a tevékenység folytatására jogosultsággal rendelkező egyéni szolgáltatók). A biztosítás során a szervező és az általa megbízott rendező kiemelt figyelmet fordít a tűzoltósági felvonulási területek, oltóvízvételi helyek, közlekedési és menekülési útvonalak, vészkijáratok biztosítására (szabadon tartására, eltorlaszolásának megakadályozására).⁷²²

A magyar labdarúgó- és nemzetközi kupamérkőzések – ezáltal az EURO 2020 – tűz- és katasztrófavédelmét is a Fire Safety Events Kft.⁷²³ látja/látta el szövetségi felkérés alapján.

7.4 A sportrendezvények biztonságát befolyásoló tényezőkről

Az EURO 2020 fokozott kockázati minősítéssel rendelkező hazai mérkőzései során a rendőrség hatékonyan támogatta a szervezőket. A biztonsági kockázatban beálló változások nem befolyásolták sem az irányítás rendszerét, sem a rendőri erők jelenlétét. A biztonsággal kapcsolatos feladatok elsősorban a szervező és a rendező hatáskörébe tartoztak, míg a rendőri igénybevétel – dinamikus kockázatelemzés alapján változó – formáját a valós kockázatoknak megfelelően határozták meg.

Sportrendezvények területén öt százalék feletti alkoholtartalmú szeszesitalt – jogszabályi tilalom alapján – az esemény kezdetét megelőző két órában, az esemény alatt és a befejezést követő egy óráig tilos árusítani, kiszolgálni és fogyasztani⁷²⁴ (további önkormányzati rendelkezések is korlátozzák az alkoholos termékek árusítását a rendező stadion környezetében).

⁷²² A szervező – a sportesemény megkezdése előtt – a biztonsági szolgálatot tájékoztatja a közlekedési és menekülési útvonalokról, a kijáratokról és vészkijáratokról, a tűzvédelmi eszközök és berendezések készenléti helyéről, a közművek nyitó és elzáró szerelvényeinek elhelyezkedéséről, a katasztrófavédelmi helyzet esetére kijelölt gyülekezési pontokról és a tűzoltási és felvonulási területekről.

⁷²³ A cégről bővebben: <https://www.fire-safety.hu/>

⁷²⁴ A 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről alapján a tilalom megszegője szabálysértést követ el.

Hazánkban a pirotechnikai termékek birtoklását, felhasználását, forgalmazását, a sportrendezvények helyszínén előforduló pirotechnikai tevékenység rendjét kormányrendelet⁷²⁵ szabályozza. A rendelet kategóriába sorolja a szurkolók által általában használt pirotechnikai termékeket (ezek forgalmazása, birtoklása, felhasználása tilos). Honi sportlétesítményekben pirotechnikai terméket felhasználni kizárólag pirotechnikus jelenlétében és irányításával, rendőrségi hatósági engedéllyel lehet (az engedély nélküli pirotechnikai tevékenység szabálysértés).⁷²⁶

Valamennyi sportrendezvény biztosításában kiemelt súllyal van jelen a biztonságos jegyértékesítés és a jegyellenőrzés:

- Normál fokozatú mérkőzésénél a rendező dönt a jegyértékesítés formájáról (névre szóló és nem névre szóló jegyértékesítésről).
- Fokozott biztonságú kockázatú mérkőzéseknél a sportrendezvényeket biztonsági szempontból minősítő bizottság határozza meg a jegyértékesítés módját.
- Kiemelt biztonsági kockázatú mérkőzés esetén kötelező elemként van jelen a névre szóló jegyértékesítés (a sporttörvény alapján a beléptetés során a rendezőnek jogában áll a résztvevő személyazonosságát összevetni a jegyen szereplő adatokkal).⁷²⁷

Beléptetés a sportrendezvényre, távoltartás

A néző a sportrendezvényre (a pályarendszabályokkal összhangban) akkor léptethető be, ha:⁷²⁸

- érvényes belépőjeggyel, bérlettel vagy más belépésre jogosító igazolással rendelkezik,
- nem áll nyilvánvalóan alkohol, kábítószer vagy más bódító hatású szer befolyása alatt,

⁷²⁵ 173/2011. (VIII. 24.) Korm. rendelet a polgári célú pirotechnikai tevékenységekről.

⁷²⁶ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 340. § szerint, aki a sportrendezvényen a nézők elől vagy a nézők egy csoportjától elzárt területre jogosulatlanul belép, ott tartózkodik vagy e területre a sportrendezvény megtartását vagy mások testi épségét veszélyeztető tárgyat bedob, rendbontást követ el.

⁷²⁷ Megjegyzés: ez nemcsak a szurkolótáborok keveredésének megelőzését szolgálja, de a feketekereskedelem és a jegyüzérkedés kockázatainak csökkentéséhez is hozzájárul, továbbá a nem kívánt személyek (eltiltott, kitiltott) kiszűrését és a mérkőzésre való jogosultak belépését is támogatja.

⁷²⁸ A sportrendezvények látogatásától való távoltartás intézményének kereteit szabályozza:

- 2004. évi I. törvény, a sportról,
- 54/2004. (III.31.) Korm. rendelet a sportrendezvények biztonságáról,
- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről,
- 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről,
- 1994. évi XXXIV. törvény a rendőrségről.

- nem tart magánál szeszes italt, kábítószer, valamint olyan tárgyat, amely a sportrendezvény megtartását, továbbá mások személyi és vagyonbiztonságát veszélyezteti, vagy amelynek a sportrendezvényre való bevitelét a szervező a belépőjegy vásárlását megelőzően megtiltotta, és erről a belépőjegy vásárlóját megfelelően tájékoztatta,⁷²⁹
- nem tart magánál mások iránti gyűlöletre uszító feliratot, zászlót vagy egyébként jogszabály által tiltott önkényuralmi jelképet,
- nem áll kizárás, a sportrendezvények látogatásától eltiltás, szabálysértési kitiltás vagy külföldi sportszervezet, hatóság, bíróság hasonló tartalmú döntésének hatálya alatt,
- vállalja, hogy a rendező felszólítására igazolja személyazonosságát,
- tudomásul veszi, hogy a sportrendezvény ideje alatt róla kép- és hangfelvétel készül,
- nem tanúsít a sportrendezvény megtartását, illetve mások személyi és vagyonbiztonságát veszélyeztető vagy rasszista, gyűlöletre uszító, másokban félelmet keltő vagy másokat megbotránkoztató, nem a sportszerű szurkolással összefüggő magatartást.

Ugyanitt szükséges írnom a távoltartás intézményében érintett személyek rendőrhatalmának nyilvántartásáról. Ide tartoznak az ORFK által vezetett adatok,⁷³⁰ a sportról szóló törvényben meghatározott sportrendészeti nyilvántartás hatálya alá tartozó nyilvántartások, valamint a külföldi hatóságokkal és egyéb szervekkel azonos célú adatbázisok. Rendészeti adatkezelése során a rendőrség az *„adatállományból a rendőrség a közrend és közbiztonság, az erőszak és a rendezvények megelőzése, a nemzetközi rendőrségi együttműködési kötelezettségek teljesítése, továbbá mások jogainak védelme céljából a külföldi rendőri szerv részére, valamint a rendezvények biztonságának védelme, a sportrendezvény látogatásának, továbbá a jegyértékesítés megtagadásának céljából a sportrendezvény szervezőjének, rendező alkalmazása esetén a rendezőnek, valamint a*

⁷²⁹ Sportrendezvényen résztvevő csomagjának, ruházatának átvizsgálására a rendezvényt biztosító rendező, a rendező szerv alkalmazottja vagy a rendőr jogosult.

⁷³⁰ Magában foglalja a távoltartással érintett személyek családi és utónevét, születési helyét és idejét, anyja születési családi és utónevét, az elkövetett bűncselekmény vagy szabálysértés megnevezését és minősítését, a sportrendezvények látogatásától eltiltás, a kitiltás vagy a sportrendezvényen történő részvételből való kizárás időtartamát. Továbbá a sportlétesítmények megnevezését és a sportrendezvények körét, amelyre a sportrendezvények látogatásától eltiltás, a kitiltás vagy a sportrendezvényen történő részvételből való kizárás hatálya kiterjed.

jegyértékesítést a szervező megbízásából végző személynek továbbíthat adatot.”⁷³¹ Az egyes távoltartási intézmények rendszerét az alábbi táblázatban szemléltetem.

Jog		Cél	Szerv	Szankció jellege	Időtartam
Kizárás	Sportról szóló tv.	elsődlegesen vagyonvédelem, illetve a részt vevő személyek testi épségének védelme, a kulturált szurkolás feltételeinek biztosítása	szervező (a rendező közreműködésével), a feladat- és hatásköröket a szövetségi szabályzat részletezheti	magánjogi jellegű, csak a szervező által szervezett versenyekre, mérkőzésekre, létesítményekre hatályos	6 hónaptól 4 évig terjedhet
Eltiltás	Büntető Törvénykönyv	a sportrendezvényen (vagy odamenet, illetve onnan távozóban) vagy a sportrendezvénnyel összefüggésben elkövetett bűncselekmény megakadályozása, visszaszorítása	bíróság rendeli el, a rendőrség érvényesíti	büntetőjogi jellegű, önálló büntetésként és más büntetés mellett egyaránt kiszabható, az eltiltással érintett sportrendezvények, sportlétesítmények körét az eljáró bíróság határozza meg	1-5 évig terjedhet
Kütiítés	Szabálysértési tv.	a sportrendezvényen való részvétellel, az odautazással vagy az onnan történő távozással összefüggő szabálysértés megakadályozása, visszaszorítása	rendőrség	szabálysértés miatt kiszabott szankció	6 hónaptól 2 évig terjedhet

3. ábra. Az egyes távoltartási intézmények rendszere. Forrás: UEFA EURO-elvárásoknak megfelelő hivatalos dokumentum, pp. 16–17.

Kameraképek figyelése, rögzítése

A rendőrségi törvény alapján a rendőrség – a beavatkozási reagálódó csökkentése, a büntetőeljáráshoz szükséges releváns adatok gyűjtése érdekében – elektronikus térfigyelő rendszerrel megfigyelheti és rögzítheti a közterületi rendőri intézkedéseket. Míg a stadionon belül működő kamerarendszerek képeinek megfigyelésére a rendőrség képviselője jogosult, addig a fokozott és kiemelt rendezvények esetén a szervező és a rendező kötelezettségében is megjelenik a résztvevők egyedi azonosítását lehetővé tevő, minőségi felvételt biztosító test- és egyéb kamerák telepítése/üzemeltetése, a felvételek rögzítése. A kamerákat a rendőrség által meghatározott számban és helyeken (például a stadionban, a kijelölt parkolóknban, a beléptetések helyein⁷³² stb.) kötelesek a résztvevők személy- és vagyonbiztonsága érdekében elhelyezni.

⁷³¹ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről 91/J. § (2).

⁷³² Mindez kiterjedhet a beléptetésre váró szurkolók által elfoglalt közterületekre is.

A kameraképeket, felvett adatokat a sportrendezvény területén erre a célra létrehozott helyiségben, a vezetési ponton a szervező, a rendező, a rendező szerv képviselője egyidejűleg és folyamatosan figyelemmel kíséri (itt a rendőrség és az NBSZ erre kijelölt képviselője is jelen lehet, a kamerák kezeléséhez való hozzáférésük biztosításával). A rendőrség a sportrendezvény befejezését követő 120 órán belül szólíthatja fel a rendezőt, szervezőt, az utazó sportszervezetet, hogy a felvételeket 60 napig tárolja.

A meglévő jogi keretről és szankciórendszerről

Magyarország meglévő jogi szabályozása megfelelő keretet nyújtott és nyújt a biztonság szavatolásához, napjaink kiemelt sportrendezvényeinek – így az EURO 2020 – biztonságos lebonyolításához, mindamelllett, hogy már ezen rendezvény szervezésekor is lehetőség nyílt:

- a bíróságok munkájának ideiglenes átszervezésével biztosítandó gyorsított szabálysértési és büntetőeljárások, a kockázatot jelentő külföldiek kiutasítására vonatkozó eljárások lefolytatására,
- az Rtv. alapján megelőző biztonsági célú, közterületen is végrehajtható, fokozott ellenőrzések ideiglenes bevezetésére,⁷³³
- a jelen lévő illegális migrációval kapcsolatosan esetlegesen felmerülő helyzetek kezelésére (a határátlépések és a migrációval kapcsolatos ügyintézés rendjének felgyorsítása mellett) az akkori Bevándorlási és Menekültügyi Hivatallal, a rendőrséggel, polgári és katonai nemzetbiztonsági szolgálatokkal, vízumok kiadásában a Külgazdasági és Külügyminisztériummal és a külképviseletekkel történő szoros együttműködésre, egyedi és ideiglenes intézkedések meghozatalára.

A sportrendezvényeken jellemzően megvalósuló szabálysértések és bűncselekmények törvényi helyeit és az elkövetésükért kiszabható büntetési tételeket – a vonatkozó jogi szabályozás és a biztosításban részt vevő erők tevékenységének komplexitására, a jogsértések tényállási elemei felismerési, elkülönítési nehézségeire is rámutatva – az alábbi táblázatban foglalom össze.

⁷³³ A szurkolók személyazonossága megállapítása, járműveik, csomagjaik, ruházatuk átvizsgálása, bizonyos területekre belépésük megtiltása, onnan távozásra felszólításuk érdekében.

jogszabályi hely		cselekmény megnevezése	szankció (min./max.)
Bűncselekmények			
Btk. 164. §	Testi sértés	megrovás/pénzbüntetés/8 évig terjedő szabadságvesztés	
Btk. 216. §	Közösség tagja elleni erőszak	megrovás/pénzbüntetés/8 évig terjedő szabadságvesztés	
Btk. 226. §	Rágalmazás	megrovás/pénzbüntetés/2 évig terjedő szabadságvesztés	
Btk. 227. §	Becsületsértés	megrovás/pénzbüntetés/1 évig terjedő szabadságvesztés	
Btk. 335. §	Önkényuralmi jelkép használata	megrovás/pénzbüntetés/90 napig terjedő elzárás	
Btk. 338. §	Közveszéllyel fenyegetés	megrovás/pénzbüntetés/5 évig terjedő szabadságvesztés	
Btk. 339. §	Garázdaság	megrovás/pénzbüntetés/3 évig terjedő szabadságvesztés	
Btk. 340. §	Rendbontás	megrovás/pénzbüntetés/3 évig terjedő szabadságvesztés	
Btk. 371. §	Rongálás	megrovás/pénzbüntetés/8 évig terjedő szabadságvesztés	
Szabálysértések			
Sztv. 169. §	Rendzavarás	figyelmeztetés/pénzbírság/60 napig terjedő szabálysértési elzárás	
Sztv. 170. §	Garázdaság	figyelmeztetés/pénzbírság/60 napig terjedő szabálysértési elzárás	
Sztv. 177. §	Tulajdon elleni szabálysértés	figyelmeztetés/pénzbírság/60 napig terjedő szabálysértési elzárás	
Sztv. 182. §	Polgári felhasználású robbanóanyaggal és pirotechnikai termékkel kapcsolatos szabálysértés	figyelmeztetés/150 000 Ft-ig terjedő pénzbírság	
Sztv. 198. §	A közbiztonságra különösen veszélyes eszközzel kapcsolatos szabálysértés	figyelmeztetés/150 000 Ft-ig terjedő pénzbírság	
Sztv. 201. §	A kitiltás, illetve az eltiltás szabályainak megszegése	figyelmeztetés/150 000 Ft-ig terjedő pénzbírság	
Sztv. 207. §	Személyazonosság igazolásával kapcsolatos köteleességek megszegése	figyelmeztetés/150 000 Ft-ig terjedő pénzbírság	

4. ábra. Sportrendezvényeken megvalósuló szabálysértések és bűncselekmények felsorolása. Forrás: UEFA EURO-elvárásoknak megfelelő hivatalos dokumentum, pp. 18–19.

Nemzetközi együttműködés

Hazánk – EU-tagállamként – a nemzetközi sportesemények szervezésére vonatkozó valamennyi meglévő nemzetközi megállapodás, ajánlás és bevált gyakorlat teljes körű felhasználása, a fogadó, a résztvevő, a tranzit- és a szomszédos országok közötti lehető legjobb együttműködés biztosítása érdekében Nemzeti Football Információs Központot (továbbiakban: Központ) működtet. A Központ kiemelt feladatuként a nemzetközi rendészeti

együttműködés végrehajtását megfogalmazva⁷³⁴ az EURO 2020 alatt is ellátta a rendezvényekkel kapcsolatos információk, az EU-dokumentumok és nemzeti jogszabályok szerinti nemzetközi rendőrségi együttműködés menedzselését. Ugyanitt, a teljesség igényére törekedve említem meg:

- a Nemzetközi Rendőri Együttműködési Központot,⁷³⁵ amely a saját vagy a külföldről delegált rendőrök kezdeményezésére vesz részt az általános információk és személyes adatok kölcsönös cseréjében (a nemzetközi vonatkozású labdarúgó-mérkőzésekkel kapcsolatban stratégiai, operatív és taktikai információk kerültek kicserélésre),⁷³⁶
- az Unió első pillérbe tartozó, az EU Tanácsa által rendeletekben szabályozott határellenőrzési, határbiztonsági koncepciót és biztonsági rendszert, az EURO 2020 idején is kiemelten szoros nemzetközi együttműködést,
- az akkori Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal, a Repülőtéri Rendőri Igazgatóság, a földi kiszolgálásban érintett Budapest Airport Zrt. (így a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér szervezeteinek, munkatársainak) összehangolt, kiemelten magánbiztonsági érintettségű működését,
- a TEK (Felderítő Igazgatóságának) felderítő munkáját, a terrorcselekmények elhárítását és ahhoz kapcsolódó más bűncselekmények felderítését, megelőzését, megszakítását, hazánk terrorfenyegetettségi helyzetét érintő elemző tevékenységét.⁷³⁷

⁷³⁴ A tevékenység végrehajtására az EU Tanácsának:

- 2002/348/IB számú Határozata a nemzetközi vonatkozású labdarúgó-mérkőzésekkel kapcsolatos biztonságról,
- 2006/C 322/01 számú Állásfoglalása a nemzetközi vonatkozású, legalább egy tagállamot érintő labdarúgó-mérkőzésekkel kapcsolatosan az erőszak és a rendzavarás megelőzése és ellenőrzése érdekében szükséges nemzetközi rendőrségi együttműködésre és intézkedésekre vonatkozó ajánlásokat tartalmazó, naprakésszé tett kézikönyv alapján kerül sor.

⁷³⁵ A Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központról bővebben: <https://www.police.hu/hu/a-rendorsegrol/testulet/teruleti-szervek/nemzetkozi-bunugyi-egyuttmukodesi-kozpont>

⁷³⁶ A személyes adatok cseréjére a vonatkozó nemzeti és nemzetközi szabályoknak megfelelően kerül sor. Külföldi rendőri szerv felkérésére az Rtv. lehetőséget biztosít a sportrendészeti nyilvántartásban szereplő személyek adatainak átadására. Ugyanez a nyilvántartás tartalmazza a sportrendezvények látogatásától eltiltott, a sportrendezvényekről kizárt személyek adatait (egyéb, jogi szabályozás nem szükséges az adatok cseréjének zökkenőmentes lebonyolítására).

⁷³⁷ A nagy tömegeket vonzó – stadion, szurkolói zóna, edzések – helyszíneken operatív/felderítő biztosítást hajtottak végre, és értékelték a sportolók/delegációk elhelyezésére kijelölt szállodákkal, edzőpályákkal és az ezek megközelítéséhez használt útvonalakkal kapcsolatos kockázati tényezőket.

Útvonal, szállás és edzészely biztosítása

A hivatalos rendezvényhelyszínek állandó rendőri jelenlét melletti biztosítását magánbiztonsági szakemberek is segítették. A mérkőzések helyszínéül szolgáló létesítményekhez vezető útvonalakat, a környező nagyobb csomópontokat, a szurkolói zónákat – a stadionok és a mérkőzésbiztosítási feladatokat támogató kamerarendszereken túl – ideiglenesen telepített mobil videó-/kamerarendszerek Műveleti Törzsbe (továbbiakban: törzs) irányított kameraképén keresztül is ellenőrizték. A csapatok és a hivatalos személyek (szállás és rendezvényhelyszín, repülőtér közötti) utaztatására ajánlott útvonalakat dolgoztak ki,⁷³⁸ míg a rendőri és a társszervek a szervezőkkel együttműködve kivonási útvonalakat és menekítési helyiségeket jelöltek ki.⁷³⁹ A szurkolói zónák, a szállás és rendezvényhelyszínek műveleti biztosítását technikai eszközökkel („*New Jersey*” beton terelőelemekkel), demonstratív és élőerős állomány bevonásával erősítették meg.

A csapatok biztonságát – az általuk igénybe vett hivatalos helyszíneken első sorban magánkézben levő – személy- és vagyonvédelmi vállalkozás (Valton Security) igénybevételével garantálták, amely tevékenységet a rendőrség alapvetően a biztosítások külső körzetéből támogatta (a csapatok a rendező városokon belüli hivatalos programokra rendőri kíséréssel közlekedtek).

A biztosításban részt vevő rendőri szervek, a vagyonvédelmi vállalkozás, a szervező és a csapat saját biztonsági delegáltjai közötti kapcsolattartást a – rendőrség hivatásos állományából kiválasztott – „*Team Security Liaison Officerek*” (csapatbiztonsági összekötő tisztek) útján biztosították. A biztonsági összekötő személyek kiválasztásánál prioritást jelentett az angol vagy az adott csapat nyelvének ismerete, a rendőri szakmai tapasztalat és a labdarúgó-mérkőzésekhez kapcsolódó biztonsági feladatokban való jártasság.

A sportesemény szellemiségének megfelelő rendfenntartási modell

Az EURO 2020 keretében hazánkban megrendezett labdarúgó-mérkőzések biztonsági kockázatára tekintettel a biztosítási feladatok a stadion belső és külső környezetére egyaránt kiterjedtek, s ez különböző vezetési szintű elemek működtetését indokolták. A személyvédelmi erők, a nemzetközi rendőri együttműködési központ és a rendvédelmi szervek tevékenységét a Nemzeti Irányítási Központ fogta össze (alárendeltségében a főváros területén és a határrendészeti feladatok irányítására vezetési pontok működtek). A nemzeti

⁷³⁸ A rendezvényen részt vevő nemzeti válogatottak járműveket két fő előfutó rendőrmotoros járőr (mérkőzésnapon négy fő rendőrmotoros járőr), egy darab oszlopvezető gépjármű (két fő közlekedési járőrrel) és egy darab oszlopzáró egység (tíz fő közrendvédelmi járőrrel) kísérte az előzetesen meghatározott útvonalakon.

⁷³⁹ 160/1996. (XI. 5.) Kormányrendelet a védett személyek és a kijelölt létesítmények védelméről.

szinten működő törzs felépítésében – a feladat végrehajtásának jelentőségére tekintettel – a civil biztonsági szolgálat tevékenységét az állami rendészeti erőkkel egy szinten jelölték ki.

A rendőri erők alkalmazását – a végrehajtandó feladatok alapján – négy szintre osztották be. Első szintre delegálták a támogatási, segítségnyújtási, informálási és információszerzési feladatokat (bűnügyi állomány, párbeszédrendőrök, közlekedésrendészeti/zárási feladatok, szurkolók figyelemmel kísérése, tájékoztatása, a törzs tevékenységének segítése). A második szinthez a megelőzési csoport egyes elemei tartoztak, értve ezalatt a látható közrendvédelmi erők (4-5 fős járőrscsoportok) alkalmazását, frekventált helyszínek (metrómegálló, zárási, beléptetési pontok, gyülekezési pontok, rendezvényhelyszínek stb.) ellenőrzését, megerősítését és a terrorhellyzettel kapcsolatos megelőző tevékenység ellátását. A harmadik szint az ügynevezett megelőzés kettes tevékenység a nagyobb létszámú, csapaterőbe szervezett rendőri egységek (bevetési csoport, szakasz, század) alkalmazását jelentette, míg a négyes szint magát a tényleges beavatkozást jelölte (gyors reagálású, kiképzett, speciális rendőri egységek bevetése konkrét szurkolói rendbontás, jogellenes, erőszakos cselekmények esetén).

A szurkolói rendbontásokkal kapcsolatban említettem meg az ügynevezett „*ustawka*” jelenségét, amely a szurkolói körökön belül egymással előre egyeztetett, ügynevezett „*fair bokszt*”-ot jelent, amikor az érintett felek (értsd: szurkolói csoportok) fegyverek nélkül, egyenlő létszámban, közösen elfogadott szabályok szerint egy félreeső helyen tudják egymással tisztázni a nézeteltéréseket, esetleg csak megmérkőznek egymással, hogy kiderüljön ki a jobb, az erősebb. Huligánok vagy egyszerű fanatikus drukkerek (értsd: ultrák⁷⁴⁰) művelik, egyszóval olyan személyek, akik rajonganak a csapatukért, vagy csak „*egyszerű testmozgásra*” vágnak. Bár ebben az esetben is vannak sérülések (fogvédő és bandázs használata engedélyezett), de az ultrák gondolatvilágában itt nem igazi harcról beszélünk, hanem egyfajta sajátos és igen durva edzésről. Az „*ustawka*” szláv országokból (Lengyelország, Oroszország) ered, ahol komoly hagyományai vannak, és gyakran 100–100 fős csapatok mérik össze erejüket, de nem ritkák az 50–50 vagy a 25–25 fős verekedések sem. Az interneten az „*ustawka*” hazai eseményeiről fényképekkel illusztrált, a részt vevő csapatokat nevesítő és azok létszámát megjelenítő honlap működik.⁷⁴¹ A tevékenység figyelemmel kísérése, megakadályozására a rendőrség (mobil és statikus bűnügyi állomány,

⁷⁴⁰ Az ultrák a sportklubokat, de főként labdarúgócsapatokat támogató szurkolói csoportok egy jellegzetes stílussal rendelkező válfaja, leginkább az európai és dél-amerikai labdarúgócsapatok mérkőzésein találkozhatunk velük.

⁷⁴¹ Anonymus. Ustawka Magyarországon. Hungarian Ultras.

<https://hungaryultras.blogspot.com/2015/10/ustawka-magyarorszagon.html> (letöltve: 2023. 01. 12.).

„fűrészcsoportok” stb. segítségével) az EURO 2020 során is komplex bűnügyi tevékenységgel intézkedett.

A részt vevő válogatottak és azok egymáshoz való viszonya függvényében a szurkolói mozgást hazai és nemzetközi tapasztalatok figyelembevételével, dinamikus kockázatelemzéssel és a megfelelő rendőri erő bevonásával biztosították, az országhatár átlépésétől a kilépésig terjedő időszakban (országban belüli mozgás, szálláshely biztosítása, szurkolói zóna, szurkolói vonulás, rendezvényhelyszín).

Az EURO 2020 lebonyolítása során ugyanilyen meghatározó jelentőséggel bírt, hogy a rendezvényhelyszínekre, mérkőzésekre érkezők és távozókat egyszerű, gyors és biztonságos útvonalon közelíthessék meg és hagyhassák el a helyszíneket. A közlekedésszervezésben és lebonyolításban, illetőleg annak kommunikációjában kiemelt szerepe volt a már említett Budapesti Közlekedési Központnak, a budapesti közlekedésért felelős társaságnak. A lehetséges mérkőzések tipizálásával, a kapcsolódó szurkolótáborok várható közlekedési módjait tekintve három különböző, egyedi sajátosságokkal bíró forgatókönyv készült: 1) magyar csapat játszik; 2) magyar csapat nem játszik, és a részt vevő csapatok közeli európai országból érkeznek; 3) magyar csapat nem játszik, és a részt vevő csapatok távoli európai országból érkeznek. Ugyanitt, a dolgozatomban témájához szervesen nem kapcsolódó, de igen jelentős szervezési, biztosítási feladatként jelölöm meg a stadion környezetének gyalogosforgalmát, a turistabuszok és a mozgássérültek parkoltatását, a taxiközlekedést, a közösségi közlekedési lehetőségek, a tömegközlekedés kapacitástervezését, az elkülönített sávok használatát, a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér használatát.⁷⁴²

A biztosítás módszereiről

Az EURO 2020 lebonyolítása során alkalmazott biztosítási módszerek alapját előzetes kockázatelemzés és a kialakult helyzetnek megfelelő alacsony és magas profilú biztosítási tevékenység képezte. Az alacsony profilú biztosítás során a szükséges mértékű látható (egyenruhás) rendőri erő alkalmazásának célja volt a szurkolók segítése, a velük történő együttműködés, a kommunikáció és a tájékoztatás (párbeszédrendőrökkel), míg a beavatkozó (csapat-) erő a szurkolók által nem látható módon, a rendezvény környezetében került elhelyezésre. Magas profilú biztosítás esetében folyamatos és nagy létszámú rendőri erő alkalmazásával a speciális felkészültségű/felszereltségű gyors reagálású egységek bevetésére került sor a szükséges/arányos kényszerítő erő, eszközök fokozat szerinti alkalmazásával.

⁷⁴² A nemzeti válogatottak flottái, az EURO 2020 tisztviselői, a mérkőzések hivatalos személyei motoros rendőri felvezetést, személyvédelmet és biztonsági kíséretet kaptak.

A rendőri erő alkalmazására elsődlegesen a KR⁷⁴³ bevonásával került sor, amely állomány – együttműködő partnereivel közösen – különös szakértelemmel, a hazai és nemzetközi jogszabályok alapján, előre mutató stratégia és módszertan szerint hajtotta végre a magyar labdarúgó-válogatott világbajnoki selejtezőinek és barátságos mérkőzéseinek rendőri biztosítását. A KR munkatársai – felkészültségük, technikai ellátottságuk, továbbá az általuk a labdarúgó mérkőzések mellett a politikai, gazdasági, sport- és egyéb rendezvényeken is alkalmazott haladó európai biztosítási modell elméleti és gyakorlati tapasztalatai alapján – alapvetően az alacsony biztosítási profil szerinti tevékenység végrehajtását célozták meg.

Az EURO 2020 integrált irányításával összhangban a Puskás Ferenc Stadionban információvezérelt, dinamikus döntéshozatali struktúrán alapuló közös, integrált – feladatát a biztonsági koncepció szerint ellátó – vezetési pontot alakítottak ki. Az irányításban részt vevő delegáltak – eseményszervező, biztonsági vezető, rendőrség, biztosításvezető, civil biztonsági szolgálat, katasztrófavédelem, egészségügyi szolgáltató, létesítményüzemeltetés, kommunikációért felelős szakember, mérkőző csapatok által delegált egy-egy biztonsági tisztviselő – munkacsoportban dolgoztak. A szervezetrendszer működését a szervező képviselője egy személyben irányította.

A kiemelt sportesemény lebonyolítása során fokozott figyelmet kellett fordítani a rendezvényekre érkező, jeggyel nem rendelkező látogatók elhelyezésére és kiszolgálására, az ingyenesen látogatható „*Fan Zone*”-ok (szurkolói zónák) és a „*Public Viewing Area*”-k (nyilvános nézőterek) biztonságának megteremtésére. Azok sajátosságaira (az előre pontosan meg nem határozható látogatószám/tömegsűrűség figyelemmel kísérésére, a ki- és beléptetés kontrollálására, a katasztrófavédelmi-mentési-kiürítési szabályozók betartására stb.) tekintettel külön helyszíneként kellett integrálni őket a teljes biztonsági koncepcióba. A zóna közterületi, de a stadionhoz hasonló rendezvényhalmaznak minősülő helyszínén a rendezői feladatokat – a rendőrséggel szorosán együttműködve – a vagyonvédelmi vállalkozás, míg a közvetlen környezet rendfenntartását a rendőrség látta el. Ezeken a helyszíneken a biztonsági szolgálat kamerákat, beléptető kapukat és mobil vezetési pontokat állított fel.⁷⁴⁴

A vezetési és döntési szintek struktúrájában elengedhetetlen volt a megfelelő feladat- és döntéshozatali hatáskörök megosztása, a kommunikációs folyamatok helyes irányának

⁷⁴³ A Készenléti Rendőrségről bővebben: <https://www.police.hu/hu/a-rendorsegrol/testulet/teruleti-szervek/keszenleti-rendorseg>

⁷⁴⁴ A mobil irányítási pont a Valton buszában került létrehozásra, ahol 26 fő egyidejű munkavégzésével, öt munkaállomáson, két nagyméretű monitoron akár az összes kamera képe is nyomon követhető volt, egy-egy kamera képének kiemelésével, a felvételek operatív munkát nem hátráltató visszanzésével.

egyértelmű meghatározása. A sportrendezvényvel összefüggésben a feladatkörök az alábbi képet mutatták:

- az önkéntes (volunteer) UEFA iránymutatása szerinti feladatkörébe a parkoltatás, a vendégfogadás (welcoming), a jegyellenőrzés támogatása és a belső tájékoztatás tartozott,
- a közreműködő (safety steward) feladatkörébe sorolták a jegyellenőrzést, a beléptetést, a belső tájékoztatást, a nézők magatartásának ellenőrzését (azzal együtt, hogy csak végszükség esetén intézkedhettek), a menekítést, az egészségügyi ellátást és a rendezők munkájának támogatását,
- a rendező (security steward) feladata volt a jegy ellenőrzése, a jegy kezelése, a ruházat- és csomagátvizsgálás, az önkétesek és közreműködők támogatása, szükség esetén intézkedés és támadáselhárító eszközök alkalmazása a vagyonvédelmi törvény alapján, az elsődleges intézkedés (felszólítás, támadás elhárítása, rendezői intézkedés) megtétele, a kimenekítés és kiürítés, az egészségügyi ellátás támogatása,
- a rendőrség hatáskörébe pedig alapesetben (a tűzszerészeti, terrorelhárítási műveleteken túl)⁷⁴⁵ a támogatói (rendezői, közreműködői) tevékenység, a rendezői intézkedés támogatása, az intézkedés alá vont személyekkel szembeni rendőri intézkedés foganatosítása tartozott.⁷⁴⁶

Az EURO 2020 gyakorlati végrehajtása során a biztosításban érintett szervezetek és személyek részére meghatározott kommunikációs stratégia elemei a fokozatosság sorrendjében: tájékoztatás (a tömeg preventív irányítása), kommunikáció (információátadás egyes személyeknek és csoportoknak), felszólítás (a szabálysértő személyek és csoportok figyelmeztetése magatartásuk következményeire) és figyelmeztetés (a megkezdett intézkedés jogszerű és szabályos végrehajtásának verbális támogatása).

Itt szükséges beszélnem a szervezési és biztonsági kommunikációs intézkedési terv elkészítéséről, a kríziskommunikációra történő felkészülésről, az egyes kommunikációs alapelvek lefektetéséről. Alapvetéseként jelölöm meg a lehető leggyorsabb hivatalos és ellenőrzött közlések, kommunikációs protokollok (kódok) és az egy hang (egységes üzenetek megosztása több csatornán) elvét. A rendőrség a kisebb jelentőségű esetekben többnyire nem,

⁷⁴⁵ Kiemelt kockázati tényezőként kezelték a ramming típusú terrorcselekmények, illetéktelen behajtások megakadályozását.

⁷⁴⁶ Az önkéntesek és közreműködők munkáját a rendezők támogatták a rendőrség rendelkezésre állásával, szükség esetén beavatkozásával.

míg adott esetben – alapvetően – képviselőjén (szóvivőjén), hivatalos honlapján és/vagy Twitter-csatornáján keresztül kommunikált. Az eseményeket enyhe, közepes és súlyos kockázati skálán sorolták be, és a kockázatkezelés részeként minden elképzelhető kockázati esemény vonatkozásában előzetes üzeneteket készítettek (magyar/angol/német nyelven, írásban és hanganyagban, eseteként képekkel/grafikákkal illusztrálva, a lehetséges kommunikációs csatornákat előzetesen kijelölve).

Kapcsolattartás a szurkolókkal

A rendezvény biztonságos lebonyolításának további elengedhetetlen feltétele volt a közvetlen és jól felépített kapcsolat és kommunikáció a szurkolókkal. Ennek érdekében az MLSZ Szurkoló Projekt Iroda munkatársai – számos hagyományos és speciális csatornán – kapcsolatban álltak/állnak többek között a LaLiga, a Szlovák Labdarúgó Szövetség, az SD Europe, a Cafe és a Football Supporters Europe szervezetek képviselőivel és munkatársaival. A kapcsolattartás további fórumaként említem az MLSZ weboldalát, különböző közösségimédia-felületeket (Facebook, Twitter, Instagram, Youtube), szurkolói klubokat, e-mailes hírleveleket, hivatalos klubkártya-tulajdonosok részére technikai e-maileket. Kiemelt célok voltak a szurkolói rasszizmus visszaszorításával kapcsolatos törekvések, illetve a kiemelt sportrendezvény lebonyolításával kapcsolatos hiteles kommunikációs csatornák működtetése.

7.5 Az EURO 2020 magánbiztonsági szolgáltatójának tevékenységéről

A Valton-Sec Zrt. (továbbiakban: Valton) mint az MLSZ által a kiemelt sportrendezvénnyel kapcsolatos rendészeti tevékenységgel megbízott – a hazai jogszabályok és a labdarúgó-szövetség által előírt specifikus sportrendezői jogosultságokkal rendelkező – vagyónvédelmi vállalkozás 2008 óta látja el az MLSZ által szervezett felnőtt és korosztályos válogatott labdarúgó-mérkőzések és számos, a labdarúgással kapcsolatos egyéb esemény biztosítási feladatait.⁷⁴⁷

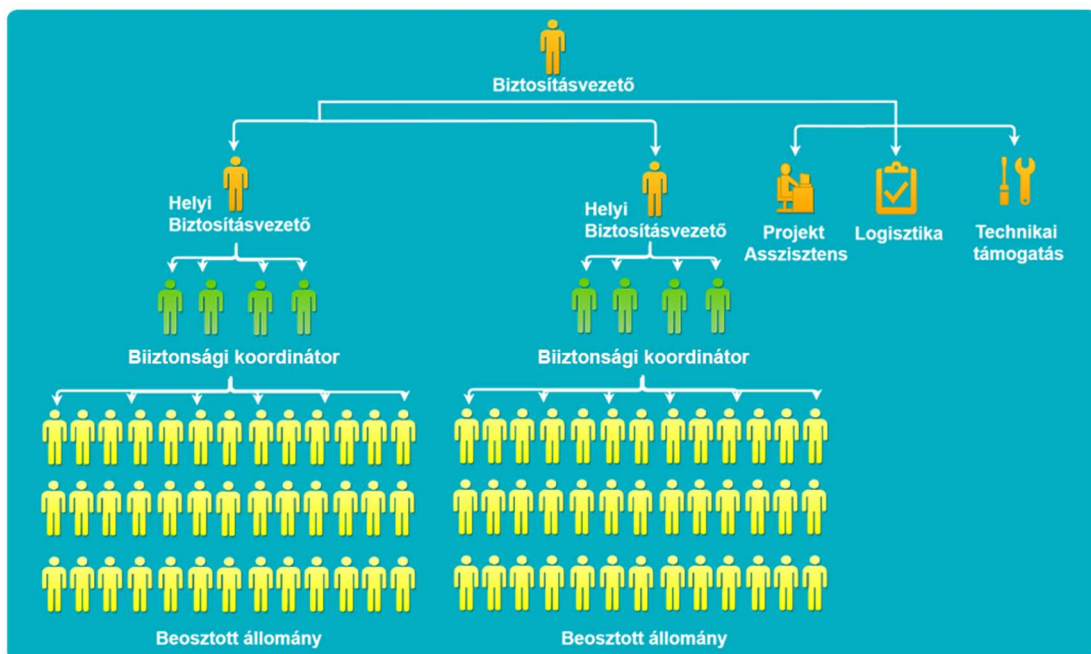
A hatékony szervezetirányítás érdekében a megrendelő részéről – az EURO 2020 esetében is – célszerű volt a rendezvénnyel összefüggésben felmerülő alábbi feladatokat az egységes irányítási rendet biztosító szolgáltatóval végrehajtatni (felkészülve a stadion és környezete, az edzések, a mérkőzések, a kísérő rendezvények és a szállások biztosítására):

⁷⁴⁷ Értve ez alatt az MLSZ szervezésben megvalósult FIFA-világbajnoki selejtezők, UEFA-Európa-bajnoki selejtezők, UEFA-Nemzetek Ligája mérkőzések, nemzetközi barátságos mérkőzések, Magyar Kupa-döntők, nemzetközi korosztályos labdarúgó-tornák, FIFA-kongresszus (2012), UEFA-kongresszus (2016) biztosítására. Illetőleg egyéb, nagy érdeklődésre számot tartó sikersportág biztonsági feladataira is, gondolva itt a FINA 2017 vizes világbajnokságra, a női kézilabda EHF Final Fourra, a B csoportos jégkorong-világbajnokságra, a FORMA-1 futamokra vagy a Red Bull Air Race Budapestre.

- biztonsági tervezés, kockázatelemzés,
- biztonsági lebonyolítás,
- stewardszolgáltatás,
- hostess-szolgáltatás,
- személygépkocsik bérbéradása,
- biztonsági sofőrszolgálat, sofőrszemélyzet kölcsönzése,
- ultrarövid-hullámú (továbbiakban: urh) rendszerek bérbéradása,
- biztonsági eszközök (fémkeresőkapuk, röntgengépek stb.) kölcsönzése, telepítése.

A biztonsági szolgálat szervezeti felépítése

A Valton szervezeti struktúrája⁷⁴⁸ alapvetően úgy lett kialakítva, hogy a rendezvények biztosítása jól meghatározott hatásköri és felelősségi viszonyok mentén, centralizáltan és hatékonyan működjön. Szervezeti felépítése a belső működési mechanizmusokon túl egyben irányítási-, vezetési és kommunikációs útvonalat is jelent a szolgálati útvonalak következetes betartásával, a vezető és a beosztott állomány közötti átlátható feladat- és hatáskörmegosztással. Mindez az alábbi ábrát figyelembe véve a vezetés/irányítás/végrehajtás/támogatás tükrében válik egyértelművé.

5. ábra. Biztosítási tevékenység szervezeti felépítése. Forrás: UEFA EURO-elvárásoknak megfelelő hivatalos dokumentum, p. 46.

⁷⁴⁸ Az EURO 2020 mérkőzéseikhez köthető időszakban a személy- és vagyonvédelmi szolgáltató egyidejű létszámát 1800 főre tervezve annak 65%-ában rendezővel és 35%-ban közreműködővel valósították meg.

Az általános biztosításvezető (főrendező) vezet és irányít. Ő az, aki a szervezet élén egyszemélyben felel a teljes rendezvény biztonságáért és a biztonsági céget képviselve vesz részt az operatív irányítás munkájában. A szervezet az általános biztosításvezetőn keresztül kommunikál a szervezéssel.

A helyi biztosításvezetők – az általános biztosításvezető (főrendező) közvetlen irányítása alatt – területi alapon meghatározott irányítási feladatokat ellátva az egyes részterületek (például a stadion, a szálloda stb.) biztosításáért felelnek.

A biztonsági koordinátorok – az egyes részterületek biztosításvezetői alá rendelve – különböző specifikus feladatok tekintetében szintén irányítási feladatot látnak el (például VIP, öltözők, vendégkapu).

A csoportvezetők alá közvetlenül beosztott állomány feladata a végrehajtás. Ők a rendezők, a stewardok, illetve az önkéntesek.

A logisztikai terület funkciója a támogatás, a biztonsági szolgáltató személyi és technikai igényeinek logisztikai kiszolgálása, a szállítási feladatok és a járműpark rendelkezésre állásának biztosítása.

A technikai támogatás feladata a biztosításban alkalmazott URH-rendszer, beléptetőkapuk, kordonok és egyéb technikai eszközök telepítése, üzemeltetése.

A projektasszisztens az a személy, aki – a biztosításvezetők munkáját segítve, a végrehajtó állomány tevékenységét adminisztrálva – támogatja a biztosításban részt vevők tevékenységét.

Az EURO 2020 rendezvényekkel kapcsolatos célzott felkészítések

Az UEFA a labdarúgópályák biztonságának fejlesztése, továbbá az egyes nemzeti szövetségek EURO 2020-felkészülésének támogatása, valamint az Európa Tanács Nézőtéri Erőszak Elleni Állandó Bizottság 2011/1. számú ajánlása alapján úgy döntött, hogy a sportrendezvényeken biztosítási feladatokat ellátó szakemberek munkáját – a szurkolók kiszolgálási színvonalának emelését szolgáló – központi és nemzeti képzési programok indításával támogatja. Egyértelművé tették, hogy az EURO 2020 biztosítása, illetve az azzal összefüggő feladatok végrehajtása minden résztvevő számára célirányos, egymásra épülő felkészülést tesz szükségessé. Itt kell azonban elkülönítenem a biztosításban érintett állami és nem állami szereplők felkészítését, amelyek közül dolgozatom ezen részében a nem állami szereplők felkészítésének bemutatására kívánok nagyobb hangsúlyt helyezni. Mégis lényegesnek érzem megemlíteni a Magyar Labdarúgás Stratégiája 2010–2020 dokumentumban megfogalmazott rendezői (security steward) és közreműködői (safety

steward) képzési rendszert, a személy- és vagyonőri képesítések megszerzését biztosító akkori OKJ-s képzést, illetőleg a sportszövetség által támasztott képzettségi követelményeket.⁷⁴⁹

A felkészítés az EURO 2020 biztosítására speciális képzést, az egyes feladatkörökhöz kapcsolódó ismeretek elsajátítását irányozta elő, fontos kérdésként kezelve az állomány kiválasztását és képzését. A rendezvény megkezdése előtt hat hónappal választották ki a rendezők és közreműködők vezetőit, akiket az elvégzendő feladataik függvényében készítettek fel. Valamennyi csoport (biztosításvezetők, biztonsági koordinátorok, rendezők, stewardok, önkéntesek) eltérő mélységű és más tudásanyagot sajátított el, ami – az egységes elvárások és elvek okán közös szervezés és irányítás alatt – a lehető legtöbb szereplő (MLSZ, UEFA, biztonsági szolgálat, katasztrófavédelem, egészségügyi szolgáltató) bevonásával valósult meg. A többlépcsős felkészülés folyamata során biztosítani kellett:

- a már rendelkezésre álló megfelelő jogszabályi háttér finomítását,
- az UEFA-irányelvek adaptálását a képzési rendszerbe, beemelését akár nemzeti jogszabályokba,
- az UEFA-val fennálló megállapodás keretében zajló nemzetközi szakmai továbbképzések megszervezését,
- a kiválasztott állomány folyamatos alkalmazását tesztmérkőzéseken, illetve olyan tornákon, ahol nemzetközi rutinszerzésre van lehetőség,
- tematikus konferenciák megszervezését,
- külföldi tanulmányi utak szervezését tapasztalatcsere céljából, illetve nemzetközi küldöttségek meghívását hazai sportrendezvényekre,
- a biztosításban minden szereplőre érvényes egységes biztonsági kézikönyv⁷⁵⁰ kidolgozását (a kézikönyv Basic⁷⁵¹, Mid⁷⁵² és Pro⁷⁵³ szinten jelent meg).

⁷⁴⁹ A sportról szóló 2004. évi I. törvény értelmében sportrendezvényeken rendezői feladatokat csak személy- és vagyonőri végzettséggel rendelkező személyek láthatnak el. Az állami képesítés megszerzése mellett a rendezők kötelesek a sportszövetség képzési rendszerében is képzési kötelezettségüknek eleget tenni. A képesítésről és felkészítésről az állam és a sportszövetség igazolást állít ki, amely feltétele a rendezők (security stewardok) munkavégzésnek.

⁷⁵⁰ Az EURO 2020 képzési és kiválasztási rendszere megkövetelte egy egységes biztonsági kézikönyv (security guideline) alkalmazását. A kézikönyvet a biztonsági koncepció, a nemzeti és nemzetközi szabályozók, valamint az UEFA követelményei és szakmai dokumentumai alapján dolgozták ki.

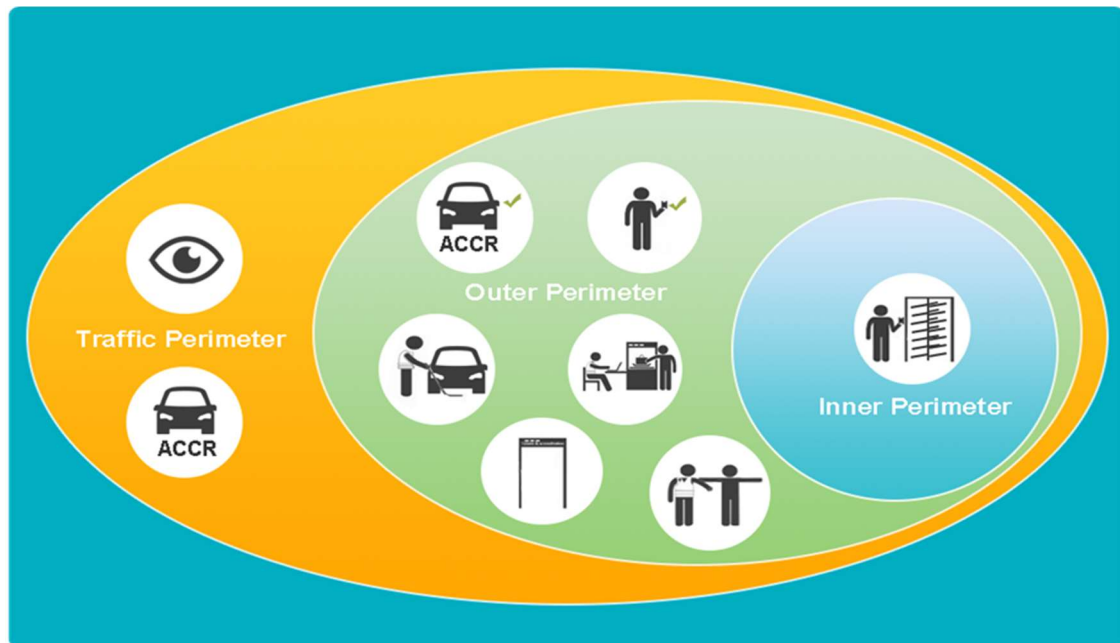
⁷⁵¹ Basic: tömör, lényegi összefoglalás, elsősorban a végrehajtó állománynak.

⁷⁵² Mid: általános összefoglaló szint középvezetőknek, területi vezetőknek.

⁷⁵³ Pro: teljes szint a szervezőknek és biztonsági menedzsereknek.

A személy és vagyonvédelmi feladatokról

Az EURO 2020-szal kapcsolatos személy- és vagyonvédelmi tevékenység végrehajtását annak komplexitásában, alapvetően a rendezvényhelyszínekre történő beléptetéssel kapcsolatos területi, felelősségi és időbeni szempontok alapján érdemes vizsgálni. A biztonsági beléptetés folyamatát az alábbi ábra szemlélteti, amelynek tartalmával ebben a fejezet részben részletesen foglalkozom.

6. ábra. A biztonsági beléptetés folyamata. Forrás: UEFA EURO-elvárásoknak megfelelő hivatalos dokumentum, p. 76.⁷⁵⁴

A sportlétesítmény tágabb peremén húzódik az úgynevezett „*traffic perimeter*”. Ez az a legkülső zóna, amelynek határán történik a közlekedési zárás, a behajtásra jogosult gépjárművek átvizsgálása/ellenőrzése és beléptetése (az ábrán sárgával jelölt területen a zóna közterület jellege miatt a rendőrség szerepe, felelőssége a meghatározó). A zónahatáron való beléptetést, a belépési jogosultságok ellenőrzését a rendezők és/vagy közreműködők hajtják végre (a behajtási pontok és az azokat biztosító műszaki megoldások/kordonok kiépítése szervezői és rendezői feladat). A rendőrség biztosítja a közlekedési zárásokat, és jelenlétével (továbbá az alaposabb átvizsgálás/ellenőrzés lehetőségével) támogatja a jogosultsággal rendelkező gépjárművek beléptetését, átvizsgálását (a gépjármű átvizsgálásra alkalmas pontok kijelölése, a beléptetési pontok előtti terelő, lassító eszközök telepítése, a tűzszerészeti

⁷⁵⁴ Az ábrán angol nyelven jelölt „*Traffic perimeter*” (forgalmi határvonal/terület), „*Outer perimeter*” (külső határvonal/terület) és „*Inner perimeter*” (belső határvonal/terület) a hazai gyakorlatban is használt fogalom. Az angol kifejezések jelentéstartalmát a fejezet folytatásában fejtem ki.

átvizsgálás rendőrségi feladat). A „*traffic perimeter*” zónába a mérkőzés előtt 12 órával kezdődően már csak gyalogosok, illetőleg a jogosultsággal rendelkező gépjárművek juthatnak be. Itt rendezői, rendőri támogatással az önkéntesek és közreműködők a „*welcoming-jegyirányítás*” nevű szolgáltatást végzik, a biztonsági átvizsgálást és a jegykezelést támogatják.

Az ábrán zölddel jelölt – a stadion nagyjából 150-200 méteres környezetét határoló, a biztonsági intézkedés súlyponti elemeinek otthont adó – külső zóna az úgynevezett „*outer perimeter*”. A Puskás Ferenc Stadion környezetében mindez nagyjából 160 000 m² területet jelentett, a zóna határán – 240 darab fémdetektoros kapu, 300 darab kézi fémdetektor, 60 darab röntgengép használatával – biztonsági átvizsgálásokat, előzetes jegy- és akkreditációs ellenőrzéseket végeztek. Az ide érkezőkel kapcsolatos feladatok alapvetően a következők voltak: a jegy/akkreditáció alapján a látogatók elirányítása a megfelelő beléptetési pont/kapucsoport felé; a jegyek előzetes ellenőrzése; a zóna határán végrehajtott biztonsági átvizsgálás. Ezzel lehetett biztosítani a sportesemény belső helyszínére, az ábrán kékkel jelölt, úgynevezett „*inner perimeter*”-be, a stadion belső területére érkező látogatók megfelelő szintű biztonsági átvizsgálását.

A már említett „*outer perimeter*” területén telepített, összesen 33 (60-120 fő/perc beléptetési képességű) beléptető modul felépítése a tervezett áteresztési kapacitások számítása alapján valósult meg, ami modulonként 14 darab csőkordont, egy darab 3x9 méteres sátrat, négy darab fémdetektoros kaput, négy darab csomagátvizsgáló asztalt, egy darab csomagátvizsgáló röntgent és egy darab akadálymentesített fémdetektoros kaput jelentett.⁷⁵⁵ Bár a mérkőzés megkezdése előtt kettő órával már a teljes technikai háttér és élőerős személyzet a rendelkezésre állt, a vendégek általában csak az utolsó 45-60 percben érkeztek meg a helyszínre.

Az átvizsgálás, a beléptetés végrehajtása – a rendőrség alapvetően passzív támogatásával és szükségszerű beavatkozásával – a biztonsági szolgálat és az őket támogató önkéntesek feladata az alábbi elvek szerint:

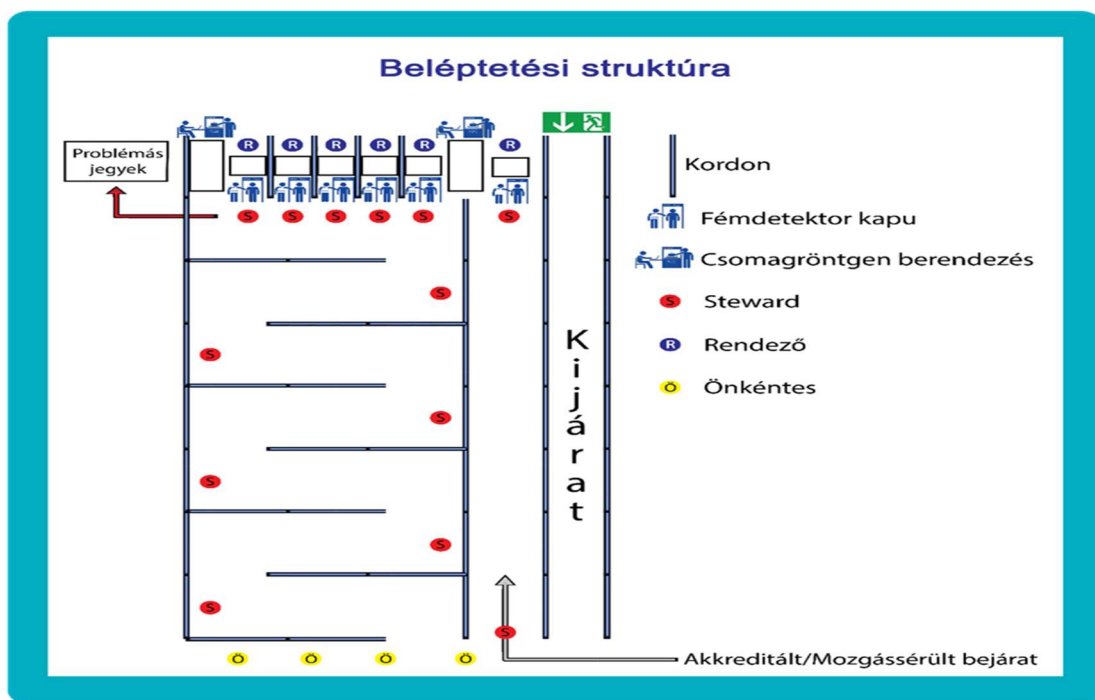
- az önkéntesé (volunteer) a terelés, az informálás és a csomagmegőrző üzemeltetése,
- a rendezőé (security steward) a ruházat- és a csomagátvizsgálás, illetve a csomagmegőrző üzemeltetése,
- a közreműködőé (safety steward) a *welcoming* és az előzetes jegyellenőrzés,

⁷⁵⁵ Az úgynevezett „*No bag policy*” (Nincs táskák irányelv) bevezetése esetén a beléptetési kapacitások jelentősen megnövekedhetnek volna, ha az értékmegőrzőben eseményenként nagyságrendileg 7 000 tárgy elhelyezésével kalkulálunk.

- a rendőrségé a passzív jelenlét és a háttértámogatás.

Az átvizsgálás folyamata

A beléptetési ponthoz érkező vendégeket a lehetséges torlódások, hosszú sorok megakadályozásával az önkéntesek és a stewardok irányították a megfelelő bejáratokhoz, ahol a jegyeket előzetesen, vizuálisan ellenőrizték (az értékmegőrző konténerek is az „*outer perimeter*” határán kívül voltak). Az átvizsgálás folyamata alfejezetben az alábbi ábra szerinti beléptetési struktúra elemeit mutatom be.

7. ábra. Beléptetési struktúra. Forrás: UEFA EURO-elvárásoknak megfelelő hivatalos dokumentum, p. 82.

Az átvizsgáláshoz vezető beléptető folyosókat – ahol az átvizsgálási pontok irányában a stewardok biztosították a látogatók folyamatos haladását és elosztását – mobil kordonelemekkel alakították ki (ugyanitt lehetőség volt külön folyosót létrehozni az akkreditációval is rendelkezőknek). A folyosók a mobil kialakításnak köszönhetően rugalmasan alakíthatók, illetőleg a távozás megkönnyítésére könnyen elbonthatók voltak. A mozgáskorlátozott vendégek számára az egyes modulokon belül akadálymentesített folyosó állt rendelkezésre.

A jegyek előzetes ellenőrzését még az átvizsgáló kapuk előtt stewardok végezték mobil kézi eszközök segítségével, míg a jegyeket az „*inner perimeter*” bejáratánál telepített forgókapus beléptetőpontra érvényesítették. Az előzetes ellenőrzés célja az érvénytelen

jegyek kiszűrése volt, illetve, hogy az érintett személyeket a problémás jegyeket kezelő ponthoz irányítsák.

Az „*outer perimeter*” területére a fémdetektoros kapukon keresztül lehetett belépni. Itt a már ismerttetett technikai eszközöket, illetve a magyar jogszabályi követelmények szerinti képzettséggel rendelkező személyeket alkalmazták (a személyzetet a biztonsági szolgálat rendezői adták a rendőrség tűzszerészeinek támogatásával). Az átvizsgálást a rendezők végezték, míg az önkéntesek és a közreműködő stewardok rendezői támogatással ellenőrizték a jegyeket és akkreditációkat, valamint az „*outer perimeter*” területén belüli jegyirányítást végeztek és információt nyújtottak. A rendőrség már a mérkőzések megkezdése előtti hat órával rendelkezésre állt, és így támogatta a folyamatot.

Az „*inner perimeter*” elnevezésű belső zóna a stadion falain belüli 60 000 m²-es területet jelölte (lelátók, szektorok, öltözők, VIP-területek), amelynek külső határán rendőri támogatással a rendezők és a közreműködők ellenőrizték a jegyeket, és végezték a beléptetést az akkreditációs zónákba. A mérkőzés megkezdése előtt már négy órával rendelkezésre álló belső területen látható rendőri jelenlét nem volt, a rendőrség bevonására csak indokolt esetben került sor.

A teljesség igényére törekedve említem meg a rendező biztonsági szolgálat és a rendőrség által telepített kamerarendszerekkel szembeni – a hazai jogszabályok által – támasztott követelményeket, a külső (elsődleges) beléptető pontok megfigyelését, a beléptető kapuk fix kamerás megfigyelését és az igényt a beléptető kapucsoportok hátulról történő megfigyelésére. Lényeges volt a kameraképek megfelelő felbontásának és látószögének, a rendszer bővítésének követelménye, illetve bekötése az integrált vezetési pontba.

Szálláshelyek, edzéshelelyszínek biztosítása

A részt vevő csapatok számára kijelölt szálláshelyek és edzéshelelyszínek biztonsági és biztosítási elgondolását, illetőleg annak koncepcióját a hazai jogszabályok és az UEFA elvárásai alapján a már említett biztonsági szintek figyelembevételével kellett megtervezni és végrehajtani. Az EURO 2020 teljes lebonyolítását jellemző normál biztosítási szint során a szálláshelyek és edzéshelelyszínek biztosítása – a csapatok érkezésétől a távozásáig – a vagyonvédelmi cég technikai eszközökkel és rezsimszabályokkal támogatott élőerős őrzési felelősségi körét képezte (teljes felelősséget vállalva, azzal a lehetőséggel, hogy konkrét fenyegetés esetén a védelmi szintet a rendőrség emelheti). Az adott helyszínek biztosítására kijelölt vagyonvédelmi cég a szállás vagy az edzéshelelyszín sajátosságaitól függő létszámmal, az állami rendészeti szervekkel együttműködve látta el tevékenységét (például a terület

„sterilen” tartását a rendőrségi tűzserésvizsgálat után, a belépési jogosultságok/akkreditációk ellenőrzését, a szálláshelyek és edzeshelyszínek megfelelő módú és mértékű biztosítását).

7.6 Összegzés

Az EURO 2020 kiemelt sportrendezvény szervezéséről és lebonyolításáról is sokan és sokféle módon írtak és nyilatkoztak az elmúlt időszakban; megvizsgálták a szervezés és a lebonyolítás pozitív és negatív tapasztalatait, rámutattak, hogy a rendezvények lebonyolítása nem volt eseménymentes. A szervezés vonatkozásában egyértelműen megállapítható a résztvevő, együttműködő szereplők szakmai professzionalitása. Kijelenthető az is, hogy 100%-os biztonság nem létezik, és bármilyen tökéletesnek is tűnik egy szervezés, abba bármikor hiba csúszhat, így szinte valamennyi hazai mérkőzés vonatkozásában súlyos szurkolói rendbontásokra is sor került. A nézők több pirotechnikai eszközt működtettek, és a játéktérre is többen bejutottak,⁷⁵⁶ a magyar szurkolók pedig súlyos rasszista incidenseket követtek el.⁷⁵⁷ A mérkőzéseket követően az UEFA szigorú, zárt kapus büntetéseket szabott ki (az elkövetők azonosítása érdekében a szervező és a hatóságok között szoros együttműködés valósult meg).⁷⁵⁸

Mindezekkel együtt az is tény, hogy a rendezvényt soha nem látott széleskörű és sokoldalú biztosítási gyakorlat mentén szervezték meg. Hazánk az UEFA-val folytatott egyeztetések alapján úgy határozott, hogy az EURO 2020 mérkőzései során a Puskás Ferenc Stadion teljes kapacitással működhet, amelyre a Covid19-világjárvány magyarországi átoltottsági adatai és a járvány gyorsan csökkenő számadatai adtak lehetőséget. A hazánkba látogató szurkolók a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően csak PCR-teszt⁷⁵⁹ vagy elismert oltási igazolvány felmutatásával vehettek részt a rendezvényeken. Budapesten három átvételi pont üzemelt, amelyek zökkenőmentesen biztosították a jogosultságok ellenőrzését, segítve a beléptetés eseménymentességét. A járványügyi intézkedések folyamatos nyomon követése során minden, a nézők részvételével kapcsolatos elképzelésre – a rendezvénnel

⁷⁵⁶ Három néző is bejutott a pályára a magyar–portugál meccsen.

https://hvg.hu/itthon/20210616_euro_2020_foci_eb_palyara_szalado_ember_rendorseg_valasz_eloallitas (letöltve: 2023. 01. 14.).

⁷⁵⁷ Közlemény az Euro 2020 három magyar mérkőzése kapcsán hozott fegyelmi döntés háttéréről.

<https://szovetseg.mlsz.hu/hir/kozlemeny-az-euro-2020-harom-magyar-merkozese-kapcsan-hozott-fegyelmi-dontes-hattererol> (letöltve: 2023. 01. 14.).

⁷⁵⁸ EB2020: keményen megbüntette a magyar válogatottat az uefa <https://nbl.hu/hazai-labdarugas/eb2020-kemenyen-megbuntette-a-magyar-valogatottat-az-uefa> (letöltve: 2023. 01. 14.).

⁷⁵⁹ A PCR-teszt (polimeráz-láncreakció) a SARS-CoV-2 vírust képes kimutatni a beteg szervezetében a mintavétel pillanatában. Ennek köszönhetően megállapítható, hogy a minta levételekor a vizsgált személy fertőzött-e, vírus hordozó-e. PCR-teszt – Mít érdemes tudnunk róla?

https://www.webbeteg.hu/cikkek/fertozo_betegseg/27473/pcr-teszt (letöltve: 2023. 01. 14.).

kapcsolatos átfogó biztonság megteremtésében érintett valamennyi szereplő bevonásával – megfogalmazásra és végrehajtásra került a biztosítás koncepciója, a rendezői igénybevétel terve.

Doktori értekezésem gyakorlati példát bemutató fejezetében egy nemzetközi vonatkozású sportrendezvény biztonságának megteremtésében részt vevő állami és nem állami szereplők sok szálon összefüggő, kimondhatóan egymásra utalt és egymást segítő, együttműködő tevékenységét vizsgáltam, konkrét gyakorlati példa útján bizonyítva a rendezés magán és közbiztonság közötti képzeletbeli határvonalának visszavonhatatlan elmosódását.

8. ÖSSZEGZÉS, TÉZISEK, BEFEJEZÉS⁷⁶⁰

„Közösségi aktivitás nélkül az állam soha nem tudja betölteni a hivatását. A közbiztonság kollektív társadalmi termék, messze nem kizárólag a rendészeti tevékenység produktuma.”⁷⁶¹ Nemzetközi trendként gondolhatunk azon állami cselekvésekre, amelyek során számos és egyre szélesedő spektrumú háttértevékenység során nyílik lehetőség arra, hogy jogi és természetes személyek piaci viszonyok között vásárolhassák meg a magánbiztonsági szektor biztonságot teremtő szolgáltatásait.⁷⁶² Kimondható, hogy a magánbiztonság létének egyik előfeltétele az iránta megfogalmazódó piaci igény,⁷⁶³ egy olyan kívánatos jogállapot megteremtésének kívánalma, „amelyben a személy és a jogi személy a magánjogban kifejeződő szabadságjogainak, gazdasági, szociális és kulturális jogainak egyenjogúsága, valamint jogos érdekeinek érvényesülése szavatolt.”⁷⁶⁴

Ahogy már a dolgozatom bevezetőjében is megfogalmaztam, a rendőrségi feladatok – hazánk rendszerváltását követő – mennyiségi és minőségi átalakulása a biztonság megteremtésének állami és nem állami szereplői közötti kapcsolat átértékelését teszi szükségessé. Annak felelős és megalapozott megválasztását, hogy a rendőrség mely feladataira összpontosítja erőit, és melyeket engedhet át a komplementer rendészeti szereplőknek; mely területeken erősíti az együttműködést velük, biztosítva az állami feladatok racionalizálását, a nemzetgazdasági szempontból is hatékonyabb, költségtakarékosabb szervezeti működést.

Kutatásommal a hagyományosnak is nevezhető rendészeti felfogástól eltérő módszereket vizsgáltam, az eddig háttérbe szoruló intézményeket, módszereket és megoldásokat kívántam tudományos látókörbe helyezni. A több mint három évtizedes rendészeti múltam szakmai tapasztalatait összekapcsoltam kutatási eredményeimmel és doktori iskolai tanulmányaimmal. Megpróbáltam eleget tenni a rendészet alkalmazói azon elvárásának, hogy az RDI működésétől a mindennapi gyakorlatban is alkalmazható kutatások ajánlásait várják.

⁷⁶⁰ Lippai Zsolt (2023d): Az állami és nem állami szereplők újragondolt szerepe a biztonság megteremtésében és fenntartásában. PhD kutatási jelentés. *Scientia et Securitas*, Volume/Issue: Accepted Manuscript / Online First, <https://doi.org/10.1556/112.2023.00154>

⁷⁶¹ Németh Zsolt (2016): A civil szféra a közbiztonságban. In: *Ünnepi kötet Vavró István professzor 80. születésnapjára*. Budapest, Magyar Statisztikai Társaság, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar, p. 138.

⁷⁶² Fábrián (2018) i. m., p. 98.

⁷⁶³ Christján (2014a) i. m., p. 22.

⁷⁶⁴ Kacziba Antal (2013): Közrend, magánrend, közbiztonság. In: Gál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények* (14), pp. 33–34.

8.1 A dolgozat fejezeteinek rövid bemutatása

A nyolc tematikus részből álló értekezésem fejezetei túlnyomóan az MTA IX. osztálya által elfogadott folyóiratokban, illetőleg tanulmánykötetekben, lektorált tanulmányokként kerültek publikálásra.

A továbbiakban ismertetésre kerülő egyes fejezetek, így a teljes dolgozatom elkészítését az alábbi kutatói pályázatok által – az RDI hallgatói jogviszonyom ideje alatti elnyerésének és teljesítésének köszönhetően – a részemre biztosított magas szintű szakmai és anyagi támogatás is segítette:

- BM közigazgatási államtitkára által meghirdetett külső doktori gyakornoki program,
- BM közigazgatási államtitkára és a Belügyi Tudományos Tanács (továbbiakban: BTT) által az NKE PhD hallgatói számára meghirdetett, doktori képzési díj, illetve a doktori fokozatszerzési eljárási díj költségvállalási pályázat,
- Innovációs és Technológiai Minisztérium Kooperatív Doktori Program Doktori Hallgatói Ösztöndíj Program.⁷⁶⁵

A „Bevezetés” című fejezetről

Dolgozatom első fejezetében rámutattam a „rendészet mint állami monopólium” paradigma meghaladottá válására és a rendfenntartás szükségszerű pluralizációjára. Ismertettem, indokoltam kutatásom hipotéziseit és főbb kérdéseit, illetőleg előre vetítettem értekezésem egyes sarokpontjait. Bizonyítani kívántam kutatásom időszerűségét és annak tudományos probléma jellegét.

Az elvégzendő állapotanalízis igazolására bemutattam, hogy míg a biztonság megteremtésének állami szereplőivel számos kutatás foglalkozik, addig annak nem állami szereplői tekintetében egy meglehetősen vitatott és tudományos alapossággal csak kevésbé kimunkált jogterületről van szó. Ugyanitt a dolgozatom elméleti és dogmatikai alapjait, kutatási módszereit, célkitűzéseit elemezve írtam kutatási eredményeim jövőbeni felhasználási lehetőségeiről.

⁷⁶⁵ RDI-tanulmányaim alatt a kutatási témámmal összefüggő alábbi projektekben vettem részt. Az ezek során megszerzett szakmai tapasztalat szintén meghatározó értékkel bírt értekezésem elkészítésére:

- biztonsági technológiák nemzeti laboratórium biztonságos település alprojekt,
- tématerületi kiválósági program 2020–2022 program keretében meghirdetett publikációs tervpályázat,
- tématerületi kiválóság program 2021. „várható kihívások a terrorizmus és a terrorelhárítás területén a xxi. században” alprojekt.

A „*Helyet kér a rendészettudomány*” című történeti fejezetről

Az elméleti és módszertani keretet magába foglaló bevezetőt követően a rendészettudomány akkreditációjában fontos szerepet betöltő Szabó András szavait hívtam segítségül dolgozatom történeti részének címválasztásában. Abban a fejezetben, melyben a rendészettudomány fogalmának korszakokonkénti fejlődését, az általam meghatározónak ítélt gondolkodók műveinek segítségével, egyedi módon igyekeztem bemutatni. A rendészettudomány eredetét kutatva bizonyítani kívántam, hogy egy tudományt csak akkor ismerhetünk meg teljesen, ha annak történelmét is ismerjük.

A rendészettudomány fejlődésének egyes korszakai megjelenítésével közel száz darab, sokak számára talán kevésbé ismert, jelen korunkban is rendkívüli tudományos értékkel bíró művet dolgoztam fel, azok meghatározó gondolatait egymással párhuzamba állítottam. Ráműtöttem, hogy bárhogy is alakuljon a rendészet fogalmának értelmezése, az bizonyos lényegbeli állandóságot mégis változatlanul magában hordoz. Ugyanis vannak a rendészetnek olyan állandó feladatai, amelyek a fogalomfejlődés minden szakaszában a „*policiális*” tevékenység tárgyát képezték, és ma is rendészeti feladatként jelentkeznek, továbbá, amelyek nélkül a rendészet nem képzelhető el.

„*A biztonság megteremtésének és fenntartásának állami és nem állami szereplőiről*” fejezetről

A rendészettudomány történetének és fogalmi fejlődésének elemzését követő harmadik fejezet elkészítési céljaként a biztonság megteremtésének állami és nem állami szereplői, kiemelten a hagyományosnak is nevezhető rendészeti felfogástól eltérő módszerek bemutatását fogalmaztam meg. A biztonság megteremtésének és fenntartásának állami és nem állami szereplőit egy új és rendkívül izgalmas szempontból vizsgáltam, esetenként különösen érzékeny témakörökre is rámutatva, különlegesen érdekes és aktuális problémakört bevonva.

Ismételten kijelenthető, hogy a rendészettel, így a biztonságunk megteremtésének állami szereplőivel, kiemelten a rendőrségi szervezet tevékenységével sokan és sokféleképpen foglalkoztak és foglalkoznak. A rendészettudomány kutatói közül viszont csak igen kevesen irányították figyelmüket a biztonság megteremtésének nem állami szereplőire, a hagyományosnak is nevezhető rendészeti felfogástól eltérő módszerek alkalmazására.

Mindezzel a magánbiztonság átfogó tudományos kutatásához, feltérképezéséhez kívántam hozzájárulni, felismerve annak tényét, hogy a kutatott téma a rendőri működés folyamatosan időszerű kérdése, ugyanis a rendőrség működésében az elmúlt két évtized számos addig nem tapasztalt helyzetet eredményezett. A feladatok és elvárások mennyiségi és

minőségi átalakulása a biztonság megteremtésének és fenntartásának állami és nem állami szereplői közötti kapcsolat átértékelését is szükségessé teszi. A fejezet – szakmai interjúk, tanulmányok és tanulmányutak feldolgozásával – e tevékenység tanulmányozásához nyújt segítséget.

A biztonság megteremtésének állami és nem állami szereplőinek a bemutatását követően a biztonságipar működésével kapcsolatban azt elemeztem, vajon teremt-e mérhető értéket annak működése. A negyedik fejezetben e kérdésre kerestem választ.

„A magánbiztonság, mint hozzáadott érték” fejezetről

A magánbiztonság értékteremtő képességét vizsgáló fejezet elkészítésének célja a tevékenység végzése kapcsán mérhető tényezők vizsgálata. Ráműtattam, hogy mindennapjaink biztonságának megteremtése már nem képzelhető el a magánbiztonsági szektor egyre bővülő kapacitása, az abban dolgozó személyek, szervezetek szakmai tevékenysége által hozzáadott érték nélkül. A fejezetben a rendszert új struktúráját vizsgálva, a biztonság megteremtésének sokszereplős küldetéséhez hozzáadott társadalmi-gazdasági érték fogalmát elemezve mutattam rá a posztmodern társadalmak változó rendszerteti jellegére. Az államilag monopolizált rendszerteti korszak végével, a mai rendszert multilaterális tevékenységével érvelve bizonyítottam, hogy modern világunk rendszertete átalakulóban, szerkezete változóban van. Kimondtam azt is, hogy a rendszert már nem a kormányok kizárólagos előjoga, sőt már az is kérdésessé vált, vajon a kormányok-e a biztonság első számú szolgáltatói.

Bizonyítottam, hogy a magánbiztonsági szektor szolgáltatásai és/vagy termékei által biztosított társadalmi-gazdasági hozzáadott érték a biztonság javított vagy többletértékéből áll, amelynek alapján a biztonság összértéke eredményként növekszik. A biztonsági stratégiákból pedig a magánbiztonsági ágazat a továbbiakban már nem zárható ki, hiszen alapvető funkciója szerint létezéséből fakadóan nyújt kézzel fogható társadalmi-gazdasági értéket.

Az értékteremtő képesség vizsgálatát követően a köz- és magánbiztonsági szektor nemzetközi trendjeit vizsgáltam meg. Az egyes országok biztonságiparának elemzésével mutattam rá az azokban rejlő hasonlóságokra és különbségekre.

„*A magánbiztonság nemzetközi trendjei*” című fejezetről

Disszertációm külföldi példákat elemző ötödik fejezetében Észtország, Mexikó, Dél-Afrika, Ausztrália, Bulgária, Nagy-Britannia és Kanada magánbiztonsági szektorának kialakulását vizsgáltam meg, amelyhez az érintett államok kutatóinak tudományos munkáit és kutatási eredményeit hívtam segítségül.

A biztonságipar sok esetben eltérő fejlődésű, de számos azonosságot mutató mindennapjaiba betekintve a magánbiztonság nemzetenként eltérő elméleti tartalmát is vizsgáltam. Követendő – vagy esetenként meghökkentő – külföldi példák és gyakorlatok ismertetésével világítottam rá a szereplők működésére, valamint a nemzetközi jog által csak kevésbé szabályozott katonai magánvállalatok nemzetközi tevékenységére.

A vizsgálathoz egymástól eltérő angolszász vagy kontinentális jogrendszerű, posztkommunista és esetenként szélsőségekkel is jellemezhető, sokak által csak kevésbé ismert – európai és tengeren túli – példákat igyekeztem kiválasztani. A külföldi példák alapján megvizsgáltam az egyes nemzetek magánszektorainak rezsimeket, államokat erősítő vagy gátló működését és bizonyítottam, hogy míg a szektort övező politikai viták nagyrészt hasonló tartalmúak, addig az azokra adott válaszok államonként, nemzetenként eltérő képet mutathatnak.

A nemzetközi kitekintést követő hatodik fejezetben a kérdőíves kutatásom eredményeit mutattam be.

Az „*Újragondolt biztonság kutatási jelentés*” fejezetről

Kiemelkedően izgalmas és úttörő jellegű szakmai küldetés vizsgálni a biztonság megteremtésének és fenntartásának állami és nem állami szereplőit, kialakítani a jelen helyzetet értékelő és a jövőbeni lehetőségeket elemző valós képet. Ugyanis a rendelkezésemre álló információk alapján eddig ilyen jellegű empirikus kutatás nem készült, amely hiátust kívántam az általam elérhető szerény eszközökkel – legalább részben – betölteni.

Kérdőíves kutatásommal egyrészt az ezzel megegyező tárgyú PhD-kutatásom megalapozottságának és szakmai szükségességének bizonyítására vagy éppen megcáfolására, másrészt pedig egy problématerkép felvázolására törekedtem. Olyan problématerképre, amely segíthet a döntéshozóknak, a jogalkotóknak, továbbá a biztonság megteremtésében szerepet vállalóknak a biztonsági szakma megújításában, a tevékenység újragondolásában.

Előzetes felkérésem alapján 32 fő nyolc szegmentációban és egyenlő reprezentációban töltötte ki a kutatáshoz használt – a több, abban érintett szereplő képviselőjének

összefogásával elkészített – összesen 19 (amelyből 15 feleletválasztós és négy kifejtős) kérdést tartalmazó „*Újragondolt biztonság*” online szakértői kérdőívet.

Ebben a fejezetben a tudományos kutatásom szakmai megalapozását célzó kérdőíves kutatás előzményeit, célját, a választott téma újszerűségét, a disszemináció társadalmi, gazdasági és tudományos jelentőségét, a szakmai kérdőív elemzése során tett megállapításokat mutattam be, kitérve arra, hogy a rendészettudomány művelőinek a felmerülő problémákat minél több szinten és perspektívából, a kellő tudományos alaposággal kell megvizsgálniuk. A módszertani megközelítést pedig olyan érdeklődő attitűdre kell alapozni, amely intézményi és egyéni szinten egyaránt meg kívánja érteni a rendészet valóságának kereteit adó társadalmi jelenségeket. Kutatásom, PhD-dolgozatom ehhez nyújt segítséget.

A kérdőíves kutatásomat bemutató fejezetet követő hetedik fejezetben a köz- és magánbiztonsági szektor sok szálon összefüggő szerepvállalásának gyakorlatát elemeztem egy nemzetközi vonatkozású kiemelt sportrendezvény hazai lebonyolítása alapján.

A „Biztonság, Biztosítás és Szolgáltatás, az UEFA EURO 2020 labdarúgó-Európa-bajnokság szervezése Magyarországon” című gyakorlati fejezetről

Értekezésem gyakorlati elemeket tartalmazó részében Magyarország kötelezettség- és szerepvállalását mutattam be a 2020-as UEFA EURO labdarúgó-Európa-bajnokság hazai lebonyolításában. A nemzetközi vonatkozású sportesemény biztonságának megteremtésében részt vevő állami és nem állami szereplők sok szálon összefüggő, kimondhatóan egymásra utalt és egymást segítő, együttműködő tevékenységét vizsgáltam. Konkrét gyakorlati példa útján bizonyítottam a rendezés magán- és közbiztonság közötti képzeletbeli határvonalának visszavonhatatlan elmosódását.

A kiemelt nemzetközi figyelemmel kísért sportrendezvény egyik rendezési sajátosságaként említettem meg a rendezésben részt vevő országok esetenként eltérő jogi szabályozásától és kulturális sajátosságaitól független egységes UEFA-rendezési elveket. A különbözőségek pedig rávilágítanak az egyes országok köz- és magánbiztonsági erőinek viszonyára.

Az „Összegzés, tézisek, befejezés” fejezetről

Dolgozatom befejezéseként annak fejezeteit, a kutatási kérdéseimre, hipotéziseimre kapott válaszokat és disszertációm kutatási eredményeit foglaltam össze.

8.2 Kutatási kérdések, hipotézisek, eredmények

A belügyi tárca tevékenységéhez kötődő kutatásokat végző rendészettudományi kutatók gyakran a kutatott szervezet ellenállásába⁷⁶⁶ és meg nem értésbe ütköznek.⁷⁶⁷ „Elhibázottnak” ítélt munkájukat a fennálló szakpolitikával és a gyakorlattal többnyire ellenérdekűnek minősítik, tevékenységüket „*adminisztratív kriminológiaként*” jelölik meg.⁷⁶⁸ Számos szakmai vita folyt arról, hogy ezen kutatásokat hogyan lehet hatékonyan és az érintett kutató(k) saját eszményeinek veszélyeztetése nélkül elvégezni, elkerülve, hogy a kutató ne csak az illetékes szakpolitikai elképzelések megvalósítójává, annak irányított gondolkodású problémamegoldójává váljon.⁷⁶⁹ Ugyanitt lehet érvelni az együttműködés előnyei,⁷⁷⁰ a gyakran eltérő természetű – versengő szakmai érdekekhez kapcsolódó feszültségekkel terhelt⁷⁷¹ – ideológiák és prioritások kölcsönös elfogadása és tiszteletben tartása mellett.⁷⁷²

Kutatásom során tehát arra törekedtem, hogy egyszerre legyek az adott területen belüli ismeretek bővítésére irányuló tudástermelés legtisztább formáját nyújtó tudós és a külső befolyásoktól mentes, független kritikus.⁷⁷³ Mindezekkel kívántam „*kikövezni az utat*” az

⁷⁶⁶ Hodgkinson, Sarah – Tilley, Nick (2022): Independence and impact: a typology of researcher-user relationships for policing and crime prevention (Függetlenség és hatás: a kutató-felhasználó kapcsolatok tipológiája a rendőrség és a bűnmegelőzés területén). *Policing and Society*, pp. 1–18. <https://doi.org/10.1080/10439463.2022.2109631>

⁷⁶⁷ Laycock, Gloria (2011): Public criminology? (Közösségi kriminológia?). *British Journal of Criminology* 51(4), pp. 720–723., Hough, Mike (2014): Confessions of a recovering „*administrative criminologist*” (Egy gyógyulóban lévő „adminisztratív kriminológus” vallomása): Jock Young, quantitative research and policy research. *Crime, Media, Culture* 10(3), pp. 215–226. <https://doi.org/10.1177/1741659014556044>, Mayhew, Pat (2016): In defence of administrative criminology (Az adminisztratív kriminológia védelmében). *Crime Science* (5)7. <https://doi.org/10.1186/s40163-016-0055-8>

⁷⁶⁸ Jock S., Young (1992): Ten points of realism (A realizmus tíz pontja). In: Matthews, Roger – Young, Jock S. (eds.): *Rethinking criminology*. The realist debate. London, Sage, pp. 24–68., Hope, Tim (2011): Official criminology and the new crime sciences (A hivatalos kriminológia és az új bűnügyi tudományok). In: Bosworth, Mary – Hoyle, Carolyn (eds.): *What is criminology?* Oxford Academic, Oxford University Press Online, 2011, pp. 456–447. <http://dx.doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199571826.003.0031>

⁷⁶⁹ Lesley, McAra (2017): Can criminologists change the world? Critical reflections on the politics, performance and effects of criminal justice (Megváltoztathatják-e a kriminológusok a világot? Kritikai reflexiók a büntető igazságszolgáltatás politikájáról, teljesítményéről és hatásairól). *British Journal of Criminology* 57(4), pp. 767–788. <https://doi.org/10.1093/bjc/azw015>

⁷⁷⁰ Crawford, Adam (2020a): Societal impact as „*rituals of verification*” and the co-production of knowledge (Társadalmi hatás mint „ellenőrzési rituálék” és a tudás közös előállítása). *British Journal of Criminology* 60(3), pp. 493–518. <http://dx.doi.org/10.1093/bjc/azz076>, Davies, Pam (2021): Practising co-produced research: tackling domestic abuse through innovative multi-agency partnership working (A közös kutatás gyakorlata: a családon belüli erőszak kezelése innovatív, több ügynökséget érintő partnerségi munkával). *Crime Prevention and Community Safety* 23(3), pp. 233–251. <https://doi.org/10.1057/s41300-021-00117-x>

⁷⁷¹ Crawford, Adam (2020b): Effecting change in policing through police/academic partnerships: the challenges of (and for) co-production (Változás elérése a rendfenntartásban a rendőrség és az egyetemek közötti partnerségek révén: a koprodukciónak és annak kihívásai). In: Fielding, Nigel – Bullock, Karen – Holdaway, Simon (eds.): *Critical Reflections on Evidence-Based Policing*. Abingdon, Routledge, pp. 175–198. <http://dx.doi.org/10.4324/9780429488153-10>

⁷⁷² Crawford, Adam (2017): Research co-production and knowledge mobilisation in policing (Kutatási koprodukciónak és tudásmobilizációnak a rendészetben). In: Knutsson, Johannes – Thompson, Lisa (eds.): *Advances in evidence-based policing*. Abingdon, Routledge, pp. 195–213. <https://doi.org/10.4324/9781315518299>

⁷⁷³ Hodgkinson et al. i. m. (2022), pp. 7–8.

érdeklődés jövőbeni megélénkülése előtt, kellő alázattal felismerve azt is, hogy a kutatónak lehetősége van a probléma elemzésére, de nincsen hatalma vagy beleszólása annak esetleges megoldásába.⁷⁷⁴

Kutatási kérdéseim és hipotéziseim megfogalmazásával a biztonság megteremtésének és fenntartásának állami és nem állami szereplőinek az állapotanalízisét kívántam elvégezni. Kutatási eredményeken alapuló válaszaimmal pedig a bizonyítékon alapuló rendőri tevékenység új tudományos eredményekkel történő erősítéséhez, a hatékonyabb és professzionálisabb rendészeti működés kialakításához akartam hozzájárulni.

8.2.1 Kutatási kérdések

Kutatásom során az alábbi három főbb kérdésre kerestem választ.

8.2.1.1. Az első kutatási kérdés

Miként határozható meg a biztonság mint kollektív társadalmi termék fogalma, melyek annak főbb területei, és hogyan mérhető védelmezésének eredményessége és hatékonysága?

Ahogy azt a dolgozatomban bizonyítottam, a biztonság megteremtése már nem csak az állami rendészet privilégiuma, így annak megteremtése sem várható el egyetlen szervtől, a rendőrségtől. Közös biztonságunk megteremtése többszereplős tevékenységgé vált, amelyben bár kiemelt jelentőséggel bírnak az állami rendészet szervei, helyet kapnak a biztonság megteremtésének nem állami rendészeti szereplői is.

Kutatási eredményeim alapján a modern rendészet egyértelműen több annál, mint amit a rendőrség csinál. Mindennapjaink megkérdőjelezhetetlen részévé vált a komplementer rendészeti szereplők – az önkormányzati rendészeti szervek, a magánbiztonsági vállalkozások és a polgárőrség mint a civilek – tevékenysége, biztonsághoz hozzáadott értékének valósága. A biztonság mint kollektív társadalmi termék fogalma is számos új elemmel, a fenyegetésektől mentes állapot létrehozási és fenntartási tevékenysége új szereplőkkel egészült ki. Mindez az annak megteremtésére hivatott rendészet oldaláról megközelítve a továbbiakban már aligha értelmezhető a közigazgatás szintiszta tevékenységeként, ugyanis ahhoz elégtelennek bizonyulnak az állam és jogtudományok klasszikus intézményei.⁷⁷⁵

A biztonság mint kollektív társadalmi termék fogalma, annak főbb területei újraértelmezésre szorulnak, és „*a rendészettudományra vár az a feladat, hogy a rendészet*

⁷⁷⁴ Hodgkinson et al. i. m. (2022), p. 10.

⁷⁷⁵ Finszter Géza (2023): Közigazgatás – rendészeti igazgatás és a tudományok. *Magyar Rendészet* 23(3), pp. 241–249. <https://doi.org/10.32577/mr.2023.3.22>

jogát, a rendészet szervezetét és annak működését interdiszciplináris megközelítéssel tárja fel, vegye birtokba a rendészeti igazgatásnak azokat a területeit, amelyek eddig nem kaphattak tudományos kontrollt.”⁷⁷⁶ Mindazzal együtt, hogy az általános közigazgatás és annak egy területe (a rendészet) csak nehezen harmóniába hozható egykori valóságát jelen korunk világpolitikai fordulatai felülírták. „A rendszerváltozás a kilencvenes évek elején a szabadság szellemét erősítette és a demokrácia győzelmét ünnepelte, a mostani háborús időkben a fő érték a biztonság és az erőskezü kormányzás.”⁷⁷⁷

„A biztonság mindig túl sok, addig a napig, amíg egyszer csak nem elég”⁷⁷⁸ – hangzik a mondás, ezáltal a biztonság megteremtését és fenntartását, így a szereplők tevékenységét számos bizonytalansági és elfogadottsági kérdés övezi, melyek kapcsán sokak pontos és mérhető, kézzelfogható eredményeket akarnak látni a ráfordított erőforrások megtérülésével kapcsolatban. Ennek érdekében a biztonság megteremtésének mérhető faktorai közé sorolom egyrészt a már megtörtént sértő, jogellenes cselekmények, az egyes eljárások lefolytatásának, a büntetések végrehajtásának statisztikai mutatóit és költségeit, másrészt pedig a mindezekhez szükséges egyes személyi és tárgyi eszközök biztosításának anyagi vonzatait.

Ami viszont a nem mérhető tartományba tartozik, az a bűnmegelőzés, az egyéni és kollektív biztonsági tudatossági szint növelésének eredménye, az el nem követett jogellenes cselekmények tényleges darabszáma, illetőleg a sértetté válás elmaradásával, az üzletmenet fenntartásával nyert egyértelmű anyagi és erkölcsi haszon.

A kutatási kérdéssel kapcsolatban – hivatkozva a külföldi példákat és az értékteremtő tevékenységet bemutató fejezeteimre is – állapítom meg, hogy a biztonság védelmezésének eredményessége és hatékonysága egyértelműen mérhető tényezőként van jelen mindennapjainkban. Annak pontos mérőszámai viszont – gondolva például az angol vasútvonalak biztonságának megteremtését vizsgáló kutatásra –, csak az egyedi esetek részletes és pontos, azok minden részletére kiterjedő vizsgálatával állapítható meg. Fenntartva az egyén sérelmére megvalósuló jogsértés, kár erkölcsi tartalmának anyagiakra át nem váltható, pénzben nem ellentételezhető értékét.

⁷⁷⁶ Korinek László (2007b): A bűnügyi tudományok helyzete. *Magyar Tudomány* 168(12), p. 1570.

⁷⁷⁷ Finszter (2023) i. m., uo.

⁷⁷⁸ „Security is always too much until the day it is not enough” – William H. Webster, az FBI igazgatója 1978 és 1987 között, majd a CIA igazgatója 1987 és 1991 között.

8.2.1.2. A második kutatási kérdés

Milyen jogszabályi, szervezeti, személyi, anyagi és tárgyi-technikai feltételek szükségesek ahhoz, hogy az állam hatóságai, a gazdasági élet szereplői, a társadalom civil közösségei és egyes polgárai sikerrel működjenek együtt a biztonság megteremtésében?

A kutatási kérdésre adott választ leegyszerűsítve: a biztonság megteremtése és fenntartása kimondhatóan nem alacsony költségvetésű tevékenység, ami – ahogyan a dolgozatom kiemelt sporttendevény szervezését és az újragondolt biztonságkutatási jelentést bemutató fejezetei is bizonyítják – egyaránt indokolja az adott feladat ellátásának megfelelő:

- létszámú és szakmai felkészítésű rendészeti szakemberek együttműködésen alapuló munkavégzését,
- a kor elvárásainak megfelelő technikai eszközök, illetőleg
- a jogszerű végrehajtáshoz szükséges normatív szabályozás, valamint az azon alapuló rezsimitézkedések megalkotását és rendelkezésre állását.

A válaszadást tovább gondolva – a fenti feltételek igényén túl – a rendészet útkeresését, ezáltal az együttműködési hatékonyság erősítését nehezíti a rendészet definícióját, jogi tárgyát, alkotmányos determináltságát, nemzetközi beágyazottságát, aktustani és dogmatikai kérdéseit kísérő tudományos konszenzus hiánya. Hangsúlyozom annak tényét is, hogy *„a rendészet egyike a közigazgatás által ellátott igazgatási feladatoknak, ami a gyakorlatban a jogalkalmazás szintjén naponta ezerszámra jelentkezik. A gyakorlatnak szüksége van a tudásra. A tudás egyik forrása ab ovo az elmélet által megállapított tudományos eredmények, axiómák.”*⁷⁷⁹

A második kutatási kérdésre választ adva az együttműködés fundamentumaként tekintek a közös cél kijelölésére, a közösen elfogadott elméleti alapok, a dogmatikailag tiszta kifejezések és az egyes szerepek, felelősségvállalások egyértelmű meghatározására. Tovább nem halogatható feladatként jelölöm meg a rendészet funkciója, társadalmi rendeltetése, tárgya meghatározását és közfeladatának középpontba helyezését,⁷⁸⁰ az elméleti és gyakorlati kérdések tisztázását, a biztonságunkat fenyegető régi és új veszélyek detektálását, illetőleg az azokra adható újszerű válaszok sokszínűségét, melyek a társadalmi és hatósági

⁷⁷⁹ Balla Zoltán (2023): A közigazgatás és a rendészet című konferenciáról. *Magyar Rendészet* 23(3), pp. 213–215. <https://doi.org/10.32577/mr.2023.3.17>

⁷⁸⁰ Balla (2023) i. m., uo.

veszélyelhárítás harmóniája mellett emelhetik magasabb szintre a közrendet, a közbiztonságot és a polgárok szabadságát.⁷⁸¹

A dolgozatomban oly sokszor említett komplementer rendészet pedig éppen ezt a lehetőséget kínálja, amelyben „*építkezzünk a hatékony állami rendészeti működésre, de intézményesítsük a jövőben a segítő, kiegészítő rendészeti szereplők tehermentesítő tevékenységét, szoros együttműködéseket kiépítve azokon a területeken, ahol ez kézenfekvő és jó megoldásként kínálkozik. Ennek alátámasztására a számos kínálkozó terület közül példaként a rendezvények, sportrendezvények biztonságát emelem ki. Évente sok ezer rendezvény több millió ember részvételével valósul meg hazánkban, köztük számtalan kiemelt (kockázatos) rendezvény, amelynek biztosításában való részvétel komoly erőforrásokat von el a rendőrségtől. Amennyiben a jogalkotó alapos körültekintéssel, bizonyos feltételek újragondolása mentén, a szakma bevonásával egyes feladatok ellátásába bevonna komplementer rendészeti szereplőket és a szakmai felügyelet meghagyná a rendőrségnél, úgy jelentős erőforrás-optimalizáció, hatékonyságnövelés valósítható meg.*”⁷⁸²

8.2.1.3. A harmadik kutatási kérdés

Nemzetgazdasági szempontból melyek az egyszerre eredményes, költséghatékony és jogszerű biztonság állami és/vagy piaci aspektusú megteremtésének és fenntartásának jövőbeni lehetőségei?

Amennyiben egy állam elfogadja, hogy a társadalmi kontroll a rendészetnél jóval tágabban és mélyebben értelmezhető fogalom, az ösztönzőleg hathat arra, hogy a rendőség is e tekintetben kezelje az állami szektor más szerveit, a vállalkozásokat, a nem kormányzati szerveket és a helyi közösségeket.⁷⁸³ A kutatási kérdésre pedig, dolgozatom egészét tekintve – azon egyszerű indokolás alapján, hogy mindaz, amit nem állami költségvetésből kell fedezni, egyértelmű költségvetési megtakarítást eredményez – igen kézenfekvő a válasz:

- A biztonság megteremtésével és fenntartásával kapcsolatos feladatokat és azok végrehajtási gyakorlatát minden részletre kiterjedő, objektív, szakértői állapotanalízis tárgyává kell tenni.
- Meg kell állapítani, hogy

⁷⁸¹ Christián László (2023): Közigazgatás és komplementer rendészet. *Magyar Rendészet* 23(3), pp. 227–231. <https://doi.org/10.32577/mr.2023.3.20>

⁷⁸² Christián (2023) i. m., uo.

⁷⁸³ Jaschke et al. (2007) i. m., p. 1.

- melyek azok az állami rendészeti tevékenységek és az azokhoz kapcsolódó erőszakmonopólium-gyakorlási lehetőségek, amelyek egyértelmű állami hatáskörben tartást igényelnek,
- melyek azok a tevékenységek, amelyek részben átadhatók a biztonság megteremtésének és fenntartásának nem állami szereplői számára,
- melyek azok a tevékenységek, amelyek teljes egészében átadhatók a biztonság megteremtésének és fenntartásának nem állami szereplői számára,
- a fenti tevékenységek milyen állami jogalkotási és felelősségvállalási szabályok, garanciák megvalósulása mellett hajthatók végre.

A kutatási kérdésre adott válasz azonban ennél jóval összetettebb képet mutat, ugyanis a rendészeti tevékenységek elemzését, annak végrehajtási szerkezetét szabályozó normatív elemek megalkotásán túl, számos további tényezőt is figyelembe kell venni. A teljesség igénye nélkül gondolok például az abban érintett társadalmi szereplők változásokkal kapcsolatos tudatosítására, az egyes átadásra kerülő tevékenységek szakmáztatására és oktatási/képzési követelményeire, illetőleg a hatósági ellenőrzési, felügyeleti mechanizmusok részletes kidolgozására.

Ugyanitt jelzem annak tényét is, hogy a rendészettudomány fejlődése során ezen erőteljesen összetett jellegű kérdéskör elemzése kapcsán számtalan, jelenleg még nem megfogalmazott, interdiszciplináris szemléletű, az elméletet a gyakorlattal erős láncszemként összekapcsoló további kutatási kérdés felbukkanása is várható.

8.3.1 Kutatás hipotézisek

Kutatásom során az alábbi négy hipotézis állításait igyekeztem megerősíteni vagy megcáfolni.

8.3.1.1. Az első hipotézis:

A rendészeti igazgatásban a legitim fizikai erőszak monopólium birtokában teljesített hatósági eljárások mellett egyre nagyobb szerepet kap a jogkövető társadalommal való együttműködés és a hivatal szolgáltató jellege, ami nem csupán megfigyeli, hanem együttműködik a társadalommal. Ez a paradigmaváltás indokolja az állami és nem állami szereplők biztonság megteremtésében és fenntartásában meglévő szerepének újragondolását.

Az első hipotézis elkülöníti egymástól az állam hatóságait a nem állami szereplőktől, majd megfogalmazza azt a feltételezést, hogy a két terület között új típusú együttműködés jöhet létre. Ennek lényege, hogy az erőszak-monopólium birtokában cselekvő hatóságok egyre eredményesebben kooperálnak a jogkövető helyi lakossággal és a gazdaság tényezőivel, a civil társadalom pedig felelős magatartással mind szélesebb körben társadalmasítja saját biztonságának védelmét. Az ilyen módon megtermelt biztonság elsősorban nem az állami represszió, hanem a jogkövető társadalmi összefogás terméke.

Nemzetközi és hazai példák, gyakorlatok összehasonlító vizsgálatával a magán- és a köztulajdon birtoklásának (jogok és kötelezettségek) oldaláról megközelítve vizsgáltam meg a biztonság megteremtésében és fenntartásában részt vevő állami és nem állami szereplők jelenlegi és jövőbeni szerepét. A vizsgálat során rámutattam a biztonságmegóvás nem hatósági módszereinek térnyerésére, az egyes polgárok és közösségek önvédelmi képességeinek erősödésére, a polgári rendfenntartás előtérbe kerülésére, a magánbiztonsági tevékenység folyamatosan bővülő területeire és növekvő térhódítására. Kutatási eredményeim alapján egyértelműen kijelenthető, hogy a biztonság megteremtésének tevékenysége és végrehajtási mechanizmusa megérett az újragondolásra. Az állami rendészet monopóliumának megtörésével a magánbiztonsági szektor szereplői egyre növekvő szerepet vállalnak a biztonság mint termék megteremtésében. Tevékenységük az állami rendészeti szervek tehermentesítését, azok költséghatékonyabb működését eredményezi. Megfelelő állami szabályok és kontrollmechanizmusok megalkotásával pedig az egyes rendészeti tevékenységek fokozatos átadása, a rendészeti feladatok további racionalizálása valósulhat meg.

Dolgozatom első hipotézise – hivatkozva különösen az értekezésemben megjelenített és feldolgozott hazai, illetőleg nemzetközi szakirodalmakra és gyakorlatokra, a kiemelt nemzetközi vonatkozású sportrendezvény szervezési tapasztalataira, a szakmai interjúkra és a kérdőíves kutatásom eredményeire – **maradéktalanul alátámasztásra, megerősítésre került.**

8.3.1.2. A második hipotézis:

A biztonság megteremtésében és fenntartásában részt vevő komplementer rendészeti szereplők (önkormányzati rendészeti szervek, magánbiztonsági vállalkozások, polgárőrségek) tevékenysége az állami rendészeti szervek objektív szempontokkal értékelhető, nagyobb fokú eredményességét és feltehetően költséghatékonyabb működését eredményezi.

A második hipotézis szemügyre veszi a biztonság felett őrködő, komplementer (a biztonságot védelmező, egymást kiegészítő, munkamegosztásban tevékenykedő szereplők együttesét alkotó) rendészeti együttműködést, feltételezve, hogy ez az összefogás hatékonyabb védelmet nyújt, mint a rendészeti hatóságoknak kizárólag az állami kényszerre támaszkodó eljárásai. Annak vizsgálata során bizonyítottam, hogy a biztonság megteremtéséhez és fenntartásához kapcsolódó objektív mérési faktorok megjelenítése mutathat rá a komplementer rendészeti szereplők állami rendészeti szerveket kiegészítő, tehermentesítő szerepvállalásának nagyobb fokú eredményességére és költséghatékonyágára. Az eredmények nemzetgazdasági szempontrendszerű elemzése pedig bizonyíthatja a biztonság megteremtésében és fenntartásában részt vevő állami és nem állami szervek együttműködésének jelenkori és jövőbeni, gyakorlati és gazdasági szemléletű hasznosulását.

Értekezésem második hipotézise kapcsán – különös tekintettel a szakértői kérdőív kiértékelése során megállapított eredmények és a hozzáadott értékek vizsgálata alapján – kijelenthetem, hogy a komplementer rendészeti szereplők tevékenysége az állami rendészeti szervek egyértelmű tehermentesítését és utóbbiak költséghatékonyabb működését eredményezi. Továbbra is fenntartva azon szakmai véleményem, mely szerint a biztonság megteremtésében és fenntartásában közreműködő állami és nem állami rendészeti szereplők különösen összetett természetű tevékenységének – annak minden elemére kiterjedő – meghatározása pontos mérőszámokkal csak igen nehezen, az egyes gyakorlatok mélyreható vizsgálatával végezhető el. Ezáltal **értekezésem második hipotézise maradéktalanul alátámasztásra, megerősítésre került.**

8.3.1.3. A harmadik hipotézis

A magánbiztonsági szektor állami rendészeti szerveket kiegészítő, új és korszerű tevékenysége a közrend, a közbiztonság fenntartását biztosító új rendészeti alappillér. Ez a megváltozott szereposztás a hatósági beavatkozásokat szűkebb területre korlátozhatja, terheket vesz le a rendvédelmi hivatalokról, miközben növeli a tulajdonosi felelősségvállalást és erősíti a közösségek önvédelmi képességeit.

A harmadik hipotézis azt tartja, hogy a rendészet komplementer működése valamennyi szereplő számára előnyökkel szolgál. A biztonság védelmezésének részbeni társadalmasítása a rendészeti hatóságokat tehermentesíti olyan feladatoktól, amelyeket korábban csak hatósági jogkörben lehetett teljesíteni. A civil társadalom növelheti önvédelme képességeit, a gazdasági élet szereplői pedig megerősíthetik tulajdonosi felelősségvállalásukat. Ennek kapcsán vizsgáltam meg, hogy milyen jelentőséggel bír a magánbiztonsági szektor szereplőinek korszerű, újszerű és széles körben hasznosítható tevékenysége; illetve, hogy milyen lehetősége van a közrend, a közbiztonság fenntartását biztosító új rendészeti alappillér meglétének. A hipotézis vizsgálata főként külföldi gyakorlatok és példák, valamint a szakértői kérdőív elemzésével valósult meg. A nemzetközi gyakorlatok elemzésekor rámutattam, hogy a megfelelő állami kontrollmechanizmusok mellett működő biztonsági ipar tevékenysége jelentősen erősítheti, de esetenként gyengítheti is az adott állam és az állami rendészeti szervek működési hatékonyságát.

Az „Újragondolt biztonság” szakértői kérdőív kiértékelésekor állapítottam meg, hogy a magánszektor működése napjainkra a biztonság megteremtésének meg nem kerülhető tényezőjévé vált. Jelentős hatású, de még fejlődés alatt álló erőt képvisel, melyet szakmai bizonytalanság és részleges elutasítás mellett jelenleg még nem kísér minden szegmenst szabályozó jogalkotói szándék. A magánbiztonsági szektor működése és az ahhoz kapcsolódó egyéb tevékenységek sok elemükben újragondolásra vagy éppen megalkotásra várnak – gondolva itt például a hatósági felügyeletre, a szakmai érdekképviseletre, a képzések/továbbképzések/speciális képzések rendszerére.

Az út, amelyen a rendszerváltást követően a biztonság megteremtésének nem állami szereplői elindultak, még számos további szakmai kihívást tartogat, amíg a tevékenység teljes körű állami szabályozása és hatósági ellenőrzése megvalósul, és a magánbiztonsági szektor önálló rendészeti alappilléreként elismerésre kerül.

Értekezésem **harmadik hipotézise maradéktalanul alátámasztásra, megerősítésre került**, azzal együtt, hogy a teljes értékű, a közrend, a közbiztonság fenntartását biztosító új rendészeti alappillér megteremtése még a jövő feladata.

8.3.1.4. A negyedik hipotézis

A rendészet új területei – a magánbiztonságtól a kollektív önvédelemig – megerősítik azokat a törekvéseket, amelyek pontosítani kívánják a rendészetelmélet helyét a társadalomtudományok rendszerében. A magánbiztonsági szektor térnyerése szükségessé teszi a kor követelményeinek megfelelő közbiztonsági stratégia kialakítását, amelyhez a tematikájában gazdagodó rendészettudomány jelentős segítséget nyújthat.

A negyedik hipotézis a komplementer szemléletnek a rendészettudományi kutatásokra gyakorolt hatásaira mutat. Feltételezhető, hogy egyfelől ez a témaválasztás a tudományterület kompetenciáját multidiszciplináris irányba gazdagíthatja, másfelől a gyakorlat és az elmélet harmonikusabb együttműködését segítheti. A hazai szakirodalomban hosszabb ideje vita folyik a rendészettudomány rendszertani helyéről; a vita azonban mindeddig nem tulajdonított kellő jelentőséget a biztonsági tanulmányok eredményeinek, amelyek a rendészet közjogi primátusát meghaladó szélesebb társadalomtudományi megközelítésre figyelmeztetnek. Kutatómunkám során arra tettem – és teszek a jövőben is – kísérletet, hogy igazoljam a rendészetelmélet módszertanának kiterjesztését tudományközi és multidiszciplináris irányokba is.

Ahogy pedig az a dolgozatomban *„Helyet kér a rendészettudomány”* című történeti fejezetében is visszatükröződik, a rendészet *„alkalmazása által az államban a fenyegetődző veszélyek és háborítások közvetlenül elháríthatnak, azoknak káros következtetései megszüntetteknek vagy enyhítetteknek és az emberek finomabb szükségletei, melyeket a magasabb műveltség kíván, kielégíttetnek.”*⁷⁸⁴ A kulcsszó pedig ez esetben is a dinamikus változó és bővülő tartalmú biztonság társadalmi igényének kielégítése, mellyel kapcsolatban joggal merül fel a kérdés, hogy vajon az annak törvényszerűségeit vizsgáló, azt leíró rendészettudományra az állam- és jogtudomány ágazataként gondolhatunk-e, vagy inkább egy önálló törvényszerűségekkel bíró, más alárendeltségbe nem sorolható tudományként?⁷⁸⁵

Hautzinger Zoltán alapján a rendészettudomány meghatározásakor egy rendkívül összetett fogalom alkotható, amely nem egy létező tudományterület keretei közé szorítja, hanem egy önálló diszciplínaként határozza azt meg, melyhez számos tudomány kutatási

⁷⁸⁴ Karvasy Ágoston (1870): A közrendészeti tudomány és a kulturpolitika. Pest, Athenaeum, p. 1.

⁷⁸⁵ Hautzinger (2020). i. m., p. 138.

módszerei és eredményei társulnak.⁷⁸⁶ Katona Géza pedig a rendészettudomány interdiszciplinaritását az egyes szakrendészetek más tudományokhoz kapcsolódásában látja,⁷⁸⁷ míg Kerezsi Klára és Papp András László értelmezésében a társadalomtudományok közé tartozik. Kapcsolatban áll az állam- és jogtudománnyal, a közigazgatás-tudománnyal, a vezetés- és szervezéstudománnyal, a szociológiával, pszichológiával, kriminológiával, történettudománnyal, a közgazdaság-tudománnyal, neveléstudománnyal, a statisztikával, a műszaki tudománnyal, illetőleg a hadtudománnyal.⁷⁸⁸ Kis Norbert viszont a rendészettudomány transzdiszciplináris megközelítése mellett érvel, és az idetartozó kutatásokat a közpolitikai és szabályozási, a szervezeti és szervezési, a feladat és eszközrendszer, az eljárásrend és az erőforrások dimenzióiba helyezi.⁷⁸⁹ Azonban nem hagyhatjuk figyelem nélkül Korinek László szavait sem, aki a rendészettudományt a bűnügyi tudományok és közigazgatás-tudomány határterületén helyezte el.⁷⁹⁰

Finszter Géza azt írja, hogy a kérdéskörben, mely szerint a rendészet a közigazgatás részét képezi-e, négy „szellemi körről” beszélhetünk. Gondolva itt azokra,

- akik a rendészetre színtiszta közigazgatásként gondolnak, akik szerint annak elmélete alátámasztására az állam- és jogtudományok intézményei elegendőnek látszanak,
- akik szerint a rendészet tudománya minden inter- és multidiszciplináris érdeklődést szívesen fogad, egyetértve azzal, hogy a közigazgatás a legváltozatosabb közügyek foglalata, és törvényszerűségei feltárásához számos stúdiumra szükség lehet,
- akik a védelemtudományi szemlélettel értenek egyet, mely szerint harcolni kell a közbiztonságért, illetőleg
- a rendészettudomány képviselői, és „*akik azon a (szerintük hiányzó) rendészetelméleten munkálkodnak, ami a rendvédelem jogállami szervezetének és stratégiájának felépítését, valamint a rendőrségek működésének hatékonyságát és törvényességét segítheti.*”⁷⁹¹

⁷⁸⁶ Uo.

⁷⁸⁷ Katona Géza (2012): A rendészettudomány terminológiája. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények* (13), p. 13.

⁷⁸⁸ Kerezsi et al. (2015) i. m., p. 67.

⁷⁸⁹ Kis Norbert (2015): „Metszéspontok” – rendészettudomány, bűnügyi tudományok, közigazgatás-tudomány és transzdiszciplinaritás. *Magyar Rendészet* 15(4), p. 91.

⁷⁹⁰ Korinek (2007b) i. m., p. 1570.

⁷⁹¹ Finszter (2023) i. m., uo.

Továbbra is Finszter Gézára támaszkodva és vele egyetértve a rendszerváltozás korának azon elképzelését, hogy az alkotmányos jogállam megteremti a rendészet közigazgatásba integrálódásának alapját, kár lenne feladni, viszont a tétel kiegészítésre szorul. Kulcskérdésként tekinthetünk arra, „*hogyan a rendőrséget érintő rendészetelméleti kutatások egy független tudományos diszciplína keretében történhetnek, vagy társulhatnak-e más tudományágakkal is.*”⁷⁹²

A rendészettudomány jeles művelőinek gondolatai és a dolgozatomban megjelenített kutatási eredmények alapján a rendészettudomány multidiszciplináris tudományá vált, melyben elengedhetetlen tényezőnek tűnik a más, kapcsolódó tudományokkal való közös gondolkodás, ami viszont alapvetően indikálja, hogy a rendészetelmélet megváltozott helyét kijelöljük a társadalomtudományok rendszerében. Azt is kimondhatjuk, hogy a rendészet alkalmazói a tematikájában gazdagodó rendészettudomány művelőitől pontosan a mindennapi gyakorlatban is hasznosítható alkalmazott kutatások kézzel fogható eredményeit, a kor követelményeinek megfelelő közbiztonsági stratégia kialakítását várják. Ezáltal **értekezésem negyedik hipotézise maradéktalanul alátámasztásra, megerősítésre került.**

8.3.2 Kutatási eredmények

„*Újragondolt szerepek a biztonság megteremtésében*” című kutatásom során azt tartottam szem előtt, hogy a kutatási tárgy társadalmi, szervezeti és individuális jellemzőit azok komplexitásában ragadjam meg. Mindehhez egy olyan rugalmas módszertant követtem, amely különböző – esetenként szokatlan, akár formabontónak is tekinthető – nézőpontokból volt képes közelíteni a megfigyelések és az információk feldolgozása során nyert adatokhoz. Olyan összefüggések felvázolására törekedtem, melyek akár az állami rendészeti szervezeteken belül uralkodó szemléleten is képesek lehetnek változtatni. Felhívtam a figyelmet arra, hogy a rendőrségnek, melynek szolgáltatásai beépülnek az általa szolgált társadalom szövetébe, oda kell figyelnie annak a társadalmi viszonyrendszernek a fejlődésére, amelynek ő maga is a szerves részét képezi.⁷⁹³ Kutatásommal hozzá kívántam járulni annak felismeréséhez, hogy a rendészettudomány már nem csak a rendőrség „tulajdona” és nem is rendőrségi monopólium.⁷⁹⁴

⁷⁹² Beke József (2022): Közigazgatási tudományok, közbiztonsági igazgatás és a rendészet. Nemzetközi Rendészeti Figyelő VIII. szám, *Belügyi Szemle* (70)12, p. 2690. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.12.8>

⁷⁹³ Jaschke et al. (2007b) i. m., pp. 1–10.

⁷⁹⁴ Jaschke, Hans-Gerd – Tore, Bjørge – Francisco del Barrio, Romero – Kwanten, Cees – Mawby, Robin – Pagon, Milan (2007c): Rendészettudomány európai megközelítése munkacsoport zárójelentés. Második Könyv. Münster, CEPOL, p. 11.

PhD-dolgozatom új tudományos eredményei az alábbiak.

1. Tudományos eredménynek tartom azt a metodikai újítást, amellyel a hagyományosnak is nevezhető rendészetelméleti felfogástól eltérő módszerek bevezetésével, az eddig háttérbe szorított szempontokat vizsgálom. A közjogi források mellett a magánjogi kútfőkre koncentrálna a hatósági kényszer mellett a jogkövető társadalom lehetőségeit tárom fel, a politikai rendszer mellett figyelmet fordítva a polgári társadalom alapértékeire, a tulajdon tiszteletére, a szerződéses szabadságra és a szabadpiac működésére.
2. Tudományos eredmény, hogy a kutatómunkám maradéktalanul igazolta az első hipotézisben megfogalmazott következtetéseket. Bebizonyítottam, hogy a rendészeti igazgatásban a legitim fizikai erőszak monopólium birtokában teljesített hatósági eljárások mellett egyre nagyobb súlyt kap az együttműködés a jogkövető társadalommal, a hivatal szolgáltató jellege, ami nem csupán megfigyeli, hanem együttműködik a társadalommal. Ez a paradigmaváltás indokolja az állami és nem állami szereplőknek a biztonság megteremtésében és fenntartásában vitt szerepének újra gondolását.
3. Tudományos eredményként a kutatásom által kimunkált objektív mérési faktorok segítségével igazoltam, hogy a biztonság megteremtésében és fenntartásában részt vevő komplementer rendészeti szereplők (önkormányzati rendészeti szervek, magánbiztonsági vállalkozások, polgárőrségek) tevékenysége harmonizálható az állami rendészeti szervek anyagi- és eljárásjogi teljesítményével, és mindez nagyobb fokú eredményességet és költséghatékonyabb működést eredményez.
4. Tudományos eredmény, hogy a kutatásom módszereivel és a hazai irodalomban eddig nélkülözött gazdag nemzetközi forrásokra támaszkodva alátámasztottam azt a felismerést, miszerint a magánbiztonsági szektor állami rendészeti szerveket kiegészítő, új és korszerű tevékenysége a közrend, a közbiztonság fenntartását biztosító új rendészeti alappillér. Ez a megváltozott szereposztás a hatósági beavatkozásokat szűkebb területre korlátozhatja, terheket vesz le a rendvédelmi hivatalokról, miközben növeli a tulajdonosi felelősségvállalást és erősíti a közösségek önvédelmi képességeit. Azzal a megjegyzéssel, hogy a harmadik hipotézisben megfogalmazott teljes értékű új rendészeti alappillér megteremtése még a jövő feladata lesz.
5. Tudományos eredmény, hogy kutatásom más megvilágításba helyezi a rendészet tudomány értelmezését, miszerint a rendvédelem új területei – a

magánbiztonságtól a kollektív önvédelemig – megerősítik azokat a törekvéseket, amelyek pontosítani kívánják a rendészetelmélet helyét a társadalomtudományok rendszerében. A magánbiztonsági szektor térnyerése szükségessé teszi a kor követelményeinek megfelelő közbiztonsági stratégia kialakítását, amelyhez a tematikájában gazdagodó rendészettudomány jelentős segítséget nyújthat.

Értekezésem elkészítésével megkíséreltem kibontani és elmagyarázni a biztonság megteremtésének és fenntartásának állami és nem állami szereplői közötti kapcsolat mechanizmusait. Igyekeztem az idáig vezető utat értelmezve és a lehetséges jövőt sugallva, annak tudományos megközelítését a gyakorlati szakemberek munkája nyomán keletkező ismeretekkel összekapcsolni. A változtatás és jobbítás tudományos igényét, a dogmatika és praxis ötvöződését hangsúlyozva *„jelen tanulmány keretei között a törekvéseim csak arra korlátozódhatnak, hogy az általam ellentmondásosnak tartott kérdések közül itt és most felvessek néhányat, és e szembesítés eredményeként a tárgykör jogalkotási, elméleti problémáinak rögzítésével további kutatásra és megoldási alternatívák kidolgozására – kellő szakmai alázattal – serkentsem azokat, akik nyitottak az alakulóban lévő rendészettudomány fejlesztésére.”*⁷⁹⁵

⁷⁹⁵ Balla Zoltán (2020): Ockham borotvája és a rendészet. *Magyar Rendészet* 20(3), pp. 15–26.
<https://doi.org/10.32577/mr.2020.3.1>

9. FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE

- 1) A Büntetés-végrehajtás évkönyve, 2020. Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Vác, Duna-Mix, 2021.
- 2) A IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztály ülésének anyaga. 2003. szeptember 17. MTA Levéltár.
- 3) A szabadtéri játékok rendőri feladatai. Magyar Rendőr, 1936. 09. 01-i 17-es lapszám. https://adt.arcanum.com/hu/view/MagyarRendor_1936/?pg=395&layout=s&query=A%20szabadt%C3%A9ri%20j%C3%A1t%C3%A9kok%20rend%C5%91ri%20feladatai (letöltve: 2022. 11. 15.).
- 4) Abrahamsen, Rita – Michael C., Williams (2011): Security Beyond the State: Private Security in International Politics. New York: Cambridge University Press. pp. 196–215. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511974441>
- 5) Abrams, Neil A. – Fish, M. Steven (2015): Policies first, institutions second: Lessons from Estonia’s economic reforms. Post-Soviet Affairs 31, Taylor & Francis Journals, 31(6), pp. 491–513. <https://doi.org/10.1080/1060586X.2015.1061739>
- 6) Állandó Bizottság konzultatív látogatása Magyarországon (2018. november 15–16.) Európa Tanács, Strassbourg, 2019. március 29.
- 7) Androvicz Gábor – Sallai János (2021): A budapesti állami rendőrség tagjainak javadalmazása és illetményei 1881 és 1944 között. In: Kovács István – Frigyer László – Tirts Tibor (szerk.): *Globális kérdések – globális válaszok: rendészettudomány a hallgatók szemével*. Budapest, Magyarország, Magyar Rendészettudományi Társaság, pp. 10–22.
- 8) Angus Stevenson (ed.): Oxford Dictionary of English, security management, Oxford University Press (2015).
- 9) Angyal Pál (1928): A magyar büntetőjog kézikönyve. 4. kötet: Az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről szóló 1921. III. t-c. Budapest, Athaneum Irodalmi és Nyomdai R.-T. Kiadása.
- 10) Arámbula, Juan Antonio (2014): Director General of Private Security, Comisión Nacional de Seguridad, Secretaría de Gobernación. Mexico City, January 17.
- 11) Barak, Ariel – Weinborn, Cristobal – Sherman, Lawrence W. (2016): „Soft” policing at hot spots-do police community support officers work? A randomized controlled

- trial. *Journal of Experimental Criminology* 12(3), pp. 277–317.
<https://doi.org/10.1007/s11292-016-9260-4>
- 12) Bacszárdi József – Christián László – Sallai János (2018): A mezei rendőrségtől a mezei őrszolgálatig. *Magyar Rendészet* (4), pp. 33–34.
- 13) Bajagić, Mladen (2007): Osnovi bezbjednosti, Kriminalisticko-policijska akademija, Beograd.
- 14) Balázs Péter (2007): Mária Terézia 1770-es egészségügyi alaprendelete. Magyar Tudománytörténeti Intézet. Piliscsaba, Budapest.
- 15) Balla Zoltán (2015): A rendészet államigazgatáson kívüli és piacosított szervei. *Magyar Rendészet* 15(4), pp. 11–22.
- 16) Balla Zoltán (2017): A rendészet alapjai és egyes ágazatai. In Hautzinger Zoltán (szerk.): *Studia Universitatis Communia sorozat*, Budapest, Dialóg Campus.
- 17) Balla Zoltán (2020): Ockham borotvája és a rendészet. *Magyar Rendészet* 20(3), pp. 15–26. <https://doi.org/10.32577/mr.2020.3.1>
- 18) Balla Zoltán (2023): A közigazgatás és a rendészet című konferenciáról, *Magyar Rendészet* 23(3), pp. 213–215. <https://doi.org/10.32577/mr.2023.3.17>
- 19) Balogh Arthur (1910): Politika, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest.
- 20) Barak, Ariel (2022): The Substitutability And Complementarity Of Private Security With Public Police: The Case Of Violence Against Women And Girls On The Rail Network Of The United Kingdom,
https://www.researchgate.net/publication/366582040_The_Substitutability_And_Complementarity_Of_Private_Security_With_Public_Police_The_Case_Of_Violence_Against_Women_And_Girls_On_The_Rail_Network_Of_The_United_Kingdom (letöltve: 2023. 03. 08.).
- 21) Barnes, Geoffrey C. – Williams, Simon – Sherman, Lawrence W. – Parmar, Jesse – House, Paul – Brown, Stephen A. (2020): Sweet spots of residual deterrence: A randomized crossover experiment in minimalist police patrol
<https://doi.org/10.31235/osf.io/kwf98>
- 22) Bartha Ildikó (2017): (Köz)érdek a magánbiztonságban? Vita a köz- és civil rendészet viszonyáról és ellentmondásairól. *Belügyi Szemle* 65(5).
<https://doi.org/10.38146/BSZ.2017.5.2>
- 23) Bayley, David – Shearing, Clifford (1996): The Future of Society. *Law & Society Review* 30(3), pp. 585–606.

- 24) Bayley, David H. – Shearing, Clifford D. (2001): The New Structure of Policing: Description, Conceptualization and Research Agenda. *The New Structure of Policing – Office of Justice Programs*. July 2001., pp. VII–31.
- 25) Beattie, James M. (2006): Early Detection: The Bow Street Runners in Late Eighteenth-Century London. In: C Emsley, H Shpayer-Makov (eds): *Police Detectives in History, 1750–1950*, Farnham, UK: Ashgate, pp. 15–32.
- 26) Beck, Ulrich – Hajer, Maarten – Schwarz, Michael – Aart, Inge van der (1997): De wereld als risicomaatschappij: essays over de ecologische crisis en de politiek van de vooruitgang, Amsterdam, De Balie.
- 27) Becker, Gary S. (1996): The economic way of looking at behavior: the Nobel lecture, Stanford University, pp. 6–9.
- 28) Beke József (2022): Közigazgatási tudományok, közbiztonsági igazgatás és a rendészet, Nemzetközi Rendészeti Figyelő VIII. szám, Belügyi Szemle (70)12, p. 2690. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.12.8>
- 29) Bencze Mátyás (2021): A jogalkalmazási folyamat szociológiai vizsgálata. In: Bencze Mátyás – Vinnai Edina: Jog- szociológiai előadások. Debrecen, Debrecen University Press, pp. 31–33.
- 30) Benson, Bruce L. (1998): To serve and protect. Privatization and community in criminal justice, New York, New York, University Press, pp. 21–25.
- 31) Berg, Julie – Shearing, Clifford (2018): Governing-through-Harm and Public Goods Policing. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science* 679(1), pp. 72–85
- 32) Berlage, Lode – Decoster, Andre (2000): Inleiding tot de Economie (Introduction to Economics), Universitaire Pers Leuven, Leuven.
- 33) Berry, Raymond B. – Matthews, Roger (1989): „*Electronic monitoring and house arrest: making the right connections*”, In: Matthews, Roger: *Privatizing criminal Justice*, London, Sage Publications.
- 34) Bever, Frederic van (2011): Value selling – Executive report, Brussels.
- 35) Beyens, Kristel – Beyens, Kristel (2006): Privatisering van gevangenis (Privatising prisons), Brussels, VubPress. In: Guery, Michael: „*La privatisation de la sécurité et ses limites juridiques*” (Privatising Security and its legal limits), La Semaine judiciaire, Société genevoise de droit et de législation.
- 36) Bíró Béla (1934): A prostitúció. *A M. Kir. Rendőrség Országos Szaktanfolyamainak kiadványa*. Budapest.

- 37) Bland, Matthew – Leggetter, Michelle – Cestaro, David – Sebire, Jacqueline (2021): Fifteen minutes per day keeps the violence away: A crossover randomised controlled trial on the impact of foot patrols on serious violence in large hot spot areas. *Cambridge Journal of Evidence-Based Policing* 5(3), pp. 93–118.
<https://doi.org/10.1007/s41887-021-00066-3>
- 38) Blaskó Béla (2021): A rendészeti felsőoktatás fejlődése a rendszerváltástól az egyetemi karrá válásig, In: Christián László – Lippai Zsolt – Németh Zsolt (szerk.): *A rendszerváltás hatása a rendészetre*. Budapest, Magyarország, Ludovika Egyetemi Kiadó.
- 39) Boda József et al. (szerk.): *Rendészettudományi Szaklexikon*. Budapest, Dialóg Campus, 2019.
- 40) Bognár Balázs (2012): A létfontosságú rendszerek és létesítmények védelme. *Védelem Katasztrófavédelmi Szemle* 12(4), pp. 13–18.
- 41) Brodeur, Jean Paul (2006): Foreword. In Wood, Jennifer D. – Dupont, Benoît (eds.): *Democracy, Society and the Governance of Security*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. xi–x.
- 42) Budavári Árpád (2019). Partnerség a rendészetben. *Belügyi Szemle* 67(6),
<https://doi.org/10.38146/BSZ.2019.6.6>
- 43) Buisson, Henri (1960): A rendőrség története. Eredeti cím: „*La police Et Son Histoire*” Nouvelles Editions Latines 1. rue Palatine, Paris VI.e (1958), fordította: BM Tanulmányi és Módszertani Osztály, 1960.
- 44) Bures, Oldrich (2013): Public-private partnerships in the fight against terrorism? *Crime, Law and Social Change* 60(4), pp. 429–455.
- 45) Button, Mark – George, Bruce (2006): Regulation of private security: Models for analysis. In: Gill, Martin (ed.): *Handbook of Security*. Basingstoke, UK, Palgrave Macmillan, pp. 563–585.
- 46) Button, Mark (2008): Doing Security: Critical Reflections and an Agenda for Change. *Crime prevention and security management*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.
- 47) Cafferata, Fernando Gabriel (2010): Privatisation of Security in Latin America: Review. *Global Consortium on Security Transformation Working Paper Series no. 3*. Santiago, Chile.
- 48) Cameron, Lindsey (2006): Private Military Companies: Their Status Under International Humanitarian Law and Its Impact on Their Regulation, *International*

Review of the Red Cross 88(863), pp. 573–598.

<https://doi.org/10.1017/S1816383106000683>

- 49) Ceccato, Vania (2014): The nature of rape places. *Journal of Environmental Psychology* (40), pp. 97–107. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2014.05.006>
- 50) Chambers, John Whiteclay II et al. (1999): *The Oxford Companion to American Military History*. New York: Oxford University Press.
- 51) Christián László – Bacsárdi József (2017): Hol tart jelenleg az önkormányzati rendszert? In: Christián László (szerk.): *Rendészettudományi kutatások: Az NKE Rendészetelméleti Kutatóműhely tanulmánykötete*. Budapest, Magyarország, Dialóg Campus Kiadó.
- 52) Christián László – Bacsárdi József (2018): *Önkormányzati rendszert*. Budapest, Magyarország: Dialóg Campus Kiadó. pp. 10–11.
- 53) Christián László – Lippai Zsolt (2021): Kakukktojás vagy új rendészeti alappillér? In: *„Tehetség, szorgalom, hivatás” Tanulmánykötet*. Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat, Budapest, pp. 17–30.
<https://doi.org/10.37372/mrttvpt.2021.1.1>
- 54) Christián László – Rottler Violetta (2019): A biztonság megteremtésének új megközelítése: komplementer rendszert, In: *Trendy rozvoja súkromnej bezpečnosti v krajinách V4*, 2019. 04. 17, Bratislava.
- 55) Christián László – Rottler Violetta (2019): A magánbiztonság és az önkormányzati rendszert fogalomrendszere. In: Christián László et al. (szerk.): *Biztonsági vezetői kézikönyv*. Budapest, Magyarország. Ludovika Egyetemi Kiadó.
- 56) Christián László (2010): *Alternatív rendszert PhD-disszertáció*, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar, Doktori Iskola,
<https://jak.ppke.hu/uploads/articles/12332/file/Christi%C3%A1n%20L%C3%A1szl%C3%B3%20PhD.pdf> (letöltve: 2021. 12. 16.).
- 57) Christián László (2014a): *A magánbiztonság elméleti alapjai*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar.
- 58) Christián László (2014b): Két új ág a rendészettudomány fáján. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Rendészettudományi gondolatok: Írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának egy évtizedes jubileuma alkalmából*. Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest, pp. 85–91.

- 59) Christián László (2014c): A magánbiztonság megközelítésének egyes aspektusai. *Pro Publico Bono* (4), pp. 21–30.
- 60) Christián László (2017): A helyi rendészeti együttműködés, különös tekintettel az önkormányzati rendészet szerepére, *Habilitációs téziszfüzet*, Nemzeti Közszerológati Egyetem, pp. 44–45.
- 61) Christián László (2018): „Rendészeti szervek” szócikk. In: Jakab András – Fekete Balázs (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. [63] <http://ijoten.hu/szocikk/rendeszeti-szervek> (letöltve: 2021. 11. 01.).
- 62) Christián László (2018a): A magánbiztonság és önkormányzati rendészet egyetemi szintű képzése. *Belügyi Szemle* (11), pp. 85–86. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2018.11.8>
- 63) Christián László (2018b): Magánbiztonsági számvetés. In: Dobák Imre – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Szakmaiság, szerénység, szorgalom. Ünnepi kötet Boda József 65. születésnapja alkalmából*. Budapest, Dialóg Campus, pp. 148–150.
- 64) Christián László (2022): *Komplementer rendészet*, Budapest, Magyarország, Ludovika Egyetemi Kiadó.
- 65) Christián László (2023): Közigazgatás és komplementer rendészet, *Magyar Rendészet* 23(3), pp. 227–231. <https://doi.org/10.32577/mr.2023.3.20>
- 66) CoESS, Private security services in Europe, facts & figures, Wemmel, 2011.
- 67) Cohen, Mark A. (2005): *The Cost of Crime and Justice*, London, Routledge.
- 68) Concha Győző (1892): *Az államhatalmak megosztásának elvei*. VIII. kötet 2. füzet. Franklin Társulat Könyvnyomdája, Budapest.
- 69) Concha Győző (1901): A rendőrség természete és állása szabad államban. Székfoglaló értekezés. (Olvastatott a M. Tud. Akadémia II. osztályának 1901. április 15-én tartott ülésén). MTA Budapest.
- 70) Concha Győző (1905): *Politika*. Grill Károly Könyvkiadó Vállalata. Budapest.
- 71) Conway, Jim (2009): *50 inzichten economie (50 economic insights)*, Diemen, Uitgeverij Veen Magazines.
- 72) Cools, Marc – de Clerck, Hilde – van Sand, Leen (2011): „La gardiennage privé et la protection dans les écoles” (Private security and protection in schools), *Cahiers de la Sécurité*, Paris, INHESJ, pp. 106–110.
- 73) Cools, Marc – de Ruyver, Brice – Easton, Marleen – Pauwels, Lieven – Ponsaers, Paul – Vande Walle, Gudrun – Vander Beken, Tom – Vander Laenen, Freya – Verhage,

- Antoinette – Vermeulen, Gert – Vynckier, Gerwinde (2012): Private Security in Europe: towards a European private security model for the future. *European criminal justice and policy*, Antwerp, Maklu, pp. 93–114.
- 74) Cools, Marc – Ponsaers, Paul – Verhage, Antoinette – Hoogenboom, Bart (2004): De andere rechtsorde (The other legal order). Demonopolisering van fraude-onderzoek (Demonopolising fraud investigation), Brussels, Politeia.
- 75) Cools, Marc (1994): *Werknemerscriminaliteit (Employee crime)*, Brussels, VubPress, pp. 230–239.
- 76) Cools, Marc (1997): „*Integrale veiligheidszorg in perspectief*” (Integral security management in perspective), Pretekst, 'Nodal Security', *Police Quarterly* (8)1, pp. 15–17.
- 77) Cools, Marc (2002): „*De onderstromen in de private veiligheidszorg*” (The undercurrents in the private security concern), Panopticon, Diegem, Kluwer uitgevers, pp. 134–155.
- 78) Coppola, Frances: The Tiny Bank At The Heart Of Europe's Largest Money Laundering Scandal, <https://www.forbes.com/sites/francescoppola/2018/09/26/the-tiny-bank-at-the-heart-of-europes-largest-money-laundering-scandal/?sh=6ce21c5b2805> (letöltve: 2023. 03. 04.).
- 79) Cornish, Darek B. – Clarke, Ronald W. (1986): *The Reasoning Criminal. Rational Choice Perspectives on Offending*, New York, Springer-Verlag, pp. 6–9.
- 80) Cowen, Tyler (2008): „*Public goods*” In: Henderson, David R.: *The Concise Encyclopedia of Economics*, Indianapolis, Liberty Fund, pp. 431–432.
- 81) Crawford, Adam (2017): Research co-production and knowledge mobilisation in policing. In: Knutsson, Johannes – Thompson, Lisa (eds.): *Advances in evidence-based policing*. Abingdon, Routledge, pp. 195–213.
<https://doi.org/10.4324/9781315518299>
- 82) Crawford, Adam (2020a): Societal impact as „*rituals of verification*” and the co-production of knowledge. *British Journal of Criminology* 60(3), pp. 493–518.
<https://dx.doi.org/10.1093/bjc/azz076>
- 83) Crawford, Adam (2020b): Effecting change in policing through police/academic partnerships: the challenges of (and for) co-production. In: Fielding, Nigel – Bullock, Karen – Holdaway, Simon (eds.): *Critical Reflections on Evidence-Based Policing*. Abingdon, Routledge, pp. 175–198. <http://dx.doi.org/10.4324/9780429488153-10>

- 84) Czencser Orsolya – Szenczi Attila (2020): A reintegrációs őrizet jogi, technikai, biztonsági és társadalmi aspektusai, *Börtönügyi Szemle* (2), p. 7.
- 85) Czilják József (2011): Magánbiztonsági szervezetek és a rendvédelem. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.) *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XII. Tanulmányok a „Rendészeti kutatások – A rendvédelem fejlesztése”* című tudományos konferenciáról. Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, pp. 363–368.
- 86) Czuczor Gergely – Fogarasi János (1870): Magyar nyelv szótára. Az MTA megbízásából. Atheneum. Pest, rendész címszó.
- 87) Daiches Raphael, David (1985): Adam Smith. Oxford, Oxford University Press, pp. 29–45.
- 88) Davies, Pam (2021): Practising co-produced research: tackling domestic abuse through innovative multi-agency partnership working. *Crime Prevention and Community Safety* 23(3), pp. 233–251. <https://doi.org/10.1057/s41300-021-00117-x>
- 89) Deák József – Nagy Ivett – Csaba Zágon (2021): Együttműködés nemzetközi bűnüldöző szervezetekkel: orosz és magyar rendőrségi példák. *Belügyi Szemle* 69(5), pp. 851–867. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.5.8>
- 90) Demkó Kálmán (1880): Egy rendőri szabályzat a XVII. század végéről. In: *Századok* 14(10), pp. 829–834.
- 91) Dijk, Jan van (2012): ‘The International Crime Victims Survey’, *Criminology in Europe*, European Society of Criminology, Freiburg, pp. 24–33.
- 92) Djukic, Sinisa – Zoric, Zeljko (2022): Futurology of the private security sector in Bosnia and Herzegovina. In: VIII International Scientific Professional Conference Security and Crisis Management, Theory and practice (secman), Safety for the future, 29th and 30th september 2022, Sremska Kamenica, Republic of Serbia, Belgrade.
- 93) Dorn, Nicholas – Levi, Michael (2007): European Private security, corporate investigation and military services: Collective security, market regulation and structuring the public sphere. *Policing and Society* 17(3), pp. 213–238. <http://dx.doi.org/10.1080/10439460701497303>
- 94) Dorning Henrik (1922): A rendőrség intézményének fejlődése. Budapest.
- 95) Eastwood, Victoria (2013): Bigger than the army: South Africa’s private security forces. CNN News. <https://www.cnn.com/2013/02/08/business/south-africa-private-security/> (letöltve: 2023. 03. 06.).

- 96) Eide, Erling (2000): „*Economics of Criminal Behavior*”, In: Bouckaert, Boudewijn – De Geest, Gerrit: *The Economics of Crime and Litigation*, Cheltenham, Elgar, Edward, pp. 345–389.
- 97) El Grafico, Guardias Elite, Advertisement for the company Grupo I.E.S.S. *El Gráfico* (Mexico City), September 4, 2013, <https://www.elgrafico.mx/>
- 98) Erdős Ákos (2021): Pénzügyőri szolgálati ismeretek 2.0. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozata, pp. 41–42.
- 99) Ernyes Mihály (2007): A rendvédelmi szakkifejezések múltja. *Rendvédelem-történeti Füzetek* 13(16) https://epa.oszk.hu/02100/02176/00002/pdf/RTF_16_056-064.pdf (letöltve: 2022. 04. 24.).
- 100) EURO 2020 Budapest SSNS Concept Briefing, UEFA 2020 elvárások hivatalos dokumentum, Budapest rendező város.
- 101) Fábrián Péter (2018) Terrorcselekmények és a magánbiztonság kapcsolatának aktuális összefüggései. *Magyar Rendészet* 18(4), pp. 91–103. <https://doi.org/10.32577/mr.2018.4.7>
- 102) Favarel-Garrigues, Gilles (2011): *Policing Economic Crime in Russia: From Soviet Planned Economy to Privatisation*. London: Hurst.
- 103) Fazekas Attila (2009): Sportigazgatási és sportjogi ismeretek. Jegyzet. Önkormányzati Minisztérium Sport Szakállamtitkárság, Budapest.
- 104) Fekete Gyula (1889): A rendészeti igazgatás és a centralisatio. *Magyar Közigazgatás* 7(37), pp. 1–2.
- 105) Feldmann, Magnus (2001): The fast track from the soviet union to the world economy: External liberalization in Estonia and Latvia. *Government and Opposition*, 36(4), pp. 537–558. <https://doi.org/10.1111/1477-7053.00080>
- 106) Feldmann, Magnus (2017): Crisis and opportunity: Varieties of capitalism and varieties of crisis responses in Estonia and Slovenia. *European Journal of Industrial Relations* 23(1), pp. 33–46. <https://doi.org/10.1177/0959680116672280>
- 107) Feldmann, Magnus (2018): Extraordinary politics and durable reform: Lessons from trade liberalisation in Estonia and Poland. *Post-Communist Economies* 30(3), pp. 365–381. <https://doi.org/10.1080/14631377.2017.1362097>
- 108) Ferenczy Árpád (1905): *A politika rendszere*. Politzer. Budapest.
- 109) Finszter Géza (1998): Magánvállalkozások a biztonságért. *Belügyi Szemle* 46(12), pp. 5–10.

- 110) Finszter Géza (2009a): Közbiztonság és jogállam. *Jog-Állam-Politika* 1(3), pp. 167–191.
- 111) Finszter Géza (2009b): Közbiztonság és közbátorság. In: Németh, Zsolt (szerk.) *Írások Tauber István emlékére (1949–2003)*. Budapest, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, Magyar Kriminológiai Társaság, Rendőrtisztviselői Főiskola, pp. 66–83., 177–178.
- 112) Finszter Géza (2010): Erőszakszervezet vagy biztonságot szolgáltató hatóság. Tanulmány a rendőrségről. In: Virág György (szerk.): *Kriminológiai Tanulmányok* 47. OKRI, Budapest.
- 113) Finszter Géza (2012): A rendőrség joga. Duna Mix Kft. Budapest.
- 114) Finszter Géza (2013a): *A rendészet elmélete és rendészeti eszközrendszer*. NKE, Budapest.
- 115) Finszter Géza (2013b): A változó rendészet és a rendészettudomány. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.) *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIV. Tanulmányok „A változó rendészet aktuális kihívásai” című tudományos konferenciáról*. Pécs, pp. 5–12.
- 116) Finszter Géza (2017): Közrend-közbiztonság-jogbiztonság (2000–2015). In: Finszter Géza – Sabjanics István (szerk.): *Biztonsági kihívások a 21. században*, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, pp. 140–141.
- 117) Finszter Géza (2018): Rendészettan. Budapest, Dialóg Campus.
- 118) Finszter Géza (2020): Rendőrségi évfordulók. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.) *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XXII. A hadtudománytól a rendészettudományig – Társadalmi kihívások a nemzeti összetartozás évében*. Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, pp. 5–24.
- 119) Finszter Géza (2023): Közigazgatás – rendészeti igazgatás és a tudományok, *Magyar Rendészet* 23(3), pp. 241–249. <https://doi.org/10.32577/mr.2023.3.22>
- 120) Fischer, Robert – Halibozek, Edward – Walters, David (2013): *Introduction to Security*. 9th ed. Amsterdam: Butterworth-Heinemann.
- 121) Fórizs Sándor (2014): Az idegenrendészet problémái 1947-ben. *Magyar Rendészet*, 14(4), pp. 53–64.
- 122) Fórizs Sándor (2016): Szovjet katonák a határőrségi jelentésekben. In: Zsámbokiné Ficsovszki Ágnes (szerk.): *Válogatott tanulmányok a Vám- és Pénzügyőri Tanszék fennállásának 25. évfordulója alkalmából*. Budapest, NKE, pp. 34–52.

- 123) Fouché: Hang a túlvilágról. In: Sallai János (2015): *A magyar rendészettudomány története*. Budapest, NKE, pp. 91–93.
- 124) Freyer Tamás (2004): A rendvédelmi erők harca a futball-huliganizmus ellen Magyarországon. *Doktori értekezés*. Budapest, Semmelweis Egyetem, Testnevelési és Sporttudományi Kar.
- 125) Froestad, Jan – Shearing, Clifford – Van der Merwe Martyn (2015): Criminology: Re-Imagining Security and Risk. *Security: Dialogue across Disciplines*, Bourbeau, Peter (eds.), Cambridge, Cambridge University Press, pp. 177–195.
- 126) Frutos, Melva (2014): Seguridad Privada es 60% Patito. Reporte Indigo, november 28.
- 127) Gans-Morse, Jordan (2012): Threats to property rights in Russia: From private coercion to state aggression. *Post-Soviet Affairs* 28(3), pp. 263–295.
<https://doi.org/10.2747/1060-586X.28.3.263>
- 128) George, Bruce – Button, Mark (2000): *Private Security Vol.1*. Leicester (UK), Comanche (Texas, USA), Perpetuity Press.
- 129) Giddens, Anthony (1990): *The consequences of modernity*. Stanford, California: Stanford University Press.
- 130) Gill, Martin – Martin Gill – Taylor, Emmeline – Bourne, Tom – Keats, Gemma (2007): *Demonstrating the value of security*. Leicester, PRCI.
- 131) Gilleir, Fien – Easton, Marleen – Ponsaers, Paul – Cools, Marc (2009): „*Checking aspects of a Nodal Orientation*” for Policing the Port of Antwerp. In: Cools, Marc, De Kimpe, Sofie – De Ruyver, Brice – Easton, Marleen – Pauwels, Lieven J.R. – Ponsaers, Paul – Vander Beken, Tom – Vander Laenen, Freya – Vande Walle, Gudrun – Vermeulen, Gert (eds.): *Readings On Criminal Justice, Criminal Law & Policing*. Antwerp, Maklu, pp. 359–376.
- 132) Gold, Josh: How Estonia uses Cybersecurity to Strengthen its Position in NATO, <https://icds.ee/en/how-estonia-uses-cybersecurity-to-strengthen-its-position-in-nato/> (letöltve: 2023. 03. 04.).
- 133) Goldstein, Herman (1990): *Problem-oriented policing*. New York, Police Executive Research Forum, McGraw-Hill.
- 134) Gosselin, Derrick – Tindemans, Bruno (2010): *Toekomstmakers. De kunst van het vooruitdenken*. Tiel, Lannoo Campus.

- 135) Gottlieb Gerhard – Krözsel Károly – Prestel Bernhard (1998): *A magyar rendőrség reformja. Eljárás, módszerek, eredmények*. Holzkirchen, FelixVerlag.
- 136) Gounev, Philip (2007): Bulgaria's Private Security Industry, http://pdc.ceu.hu/archive/00003193/01/private_security_industry.pdf (letöltve: 2023. 03. 08.).
- 137) Gray, John (1998): *Hayek on Liberty*. London, Routledge.
- 138) Guehenno, Jean-Marie (1994): *Het einde van de democratie*. Tielt, Lannoo, pp. 53–69.
- 139) Hakala, Jorma (2012): *Regulation of manned commercial security services: A transnational comparative study of Belgium, Estonia, New York, Queensland, South Africa and Sweden*. London, City University, pp. 114–115.
- 140) *Hammurapi törvényei*. Az Erdélyi Múzeum Egyesület Jog- és Társadalomtudományi szakosztálya. Kolozsvár, 1911.
- 141) Handler, Karl (2009): *Az osztrák rendőrség*. In: *Európai tagországok rendőrsége I*. MRTT – RTF Társadalomtudományi Tanszéke.
- 142) Harding, Richard (1997): *Private prisons and public accountability*. New Brunswick, Transaction Publishers.
- 143) Hautzinger Zoltán (2013): *Az első idegenjogi törvény*. In: *A modernkori magyar határrendezést százöt év*. Budapest, MRTT Határrendészeti tagozat.
- 144) Hautzinger Zoltán (2020): *A rendészettudomány határtudományai*, *Magyar Rendészet* (3). <https://doi.org/10.32577/mr.2020.3.8>
- 145) Hayek, Friedrich (1978): *New Studies in Philosophy, Politics, Economics and the History of Ideas*. London, Routledge.
- 146) Hayek, Friedrich August von (1944): *The Road to Serfdom*. London: Routledge;
Friedman, Milton (1962): *Capitalism and Freedom*. Chicago, University of Chicago Press.
- 147) Held, David – McGrew, Anthony – Goldblatt, David – Perraton, Jonathan (1999): *Global Transformations: Politics, Economics and Culture*. Stanford, Stanford University Press, pp. 1–15.
- 148) Hirsch, Werne Z. (1999): *Law and Economics: an introductory analysis*. San Diego, Academic Press.

- 149) Hiscock, Duncan (2006): The commercialisation of post-Soviet private security. In: Bryden, Alan – Caparini, Marina (eds): *Private Actors and Security Governance*. Münster, LIT Verlag.
- 150) Hobsbawm, Eric J. (2004): A biradalmak kora. Budapest, Pannonica Kiadó.
- 151) Hodgkinson, Sarah – Tilley, Nick (2022): Independence and impact: a typology of researcher-user relationships for policing and crime prevention. *Policing and Society* 33(3), 315–332. <https://doi.org/10.1080/10439463.2022.2109631>
- 152) Holley, Cameron – Mutongwizo, Tariro – Shearing, Clifford (2019): Conceptualizing Policing and Security: New Harmscapes, the Anthropocene, and Technology, *Annual Review of Criminology* 3(341–358), pp. 13–14. <https://doi.org/10.1146/annurev-criminol-011419-041330>
- 153) Holley, Cameron – Mutongwizo, Tariro – Shearing, Clifford (2019): Conceptualizing Policing and Security: New Harmscapes, the Anthropocene, and Technology, *Annual Review of Criminology* (3), pp. 341–358. <https://doi.org/10.1146/annurev-criminol-011419-041330>
- 154) Holzhauser, Rudi – Teijl, Rob (1995): Inleiding Rechtseconomie (Introduction to *Law and Economics*). Arnhem, Gouda Quint.
- 155) Hoogenboom, Bart (1991): Grey Policing: A Theoretical Framework. *Policing and Society: An International Journal* 2(1), pp. 17–30.
- 156) Hoogenboom, Bart (1994): Het Politiecomplex. Over de samenwerking tussen politie, bijzondere opsporingsdiensten en particuliere recherche (The Police complex. Concerning cooperation between the police, special investigation services and private investigation). Arnhem, Gouda Quint bv.
- 157) Hope, Tim (2011): Official criminology and the new crime sciences. In: Bosworth, Mary – Hoyle, Carolyn (eds.): *What is criminology?* Oxford Academic, Oxford University Press Online, pp. 456–447. <http://dx.doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199571826.003.0031>
- 158) Hornyacsek Júlia (2014): A tudományos kutatás elmélete és módszertana. Budapest, Nemzeti Közszerológati Egyetem HHK, pp. 98–99.
- 159) Horváth L. Attila (2013): A terrorizmus csapdájában. Budapest, Zrínyi Kiadó.
- 160) Hough, Mike (2014): Confessions of a recovering „administrative criminologist”: Jock Young, quantitative research and policyresearch. *Crime, Media, Culture* 10(3), pp. 215–226. <https://doi.org/10.1177/1741659014556043>

- 161) Hughes, Krista (2013): Mexico aims to bring shadow economy into the light, Reuters, June 26. <http://www.reuters.com/article/us-mexico-economy-informal/mexico-aims-to-bring-shadow-economy-into-the-light-idUSBRE95P09C20130626> (letöltve: 2023. 03. 06.).
- 162) INHES-CoESS, Livre Blanc. La participation de la sécurité privée à la sécurité générale en Europe – Private security and its role in European Security, St Hilaire le Châtel (2008).
- 163) Janaby, Mohamad Ghazi (2016): The Legal Regime Applicable to Private Military and Security Company Personnel in Armed Conflicts. Switzerland, Springer International Publishing.
- 164) Jaschke, Hans-Gerd – Bjørgo, Tore – del Barrio Romero, Francisco – Kwanten, Cees – Mawby, Robin – Pagon, Milan (2007b): Rendészettudomány európai megközelítése munkacsoport zárójelentés, Harmadik Könyv. Münster, CEPOL. pp. 22–23.
- 165) Jaschke, Hans-Gerd – Bjørgo, Tore – del Barrio Romero, Francisco – Kwanten, Cees – Mawby, Robin – Pagon, Milan (2007c): Rendészettudomány európai megközelítése munkacsoport zárójelentés, Második Könyv. Münster, CEPOL.
- 166) Jaschke, Hans-Gerd – Bjørgo, Tore – Romero, Francisco del Barrio – Kwanten, Cees – Mawby, Robin – Pagon, Milan (2007a): Rendészettudomány európai megközelítése munkacsoport zárójelentése, Első Könyv. Münster, CEPOL.
- 167) Jaschke, Hans-Gerd (2008): Rendészettudomány. Egy európai megközelítés. CEPOL.
https://www.cepola.eu/sites/default/files/PGEAPS_summary_hungarian.pdf
(letöltve: 2022. 05. 02.).
- 168) Jasenszky Nándor – Regényi Kund Miklós – Lippai Zsolt (2022): Biztonságtudatosság fogalma, fejlődése nemzetbiztonsági, terrorelhárítási és magánbiztonsági szempontból. *Nemzetbiztonsági Szemle* 9(4), pp. 12–13.
<http://doi.org/10.32561/nsz.2021.4.1>
- 169) Jobst Ágnes (2011): A Belügyminisztérium működésének szabályozása 1956 nyarán. *Betekintő* 2(1), pp. 1–8.
- 170) Johnson, Gerry – Scholes, Kevan (1993): Exploring Corporate Strategy. Hertfordshire, Prentice Hall (UK) Ltd.

- 171) Johnston, Les (2006): Transnational security governance. In: Wood, Jennifer – Dupont, Benoit (eds): *Democracy, Society, and the Governance of Security*. Cambridge, Cambridge University Press, pp. 33–51.
- 172) Johnston, Lesh – Shearing, Clifford (2003): *Governing Security: Explorations in Policing and Justice*, London, Routledge.
- 173) Jones, Trevor – Newburn, Tim (1998): *Private Security and Public Policing*. London, Policy Studies Institute/Oxford University Press.
- 174) Jones, Trevor – Newburn, Tim (2002): The Transformation of Policing? Understanding Current Trends in Policing Systems. *The British Journal of Criminology* 42(1), pp. 129–146, <https://doi.org/10.1093/bjc/42.1.129>
- 175) Kacziba Antal (2013): Közrend, magánrend, közbiztonság. In: Gál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, XIV., pp. 33–34.
- 176) Kaiser Tamás – Kis Norbert (2014): Bevezető. A Jó Állam Kutatóműhely. In: Kaiser Tamás – Kis Norbert (szerk.): *A jó állam mérhetősége*. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, pp. 7–11.
- 177) Kakalik, James S. – Wildhorn, Sorrel (1977): *The Private Police: Security and Danger*. New York: Crane Russak.
- 178) Kállay István (1986): Városi rendészet a XVIII–XIX. században. In: Kovács Kálmán szerk.: *Jogtörténeti értekezések. A jogalkotás és jogalkalmazás egyes kérdései Magyarországon 19–20. század*. Budapest, ELTE, Magyar Jogtörténeti Tanszék, pp. 69–89.
- 179) Karvasy Ágoston (1843–44): A politicalai tudományok rendszeresen előadva (III. kötet). Győr, k. n.
- 180) Karvasy Ágoston (1845): A politicalai tudományok rendszeresen előadva. Győr, k. n.
- 181) Karvasy Ágoston (1870): A közrendészeti tudomány és a culturpolitika. Pest, Athenaeum, p. 1.
- 182) Katona Géza (1985): A belügyi tudományos kutatások negyven éve. *BM Szemle* (4), pp. 41–49.
- 183) Katona Géza (2006): A rendészet evolúciója Magyarországon (1945–2006). *Magyar Rendészet* 6(4), pp. 8–17.
- 184) Katona Géza (2012): A rendészettudomány terminológiája. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények* (13), p. 13.

- 185) Kautz Gusztáv (1871): Az államigazgatás és igazgatási jog alapvonalai. Folytonos tekintettel angol-, francia-, és Németország törvényhozása- és irodalmára. Stein Lőrincz bécsi egyetemi tanár után, a hazai viszonyainkra és törvényhozásukra való utalásokkal. Kautz Gusztáv jogtudor hites ügyvéd, a Győri Jogakadémia rendes tanára által. Budapest, Ráth Mór.
- 186) Kautz Gyula (1862): Politika, vagy Országásztan. Pest, Heckenast Gusztáv.
- 187) Keković, Zorka (2004): Nedrzavni sektor bezbjednosti: Kako do standarda? Perjanik br. 5, Podgorica.
- 188) Kempa, Michael – Carrier, Ryan – Wood, Jennifer – Shearing, Clifford (1999): Reflections on the Evolving Concept of „*Private Policing*”. In: *European Journal on Criminal Policy and Research* 7(2), pp. 197–223.
<https://doi.org/10.1023/A:1008705411061>
- 189) Kerezsi Klára – Nagy Veronika (2017): A rendészettudomány kritikai megközelítése. In: Boda József – Felkai László – Patyi András (szerk.): *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére*. Budapest, Dialóg Campus.
- 190) Kerezsi Klára – Papp András László (2015): Rendészet, tudomány, doktori iskola. *Magyar Rendészet* 15(4), pp. 67–69.
- 191) Keserű István (1994): A rendvédelmi szervek újjászervezése és tevékenysége az első világháború és a forradalmak után, (1919–1924) Rendvédelem-történeti füzetek IV (5). Budapest, Magyarország: Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság.
- 192) Kesić, Zoran (2009): Privatni sektor u kontroli kriminaliteta. Beograd, Dosije studio.
- 193) Khan, Muhammad Asif – Fayaz, Muhammad – Khan, Umar Niaz (2022): Liability of the Private Military Companies for Violations of International Humanitarian Law, *Journal of Law & Social Studies* (JLSS) 4(2), pp. 247–261.
<https://doi.org/10.52279/jlss.04.02.247261>
- 194) Kis Norbert (2015): „*Metszéspontok*” – rendészettudomány, bűnügyi tudományok, közigazgatás-tudomány és transzdiszciplinaritás. *Magyar Rendészet* 15(4), p. 91.
- 195) Koi Gyula (2013a): Évszázadok mezsgyéjén. Négy magyar közigazgatás-tudós útkeresése és életpéldája. Zsoldos Ignác (1803–1885), Récsi Emil (1822–1864), Concha Győző (1846–1933), Magyary Zoltán (1888–1945). Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem.

- 196) Koi Gyula (2013b): Külföldi hatások a magyar közigazgatás-tudományban. Hazai és nemzetközi tudománytörténeti visszapillantás a kamerálisztika időszakától a Magyary-iskola koráig. Doktori (PhD) értekezés. Győr, Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.
- 197) Kondér István (1938): Térképek és rokontudományok az ókorban. *Térképészeti Közöny* (1–2).
- 198) Koper, Christopher S. (1995): Just enough police presence: Reducing crime and disorderly behavior by optimizing patrol time in crime hot spots. *Justice quarterly* 12(4), pp. 649–672. <https://doi.org/10.1080/07418829500096231>
- 199) Korinek László (2007a): A Magyar Rendészettudományi társaságról. In: Garamvölgyi László (szerk.): *Rendőrség 2007*. Budapest.
- 200) Korinek László (2007b): A bűnügyi tudományok helyzete. *Magyar Tudomány* 168(12), p. 1570.
- 201) Korinek László (2008): Út a statisztikától a rendészet elméletéig. *JURA* (1), pp. 69–94.
- 202) Korinek László (2015): A terrorizmus. *Belügyi Szemle* 63(7–8), pp. 7–38.
- 203) Kotterman van de Vosse, Inez (1994): De visie van Hayek. Een pleidooi voor persoonlijke vrijheid (Hayek’s vision. A plea for personal freedom), Zwolle, W.E.J. Tjeenk Willink.
- 204) Kovács István (2017): Magyarország határain átnyúló szervezett bűnözés és prostitúciós bűncselekmények a schengeni térségben, különös tekintettel a SOCTA és EUROSTAT értékelésére. *Határrendészeti Tanulmányok* (4), pp. 82–161.
- 205) Kovács Tamás (2005): A nyilas éra politikai rendészetének felépítése. In: Kutatási füzetek 12. *Ünnepi szám Ormos Mária 75. születésnapjára*. Pécs, Pécsi Tudományegyetem, pp. 239–252.
- 206) Kovács Tamás (2011): Átmentett vagy megmentett légió? A magyar állambiztonság metamorfózisához, 1989–1990. *Levéltári Közlemények* 82(1), pp. 61–75.
- 207) Kötter, Friedrich (2012): „Justizdienste” (Judicial service). In: Stober, Rolf – Olschok, Harald – Gundel, Stephan – Buhl, Manfred: *Management-handbuch, Sicherheitswirtschaft und Unternehmenssicherheit* (Management manual, The security sector and Corporate security). Stuttgart, Richard Boorberg Verlag.
- 208) Közbiztonság, 1870. január 9. 2. lapszám.

- 209) Kuhn, Thomas S. (1970): *The Structure of Scientific Revolutions* Second Edition, Enlarged. International Encyclopedia of Unified Science, University of Chicago Press, Chicago, 1970. Licensed by The University of Chicago, Chicago, Illinois, USA (magyar nyelvű fordítása: *A tudományos forradalmak szerkezete*. Osiris Kiadó, Budapest, 2000.
http://lazarus.elte.hu/~zoltorok/oktat/Kuhn/a_tudomanyos_forradalmak_szerkezete.html (letöltve: 2022. 02. 09.).
- 210) Kui László (2021): *A magyar határőrizet technikai generációváltásai és lehetséges fejlesztési irányok*. Doktori (PhD) értekezés. Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola, https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/16236/kui_laszlo_doktori_ertekezes.pdf;jsessionid=2E9A505FF19380F2AF5C2A8FC6A71F88?sequence=1 (letöltve: 2021. 12. 18.)
- 211) Laycock, Gloria (2011): Public criminology? *British journal of criminology* 51(4), pp. 730–734.
- 212) Lehmann, Werner (1937): *Der alte und der neue Polizeibegriff* Berlin, Diss. iur. Heidelberg, Rechts-wisswshachtliche Studien Heft 63.
- 213) Lehbruch, Barbara – Sanikidze, Lia (2014): Soviet legacies, new public management and bureaucratic entrepreneurship in the Georgian protection police: Agencifying the police? *Europe-Asia Studies* 66(1), pp. 88–107.
- 214) Leloup, Pieter – White, Adam (2021): Questioning Anglocentrism in plural policing studies: Private security regulation in Belgium and the United Kingdom. *European Journal of Criminology*. Epub ahead of print 12 May 2021.
<https://doi.org/10.1177/14773708211014853>
- 215) Leyer Richárd – Tölgyesi Ernő (1983): *A polgári fegyveres őrség három évtizede 1953–1983*. Budapest, Ifjúsági Nyomda.
- 216) Light, Matthew – Singh, Anne-Marie – Gold, Josh (2022): Private security and national security: The case of Estonia. *Theoretical Criminology* 26(4), pp. 664–683.
<https://doi.org/10.1177/13624806221099930>
- 217) Light, Matthew – Slonimerov, Eugene (2020): How gun control policies evolve: Gun culture, „gunscares” and political contingency in post-Soviet Georgia. *Theoretical Criminology* 24(4), pp. 590–611.
<https://doi.org/10.1177/1362480618822832>

- 218) Lill, Liis (2012): Estonia. In: Kegö, Walter – Molcean, Alexandru – Wenngren, Christina – Lill, Liis – Gutauskas, Aurelijus – Nizhnikau, Greg – Ovchinsky, Vladimir – Sukharenko Alexander – Vilks Andrejs (eds): *Russian Organized Crime: Recent Trends in the Baltic Sea Region*. Stockholm: Institute for Security and Development Policy. Washington, D.C., pp. 54–66.
- 219) Lippai Zsolt – Christián László (2023): Újragondolt biztonság, kutatási jelentés. *Belügyi Szemle* 71(1), pp. 53–76. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.1.3>
- 220) Lippai Zsolt – Kardos Pál (2021): Bűnmegelőzés és hazafiság, Interjú Túrós András ny. r. altábornaggyal, az Országos Polgárőr Szövetség elnökével. *Magyar Rendészet* (4) <https://doi.org/10.32577/mr.2021.4.1>
- 221) Lippai Zsolt – Sallai János (2022): Helyet kér a rendészettudomány. *Belügyi Szemle* 70(9), pp. 1829–1852. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.9.6>
- 222) Lippai Zsolt (2020): Könyvismertetés a Biztonsági vezetői kézikönyvről. *Magyar Rendészet* 20(4), pp. 249–253. <http://doi.org/10.32577/mr.2020.4.17>
- 223) Lippai Zsolt (2021a): A Büntetés-végrehajtási Szervezet fegyveres biztonsági őrsege, *Magyar Rendészet* 21(3), pp. 29–42. <https://doi.org/10.32577/mr.2021.3.2>
- 224) Lippai Zsolt (2021b): Az elmosódó határvonalak margójára. *Szakmai Szemle* 19(1), pp. 150–165.
- 225) Lippai Zsolt (2021c): Az üzemőrségtől, a fegyveres biztonsági őrségig. In: Kovács István – Frigyer László – Tirts Tibor (szerk.) *Globális kérdések – globális válaszok: rendészettudomány a hallgatók szemével*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság, pp. 133–144.
- 226) Lippai Zsolt (2022a): A rendőrtiszthelyettes-képzés múltja és jelene, *Belügyi Szemle*, 70(4), pp. 721–737. <http://doi.org/10.38146/BSZ.2022.4.5>
- 227) Lippai Zsolt (2022b): Magánbiztonság által hozzáadott érték a terrorizmus elleni küzdelemben, TKP2021-NVA-18 projekt eredménytermékei, Várható kihívások a terrorizmus és a terrorelhárítás területén a XXI. században <https://rtk.uni-nke.hu/kutatas-es-tudomanyos-elet/tkp2021-nva-18-projekt-eredmenytermekei/varhato-kihivasok-a-terrorizmus-es-a-terrorelharitas-teruleten-a-xxi-szazadban> (letöltve: 2024. 01. 25.).
- 228) Lippai Zsolt (2023a): A biztonság megteremtésének és fenntartásának állami és nem állami szereplőiről. *Belügyi Szemle* 71(8), pp. 1391–1417. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.8.4>

- 229) Lippai Zsolt (2023b): Magánbiztonságról határtalanul. *Belügyi Szemle* 71(6), 971–1000. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.6.3>
- 230) Lippai Zsolt (2023c): Gondolatok a magánbiztonsági kutatások jelentőségéről. In: Kovács István – Frigyer László – Tirts Tibor (szerk.): *A kor szellemében: Tudományos válaszok a világban jelentkező különböző veszélyforrásokra*, Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság, pp. 113–126.
- 231) Lippai Zsolt (2023d): Az állami és nem állami szereplők újragondolt szerepe a biztonság megteremtésében és fenntartásában. PhD kutatási jelentés. *Scientia et Securitas*, Volume/Issue: Accepted Manuscript / Online First, <https://doi.org/10.1556/112.2023.00154>
- 232) Lippai Zsolt (2024): Biztonság, Biztosítás és Szolgáltatás – az UEFA EURO 2020 Labdarúgó Európa Bajnokság szervezése Magyarországon. *Rendőrségi Tanulmányok* 7(1), pp. 4–36., 33 p.
- 233) Loader, Ian – Percy, Sarah (2012): Bringing the „outside” in and the „inside” out: Crossing the criminology/IR divide. *Global Crime* 13(4), pp. 213–218. <http://dx.doi.org/10.1080/17440572.2012.715402>
- 234) Loader, Ian – Walker, Neil (2001): Policing as a public good: Reconstituting the connections between policing and the state. *Theoretical Criminology* 5(1), pp. 9–35. <https://doi.org/10.1177/1362480601005001002>
- 235) Loader, Ian – Walker, Neil (2006): Necessary virtues: The legitimate place of the state in the production of security. In: Wood, Jennifer – Dupont, Benoit (eds): *Democracy, Society and the Governance of Security*. Cambridge, Cambridge University Press, pp. 165–195. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511489358.009>
- 236) Loader, Ian – Walker, Neil (2007): *Civilizing Security*. Cambridge, Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511611117>
- 237) Loader, Ian – White, Adam (2017): How can we better align private security with the public interest? Towards a civilizing model of regulation. *Regulation & Governance* 11(2), pp. 166–184.
- 238) Loader, Ian (1999): Consumer Culture and the Commodification of Policing and Security. *Sociology* 33(2), pp. 373–392. <https://doi.org/10.1177/003803859900022X>
- 239) Lochem, Peter Johannes Petrus Maria van – Fijnaut, Cyrille – van Reenen, Pieter (1983): *Nederlandse Politie Academie (Apeldoorn) Theoretische opstellen rondom de politie*. Apeldoorn, Nederlandse Politie Academie.

- 240) Loik, Ramon – Smith, Robert (2015): Understanding European security integration: Fighting criminal interventions in the Baltic states. In: Hampton, Mary N. – Hancock, M. Donald (eds): *The Baltic Security Puzzle: Regional Patterns of Democratization, Integration, and Authoritarianism*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield, pp. 92–113.
- 241) Lőrincz József – Mezey Barna (2019): A magyar börtönügy története. Budapest, Dialóg Campus.
- 242) Luhmann, Niklas (2000): *Vertrauen: Ein Mechanismus der Reduktion sozialer Komplexität*. Stuttgart: Lucius & Lucius.
- 243) Magyary Zoltán (1942): *Magyar közigazgatás*. Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda.
- 244) Maitland, Frederic William (1885): *Justice and Police*. London: Macmillan.
- 245) Cools, Marc – Davidovic, Dusan – Declerck, Hilde – De Raedt, Eddy (2010): The international private security industry as part of the European Union security framework: a critical assessment of the French EU presidency White Paper. EU and international crime control: topical issues. In: *Governance of Security Research Paper Series 4*, pp. 123–141.
- 246) Marten, Kimberly (2019): Russia's use of semi-state security forces: The case of the Wagner Group. *Post-Soviet Affairs* 35(3), pp. 181–204.
<https://doi.org/10.1080/1060586X.2019.1591142>
- 247) Marton Ádám (1961): A reprezentatív módszer alkalmazásának néhány kérdése a külkereskedelmi árindex számításban. *Statisztikai Szemle* (2), pp. 147–159.
- 248) Matthys, Joery (2010): *Private Security Companies and Private Military Companies. A Comparative and Economical Analysis*, Antwerp, Maklu.
- 249) Mátyás Szabolcs – Tóth Nikolett Ágnes – Bujdosó Zoltán – Dávid Lóránd Dénes – Gogo, Adol Collins Fredrick (2023): A sportrendészet és a turizmusbiztonság szerepe a nyári olimpiai játékokon. *Belügyi Szemle* 71(1), pp. 25–52.
<https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.1.2>
- 250) Mayhew, Pat (2016): In defence of administrative criminology. *Crime Science* (5)7.
<https://doi.org/10.1186/s40163-016-0055-8>
- 251) McAra, Lesley (2017): Can criminologists change the world? Critical reflections on the politics, performance and effects of criminal justice. *British Journal of Criminology* 57(4), pp. 767–788. <https://doi.org/10.1093/bjc/azw015>
- 252) Mészáros Bence (2010): A magánnyomozói tevékenység szabályozásának aktuális kérdései. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.) *Pécsi Határőr Tudományos*

Közlemények XI. Tanulmányok a „Quo vadis rendvédelem? Szabadságjogok, társadalmi kötelezettségek és a biztonság” című tudományos konferenciáról. Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, pp. 285–294.

- 253) Minnaar, Anthony de Villiers – Ngoveni, Tinyiko David (2004): The relationship between the South African Police Service and the private security industry : any role for outsourcing in the prevention of crime? *Acta Criminologica, African Journal of Criminology & Victimology* 17(1), pp. 42–65. <https://hdl.handle.net/10520/EJC28826> (letöltve: 2023. 03. 07.).
- 254) Mises, Ludvig van (1996): *Human Action. A treatise on Economics.* San Francisco, Fox & Wilkes, pp. 41–46.
- 255) Mitrovic, Ljubinko – Pavlovic, Gojko (2012): Sistem bezbjednosti Bosne i Hercegovine – pravni aspekti i aktuelno stanje, Banja Luka, *Medjunarodno udruzenje naucnih radnika – AIS.*
- 256) Mohl, Robert (1859): *Die Polizeiwissenschaft nach den Grundsätzen des Rechtsstaates I. kötet.* Tübingen.
- 257) Mohl, Robert (1866): *Die Polizei-wissenschaft nach den Grundsätzen des Rechtsstaates.* Tübingen, H. Laupp.
- 258) Molinari, Gustave de (1849): „De la production de la sécurité”. *Journal des Economistes* (1), pp. 161–169.
- 259) Molinari, Gustave de (1849): *Les Soirées de la rue Saint-Lazare. Entretiens sur les Lois Economiques et Défense de la Propriété.* Paris, Guillaumin et Cie Libraires.
- 260) Muller, Markus-Michael (2010): Private Security and the State in Latin America: The Case of Mexico City. *Brazilian Political Science Review* 4(1), pp. 131–154.
- 261) Müller, Jan (2012): Schutz kritischer infrastrukturen. In: Stober, Rolf – Olschok, Harald – Gundel, Stephan – Buhl, Mafred: *Managementhandbuch, Sicherheitswirtschaft und Unternehmenssicherheit.* Stuttgart, Richard Boorberg Verlag, pp. 366–375.
- 262) Nagy Tamás – Lippai Zsolt (2021): Politikai és egyéb csatározások a Képviselőházban – a Képviselőházi Őrség megalakulása és szerepe. *Magyar Rendészet* 21(1), pp. 41–52. <https://doi.org/10.32577/mr.2021.1.3>
- 263) Nagy Tamás – Lukács Zsolt (2019): A személyvédelem rendészeti jellemzői és magánbiztonsági szerepe. In: Christián László et al. (szerk.): *Biztonsági vezetői kézikönyv.* Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó.

- 264) Németh Zsolt (2016): A civil szféra a közbiztonságban. In: *Ünnepi kötet Vavró István professzor 80. születésnapjára*. Magyar Statisztikai Társaság, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar.
- 265) Óry Károly (1993): A rendvédelmi szervek az első világháború, az őszirózsás forradalom és a proletárdiktatúra időszakában. *Rendvédelem-történeti füzetek* 4(5), p. 51.
- 266) Paid Duty Police Officers. <https://www.toronto.ca/business-economy/industry-sector-support/film/plan-your-shoot/paid-duty-police-officers/> (letöltve: 2023. 03. 10.)
- 267) Palacio, Manuel (2011): „L'école et sécurité. La nouvelle donne?” *Cahiers de la Sécurité*. Paris, INHESJ, pp. 7–13.
- 268) Pallares, Gómez – Miguel, Ángel (2014): Inseguras, empresas de seguridad privada. *El Universal* August 26. <http://archivo.eluniversal.com.mx/finanzas-cartera/2014/inseguras-empresas-de-seguridad-privada-1033065.html> (letöltve: 2023. 03. 10.).
- 269) Parádi Ákos – Parádi József: Rendvédelmünk 1867–1945. Megjelenés alatt.
- 270) Parádi József (1999): A rendvédelem, közigazgatás és a véderő kapcsolata a kiegyezéstől a második világháborúig, *Rendvédelem-történeti füzetek* 10(12), pp. 79–87.
- 271) Parádi József (2007): Integrált rendvédelem a polgári magyar államban 1867–1945. In: Hautzinger Zoltán (szerk.): *Tanulmányok a „Határőrség és rendőrség az integrált rendvédelemben” című tudományos konferenciáról*. Pécs, Pécsi határőr tudományos közlemények, pp. 71–79.
- 272) Parádi József (2010): A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek* 18(21), p. 71. http://epa.oszk.hu/02100/02176/00007/pdf/RTF_21_085-100.pdf (letöltve: 2021. 01. 10.).
- 273) Parker, Christine – Braithwaite, John (2003): Regulation. In: Cane, Peter – Tushnet, Mark (eds.): *The Oxford Handbook for Legal Studies*. Oxford: Oxford University Press, pp. 119–145.
- 274) Paton, Douglas – Johnston, David (2017): *Disaster Resilience: An Integrated Approach*. Springfield, Charles C. Thomas Publisher Ltd.

- 275) Patyi András – Koi Gyula (2017): „*Becsületos törekvéssel, lelkiismeretesen és szeretettel írtam*”. Bevezető tanulmány Tomcsányi Móric közigazgatási jogtudományi alapmunkájának reprint kiadásához. In: Tomcsányi Móric: *A magyar közigazgatási jog alapintézményei*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó.
- 276) Patyi András (2009): 40/A. § [A Magyar Honvédség és a Rendőrség feladatai]. In: Jakab András (szerk.): *Az Alkotmány kommentárja I–II*. Budapest, Századvég Kiadó, pp. 1419–1452.
- 277) Patyi András (2013): A rendészeti igazgatás és a rendészeti jog alapjai. In: Lapsánszky András (szerk.): *Közigazgatási jog: Fejezetek szakigazgatásaink köréből I*. Budapest, CompLex Wolters Kluwer, pp. 135–169.
- 278) Pauler Tivadar (1865): *Jog és államtudományok encyclopaediája*. Pest, Emich Gusztáv.
- 279) Pearson-Goff, Mitchell – Herrington, Victoria (2014): Police Leadership: A Systematic Review of the Literature. *Policing: A Journal of Policy and Practice* (8)1, pp. 14–26, <https://doi.org/10.1093/police/pat027>
- 280) Peersman, Gert – Schoors, Koen (2012): *De perfecte storm*. Ghent, Borgerhoff & Lambrechts.
- 281) Perret, Antoine (2013): Privatization Without Regulation: The Human Risks of Private Military and Security Companies (PMSCs) in Mexico. *Mexican Law Review* 6(1), pp. 163–75.
- 282) Petrovics László (1884): *Közrendészeti tudomány és a magyar rendőri gyakorlat*. Budapest, Tettey és társa biz.
- 283) Piekalkiewicz, Janusz (1997): *A kémkedés világtörténete*. I. kötet. Budapest, Zrínyi.
- 284) Pinkerton, Allan (1989): *The Spy of the Rebellion*. (Rep. Orig. Hartford, Conn.: M. A. Winter & Hatch, 1883.) Lincoln, University of Nebraska Press.
- 285) Pratt, Travis C. – Turanovic, Jillian J. (2016): Lifestyle and Routine Activity Theories Revisited: The Importance of „*Risk*” to the Study of Victimization. *Victims & Offenders* 11(3), <https://doi.org/10.1080/15564886.2015.1057351>
- 286) Prenzler, Tim – Milroy, Alastair (2012): Recent inquiries into the private security industry in Australia: Implications for regulation. *Security Journal* (25), pp. 342–355. <https://doi.org/10.1057/sj.2012.2>

- 287) Prenzler, Tim – Sarre, Rick (2008): Developing a risk profile and model regulatory system for the security industry, *Security Journal* 21(4), pp. 264–277.
<http://dx.doi.org/10.1057/palgrave.sj.8350064>
- 288) Provost, Claire (2017): The Industry of Inequality: Why the World is Obsessed with Private Security. *Guardian*. May 12th.
<https://www.theguardian.com/inequality/2017/may/12/industry-of-inequality-why-world-is-obsessed-with-private-security> (letöltve: 2023. 03. 06.).
- 289) Puck, Logan – White, Adam (2021): Cultural and symbolic capital in the market for security: Police-private security relations in Mexico and the United Kingdom. *Policing and Society* 34(1–2), pp. 27–41. <https://doi.org/10.1080/10439463.2021.1984472>
- 290) Puck, Logan (2017): Mexico’s Private Security Paradox: Understanding the Relationship between the Mexican State and the Private Security Industry, UC Santa Cruz Electronic Theses and Dissertations, p. vi.
<https://escholarship.org/uc/item/4336d5qs> (letöltve: 2023. 03. 05.).
- 291) R-2. Szolgálati szabályzat a rendőrség számára. A BM hivatalos kiadása. Budapest, 1948, pp. 1–478.
- 292) Radzinowicz, Leon (1957): A History of English Criminal Law and its Administration from 1750, Vol. 3: The Emergence of Penal Policy. London: Stevens & Sons.
- 293) Ratzel, Friedrich (1897): Politische Geographie. München und Leipzig, R. Oldenbourg.
- 294) Raudla, Ringa – Kattel, Rainer (2011): Why did Estonia choose fiscal retrenchment after the 2008 crisis? *Journal of Public Policy* 31(2), pp. 163–186.
<https://doi.org/10.1017/S0143814X11000067>
- 295) Rédey Miklós – Laky Imre (szerk.): Rendőri Lexikon, Közrendészeti és büntetőjogi tudnivalók betűrendes kézikönyve, Budapest, „Pátria” irodalmi vállalat és nyomdai részvénytársaság nyomása, 1909. Rendészet címszó.
- 296) Rédey Miklós (1916): A rendőri szolgálat vezérfonala. Budapest, k. n.
- 297) Rédey Miklós (1923): Bevezetés a magyar rendőri jog alaptanaiba. Budapest, k. n.
- 298) Regallado Santillán, Ernesto (2002): Public Security versus Private Security? In: John Bailey – Jorge Chabat (eds): *Transnational Crime and Public Security: Challenges to Mexico and the United States*. San Diego: Center for U.S. – Mexican Studies at the University of California, pp. 181–194.

- 299) Rendőri lapok, 1896. február.
- 300) Rendőri lexicon (1903). Budapest, Stephaneum.
- 301) Rendőri szabályrendelet 1542-ben. *A Rend* (7), p. 2.
- 302) Rigakos, George (2002): The New Parapolice: Risk Markets and Commodified Social Control. *The British Journal of Criminology* 45(2), pp. 244–245.
<https://doi.org/10.1093/bjc/azi012>
- 303) Rogers, Colin – Pepper, Ian – Skilling, Louise (2022): Evidence-based policing for crime prevention in England and Wales: perception and use by new police recruits. *Crime Prevention and Community Safety* (24), pp. 328–341.
<https://doi.org/10.1057/s41300-022-00158-w>
- 304) Rottler Violetta (2019): Gondolatok a magánbiztonság köréből. *Magyar Rendészet* 19(4), pp. 81–95. <https://doi.org/10.32577/mr.2019.4.6>
- 305) Saar, Jüri (2004): Crime, crime control and criminology in post-communist Estonia. *European Journal of Criminology* 1(4), pp. 505–531.
<https://doi.org/10.1177/1477370804045694>
- 306) Sabet, Daniel (2012): Police Reform in Mexico: Informal Politics and the Challenge of Institutional Change. Stanford, CA: Stanford University Press.
- 307) Salgó László (1994): Az új típusú közbiztonság. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- 308) Sallai János (2004): Az MRTT létrehozásának előzményei és megalapítása 2004 – az alapítás éve. <https://docplayer.hu/205690477-Magyar-rendeszettudomanyi-tarsasag.html> (letöltve: 2021. 12. 18.).
- 309) Sallai János (2015): A magyar Rendészet tudomány etablációja. *Belügyi Szemle* 63(6), pp. 5–28. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2015.6.1>
- 310) Sallai János (2019a): A magyar rendészet története. Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa.
- 311) Sallai János (2019b): Dr. Tóth József a rendészet- és a jogtudomány jeles művelőjének élete, munkássága. *Magyar Rendészet* 19(2–3), pp. 207–216.
<https://doi.org/10.32577/mr.2019.2-3.10>
- 312) Sallai János (2022): A rendészet tudomány etablációja és akkreditációja Magyarországon. Budapest, Rendőrség Tudományos Tanácsa.
- 313) Schafer, Joseph – Cowper, Thomas – Jensen, Carl – Jackson, John – Levin, Bernard – Myers, Richard W. (2019): Planning for the future: A primer for police leaders on

futures thinking. National Policing Institute.

<https://www.policinginstitute.org/publication/planning-for-the-future-a-primer-for-police-leaders-on-futures-thinking/> (letöltve: 2023. 03. 08.).

- 314) Schütze, Theodor Reinhold (1871): Lehrbuch des deutschen Strafrechts auf Grund des Reichsstrafgesetzbuches. Leipzig, Gebhardt.
- 315) Sellam, Déborah (2017): Evolutions et mutations de la sécurité privée – Une étude de différents modèles de régulation. Lyon, Institut d’Etudes Politiques de Lyon.
- 316) Shearing, Clifford – Stenning, Philip (1983): Private security: Implications for social control. *Social Problems* 30(5). Thematic Issue on Justice, Oxford University Press, pp. 493–506.
- 317) Shearing, Clifford – Wood, Jennifer (2007): Imaging Security. Portland, Willan Publishing.
- 318) Shearing, Clifford (2005): Nodal Security. *Police Quarterly* 8(1), pp. 57–63.
- 319) Sheptycki, James (2007): The constabulary ethic and the transnational condition. In: Goldsmith, Andrew – Sheptycki, James (eds): *Crafting Transnational Policing: Police Capacity-Building and Global Policing Reform*. Oxford, Hart, pp. 31–73.
- 320) Simon, Jonathan (2007): Governing through crime: How the war on crime transformed American democracy and created a culture of fear. Oxford: Oxford University Press.
- 321) Singer, Peter W. (2003): Corporate Warriors: The Rise of the Militarized Private Security Industry. Ithaca, New York, Cornell University Press.
- 322) Singh, Anne-Marie (2009): Policing and Crime Control in Post-Apartheid South Africa. Aldershot, Ashgate. *The British Journal of Criminology* 49(6), pp. 919–922
<https://doi.org/10.1093/bjc/azp050>
- 323) Smith, Adam (1998): An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations. Oxford, Oxford University Press.
- 324) Smith, Adam (2000): The Theory of Moral Sentiments. New York, Prometheus Books.
- 325) Smith, David (2013): Estonia: Independence and European Integration. London, Routledge.
- 326) Soifer, Hillae David (2012): The causal logic of critical junctures. *Comparative Political Studies* 45(12), pp. 1572–1597. <https://doi.org/10.1177/0010414012463902>

- 327) Sonnenfels, Joseph von (1769–1776): Grundsätze der Polizey, Handlung und Finanz. Wien, Kurzbek.
- 328) Sonnenfels, Joseph von (1771): Ueber die Liebe des Vaterlandes. Wien, Kurzbek.
- 329) Sonnenfels, Joseph von (1798): Handbuch der inneren Staatsverwaltung mit Rücksicht auf die Umstände und Begriffe der Zeit I. Allgemeine Einleitung – Theil der Staatspolizey. Wien, XXXII.
- 330) Spitzer, Steven – Scull Andrew T. (1977): Privatization and Capitalist Development: The Case of the Private Police. *Social Problems* 25(1), pp. 18–29.
<https://doi.org/10.2307/800464>
- 331) Staubli, Silvia (2022): Trust in private security companies in Switzerland: the role of negative experience and pro police attitudes
<http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.2.14825.57446>
- 332) Stein, Lorenz von (1865): Die Verwaltungslehre. Bd. 1. Stuttgart.
- 333) Stenning, M. Philip (2000): Les pouvoirs et les responsabilités de la police privée, In: Les pouvoirs et responsabilités de la police dans une société démocratique. Rapports présentés au 12 Colloque criminologique (1999). Strasbourg, Editions du Conseil de l'Europe.
- 334) Stenning, Philip C. – Shearing, Clifford D. (1980): The quiet revolution: The nature, development and general legal implications of private policing in Canada. *Criminal Law Quarterly* (22), pp. 220–248.
- 335) Stoicescu, Kalev: The Evolution of Russian Hybrid Warfare: Estonia
<https://cepa.org/comprehensive-reports/the-evolution-of-russian-hybrid-warfare-estonia/#mobile-menu> (letöltve: 2023. 03. 04.)
- 336) Strom, Kevin – Berzofsky, Marcus – Shook-Sa, Bonnie – Barrick, Kelle – Daye, Crystal – Horstmann, Nicole – Kinsey, Susan (2010): *The Private Security Industry: A Review of the Definitions, Available Data Sources, and Paths Moving Forward*. Research Triangle Park, NC, RTI International.
- 337) Szabó András (1980): Bűnözés-ember-társadalom. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- 338) Szabó András (2004): Helyet kér a rendészettudomány. Előterjesztés a IX. Osztály részére a rendészeti tudomány befogadására. *Magyar Rendészet* 4(1), pp. 21–26.
- 339) Szabó Andrea (2012): Kormányhivatal – rendészet? *Magyar Rendészet* 12(4), pp. 147–153.

- 340) Szabó Andrea (2016): Egy új „státusú” központi hivatal rendvédelmi feladatai. In: Deák, József; Gaál, Gyula; Sallai, János (szerk.): *A toll sokszor erősebb, mint a kard: rendészettudományi tanulmányok Prof. Dr. Fórizs Sándor 65. születésnapja tiszteletére*. Budapest, NKE Szolgáltató Nonprofit Kft, pp. 200–210.
- 341) Szamel Lajos (1972): Magyar államigazgatási jog – Különös rész. Budapest, Tankönyvkiadó.
- 342) Szamel Lajos (1987): A sportigazgatás jogi szabályozása. Budapest, Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár házinyomdája, pp. 12–25.
- 343) Szamel Lajos (1990): A rendészet és a rendőrség jogi szabályozásának elméleti alapjai. Budapest, MTA Államtudományi Kutatások Programirodája.
- 344) Szigeti Péter (2001): Vázlat a közbiztonság három dimenziójáról: világrendszer, nemzetállami szint és lokalitás. *Jogtudományi Közlöny* 56(4), pp. 153–161.
- 345) Szigeti Péter: Vázlat a közbiztonság három dimenziójáról: világrendszer – nemzetállami szint és lokalitás. <https://jesz.ajk.elte.hu/szigeti3.html> (letöltve: 2022. 11. 18.).
- 346) Szikinger István (1998): Rendőrség a demokratikus jogállamban. Budapest, Sík Kiadó Kft.
- 347) Szilágyi János (1960): A tűzrendészet fejlődés az őskortól a modern időkig. Budapest, BM Országos Tűzrendészeti Parancsnoksága.
- 348) Szót kér a rendészet! Előterjesztés a IX. Osztály részére a rendészeti tudomány befogadására. Elhangzott: A IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztály ülésén. 2003. szeptember 17. Budapest, MTA Levéltár.
- 349) Szöllősy Alfréd (1927): Az első rendőri szaklap. *A rend.* 1927. február 19.
- 350) Sztompka, Piotr (1999): Trust: a sociological theory. *Economics & Philosophy* 18(1), pp. 183–204. <https://doi.org/10.1017/S0266267102221136>
- 351) Szulczyk, Kenneth R.: Lecture notes for microeconomics, https://www.oocities.org/szulczyk/money_banking.html (letöltve: 2022. 08. 21.).
- 352) Taylor, Max – Pease, Ken (1989): Private Prisons and Penal Purpose. In: Roger Matthews (ed.): *Privatizing Criminal Justice*. England, Sage Publications Ltd, pp. 179–194.
- 353) Taylor, Neil (2018): *Estonia: A Modern History*. London, Hurst & Company.
- 354) Telep, Cody – Weisburd, David – Gill, Charlotte E. – Vitter, Zoe – Teichman, Doron (2014): Displacement of crime and diffusion of crime control benefits in large-

- scale geographic areas: A systematic review. *Journal of Experimental Criminology* 10(4), pp. 515–548. <https://doi.org/10.1007/s11292-014-9208-5>
- 355) Theodore R. Goldstock (The Independent Private Sector Inspector General (IPSIG) Program. Presentation to the Organizational Sentencing Guidelines Symposium of the US Sentencing Commission. New York, Kroll Associates, 1995.
- 356) Thompson, Arthur – Strickland, Alan (1996): *Strategic Management, concepts & case*. Chicago, Irwin.
- 357) Thumala, Angelica – Goold, Benjamin – Loader, Ian (2011): A tainted trade? Moral ambivalence and legitimation work in the private security industry. *The British Journal of Sociology* 62(2), pp. 283–303.
- 358) Tisza Miksa (1925): *Magyarország rendőrségének története*. Pécs, Haladás nyomda.
- 359) Tomcsányi Móric (1929): *Rendészet, közigazgatás, bírói jogvédelem. Értekezések a filozófiai és társadalmi tudományok köréből* 3(7). Budapest, MTA.
- 360) Tóth József (1938): *A rendészetfogalom a nemzeti szocialista államban*. Eger, Szent István nyomda.
- 361) Tóth Judit (2017): *Közrendészeti magánbiztonság és magánrendészet közpénzből. Belügyi Szemle* 65(5), pp. 5–24. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2017.5.1>
- 362) Tóth László Tibor ogy. vezérőrnagy, az Országgyűlési Őrség parancsnokának olvasói köszöntője. <https://www.orszaggyulesiorseg.hu/bemutakozas> (letöltve: 2021. 01. 12.).
- 363) Tóth Nikolett Ágnes (2019): *Sportrendészet a sportigazgatás rendszerében*. Budapest, Nemzeti Közszerzői Egyetem, pp. 10–11., 28. https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/12782/T%F3th_Sportrend%E9szet_IH_FI_NAL.pdf?sequence=1 (letöltve: 2022. 01. 22.).
- 364) Tulder, Felicia van (1994): *Van misdaad tot straf*. Rijswijk, Sociaal en Cultureel Planbureau.
- 365) Trimbach, David J. – O’Lear, Shannon (2015): Russians in Estonia: Is Narva the next Crimea? *Eurasian Geography and Economics* 56(5), pp. 493–504. <http://dx.doi.org/10.1080/15387216.2015.1110040>
- 366) Ungar, Mark (2007–2008) *The Privatization of Citizen Security in Latin America: From Elite Guards to Neighborhood Vigilantes*. *Social Justice* 34(3–4), pp. 20–37.

- 367) Valverde, Marianna (2010): Questions of Security: A Framework for Research. *Theoretical Criminology* 15(1), pp. 3–22.
- 368) van Velthoven, Ben (2012): Economie van misdaad en straf (Economics of crime and punishment). The Hague, Boom Lemma Uitgevers, p. 38.
- 369) Vandormael, Danny (2018): Pas de panique! Comment organiser notre sécurité? Antwerp, Pelckmans.
- 370) Várkonyi Zsolt Kristóf (főszerk.): Ezer éves múltunk. A büntetés-végrehajtás az igazság védelmében. Budapest, BVOP, 2021.
- 371) Velthoven, Ben van – van Wijck, Peter (2001): Recht en efficiëntie: eeninleiding in de economische analyse van het recht. Deventer, Kluwer.
- 372) Volkov, Vadim (2002): Violent Entrepreneurs: The Use of Force in the Making of Russian Capitalism. Ithaca, NY, Cornell University Press.
- 373) Waard, Jan de (1999): The Private Security Industry in International Perspective. *European Journal on Criminal Policy and Research* 7, pp. 143–144.
<https://doi.org/10.1023/A:1008701310152>
- 374) Weinstein, Joshua Stuart (2001): On Adam Smith. Belmont, Wadsworth, pp. 37–56.
- 375) Werbőczy: Tripartitum Hármaskönyv (1514), 32. CZIM. http://www.staff.u-szeged.hu/~capitul/analecta/trip_hung.html (letöltve: 2022. 04. 24.).
- 376) White, Adam (2012): The new political economy of private security. *Theoretical Criminology* 16(1), pp. 85–101. <https://doi.org/10.1177/1362480611410903>
- 377) Wit, Bob de – Meyer, Ron (1994): Strategy, Process, Content, Context, An International Perspective. St. Paul, West Publishing Company.
- 378) Wood, Jennifer – Shearing, Clifford (2007): Imagining Security. Cullompton, Willan. <https://doi.org/10.1177/1748895807084502>
- 379) Young, Jock S. (1992): Ten points of realism. In: Matthews, Roger – Young, Jock S. (eds.): *Rethinking criminology*. The realist debate. London, Sage, pp. 24–68.
- 380) Zedner, Lucia (2009): Security. London, Routledge Taylor and Francis Group.
<https://doi.org/10.4324/9780203871133>
- 381) Zhang, Li (2016): China’s Private Security Companies: Domestic and International Roles. *China Brief* 16(15) <https://jamestown.org/program/chinas-private-security-companies-domestic-international-roles/> (letöltve: 2023. 03. 06.).

382) Zsoldos Benő (1934): A rendészeti törvények angol ősei. *Jogállam* 33(4), pp. 135–138.

383) Zsoldos Ignác (1838): Néhány szó a honi közbátorságról. Pest, Trattner – Károlyi.

Jogsabályok jegyzéke

- 1) 1514. évi XXXIII. törvénycikk a gonosztevőknek megyénként való összeírásáról és azok büntetéséről.
- 2) 1881. évi III. törvénycikk indokolása a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.
- 3) Allgemeines Landrecht für die Preussischen Staaten (ALR).
- 4) 135.585/1913. B.M sz. m. kir. belügyminiszteri körrendelet a magánkutató (magándetektív) irodák működésének szabályozására.
- 5) 99.546/IV. 1921. számú m. kir. belügyminiszter körrendelet a magánkutató (magándetektív) irodák működésének szabályozása iránt.
- 6) A m. kir. minisztérium 1941. évi 5520 M. E. számú rendelete az ifjúság honvédelmi nevelésének és testnevelésének egységes vezetéséről.
- 7) 300/1944. (VI.21.) ME. r. a magyar királyi rendőrség átszervezéséről. Magyarországi Rendeletk Tára. LXXVIII. évf. (1944).
- 8) 1-690/1945. ME rendelet a csendőrség felosztásáról és az államrendőrség megszervezéséről.
- 9) 1949. évi XX. törvény, a Magyar Köztársaság Alkotmánya.
- 10) 458700/1949. (X. 16.) BM rendelet a magánkutató irodák megszüntetése és a magánnyomozói tevékenység folytatásának megtiltása tárgyában (Közigazgatási rendszám: 5.661.).
- 11) 1951. évi 2. tvr. a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa mellett működő Országos Testnevelési és Sportbizottság szervezéséről (jan. 14.).
- 12) 1963. évi 29. törvényerejű rendelet a testnevelési és sportmozgalom társadalmi irányításáról.
- 13) 4/1971. (X. 19.) BM-MM együttes rendelet a Rendőrtiszti Főiskola létesítéséről szóló 1970. évi 39. számú törvényerejű rendelet végrehajtásáról.
- 14) 6/1982. (VIII. 1.) BM rendelet a magánnyomozói tevékenység megtiltásáról.
- 15) 3/1983. (I. 29.) MT rendelet a fővárosi közterület-felügyeletről.
- 16) 16/1984. (III. 18.) MT rendelet a közterület-felügyeletről.

- 17) 24/1987. (VII. 22.) MT rendelet a vagyonvédelmi tevékenységről és a magánnyomozás tilalmáról.
- 18) Police Services Act, R.S.O. 1990, c. P.15.
- 19) 1994. év XXXIV. törvény a rendőrségről.
- 20) 87/1995. (VII. 14.) Korm. rendelet a vállalkozás keretében végzett személyes vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység átmeneti szabályairól.
- 21) 160/1996. (XI. 5.) Kormányrendelet a védett személyek és a kijelölt létesítmények védelméről.
- 22) 1997. évi CLIX. törvény a fegyveres biztonsági őrségről, a természetvédelmi és a mezeti őrszolgálatról.
- 23) 1998. évi IV. törvény a vállalkozás keretében végzett személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól, a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamaráról.
- 24) 1998. évi LXXXVI. törvény a miniszterek feladat- és hatáskörének változásával, valamint az Ifjúsági és Sportminisztérium létrehozásával összefüggésben szükséges törvénymódosításokról.
- 25) 13/2001. (V. 14.) AB határozat.
- 26) Private Security Industry Regulation Act 56 of 2001.
- 27) 2002/348/IB számú Határozata a nemzetközi vonatkozású labdarúgó-mérkőzésekkel kapcsolatos biztonságról,
- 28) 115/2003. (X.28.) OGY határozat a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról.
- 29) 2004. évi I. törvény a sportról.
- 30) 54/2004. (III. 31.) Korm. rendelet a sportrendezvények biztonságáról.
- 31) 215/2004. (VII. 13.) Korm. rendelet a sportorvoslás szabályairól és a sportegészségügyi hálózatról.
- 32) 2005. évi XIII. törvény a Nemzeti Sporthivatal felügyeletének változásával összefüggésben szükséges törvénymódosításokról.
- 33) 2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól.
- 34) 5/2006. (II.7) EüM. rendelet a mentésről.
- 35) 49/2006. (VII. 21.) Korm. rendelet egyes országos hatáskörű államigazgatási szervek megszüntetéséről és jogutódlásáról.

- 36) A Tanács 2008/114/EK irányelve (2008. december 8.) az európai kritikus infrastruktúrák azonosításáról és kijelöléséről, valamint védelmük javítása szükségességének értékeléséről.
- 37) Fővárosi Ítéltábla 5.Pf.20.738/2009/7. számú, Magyar Gárda Hagyományőrző és Kulturális Egyesületet feloszlató ítélete.
- 38) 1278/2010. (XII. 15.) számú kormányhatározat.
- 39) Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)
- 40) 2011. évi XXXVI. törvény a Nemzeti Közszolgálati Egyetem létesítéséről.
- 41) 2011. évi CXXXII. törvény a Nemzeti Közszolgálati Egyetemről, valamint a közigazgatási, rendészeti és katonai felsőoktatásról.
- 42) 2011. évi CLXV. törvény a polgárőrségről és a polgárőri tevékenység szabályairól.
- 43) 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról VII. fejezete.
- 44) 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól.
- 45) 2011. évi CXCV. törvény, a közszolgálati tisztviselőkről.
- 46) 173/2011. (VIII. 24.) Korm. rendelet a polgári célú pirotechnikai tevékenységekről.
- 47) 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről.
- 48) 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről.
- 49) 2012. évi XXXVI. törvény az Országgyűlésről.
- 50) 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.
- 51) 2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról.
- 52) 56/2012. (XI. 22.) BM rendelet az Országgyűlési Őrség hivatásos állományát érintő humánigazgatási tárgyú szabályokról.
- 53) 68/2012. (XII. 14.) BM rendelet a rendészeti feladatokat ellátó személyek, a segédfelügyelők, valamint a személy- és vagyonőrök képzéséről és vizsgáztatásáról.
- 54) 2012. évi CLXVI. törvény a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről.
- 55) 2015. évi XLII. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról.

56) Vom 01.06.1931 idF. d. G. Nr. 1012 vom 13. november 1974 (Amtsbl. S. 1011), magyarul: Módosítva 1931. június 1-től, azaz G. No. 1012, 1974. november 13. (Hivatalos Közlöny p. 1011.).

57) 1291/2023. (VII. 19.) Korm. határozat a Nemzeti Bűnmegelőzés Stratégiáról (2024-2034).

Interneten elérhető források jegyzéke

- 1) (RTF) Rendőrtiszti Főiskola – (TTOVUNM) bűnmegelőzési szervező [37284], (TTOVUNM) bűnmegelőzési szervező [5765].
<https://firgraf.oh.gov.hu/prg/int.php?adatmod=nyilvszak&szervezetid=33>
- 2) 2020-as labdarúgó-Európa-bajnokságról bővebben: <https://www.uefa.com/uefaeuro-2020/>
- 3) A Magyar Rendészettudományi Társaság Magánbiztonsági Tagozat 2020-as újjáalakulásának a Nemzeti Közszolgálati Egyetem adott otthont. <https://rtk.uninke.hu/hirek/2020/02/19/ujja-alakult-a-magyar-rendeszettudomanyi-tarsasag-maganbiztonsagi-tagozata> (letöltve: 2021. 12. 18.).
- 4) A nap, amikor vérben született meg az újkori angol foci.
<https://www.origo.hu/sport/futball/20190415-shaffield-stadionkatasztrofa-harminc-eves-evfordulo.html> (letöltve: 2022. 01. 22.).
- 5) A NAV-nál foglalkoztatottak.
https://nav.gov.hu/kozadat/altalanos_kozzeteteli_lista/3_3_mukodes/a_foglalkoztatottak (letöltve: 2024. 02.10.)
- 6) A Szegedi Szabadtéri Játékok története 1930 és 1939 között. <http://www.bibl.u-szeged.hu/ha/szabadteri/szabadteri.html> (letöltve: 2022. 11. 15.).
- 7) Anonymus. Ustawka Magyarországon. Hungarian Ultras,
<https://hungaryultras.blogspot.com/2015/10/ustawka-magyarorszagon.html> (letöltve: 2023. 01. 12.).
- 8) ASIS International-ról bővebben: <https://www.asisonline.org/>
- 9) Az FBŐ múltja. <https://mfbosze.hu/az-fbo-multja/> (letöltve: 2021. 04. 04.).
- 10) BM BAH Alapokmány.
http://www.bmbah.hu/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=118&Itemid=901&lang=hu (letöltve: 2024. 05. 14.)
- 11) BM OKF Bemutatkozás. <https://www.katasztrofavedelem.hu/2/bemutatkozas> (letöltve: 2022. 11. 16.).

- 12) BM OKF Szervezeti és Működési Szabályzata.
<https://www.katasztofavedelem.hu/application/uploads/documents/2020-11/73045.pdf>
(letöltve: 2022. 11. 16.).
- 13) BM OKF. Szervezet. <https://www.katasztofavedelem.hu/7/szervezet> (letöltve: 2022. 11. 16.).
- 14) CoESS and INHES White Paper – *Private security and its role in European security*, 2008.12.15. <https://www.coess.org/newsroom.php?page=white-papers> (letöltve: 2021. 12. 13.).
- 15) CoESS White Paper – The Security Continuum in the New Normal-ról bővebben:
<https://www.coess.org/newsroom.php?page=white-papers>
- 16) CoESS White Paper – The socio-economic added value of private security services in Europe, Madrid, 14 March 2013. <https://www.coess.org/newsroom.php?page=white-papers> (letöltve: 2022. 08. 19.)
- 17) COESS-ről bővebben: <https://www.coess.org/>
- 18) Confederation of European Security Services – CoESS-ről bővebben:
<https://www.coess.org/>
- 19) EB2020: keményen megbüntette a magyar válogatottat az UEFA. <https://nb1.hu/hazai-labdarugas/eb2020-kemenyen-megbuntette-a-magyar-valogatottat-az-uefa> (letöltve: 2023. 01. 14.).
- 20) Eesti Turvaettevõtete Liitról bővebben: <https://www.etel.ee/>
- 21) Egyesült Államok Titkosszolgálatáról bővebben: <https://www.secretservice.gov/>
- 22) Encyclopedia Britannica, szerkesztői cikk. Allan Pinkerton szócikk.
<https://www.britannica.com/biography/Allan-Pinkerton> (letöltve: 2022. 08. 21.)
- 23) EU-ról bővebben: https://european-union.europa.eu/index_hu
- 24) Fair Work Ombudsman (2010): National Security Industry Campaign 2009. Report and Recommendations, Canberra, Fair Work Ombudsman, pp. 3–13.
<https://www.fairwork.gov.au/sites/default/files/2021-10/Fair-Work-Ombudsman-Annual-Report-2009-10.pdf> (letöltve: 2023. 03. 08.)
- 25) FBI – Federal Bureau of Investigationról bővebben: <https://www.fbi.gov/>
- 26) Fire Safety Events Kft.-ről bővebben: <https://www.fire-safety.hu/>
- 27) G4S Eesti cégről bővebben: <https://www.g4s.ee/en>
- 28) Havi munkaügyi jelentések. <https://www.orszaggyulesiorseg.hu/dokumentumok> (letöltve: 2024. 02. 10.)

- 29) Három néző is bejutott a pályára a magyar–portugál meccsen.
https://hvg.hu/itthon/20210616_euro_2020_foci_eb_palyara_szalado_ember_rendorseg_v_alasz_eloallitas (letöltve: 2023. 01. 14.).
- 30) Kaitseliitről bővebben: <https://www.kaitseliit.ee/>
- 31) Kemeroff, Alex (2018): War for Money. Leading Private Military Companies of the World. <https://medium.com/smartaim-tech/war-for-money-leading-private-military-companies-of-the-world-eab9f9fe2de8> (letöltve: 2023. 03. 08.).
- 32) Készenléti Rendőrségről bővebben: <https://www.police.hu/hu/a-rendorsegrol/testulet/teruleti-szervek/keszenleti-rendorseg>
- 33) Közjóság. <https://hold.hu/lexikon/kozjoszag/> (letöltve: 2023. 05. 23.).
- 34) Közlemény az Euro 2020 három magyar mérkőzése kapcsán hozott fegyelmi döntés háttéréről. <https://szovetseg.mlsz.hu/hir/kozlemeny-az-euro-2020-harom-magyar-merkozese-kapcsan-hozott-fegyelmi-dontes-hattererol> (letöltve: 2023. 01. 14.).
- 35) A Magyar Nyelv Értelmező Szótára. <https://mek.oszk.hu/adatbazis/magyar-nyelv-ertelmezo-szotara/szotar.php?szo=%C3%89RT%C3%89K&offset=2&kezdobetu=%C3%89> (letöltve: 2023. 04. 06.).
- 36) Magyar Rendészet folyóiratról. <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyrend> (letöltve: 2022. 11. 10.).
- 37) Magyarország népességének száma nemek és életkor szerint, a 2024. január 1-i állapotnak megfelelően. <https://www.ksh.hu/interaktiv/korfak/orszag.html> (letöltve: 2023. 02. 15.).
- 38) Magyarországi Fegyveres Biztonsági Örk Szakmai Egyesületéről bővebben: <https://mfbosze.hu/>
- 39) MLSZ Biztonsági Szabályzat.
https://budapest.mlsz.hu/adat/dokumentum/4356/dokumentumok/03_egyseg-szerkezetbe-foglalt-biztonsagi-szabalyzat.pdf (letöltve: 2022. 02. 09.).
- 40) NATO-ról bővebben: https://www.nato.int/nato-welcome/index_hu.html
- 41) Nemzetbiztonsági Szolgálatok. <https://2010-2014.kormany.hu/hu/mo/rendvedelem/nemzetbiztonsagi-szolgalatok> (letöltve: 2022. 11. 16.).
- 42) Nemzeti Közszerződéti Egyetemről bővebben: <https://www.uni-nke.hu>
- 43) Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központról bővebben: <https://www.police.hu/hu/a-rendorsegrol/testulet/teruleti-szervek/nemzetkozi-bunugyi-egyuttmukodesi-kozpont>
- 44) OPSZ köszöntő <https://opsz.hu/koszonto/> (letöltve: 2022. 11. 19.).

- 45) Orczy-parkról bővebben: <https://ludovika-campus.uni-nke.hu/ludovikas-emlekeink/park-tortenete>
- 46) Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság.
http://www.bmbah.hu/index.php?option=com_k2&view=item&id=390:hivatal-bemutatasa&lang=hu (letöltve: 2024. 05. 14.)
- 47) Országos Testnevelési és Sport Bizottság (OTSB).
https://www.paap.hu/ords/f?p=2013:4:10645653598022::4::P4_CORP_ID:5922 (letöltve: 2022. 01. 22.).
- 48) Országgyűlési Őrségről bővebben: <https://www.orszaggyulesiorseg.hu/>.
- 49) Pálya a magasban, Game over. https://magyarnarancs.hu/egotripp/game_over-75162
(letöltve: 2022. 01. 22.).
- 50) PCR-teszt – Mit érdemes tudnunk róla?
https://www.webbeteg.hu/cikkek/fertozo_betegseg/27473/pcr-teszt (letöltve: 2023. 01. 14.)
- 51) Policia Auxiliar-ról bővebben: <https://www.pa.cdmx.gob.mx/>
- 52) Private Security Industry Regulatory Authority-ról bővebben:
<https://nationalgovernment.co.za/units/view/148/private-security-industry-regulatory-authority-psira>
- 53) Request A Paid Duty Officer. <https://www.tps.ca/services/request-paid-duty-officer/>,
(letöltve: 2023. 03. 10.)
- 54) SAS-ról bővebben: <https://www.army.mod.uk/who-we-are/corps-regiments-and-units/uk-special-forces-reserve/21-23-sas-r/>
- 55) South African National Defence Force-ról bővebben: <http://www.dod.mil.za>
- 56) Team Consult cégről bővebben: http://www.teamconsult.org/index_en.html
- 57) The Taylor Report. <http://www.contrast.org/hillsborough/history/taylor.shtm> (letöltve: 2022. 01. 22.).
- 58) Toronto Police Service-ről bővebben: <https://www.tps.ca/>
- 59) Transparency Internationalról bővebben: <https://www.transparency.org/en/gcb>
- 60) UEFA EURO 2020 Tournament Requirements – UEFA EURO 2020 Versenykövetelmények.
https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/EuroExperience/competitions/General/01/95/21/41/1952141_DOWNLOAD.pdf (letöltve: 2022. 01. 22.).
- 61) Una storia di sicurezza. <https://www.cittadinidellordine.com/una-storia-di-sicurezza/>
(letöltve: 2022. 08. 17.).

- 62) Union of European Football Associations – Európai Labdarúgó Szövetségről bővebben:
<https://www.uefa.com/>
- 63) United Nations (2022): The Spotline Initiative.
<https://www.un.org/sustainabledevelopment/ending-violence-against-women-and-girls/>
(letöltve: 2023. 03. 09.).
- 64) United States Secret Service. é. n. 150 Years of History.
<https://www.secretservice.gov/about/history/150-years> (letöltve: 2022. 12. 22.).
- 65) US National Advisory Committee on Criminal Justice Standards and Goals. Task Force on Private Security, 1976, p. 22. <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/private-security-report-task-force-private-security> (letöltve: 2023. 01. 29.)

10. MELLÉKLETEK JEGYZÉKE

1. számú melléklet. Mely állami rendészeti tevékenységek átcsoportosítására kerülhet sor részben vagy egészben a magánbiztonsági szektor szereplői részére (táblázat).
2. számú melléklet. Az „*Újragondolt biztonság*” (szakértői kérdőív) kitöltésére felkértek felsorolása.
3. számú melléklet. *Újragondolt biztonság* (szakértői kérdőív).
4. számú melléklet. A szerző témával összefüggő publikációs jegyzéke.
5. számú melléklet. Rövidítések jegyzéke.
6. számú melléklet. Táblázatok jegyzéke.

**Mely állami rendészeti tevékenységek átcsoportosítására kerülhet sor részben vagy
egészben a magánbiztonsági szektor szereplői részére (táblázat)**

Forrás: a szerző saját szerkesztése

Tevékenység megnevezés	Nem érték egyed	Megfelelő létszámú rendőri jelenlét mellett	Szigorú rendőrhatalósági felügyelet, ellenőrzés mellett	Közvetett rendőrségi felügyelet mellett, a magánbiztonsági szektor önálló tevékenységeként	Magánszektor önálló tevékenységeként
nyílt rendőrségi, honvédségi stb. objektumok őrzése, védelme	18,18	15,15	48,48	12,12	6,06
közterületi térfigyelő rendszerek felügyelete	9,09	9,09	24,24	42,42	15,15
riasztórendszerek felügyelete	0	0	6,06	18,18	75,76
jelzőrendszerek felügyelete	0	0	6,06	18,18	72,73 (1 fő nem válaszolt)
figyelőszolgálat (pl. árvízi terület, határszakasz, nagy kiterjedésű területek technikai felügyelete)	3,03	3,03	36,36	33,33	24,24
hívásfogadó központok üzemeltetése	30,30	15,15	18,18	27,27	9,09
biztonságtechnikai és kamera rendszerek telepítése, üzemeltetése (pl. csapatszolgálat során)	30,30	3,03	24,24	27,27	15,15
határvédelmi tevékenységben közreműködés	24,24	36,36	27,27	12,12	0
őrzött szállás/tranzit-zóna őrzésében közreműködés	18,18	30,30	30,30	15,15	3,03 (1 fő nem válaszolt)
személyvédelemhez kapcsolódó statikus feladatokban közreműködés (pl.: szálláshely, útvonal, programhely biztosítás stb.)	18,18	30,30	27,27	18,180	6,06
repülőtéren utasbiztonsági ellenőrzés	3,03	18,18	33,33	39,39	6,06
szabálysértések vizsgálata	72,73	9,09	15,15	3,03	0
hatóság elé történő előállítás	54,55	18,18	21,21	0	6,06
hatóság elé történő elővezetés	57,58	21,21	12,12	6,06	3,03

Tevékenység megnevezés	Nem érték egyet	Megfelelő létszámú rendőri jelenlét mellett	Szigorú rendőrhatalósági felügyelet, ellenőrzés mellett	Közvetett rendőrségi felügyelet mellett, a magánbiztonsági szektor önálló tevékenységeként	Magánszektor önálló tevékenységeként
közös közterületi járőrszolgálat	39,39	30,30	9,09	15,15	6,06
kutatásban történő közreműködés	6,06	39,39	15,15	33,33	3,03 (1 fő nem válaszolt)
helyszíni szemlék végrehajtása (pl.: anyagi káros helyszínek)	54,55	12,12	9,09	21,21	0 (1 fő nem válaszolt)
Gyülekezési törvény hatálya alá tartozó rendezvények biztosítása	21,21	30,30	18,18	24,24	6,06
nagy tömegeket vonzó fesztiválok, kulturális rendezvények teljes körű belső biztosítása	0	9,09	6,06	21,21	64,64
sportrendezvények teljes körű belső biztosítása	0	12,12	0	24,24	60,61 (1 fő nem válaszolt)
szurkolói csoportokkal való kapcsolattartás	6,06	9,09	9,09	39,39	36,36
sporttéri tevékenység	9,09	9,09	6,06	30,30	42,42 (1 fő nem válaszolt)

„Újragondolt biztonság” (szakértői kérdőív) kitöltésére felkértek felsorolása

A mellékletben kizárólag a kitöltők által betöltött beosztást/munkakört tüntettem fel.

- **Allami rendészeti szerv vezetői beosztásában:**
 - KR – gazdasági főigazgató
 - BRFK – rendészeti főkapitány-helyettes
 - ORFK Közrendvédelmi Főosztály (továbbiakban: KVFO) – főosztályvezető
 - ORFK Kommunikációs Szolgálat – szolgálatvezető (korábban: ORFK KVFO – főosztályvezető)
- **Magánbiztonsági szektor vezetői beosztásában:**
 - Valton Security Zrt. – tulajdonos
 - IN-KAL Zrt. – vezérigazgató
 - Top Cop Security Zrt. – vezérigazgató-helyettes
 - SYMA Rendezvényközpont – igazgató (korábban: BRFK – rendőrfőkapitány)
- **Belügyi rendészeti oktatási – nem a Nemzeti Közszerületi Egyetem (továbbiakban: NKE) állományába tartozó – vezetői beosztásában:**
 - BM – oktatási főszemléző
 - BTT – titkár
 - BM Rendészeti Vezetőkiválasztási, Vezetőképzési és Továbbképzési Főosztály (továbbiakban: VTTF) – főosztályvezető
 - BM VTTF Oktatásigazgatási Osztály – osztályvezető
- **NKE tudományos munkakörében:**
 - NKE Tanácsadó Testület – BM által delegált tag
 - NKE professzor emeritus – MTA tag
 - NKE RTK Közbiztonsági Tanszék (továbbiakban: KT) – tanszékvezető
 - NKE RTK KT – mesteroktató (korábban: Hajdú-Bihar Vármegyei rendőrfőkapitány)

- **Sportrendezvények szervezésével kapcsolatos szövetségi, klubcsapat vezetői beosztásában:**
 - MLSZ Biztonsági Igazgatóság (továbbiakban: MLSZ BI) – biztonsági igazgató (korábbiakban: ORFK – rendészeti rendőrfőkapitány-helyettes)
 - MLSZ BI – biztonsági igazgató-helyettes
 - MLSZ BI – (kettő fő) biztonsági referens
- **Fegyveres Biztonsági Őrségi szervezet vezetői beosztásában:**
 - Magyarországi Fegyveres Biztonsági Őrök Szakmai Egyesülete – elnök
 - ORFK FBŐ – őrségparancsnok
 - Büntetés-végrehajtási Szervezet – őrségparancsnok
 - HMEI Zrt. – őrségparancsnok
- **Polgárőrség vezetői beosztásában:**
 - Országos Polgárőrség – elnök (korábban: ORFK – rendőrfőkapitány)
 - OPSZ – oktatási elnökhelyettes (egyben Budapesti Polgárőr Szövetség [továbbiakban: BPSZ] – elnök)
 - BPSZ – gazdasági vezető
 - NKE Egyetemi Polgárőrség – elnök
- **Önkormányzati rendészeti szerv vezetői beosztásában:**
 - Budapest XIV. Kerületi Önkormányzati Rendészet – igazgatóhelyettes
 - Budapest XIII. Kerület Önkormányzati Rendészet – igazgató
 - Pátyi Önkormányzati Rendészet – vezető (korábban: Fővárosi Önkormányzati Rendészeti Igazgatóság – szolgálati igazgatóhelyettes)
 - Bábolna város – jegyző

Újragondolt biztonság (szakértői kérdőív)

Cím: Újragondolt biztonság (szakértői kérdőív)

A kérdőív linkje: <https://survey.uni-nke.hu/index.php/942232?newtest=Y&lang=hu>

Leírás: Napjainkra az állam rendészeti szervei által szavatolt, hatósági szolgáltatás keretében nyújtott biztonsága mellett létezik a magánbiztonsági piac szereplői által áruként kínált biztonság mint termék. Kutatásunkban az állami és nem állami szereplők biztonság megteremtésében és fenntartásában újragondolt szerepét, az abban rejlő jövőbeni lehetőségeket vizsgáljuk.

Üdvözlés: Tisztelt Hölgyem/Uram!

Az alábbi kérdőív kitöltésével egy tudományos kutatáshoz járul hozzá, melynek célja a biztonság megteremtésében és fenntartásában részt vevő állami és nem állami szereplők tevékenységének feltárása, annak újragondolása.

A több, abban érintett szereplő képviselőjének összefogásával elkészített kérdőív kitöltése önkéntes és teljes mértékben anonim. Azt kizárólag tudományos kutatásunkhoz használjuk fel, és eredményeit – azok feldolgozását követően – kitöltőink rendelkezésére bocsátjuk.

Amennyiben bármely feltett kérdésre nem kíván válaszolni, akkor lehetősége van a kérdőív kitöltése során akár válaszadás nélkül is továbblépni.

Záró üzenet: Közreműködését köszönjük! Kérdés esetén készséggel állunk rendelkezésére a Christian.Laszlo@uni-nke.hu és a Lippai.Zsolt@uni-nke.hu e-mail címen.

Információk a résztvevőkről

Betöltött munkakör:

- állami rendészeti szerv vezetői beosztásában
- magánbiztonsági szektor vezetői beosztásában
- belügyi rendészeti oktatási – nem a Nemzeti Közszerződési Egyetem állományába tartozó – vezetői beosztásában
- Nemzeti Közszerződési Egyetem tudományos munkakörében
- sportrendezvények szervezésével kapcsolatos szövetségi, klubcsapatvezetői beosztásban
- fegyveres biztonsági őrségi szervezet vezetői beosztásában

- polgárőrség vezetői beosztásában
- önkormányzati rendészeti szerv vezetői beosztásában

Kérdések:

1. A közrend, a közbiztonság megteremtése és fenntartása az állami rendészeti szervek, a rendőrség kizárólagos feladata.

- Egyáltalán nem értek egyet
- Inkább nem értek egyet
- Inkább egyetértek
- Teljes mértékben egyetértek

2. A közrend, közbiztonság megteremtésében fontos szerepe van a magánbiztonsági szektornak.

- Egyáltalán nem értek egyet
- Inkább nem értek egyet
- Inkább egyetértek
- Teljes mértékben egyetértek

3. A magánbiztonsági szektor működése a rendészeti szervek tevékenységének jelentős mértékű tehermentesítését eredményezi.

- Egyáltalán nem értek egyet
- Inkább nem értek egyet
- Inkább egyetértek
- Teljes mértékben egyetértek

4. A magánbiztonsági szektor tevékenységének növekvő állami rendészeti igénybevétele hozzájárulhat a nemzetgazdasági szempontból is költséghatékonyabb rendőri működéshez.

- Egyáltalán nem értek egyet
- Inkább nem értek egyet
- Inkább egyetértek
- Teljes mértékben egyetértek

5. Az állami rendészeti szervek további tehermentesítése, költséghatékonyabb működése érdekében indokolt a magánbiztonsági szektor további igénybevételi lehetőségeinek vizsgálata.

- Egyáltalán nem értek egyet
- Inkább nem értek egyet
- Inkább egyetértek
- Teljes mértékben egyetértek

6. Amennyiben a magánbiztonsági szektor tevékenysége tehermentesíteni képes az állami rendészeti szerveket, akkor az állam eltekinthet bizonyos tevékenységek kizárólagos gyakorlásától.

- Egyáltalán nem értek egyet
- Inkább nem értek egyet
- Inkább egyetértek
- Teljes mértékben egyetértek

7. A biztonság megteremtésére irányuló tevékenység racionalizálásával és megfelelő garanciális szabályok megalkotásával számos állami rendészeti feladat részben vagy egészben átadásra kerülhet a magánbiztonsági szektor számára.

- Egyáltalán nem értek egyet
- Inkább nem értek egyet
- Inkább egyetértek
- Teljes mértékben egyetértek

8. Kérem, fogalmazza meg, milyen állami rendészeti feladatok kerülhetnek részben vagy egészben átadásra az egyes nem állami szereplők számára.

Megjegyzés: szövegbuborékban kifejtős kérdés, karakterszám korlátozása nélkül.

9. Ebben a kérdésben azt vizsgáljuk, hogy mely állami rendészeti tevékenységek átcsoportosítására kerülhet sor részben vagy egészben a magánbiztonsági szektor szereplői részére.

Kérem, az alábbi táblázatban soronként jelölje meg, az egyes tevékenységek esetében, azt milyen módon tartja megvalósíthatónak.

Tevékenység megnevezés	Nem érték egyet	Megfelelő létszámú rendőri jelenlét mellett	Szigorú rendőrhatósági felügyelet, ellenőrzés mellett	Közvetett rendőrségi felügyelet mellett, a magánbiztonsági szektor önálló tevékenységeként	Magánszektor önálló tevékenységeként
nyílt rendőrségi, honvédségi stb. objektumok őrzése, védelme					
közterületi térfigyelő rendszerek felügyelete					
riasztórendszerek felügyelete					
jelzőrendszerek felügyelete					
figyelőszolgálat (pl. árvízi terület, határszakasz, nagy kiterjedésű területek technikai felügyelete)					
hívásfogadó központok üzemeltetése					
biztonságtechnikai és kamera rendszerek telepítése, üzemeltetése (pl. csapatszolgálat során)					

határvédelmi tevékenységben közreműködés					
őrzött szállás/tranzitzóna őrzésében közreműködés					
személyvédelem- hez kapcsolódó statikus feladatokban közreműködés (pl.: szálláshely, útvonal, programhely biztosítás stb.)					
repülőtéri utasbiztonsági ellenőrzés					
szabálysértések vizsgálata					
hatóság elé történő előállítás					
hatóság elé történő elővezetés					
közös közterületi járőrszolgálat					
kutatásban történő közreműködés					
helyszíni szemlék végrehajtása (pl.: anyag káros helyszínek)					
Gyülekezési törvény hatálya alá tartozó					

rendezvények biztosítása					
nagy tömegeket vonzó fesztiválok, kulturális rendezvények teljes körű belső biztosítása					
sportrendezvények teljes körű belső biztosítása					
szurkolói csoportokkal való kapcsolattartás					
sporttéri tevékenység					

10. Kérem, sorolja fel, a 9-es kérdésben felsoroltakon túl van-e olyan további állami rendészeti tevékenység, amely részben vagy egészben átcsoportosítható lehetne a magánbiztonsági szektor részére.

Megjegyzés: szövegbuborékban kifejtős kérdés, karakterszám korlátozása nélkül.

11. A tevékenységek átadása feletti erős állami kontroll és a garanciális szabályok megalkotásához szükséges újragondolni a hatósági jogkör gyakorlásának kérdéskörét.

- Egyáltalán nem értek egyet
- Inkább nem értek egyet
- Inkább egyetértek
- Teljes mértékben egyetértek

12. Kérem, fogalmazza meg a tevékenységek átadásával kapcsolatban milyen garanciális szabályok, állami kontrollfunkciók megalkotását tartja szükségesnek.

Megjegyzés: szövegbuborékban kifejtős kérdés, karakterszám korlátozása nélkül.

13. Az egyes állami rendészeti feladatok átcsoportosításához a közös tevékenység során gyakorolt jogok és kötelezettségek pontos elhatárolása, a meglévő jogi szabályozás újragondolása szükséges.

- Egyáltalán nem értek egyet
- Inkább nem értek egyet

- Inkább egyetértek
- Teljes mértékben egyetértek

14. A magánbiztonsági szektor állami rendészeti tevékenységekbe történő bevonásának elengedhetetlen feltétele a megfelelően felkészített magánbiztonsági szakemberek rendelkezésre állása.

- Egyáltalán nem értek egyet
- Inkább nem értek egyet
- Inkább egyetértek
- Teljes mértékben egyetértek

15. A magánbiztonsági szektor állami rendészeti tevékenységekbe történő bevonásának együtt kell járnia a személy és vagyonvédelmi tevékenység jelenlegi képzési gyakorlatának felülvizsgálatával.

- Egyáltalán nem értek egyet
- Inkább nem értek egyet
- Inkább egyetértek
- Teljes mértékben egyetértek

16. Rendezvények szervezése során kiemelt fontossággal bír a közönségkapcsolatok, a preventív célú közönségtájékoztatás kérdésköre.

- Egyáltalán nem értek egyet
- Inkább nem értek egyet
- Inkább egyetértek
- Teljes mértékben egyetértek

17. A látványsportágak rendezvényeinek biztosításához, az arra célirányosan felkészített biztonsági szakemberek rendelkezésre állása szükséges.

- Egyáltalán nem értek egyet
- Inkább nem értek egyet
- Inkább egyetértek
- Teljes mértékben egyetértek

18. Ebben a kérdésben a gyakorlatorientált specialista magánbiztonsági szakemberképzés hatékony végrehajtását vizsgáljuk.

Kérem, az alábbi táblázatban soronként jelölje meg, annak megvalósítását milyen körülmények között tartja megvalósíthatónak.

Képzés helyszíne	Egyáltalán nem értek egyet	Inkább nem értek egyet	Inkább egyetértek	Teljes mértékben egyetértek
állami képzésben és vizsgáztatással				
magáncég képzésében, hatóság előtti vizsgáztatással				
magáncég képzésében és vizsgáztatásában				

19. Amennyiben további véleménye van, akkor kérem, írja le, hogy a 18. kérdésben megfogalmazottakon túl milyen körülmények között tartaná megfelelőnek a gyakorlatorientált specialista magánbiztonsági szakemberképzés hatékony végrehajtását.

Megjegyzés: szövegbuborékban kifejtős kérdés, karakterszám korlátozása nélkül.

A SZERZŐ TÉMÁVAL ÖSSZEFÜGGŐ PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉKE ⁷⁹⁶

1. Lippai Zsolt (2020): Könyvismertetés a Biztonsági vezetői kézikönyvről. *Magyar Rendészet* 20(4), pp. 249–253. <https://doi.org/10.32577/mr.2020.4.17>
2. Beke József – Cielezky Péter – Nagy Ivett – Fejes Attila – Rompos Éva – Kalmár Ádám – Lippai Zsolt (2021): Nemzetközi Rendészeti Figyelő II. *Belügyi Szemle* 69(6), pp. 1045–1068 <http://doi.org/10.38146/BSZ.2021.6.7>
3. Lippai Zsolt (2021): A Büntetés-végrehajtási Szervezet fegyveres biztonsági őrsege. *Magyar Rendészet* 21(3), pp. 29–42. <https://doi.org/10.32577/mr.2021.3.2>
4. Lippai Zsolt (2021): Az üzemőrségtől, a fegyveres biztonsági őrségig. In: Kovács István – Frigyer László – Tirts Tibor (szerk.): *Globális kérdések – globális válaszok: Rendészettudomány a hallgatók szemével*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság, pp. 133–144.
5. Christián László – Lippai Zsolt (2021): Kakukktojás vagy új rendészeti alappillér? In: „*Tehetség, szorongalom, hivatás*” *Tanulmánykötet*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat, pp. 17–30. <https://doi.org/10.37372/mrttvpt.2021.1.1>
6. Lippai Zsolt (2021): Az elmosódó határvonalak margójára. *Szakmai Szemle* (1), pp. 150–165. ISSN 1785-1181
7. Lippai Zsolt – Kardos Pál (2021): 1991–2021 Polgárőr Almanach, Könyvismertetés. *Magyar Rendészet* 21(4), pp. 265–268. <https://doi.org/10.32577/mr.2021.4.17>
8. Lippai Zsolt – Kardos Pál (2021): Bűnmegelőzés és hazafiság, Interjú Túrós András ny. r. altábornaggyal, az Országos Polgárőr Szövetség elnökével. *Magyar Rendészet* (4), pp. 29–35. <https://doi.org/10.32577/mr.2021.4.1>
9. Jasenszky Nándor – Regényi Kund Miklós – Lippai Zsolt (2022): Biztonságtudatosság fogalma, fejlődése nemzetbiztonsági, terrorelhárítási és magánbiztonsági szempontból. *Nemzetbiztonsági Szemle* (4), pp. 3–17. <http://doi.org/10.32561/nsz.2021.4.1>
10. Lippai Zsolt – Christián László – Budavári Árpád (2022): A helyi rendészet és a településbiztonság új trendjei itthon és külföldön. *Glossa Iuridica* (4), pp. 175–191.

⁷⁹⁶ MTMT nyilvános link: <https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10069367>

11. Zsolt Lippai – Ágnes Nikolett Tóth – Erna Uricska (2022): Excerpts on football hooliganism. *Belügyi Szemle* 70(SI1), pp. 107–122.
<https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2022.1.6>
12. Kund Regényi – Nándor Jasenszky – Zsolt Lippai (2022): The concept of security awareness, its development from the point of view of national security, counter-terrorism, and private security. *Belügyi Szemle* 70(SI1), pp. 123–137.
<https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2022.1.7>
13. Christián László – Lippai Zsolt (szerk.) (2022): A személy- és vagyonvédelmi tevékenység rendszete. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó.
14. Christián László – Lippai Zsolt (2022): A magánbiztonság jogi alapjai. In: Christián László – Lippai Zsolt (szerk.): *A személy- és vagyonvédelmi tevékenység rendszete*, Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, pp. 19–31.
15. Lippai Zsolt (2022): A fegyveres biztonsági őrség. In: Christián László – Lippai Zsolt (szerk.): *A személy- és vagyonvédelmi tevékenység rendszete*, Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, pp. 133–193.
16. Tihanyi-Tóth Tímea – Lippai Zsolt (2022): A rendőrség szerepe és feladatai a személy- és vagyonvédelem vonatkozásában. In: Christián László – Lippai Zsolt (szerk.): *A személy- és vagyonvédelmi tevékenység rendszete*, Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, pp. 51–80.
17. Zsolt Lippai – Tamás Nagy – Erna Uricska – Nóra Barnucz (2022): Maintenance of Order in the Honourable House – Establishment and Role of the Guard of the House of Representatives. *Belügyi Szemle* 70(SP1), pp. 148–160.
<https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2022.1.9>
18. Lippai Zsolt (2022): A rendőrtiszthelyettes-képzés múltja és jelene. *Belügyi Szemle* 70(4), pp. 721–737. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.4.5>
19. Lippai Zsolt – Zsákai Lénárd – Kalmár Ádám – Fekete Csaba – Nagy Ivett – Dulai Péter – Herczeg Mónika (2022): Nemzetközi Rendészeti Figyelő V., *Belügyi Szemle* 70(4), pp. 809–830. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.4.10>
20. Lippai Zsolt – Herczeg, László (2022): Radioaktív hulladék-tárolók fegyveres biztonsági őrsége, *Magyar Rendészet* 22(1), pp. 139–153. <https://doi.org/10.32577/mr.2022.1.9>

21. Lippai Zsolt – Csatári Károly (2022): A budapesti Gozsdu-udvar rendezvényei biztosításának magán és közbiztonsági aspektusai, In: Szabó Andrea – Zsámbokiné, Ficskovszky Ágnes (szerk.): *Válsághelyzetek hatása a pénzügyi és rendvédelmi szektorra, tanulmánykötet Dr. Szendi Antal 60. születésnapjára*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat, pp. 108–123.
<https://doi.org/10.37372/mrttvpt.2022.1.8>
22. Lippai Zsolt – Sallai János (2022): Helyet kér a rendészettudomány. *Belügyi Szemle* 70(9), pp. 1829–1852. <http://doi.org/10.38146/BSZ.2022.9.6>
23. Zsolt Lippai – Zágón Csaba (2022): The Borderline Between Private and Public Security. *AARMS* (3), pp. 5–19. <https://doi.org/10.32565/aarms.2021.3.1>
24. Lippai Zsolt – Christián László (2023): Újragondolt biztonság, kutatási jelentés. *Belügyi Szemle* 71(1), pp. 53–76. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.1.3>
25. Bacsárdi József – Christián László – Hermann Gábor – Lippai Zsolt – Veres Zoltán (2023): Fejlesztések és fejlesztési víziók az önkormányzati rendészet területén, *Magyar Rendészet* 22(2), pp. 119–138. <https://doi.org/10.32577/mr.2022.4.7>
26. Lippai Zsolt – Regényi Kund – Csatári Károly – Nagy Tamás (2023): Examination of the Budapest Party District from the Perspective of Private and Public Security. *Belügyi Szemle* 71(S12), pp. 29–46. <https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2023.2.2>
27. Lippai Zsolt (2023): Magánbiztonságról határtalanul. *Belügyi Szemle* 71(6), pp. 971–1000. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.6.3>
28. Lippai Zsolt (2023): A biztonság megteremtésének és fenntartásának állami és nem állami szereplőiről. *Belügyi Szemle* 71(8), pp. 1391–1417.
<https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.8.4>
29. Lippai Zsolt (2023): Gondolatok a magánbiztonsági kutatások jelentőségéről. Kovács István (szerk.): *A kor szellemében: tudományos válaszok a világban jelentkező különböző veszélyforrásokra*. Budapest, Magyar Rendészettudományi Társaság, pp. 113–126.
30. Lippai Zsolt (2023): A magánbiztonság és az állami rendőrség helyettesíthetősége és egymást kiegészítő jellege. A nők és lányok elleni erőszak esete az Egyesült Királyság vasúti hálózatán. In: Nemzetközi Rendészeti Figyelő XI. *Belügyi Szemle* 71(9), pp. 1651–1669. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.9.8>

31. Lippai Zsolt (2023): A magánbiztonsági kutatások margójára. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): *A biztonság védelme a rendészetben. Jubileumi kötet Zámbo Péter ny. rendőr ezredes 70. születésnapjára*. Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, pp. 45–50.
https://pecshor.hu/periodika/XXV/Lippai_Zsolt.pdf
32. Lippai Zsolt – Nagy Tibor István (2023): Néhány szóban a futballhuliganizmusról, *Magyar Rendészet* 23(2), pp. 37–59. <https://doi.org/10.32577/mr.2023.2.2>
33. Lippai Zsolt (2023): Az állami és nem állami szereplők újragondolt szerepe a biztonság megteremtésében és fenntartásában. PhD kutatási jelentés. *Scientia et Securitas*, Volume/Issue: Accepted Manuscript / Online First.
<https://doi.org/10.1556/112.2023.00154>
34. Lippai Zsolt – Földvári-Uricska Erna (2023): The peripheral actors of policing: Reaching public safety as a common collective product. *Police Studies* 3(1–2), pp. 98–106. <https://doi.org/10.53304/PS.2023.1-2.06>
35. Lippai Zsolt, Uricska Erna (2024): E-közösségi rendészet. A közösségi rendészet pragmatikája a Magyar Rendőrségi online felületein. *Eruditio – Educatio* 20(1), pp. 95–109.
36. Lippai Zsolt (2024): Polgárok részvétele a bűncselekmények elleni küzdelemben: politikai és jogi szempontok. A vétkezés előre megakadályozásáról. In: Etter Kálmán, Lippai Zsolt, Bacsó Bernadett, Pressburger Tamás, Erdélyi Katalin (2024): Nemzetközi Rendészeti Figyelő XIII. (2024). *Belügyi Szemle* 72(4), 737–755.
<https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2024.v72.i4.pp737-755>
37. Lippai Zsolt (2024): Biztonság, Biztosítás és Szolgáltatás – az UEFA EURO 2020 Labdarúgó Európa Bajnokság szervezése Magyarországon. *Rendőrségi Tanulmányok* 7(1), pp. 4–36.
38. Lippai Zsolt – Mezei József (2024): Gondolatok a magánbiztonsági szektor humánkockázat-kezeléséről. *Nemzetbiztonsági Szemle* (Online) 12(1), pp. 18–35.
<https://doi.org/10.32561/nsz.2024.1.2>

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

AH	Alkotmányvédelmi Hivatal
ÁVH	Államvédelmi Hatóság
ÁVO	Államvédelmi Osztály
BM	Belügyminisztérium
BMOKF	Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
BRFK	Budapesti Rendőr-főkapitányság
BTT	Belügyi Tudományos Tanács
Bv.	Büntetés-végrehajtási Szervezetet
BVOP	Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság
CCTV	Closed-circuit television / Zárt láncú televíziórendszer
CoESS	Confederation of European Security / Európai Biztonsági Szolgálatok Szövetsége
ENSZ	United Nations / Egyesült Nemzetek Szövetsége
Erftv.	2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról
ETEL	Eesti Turvaettevõtete Liit / Észt Biztonsági Vállalkozások Szövetsége
EU	Európai Unió
FBŐ	Fegyveres Biztonsági Őrség
GDP	Gross domestic product / Bruttó hazai termék
IH	Információs Hivatal
INHES	Institut National des Hautes Etudes de Securite / Nemzeti Biztonsági Tanulmányok Intézete
KGB	Комитет государственной безопасности / Állambiztonsági Bizottság
KNBSZ	Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat
Központ	Nemzeti Futball Információs Központ
KR	Készenléti Rendőrség
MLSZ	Magyar Labdarúgó Szövetség
MÖRT	Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék
MRTT	Magyar Rendészettudományi Társaság
MTA	Magyar Tudományos Akadémia

MTMT	Magyar Tudományos Művek Tára
NATO	North Atlantic Treaty Organisation / Észak-atlanti Szerződés Szervezete
NAV	Nemzeti Adó- és Vámhivatal
NBSZ	Nemzetbiztonsági Szakszolgálat
NKE	Nemzeti Közszolgálati Egyetem
NVSZ	Nemzeti Védelmi Szolgálat
OGY	Országgyűlés
OIF	Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság
OMSZ	Országos Mentőszolgálat
OPSZ	Országos Polgárőr Szövetség
ORFK	Országos Rendőr-főkapitányság
ÖR	Önkormányzati rendészet
PMC	Private Military Companies / Magán Katonai Vállalatok
RDI	Rendészettudományi Doktori Iskola
RTF	Rendőrtiszti Főiskola
RTK	Rendészettudományi Kar
SAS	Special Air Service / Különleges Légi Szolgálat
SCEPC	Senior Civil Emergency Planning Committee / Felsőszintű Polgári Veszélyhelyzeti Tervezés Bizottsága
SZVMSZK	Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara
SZVMT	2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól
TEK	Terrorelhárítási Központ
Törzs	Műveleti Törzs
Tvr.	Törvény erejű rendelet
URH	Ultrarövidhullám
USA	Amerikai Egyesült Államok
Valton	Valton-Sec Zrt.

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. ábra Rendészeti és komplementer rendészeti szervek. Forrás: Christián László (2022): Komplementer Rendészet. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, p. 65.
2. ábra Kiadott igazolványok és működési engedélyek száma 2010–2023. A szerző saját szerkesztése. Forrás: Az ORFK Rendészeti Főigazgatóság Igazgatásrendészeti Főosztály által biztosított statisztikai adatok.
3. ábra Az egyes távoltartási intézmények rendszere táblázat. Forrás: UEFA EURO elvárásoknak megfelelő hivatalos dokumentum, pp. 16–17.
4. ábra Spotrendezvényeken megvalósuló szabálysértések és bűncselekmények felsorolása. Forrás: UEFA EURO elvárásoknak megfelelő hivatalos dokumentum, pp. 18–19.
5. ábra Biztosítási tevékenység szervezeti felépítése. Forrás: UEFA EURO elvárásoknak megfelelő hivatalos dokumentum, p. 46.
6. ábra A biztonsági beléptetés folyamata. Forrás: UEFA EURO elvárásoknak megfelelő hivatalos dokumentum, p. 76.
7. ábra Beléptetési struktúra. Forrás: UEFA EURO elvárásoknak megfelelő hivatalos dokumentum, p. 82.
8. ábra Szakértői kérdőív kitöltői által betöltött munkakör táblázat. Forrás: a szerző saját szerkesztése.
9. ábra. Magánbiztonsági oktatásra javaslatok. Forrás: a szerző saját szerkesztése.